

**T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**GÖÇ VE MEKÂN ETKİLEŞİMİ: İSTANBUL'DA SURİYELİ GÖÇMENLERİN
KONUT ALANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meha CHAGEL

1520001241

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimarlık - Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Asiye AKGÜN GÜLTEKİN

ARALIK 2019

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GÖÇ VE MEKÂN ETKİLEŞİMİ: İSTANBUL'DA SURİYELİ GÖÇMENLERİN
KONUT ALANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meha CHAGEL

1520001241

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimarlık - Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Asiye AKGÜN GÜLTEKİN

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Evrim TÖRE

Dr. Öğr. Üyesi Esra AKBALIK (Okan Üniversitesi)

ARALIK 2019

Enstitü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Mimarlık

Programı : Mimarlık- Mimari Tasarım

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Asiye AKGÜN GÜLTEKİN

Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Aralık 2019

ÖZET
GÖÇ VE MEKÂN ETKİLEŞİMİ: İSTANBUL'DA SURIYELİ GÖÇMENLERİN
KONUT ALANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Meha CHAGEL

Göç, toplumların hayatını her dönemde etkilemiştir ve etkisini sürdürmeye de devam etmektedir. Bu çalışmada günümüzde İstanbul'da bulunan Suriyeli göçmenlerin mekân ve komşuluk ilişkileri üzerinden, aidiyet oluşumları ve kimlik değişimleri analiz edilerek irdelenmektedir. Göçmenlerin taşıdıkları kültürel kodları ortaya çıkarabilmek için ilişkili görülen kavramlar irdelenmiş, Suriye'deki yaşam alanları, alışkanlıkları ve sosyal yaşantılarına ilişkin bilgiler toplanmıştır. Belirli bir habitusa sahip göçmenlerin yeni toplumda içselleştirdikleri özelliklerin mekânsal karşılığı araştırılmıştır. Bunu anlayabilmek için araştırmada, İstanbul'un sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi farklı dört mahallesinde yaşayan Suriyeli göçmen aileleri ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Göçmenlerin, yeni yaşam alanları (konut, komşuluk ve kent merkezi) ile önceki yaşam alanları arasındaki farklılıklar karşılaştırmalı olarak ortaya konulmuştur. Çalışmanın bulgularına göre; göç sürecinde göçmenlerin mekânsal aidiyet duygularının gelişmesinde en önemli faktörün sosyal sermayeye dayalı olduğu anlaşılmıştır. Bu sosyal sermayenin devam ettirilmesinde ve geliştirilmesinde hemşerilik ilişkilerinin ve dil bilmenin önemli rol oynadığı tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Göç, sosyal sermaye, yaşam alanı, aidiyet

University : İstanbul Kültür University
Institute : Institute of Graduate Studies
Department : Architecture
Programme : Architecture- Architectural Design
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Asiye AKGÜN GÜLTEKİN
Degree Awarded and Date : MA – December 2019

ABSTRACT
INTERACTION OF MIGRATION AND THE SPACE: A RESEARCH ON THE
HOUSING ENVIRONMENT OF SYRIAN IMMIGRANTS IN ISTANBUL

Meha CHAGEL

In every time the migration has been affected on the lives of societies continuously. In this study, it spotting light nowadays on the Syrian migrant's affiliation to the place that they living in and their relations with the neighborhood based on the analysis of their identity formation and identity changes. In order to reveal the cultural concepts that migrants they carry, all the related terms have been examined by collecting the information of their habits and social experiences that happened in Syria. The spatial equivalent of the features internalized by the migrants with a specific habitus in the new society was investigated. In order to understand this, an interview is made on four different social-economic levels districts in Istanbul that Syrian families lived in. Moreover, the study was conducted on the differences between the new places (residence, neighborhood and city center) and old places that the migrants used to live.

According to the results of the study; it is quite noticed that the most important factor in the migration process is the development of the feelings of spatial belonging of immigrants that is based on social capital. It has been confirmed that local relations and learning of language play an important role in maintaining and developing this social capital.

Key words: Migration, social capital, housing environment, belonging.

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca bana yol gösteren, emek veren, beni her zaman destekleyen, dil problemime rağmen bana sabırlı davranan ve çalışmamı bitirmek için beni motive eden değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Asiye Akgün Gültekin'e sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim. Ayrıca okulumda bana sevgi gösteren bütün öğretmenlerime ve yüksekisans arkadaşlarıma saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Aileme sevgilerimi ve teşekkürlerimi iletiyorum. Özellikle, her zaman yanımda olan ve üniversite hayatı boyunca bana destek veren eşime çok teşekkür ediyorum. Çocuklarım Abdullah, Juman ve Ömer'le gurur duyuyorum.

Türkiye'de ilk tanıştığım dostum, yeni yaşamda bana ümit veren Mimar Nuray Ezber'e sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Alan çalışması döneminde beni misafir eden, benimle bilgilerini paylaşan tüm ev sahiplerine teşekkür ediyorum. Paylaştıkları bilgilerle, tez çalışmamı tamamlamamda büyük yardımları olmuştur.

Aralık 2019

Meha CHAGEL

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vi
TABLO LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı.....	2
1.2. Araştırmanın Yöntemleri.....	3
2. BİREY-MEKÂN ETKİLEŞİMİNDE ÖNEMLİ KAVRAMLAR	5
2.1. Kimlik	7
2.2. Göçmen, Mülteci, Sığınmacı.....	10
2.3. Hemşerilik	15
2.4. Habitus	20
2.5. Kültür	22
2.6. Konut	26
2.7. Aidiyet	29
2.8. Bölüm Sonucu	36
3. HALEP'TE YAŞANTININ İZLERİ	37
3.1. Halep Kentinin Sosyo-Kültürel Yapısı	37
3.1.1 Halep Kentinin Etnik Yapısındaki Değişimler	40
3.2. Halep'te Sosyal Yaşam ve Mekânsal İzleri	42
3.3. Halep'te Konutun Tarihçesi ve Tipolojileri	56
3.4. Bölüm Sonucu	65
4. İSTANBUL'DAKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN YAŞAM ALANLARI	67
4.1. Suriyeli Göçmenlerin Yaşadığı Sorunlar	67
4.2. Türkiye'de Suriyeli Göçmenlerin Profili ve Konut Seçimleri	74

4.3. İstanbul'da Suriyeli Göçmenlerin Yaşam Alanlarına Bakmak	78
4.3.1. Alan Çalışmasının Çerçevesi ve Metodolojisi	78
4.3.2. Alan Çalışmasının Sonuçları ve Yorumları	83
4.3.2.1. Katılımcının memnuniyet durumu	85
4.3.2.2. Katılımcı-mekân etkileşiminde davranışlar ve ilişkiler.....	96
4.4. Bölüm Sonucu	109
5. SONUÇLAR VE YORUMLAR	113
KAYNAKÇA	118
EKLER	125

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Göçmen ve mekân etkileşimindeki kavramlar haritası.....	6
Şekil 2.2. Suriyeli mülteciler için çalışan STK'ların ağ haritası	18
Şekil 2.3. Halep'teki farklı döneme ait konutların girişi	28
Şekil 2.4. Suriye'de işletmelere sahip olan bazı semtlere bir bakış	34
Şekil 2.5. Türkiye'de Suriyelilerin yerleştikleri bazı semtlere bir bakış	34
Şekil 3.1. Halep Konumu	37
Şekil 3.2. Geleneksel evlerin dış görünümü	41
Şekil 3.3. Geleneksel evlerin iç görünümü	41
Şekil 3.4. Farklı sosyo-ekonomik gruplara ait konut tipleri	42
Şekil 3.5. Halep'e farklı yönlerden gelen halklar	43
Şekil 3.6. Halep bölgelerinde Arap olmayan milletlerin dağılımı	43
Şekil 3.7. Suriye'deki etnik gruplar	44
Şekil 3.8. Kırsal kesime bir bakış	46
Şekil 3.9. Halep surunun içindeki yaşam alanları	46
Şekil 3.10. Halep şehrinin kentsel gelişim aşamaları	47
Şekil 3.11. Eski mahalle planı ile modern mahalle planı karşılaştırma	49
Şekil 3.12. Süryânî ve Kürt göçmenlere ait yeni oluşan mahalleler	50
Şekil 3.13. 'Askeri Konut kurumu' tarafından kurulan mahallenin konumu.....	53
Şekil 3.14. Üst sınıf gruplarının alan değiştirme haritası	53
Şekil 3.15. Şehrin sınırlarına göre yeni projenin konumu	54
Şekil 3.16. Banliyö alanları	54
Şekil 3.17. Geleneksel evin iç ve dış cepheleri	58
Şekil 3.18. Halep, eski yerleşim alanı (eski şehir) ve sur içindeki eski yerleşim alanı.....	58
Şekil 3.19. Halep, geçiş döneminde yeni yerleşim alanları	59
Şekil 3.20. Halep, geçiş döneminde farklı sosyal gruplara ait konut cepheleri.....	60
Şekil 3.21. 1950'den sonra yeni yerleşim alanları	60
Şekil 3.22. Halep, gecekonduların görselleri ve yerleşim alanları	64
Şekil 3.23. Farklı bölgelere ait dış cephelerde taş işlemleri	65
Şekil 4.1. Türkiye'de yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı.....	67

Şekil 4.2. Suriyelilerin Türkiye'deki dağılımı	68
Şekil 4.3. Suriyelilerin geldikleri Suriye kentlerine göre dağılımı	68
Şekil 4.4. Suriyelilerin İstanbul'un ilçelerindeki dağılımı	70
Şekil 4.5. Görüşmelerin dört ilçedeki konumları	80
Şekil 4.6. Katılımcıların sosyo-ekonomik seviyelerine göre ilçelerdeki dağılımı.....	83
Şekil 4.7. Katılımcıların önceki ve şimdiki yaşamlarındaki toplumsal konumları.....	83
Şekil 4.8. Katılımcıların yer seçim kriterleri	84
Şekil 4.9. Bir katılımcının önceki ve şimdiki yaşamdaki ev dekorasyonları.....	90
Şekil 4.10. Önceki yaşam ile şimdiki yaşamda kentsel çevrenin ve toplu taşımanın kullanılması.....	94
Şekil 4.11. Göçmenin gelir gruplarına göre konut ölçeğinde memnuniyet karşılaştırması	95
Şekil 4.12. Konut üzerinde gerçekleştirilen değişimin dereceleri	96
Şekil 4.13. Girişe yerleştirilen yemek masası	98
Şekil 4.14. Salon ile mutfak arasındaki açık duvar hafif malzeme ile kapandı.....	98
Şekil 4.15. Misafir için yedek oturma alanı	98
Şekil 4.16. Salonun yemek alan kısmını çocuk odası olarak kullanılıyor.....	98
Şekil 4.17. Oturma odasına çevirilen kapalı balkon	98
Şekil 4.18. Gün ışığını engellemek için koyu perdeler	98
Şekil 4.19. Katılımcıların alışkanlıklarının konut ölçeğinde mekâna yansması.....	100
Şekil 4.20. Kapalı balkonun alışık olunan tarzda kullanımı	101
Şekil 4.21. Geleneksel mobilya ve kristal vazoların kullanımı (eski konut ile bugünkü konutu karşılaştırma).	101
Şekil 4.22. Bazı mobilyalarla ve el işlemeli dekoratif eşyalarla eski yaşamı yansıtan mekân	102
Şekil 4.23. Yeni mekânda yeni tavırlar	103
Şekil 4.24. Katılımcıların yaş ve eğitim seviyelerine göre kentsel mekânları sıklıkla- seyrek kullanması.....	104
Şekil 4.25. Tüm katılımcılara kıyasla hemşerilik oranı	107
Şekil 4.26. Katılımcıların hemşerilik ilişkilerine dayalı yerli halkla iletişim durumu.....	108

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1. Suriye nüfusunun yaş gruplandırılması.....	39
Tablo 3.2. Halep'in farklı zamanlara göre yerleşim alanları	48
Tablo 3.3. Halep'in 20.yy'dan sonra nüfus artışı	49
Tablo 3.4. Halep'in konut tipleri	57
Tablo 3.5. 1946-1963 arasındaki konut tipleri	61
Tablo 3.6. 1963-1995 arasındaki konut tipleri	62
Tablo 3.7. 2000 sonrası süreçte konut tipleri	63
Tablo 4.1. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin geçici barınma merkezlerine göre dağılımı.....	69
Tablo 4.2. Suriyeli göçmenlerin meslek grubu dağılımı	75
Tablo 4.3. İllere göre Suriyeli işletmelerin dağılım yüzdesi	76
Tablo 4.4. Sektörlere göre Suriyeli işletmelerin dağılım yüzdesi	76
Tablo 4.5. Kamp dışında yaşayan Suriyelilerin Türkiye'de yaşadıkları konut tiplerinin yüzdesi	77
Tablo 4.6. Katılımcıların oluşturdukları eğitim, yaş ve iş gruplarının sayıları.....	81
Tablo 4.7. Katılımcının konut ölçeğinde memnuniyet durumu	86
Tablo 4.8 Katılımcının mahalle ve kent ölçeğinde memnuniyet durumu	92

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
GMB	: Geçici Barınma Merkezi
İNGEV	: İnsan Gelişme Vakfı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

1.GİRİŞ

Suriye’de 2011 yılında ortaya çıkan iç savaş neticesinde, Suriye halkı yurt içi ve dışındaki güvenli bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye’nin 2011 Nisan ayında “açık kapı”¹ politikası ile ülkeye büyük bir göç dalgası olmuştur. “Geçici Koruma statüsü”² verilmiş olan, zorunlu göç ile yerinden edilmiş Suriyeli göçmenler, Türkiye’de kamplarda ve kentlerde dağınık olarak kayıt altında ve dışında yaşamaya devam etmektedir. Zorunlu göç; ev sahibi ülke ve göçmenler için karşılıklı sosyal, ekonomik, politik sorunları barındırmaktadır. Diğer taraftan kültürler arası etkileşim noktasında göçmenlerin gündelik hayat ile yaşam alanları, komşuluk ve kent ölçeğinde karşılaştıkları çevresel etkilerin mekâna yansımalarının neler olduğunun merakı ile bu çalışma ortaya çıkmıştır. Topraklarını, evlerini, eşyalarını geride bırakarak, can güvenliği endişesi ile ülkelerinden kaçarak Türkiye’ye sığınan Suriyeli göçmenler için yeni bir yaşam alanı inşa etmenin zor olduğu açıktır. Bu çalışmada, Suriyeli göçmenlerin geçmişlerinden gelen kültürel ve sosyal kodlarının yeni yaşam alanlarını oluşturmada nasıl etki ettiği anlaşılmaya çalışılmaktadır.

¹ Türkiye’nin izlediği “açık kapı politikası” çerçevesinde, pasaportu bulunmayanlar dâhil, kabul ettiği tüm Suriyeli sığınmacılara sağladığı “geçici koruma” rejimi, uluslararası kuruluşlar tarafından uluslararası hukuka ve insani yükümlülüklerle uygun olarak değerlendiriliyor.
<<http://www.ruhanews.com/kose-yazisi/81/acik-kapi-politikasi.html>>

² “Geçici Koruma” kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur
<<https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi45>>

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Ekonomik ve sosyal nedenler ile insanlar göçe zorlanmaktadır. Göç ile birlikte insanlar değer yargılarını, kültürlerini, kimliklerini yanlarında götürmektedir. İnsanlar, yoğun olarak konut çevreleri (konut içi ve yakın çevresi) ve mahalle ölçeğinde yakın çevreleri ile etkileşim halindedir. Göç eden insanlar, zaman içinde yeni çevreleri ile kültürel etkileşime girmektedir. Zaman içinde, çeşitli sermaye birikim ve habituslarına göre değişen etkileşimlerinde göçmenlerin yerle aidiyet ilişkisi gelişir veya gelişmez. Kültürel sermaye, kimlik, mekân algısı ve zevki gibi topluluğa mal edilemeyecek bireysel farklılıklardan kaynaklanan aidiyet ve bunun mekânsal yansımalarının neler olabileceği merakı ile ortaya çıkan bu çalışmanın, Suriye'den gelen ve aynı dili konuşan biri olarak Suriyeli göçmenler özelinde yürütülmesine karar verilmiştir. İletişim kolaylığı sağlayan bu durum; araştırmanın güçlü yönünü oluşturmaktadır.

İstanbul'a gelen Suriyeli göçmenlerin kentle bütünleşme süreçlerini ve yaşam alanları çevrelerindeki sosyo-mekânsal aidiyetlerini keşfetmek ve çıkarımlarda bulunmak amaçlanmaktadır. Kültürel kodların etkisi ile mekânsal ihtiyaçların, yeni mekânın kullanımına etkilerinin nasıl olabileceği merak edilmektedir. Göçmenlerin, yeni yaşam alanları (konut, komşuluk ve kent merkezi) ile önceki yaşam alanları arasındaki farklılıklar karşılaştırılarak, mekân aidiyetine ve algılarına yönelik araştırma yapılmıştır.

Farklı sosyal ve kültürel sermayelere sahip göçmenlere ulaşabilmek amacıyla İstanbul ilinde, farklı sosyo-ekonomik özellikteki semtlerde yaşayan Suriyeli göçmenlerin önceki ve bugünkü yaşam alanları üzerinden karşılaştırmalı bir çalışma yapılmıştır. Avcılar, Bahçeşehir, Başakşehir ve Halkalı ilçelerinde, apartmanda yaşayan Suriyeliler ile sınırlandırılan araştırma kapsamında göçmenlerin aidiyet, memnuniyet ve sosyal ilişkilerini anlamaya yönelik sorulara cevap aranmıştır.

Araştırma soruları;

Göçmenler yerleştikleri yerleri nasıl ve hangi kriterlere göre seçmiştir?

Göçmenler kültürel kimliklerini mekâna yansıtıyor mu?

Göçmenlerin gittikleri yerde sosyal ve mekânsal aidiyet eğilimleri nasıldır ve nasıl değişime uğrar?

Göçmenlerin kentle ve toplumla bütünleşmesinde, hangi faktörlerin rolü vardır ve ne kadar etkilidir?

bu gibi soruların cevaplarını arama çabasında bir araştırmaya odaklanılmıştır

Araştırmanın birinci bölümünde çalışmanın amacı açıklanmış, seçilen farklı sosyo-ekonomik seviyeye sahip ilçeler belirlenerek araştırma kapsamının sınırları çizilmiştir. Çalışmanın metodolojisi bölümünde ise derinlemesine görüşme tekniği ve somut yaklaşımlar ile ilgili bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde; birey-mekân etkileşiminde önemli kavramlara yer verilmiştir. Bu kapsamda, “kimlik, göçmen, mülteci, sığınmacı, hemşerilik, habitüs, kültür, konut, aidiyet” kavramları irdelenmiş, göçmenlik kavramı ile ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde; Suriyeli göçmenlerin Suriye’de yaşadıkları konut ve çevresi ile ilgili tarihsel süreç içindeki değişimler ele alınmaya çalışılmış ve göçmenlerin yaşam alışkanlıkları ortaya konulmuştur. Göçmenlerin kültürlerini tanıtabilmek adına Suriye’nin Halep kenti üzerinden genel bilgiler verilmiştir.

Dördüncü bölümde; Türkiye’nin farklı illerinde Suriyeli göçmenlerin dağılımına ve genel durumlarına (kültür seviyeleri, yasal konumları ve hakları, karşılaştıkları temel sorunlar, İstanbul’un ilçelerinde farklı oranlarda dağılımları vb) ilişkin bilgiler verilerek, alan çalışması için İstanbul’da seçilen semtlerin seçim nedenleri açıklanmıştır. Araştırmaya katılan görüşmeciler hakkında edinilen bilgiler, çeşitli grafikler ile sunulmuştur. Avcılar, Bahçeşehir, Beşiktaş, Halkalı ilçelerinde yapılan alan çalışması sonuçları ortaya konulmuş ve değerlendirilmiştir.

1.2. Araştırmanın Yöntemleri

Suriyeli göçmenlerin, İstanbul’daki yaşam alanlarını kullanımları ve mekân ile etkileşimlerinin sergilenmesi amaçlanan çalışmanın verileri, derinlemesine görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşmeler, alınan notlar ve kişisel gözlemlerle desteklenerek değerlendirilmiştir. Alan çalışması sonuçları nitel olarak verilmiştir. Örneklemelerin farklı sosyo-ekonomik seviyede gruplar oluşturması amacıyla, kartopu yöntemi ile görüşmeler yapılmıştır.

Konuya ilişkin literatür incelemesi yapılarak, yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular üzerinden geliştirilen bir alan çalışması kurgulanmıştır ve gerçekleştirilmiştir. Görüşme sorularının cevap kalıp ya da skalası bulunmamaktadır. Görüşmelerde, açık uçlu sorular sorulması nedeniyle, görüşme süresinin uzaması; çalışmaya katılacak bireylerin sayısını etkilemiştir.

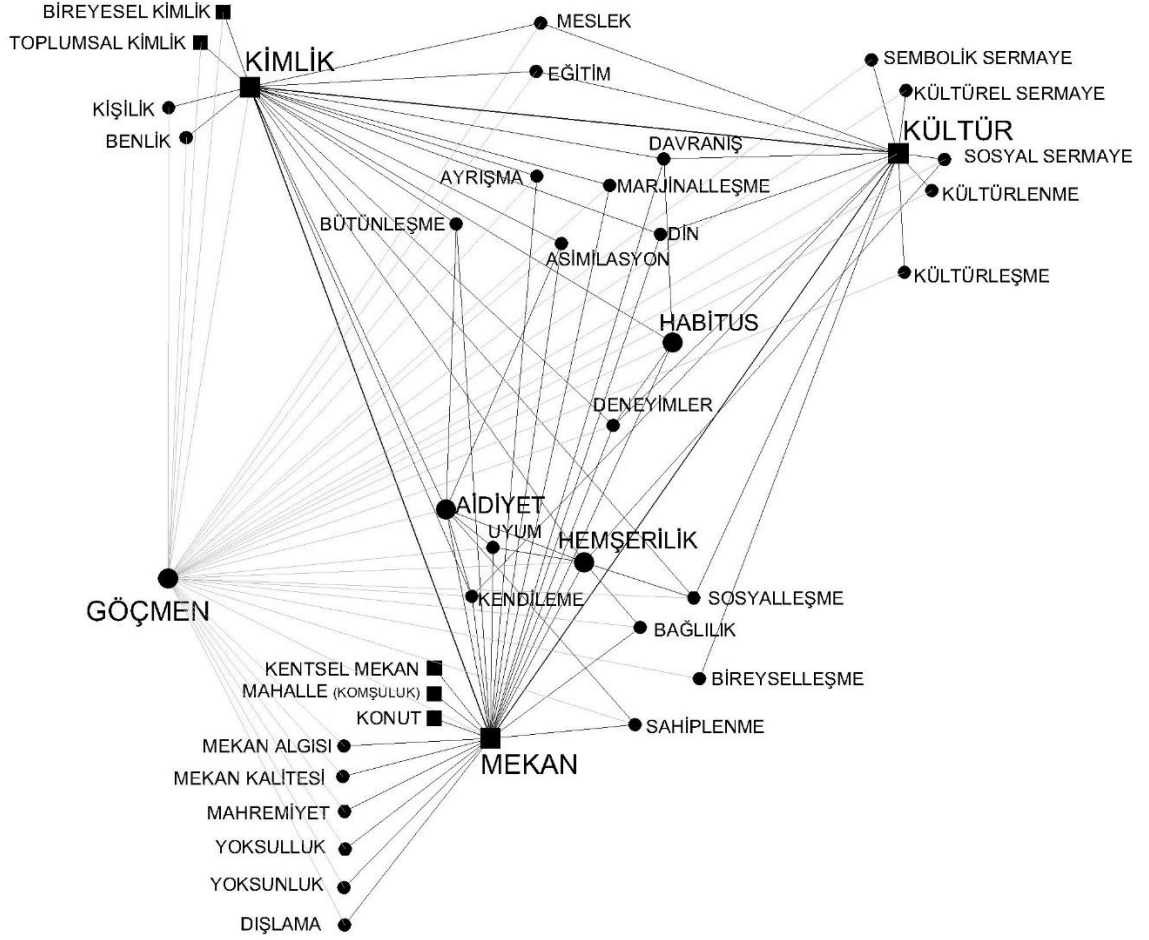
Hazırlanmış sorularla göçmenlerle doğrudan yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir ve toplanan cevaplar, notlar ve gözlemler analiz edilerek çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Görüşme sırasında, göçmenlerin önceki ve şimdiki evlerinin oranlı krokileri çizilerek üzerine notlar düşülmüştür ve şimdiki mekânda gerçekleştirilen değişiklikler gösterilmiştir. Sorular, önceki ile şimdiki yaşama mekânlarının karşılaştırılmasına dayalı olarak sorulmuştur. Sorular yaşam alanını oluşturan ev, mahalle ve kent ölçeğindeki fiziksel ve sosyal çevreyi anlamaya yönelik hazırlanmıştır.

Alan çalışmasında kullanılan çeşitli yöntemlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir ve farklı sosyo-ekonomik seviyelere sahip toplam otuz altı kullanıcı ile görüşülmüştür.

2. BİREY-MEKÂN ETKİLEŞİMİNDE ÖNEMLİ KAVRAMLAR

Mekân, fiziksel özelliğinin yanında sosyal bir inşa olması sebebiyle etkileşimlere açık bir olgudur. Karşılıklı birbirini etkileyen ve dönüştüren bu ikili ilişkinin temelinde birey ve mekânın özellikleri yanında toplumsal yapı ile ilişkili kavramlar önem kazanmaktadır. Birey ve mekân etkileşimi kapsamında, bu bölümde ele alınacak kavramlar; bireyin kimliği, kültürü, yaşadığı coğrafyanın ekonomik, politik ve fiziksel koşulları ile mahremiyet, aidiyet gibi algısal ve davranışsal süreçlerin tarifini içermektedir. Bu çalışmada göçmenlerin mekân etkileşimleri araştırılırken, kendisiyle birlikte gelen özelliklerin mekâna etkisi, yerleşilen mekânın birey üzerindeki etkisi anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede bu bölümde, birey ve mekân etkileşiminde öne çıkan kimlik, kültür, sosyal ilişkiler, mekân ve algısı, aidiyet ve bunlarla ilişkili kavramlar ele alınmaktadır. Suriyeli göçmenlerin İstanbul'da yerleştikleri mekânlarda, mahalle-konut ölçeğinde yansıyan-yansıtılan mekânsal özelliklerin alt yapısını oluşturacak bu kavramların ele alınması önemli olmaktadır.

Bu bölüm, göçmen ve mekân etkileşimi altında 'kültür, mekân, kimlik' ilişkileri ekseninde ele alınan kavramlar haritasını içermektedir. Kavramların ilişkiselliğinin gösterilmeye çalışıldığı bir kavram haritası üretilmiştir (Şekil 2.1). Mekân-birey etkileşiminde bu haritada ele alınan kavramlar dışında geniş bir ilişkisellik ağının varlığı bulunmasının gerçekliği bir tarafa; haritalamanın gösterdiği ilişkiyel ağ evreni, tez kapsamında ele alınan kavramlar üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Şekil 2.1. Göçmen ve mekân etkileşimindeki kavramlar haritası.

2.1. Kimlik

“kişinin varoluşu nereden yaralanıyorsa kimliği orada teşekkül ediyor...”

Milan Kundera

Kimlik, diğer tüm faktörlerin yanı sıra, bir bireyi diğerlerinden farklı kılan, onu diğerlerinden ayıran olguları ifade eden bir kavramdır (Mollaer, 2014, s.52). İnsanlar, planlanmış veya planlanmamış sayısız etkileşimlerle değişip gelişmektedir. Aileleri, okudukları okul, kültürleri, mensup oldukları din ve toplumun geniş kesimi onları etkiler belli bir kalıba sokar. Ayrıca kendi kişisel deneyimlerinin, diğerleriyle olan ilişkilerinin, okudukları kitapların, izledikleri filmlerin yarattığı etkilerin ortaya çıkardıklarıdır. Bütün bunlar bireyde derin bir iz bırakarak kimliğinin şekillenmesinde rol oynar (Mollaer, 2014, s.55). Kimlik kavramının birbiriyle yakından ilişkili iki farklı boyutu vardır; kişisel ve toplumsal kimlik. Kişisel kimlik, bir bireyin mevcut dünyaya olan yaklaşımını ve bu dünyada bulunduğu konumu belirleyen inanış ve bağlılıklarını ifade etmektedir. Toplumsal kimlik ise bireyin kendini tanımlamasına ve kendisini bunun ayrılmaz bir parçası olarak görmesini sağlayan ilişkilere tekabül eder. Toplumsal kimlik doğal olarak çoğul bir kavramdır. Bir bireyin farklı kimlikleri tartması ve belli bir kısmına öncelik vermesi, kendi benlik anlayışı ile toplumsal ve siyasi ortamı arasındaki diyalektiğin bir sonucudur (Mollaer, 2014, s.52).

Kentsel kimlikler ise ötekilerle olan etkileşim süreci boyunca gelişir. Belirli bir yere ait olmak "biz" duygusunu ortaya çıkarırken, aynı mekânda yaşayan bir grubun üyesi olmanın güvenliğini ve konforunu sağlamaktadır. Birey ya da gruplar düzeyinde diğerinden farklı olma, aynı zamanda biricik ve tekil olma durumunu da beraberinde getirir. Bireysel bir deneyimin sonucunda bu süreç, insanın yaşadığı mekânları kişiselleştirir ve bu mekânları başka yerlerden farklılaştırmaktadır. Farklılaştırma süreci, insanın bir "burası" noktası kurmasıyla başlamaktadır. Yaşayan evin diğer evlerden, kentin diğer kentlerden ayırt edilmesi ve "benim evim", "benim kentim" şeklinde nitelendirilmesiyle ortaya çıkmaktadır(Göregenli, 2010, s.188).

Kimlik, insanın kendisini sosyal dünyasında nasıl tanımladığı ve nasıl konumladığını yansıtır; onun kim olduğu ve nerede durduğuna dair bilgilerdir. Bu noktadan hareketle,

kimlik, bir birey veya grubun kendini diğer birey veya gruplardan ayırt edici özelliklerinin bütünü olarak tanımlanabilir. Bu açıdan baktığımızda kimliğin tanımı, diğerinden, ötekilerinden geçerek daima bir diğerine göre yapılır (Bilgin, 2007, s. 201).

Her kişinin kimliği, resmi kayıtlarda görünenlerle kesinlikle sınırlı olmayan bir yığın unsurdan meydana gelir. Elbette insanların büyük çoğunluğu için dinsel bir geleneğe bağlılık söz konusudur; bir ulusa, bazen iki ulusa; etnik ya da dilsel bir gruba; az ya da çok geniş bir aileye; bir mesleğe; bir kuruma; belli bir sosyal çevreye... Ama kimliği etkileyen öğeler listesi daha da uzundur, neredeyse sınırsızdır: insan bir kabileye, bir mahalleye, bir köye, bir eyalete, bir spor takımına ya da meslek kuruluşuna, bir arkadaş grubuna, bir sendikaya, bir işletmeye, bir partiye, bir derneğe, bir cemaate, aynı tutkuları, aynı cinsel tercihleri, aynı fiziksel özürleri paylaşan ya da aynı zararlı etkilere maruz kalan bir insan topluluğuna ait olduğunu hissedebilir. Bütün bu aidiyetler kimlik için aynı derecede önem taşımazlar. Ama hiçbiri de tam olarak etkisiz değildir. Bunlar kişiliğin yapı taşlarıdır, çoğu doğuştan gelmemekle birlikte bazılarını neredeyse "ruhun genleri" denebilir (Maalouf, 2000, s.1). Çok sayıda bireyde, bu öğelerin her birine rastlamak mümkün fakat iki farklı insanda aynı bileşim asla bulunmaz. Her varlığın tekil ve potansiyel olarak yeri doldurulmazdır, farklılıklar her birinin zenginliğini, kendine özgü değerini oluşturmaktadır (Maalouf, 2000, s.1).

İnsanlar kişilik yapıları nedeniyle diğer insanlardan, nesnelere, olaylardan, düşüncelerden, doğadan, vb. şeylerden farklı şekillerde etkilenmektedir. Hatta çevrelerinde bile farklı etkiler yaratmaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı, grup içi ilişkilerin incelenmesi yapılırken insanların kişisel özellikleri önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilik, bütün bireysel ve örgütsel ilişkilerin analizinde ve incelenmesinde en önemli faktördür (Güney, 2018, s.183). Kişilik, kimlikle ilgili davranışları belirleyen bir kavramdır ve bir insanın yaşam tarzını ifade eder. Bu tanımın içinde insanın kişisel ve zihinsel özellikleri ,yetenekleri, arkadaşlık ilişkileri de yer alır (Güney, 2018, s.186). Bir kişinin zihinsel ve bedensel özelliklerinde görülen farklılıkların, onun düşünce ve davranışlarına yansımaya kişilik denir. Kişilik, insanın doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı, konuşma, düşünme, hissetme, olaylara bakış şekilleriyle, onu diğer insanlardan ayıran özelliklerin oluşturduğu bir bütündür (Güney, 2018, s.187). Kişilik; kişiyi diğer kişilerden ayıran ruhsal ve bilinçsel özelliklerin tümüdür. Kişiliği belirleyen

etmenler; yetenek, genetik ve biyolojik yapı, toplumsal roller ve toplumsal yapının özellikleridir. (Elliältiođlu, 2007, s.10).

Kimliğin bileşenleri olan; toplumsal ve bireysel kimlikler bilinçlenme ile oluşur ve gelişir. Bilinçlenme durumunu Assmann (2015), bireyin, ortak ve kültürel bir formasyonun ufkuna bağlanması sonucu ortaya çıktığını ifade eder. Kendimize ilişkin deneyimlerimiz her zaman dolaylıdır, dolaysız olan ise ötekilere ilişkin deneyimlerimizdir. Yüzümüz gibi öz benliğimizi de ayna olmadan görme imkanımız yoktur. Bu tür bir yansıtma, farkına varma ve bilinçlenmeyi sağlar. Başkaları ile ilişkimiz aynı zamanda kendimizle ilişkimizdir. Kişisel kimlik, ancak etkileşim ve eylemlilik dahilinde ortaya çıkar. Kişisel kimlik aynı zamanda ötekilere ilişkin bir bilinç olan öz bilinçtir: başkalarının beklentileri ve onların kişi üzerindeki etkisiyle ortaya çıkan sorumluluk ve yükümlülüktür (Assmann, 2015, s.144). Birinin başkaları ile ilişki içinde bir kimlik oluşturabilmesi için, onlarla ortak "simgesel duygu dünyası"nda yaşam sürdürmesi gerekir. Ancak, söz konusu bu ortaklığın, ortak bir kimlik yaratması gerekmez, bunu yapması ancak ortaklığın farkına varılması ve bilinçe çıkarılması ile mümkündür. Kimlik, çoğulluk ifade eden bir kavramdır ve başka kimlikleri de kapsamaktadır (Assmann, 2015, s.145).

Weir de Taylor'a göre kimlik; başkalarıyla etkileşerek oluşup gelişir. Kendi kimliklerimizi -ve kendimizi- diğerleriyle olan ilişkilerimiz (ve onlara yönelik mücadelelerimiz) sayesinde tanımlarız. Benliğimizi, anlamın kültürel bağlamında tanımlarız ve dil içinde ifade ederiz. Taylor'a göre bizim ilişki içinde olduğumuz benlik, diğerleriyle tanınma ve yanlış tanınma ilişkilerine, özünde diyaloga, dilin ve anlamın arka planına bağlı olan diyalog sayesinde, dünya ile ve diğerleriyle olan etkileşim ve ilişki sayesinde, her zaman değişim bir süreçte (gerçekleşen) diyalojik bir benliktir. Toplumdan soyutlanmış hakiki bir benliği keşfetmekten uzak bir biçimde, sadece topluluklar içinde yerleşikliğimiz ve anlam ufklarının kazanımı sayesinde kendimiz olabiliriz ve kendimizle bağlantı kurabiliriz (Weir, 2014, s.111).

Çevre ile insan kimliklerinin oluşması arasında çok güçlü bir ilişki vardır. İnsanlar, fiziksel bir gerçekliği algılamının ötesinde, yaşadıkları mekânlara bağlanmakta, onları hissetmekte ve kendilik duygularını birtakım mekânsal değişkenler üzerinden tanımlamaktadır. Mekândan bağımsız bir kimlik düşünölemeyeceği gibi, kimliksiz bir mekân da düşünölemez. İnsanlar yaşadıkları mekânlarla ilişki kurarak, onlara anlamlar

afetmekte ve içinde buldukları bu yaşamsal çevre aracılığıyla kimliklerini oluşturmaktadır (Göregenli ve Karakuş, 2014, s.105)

Etnik ve göçmen gruplar, kendi kültürleri ve ev sahibi kültürleri ile etkileşimi sonucunda, kendi kimliklerini farklı şekillerde göstermektedir. Göç sonucunda, birçok kültürel farklılık ortaya çıkmaktadır. Farklı kültürel geçmişe sahip insanların bir araya gelmesi kültürel grupların eşit olmayan ilişkilerini de ortaya çıkartır. Bu güç farklılıkları “ana akım”, “azınlık”, “etnik grup” vb. popüler ve sosyal bilim terimlerinin doğmasına neden olmuştur (Berry, 1997, s.8). Berry (1997), farklı gruplara sahip olan toplumlarda, kültürel kimliklerle arasındaki ilişkilerin sonucunda iki ana konu ortaya çıktığını ve bu konularla ilişkili olarak dört kültürleşme stratejisi oluşabildiğini ifade eder. Bu konular; “kültürel koruma” (Kültürel kimlik ve özelliklerin ne derece önemli olduğu ve korumanın ne ölçüde desteklendiği) ve “iletişim ile katılım” (diğer kültürel gruplara ne ölçüde dahil olmalıdır ya da öncelikle kendi aralarında kalmalıdır)dir (Berry, 1997, s.9). Ortaya çıkabilecek kültürleşme stratejileri ise;

- Bireyler kültürel kimliklerini korumak ve diğer kültürlerle etkileşim kurmak istemiyorsa, “Asimilasyon” (Özümseme) stratejisi tanımlanır.
- Bireyler etnik kültürlerine bağlı kalmaya değer verdiğinde ve aynı zamanda başkalarıyla etkileşimi engellemek istediğinde, “Ayrışma” alternatifi tanımlanır.
- Her ikisinin de orijinal kültürünü korumasına ilgi olduğunda, “Bütünleşme” stratejisi tanımlanır.
- Son olarak, kültürel koruma (genellikle zorla uygulanan kültürel kayıp nedenleriyle) konusunda çok az bir olasılık veya ilgi olduğunda ve başkalarıyla ilişkilere çok az ilgi duyulduğunda (genellikle dışlanma veya ayrımcılık nedeniyle), “Marjinalleşme” tanımlanır (Berry, 1997, s.9).

İnsanın kimliği toplumdaki farklı faktörlere dayanarak oluşur, birey farklı yerlere yerleştiği zaman, yeni çevre ve toplumla ilişki kurarak kimliği ortaya çıkar, ancak yeni yaşamda yine farklı faktörlerle karşılaşılıp etkilenecek kimlik değişimi gösterebilmektedir.

2.2. Göçmen, Mülteci, Sığınmacı

Göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarının aralarında yakınlık olması nedeniyle çoğu zaman yanlış kullanılmaktadır. Temel olarak kendi ülkelerini terk ederek başka bir ülkeye

göç eden insanları tanımlamak için kullanılan bu kavramlar arasında temel farklılıklar bulunmaktadır. Tez kapsamında Suriyeli göçmenlerin ne şekilde tanımlandığının anlaşılması ve hukuki statülerini anlamak açısından bu bölümde kavramlar açıklanmaya çalışılmaktadır.

Maddi ya da sosyal durumlarını iyileştirmek, kendi veya ailelerinin gelecekte beklentilerini karşılamak için orijin ülkeleri dışında bir ülke veya bölgeye göç eden kişilere göçmen denir. Göçmen; mültecilerden farklı olarak, ülkesinden zulme uğrayacağından korktuğu için değil, eğitim ve çalışma gibi sosyo-kültürel ya da ekonomik nedenlerle ve gönüllü ayrılan kişidir (Türk Kızılay Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü, 2017).

Göç, toplumsal değişimin neden olduğu kolektif bir eylemdir ve bu durum hem göç alan hem de göç veren ülkedeki bütün toplumları etkiler (Castles ve Miller, 2008, s.29). İnsanlar kendi ülkelerinden bazen kötü koşullar nedeniyle bazen başka ülkelerdeki cazip faktörlerden etkilenecek göç ederler. Castles ve Miller bu durumu itici ve çekici faktörler olarak adlandırır. İtici faktörler demografik büyümeyi, düşük yaşam standartlarını, ekonomik fırsat yoksunluğunu ve siyasal baskıları içerirken, çekici faktörler emeğe olan talep, boş araziler, cazip ekonomik fırsatlar ve siyasal özgürlükleri kapsamaktadır (Castles ve Miller, 2008, s.31). Ekonomik teoriler, insanların yoğun nüfuslu yerlerden seyrek nüfuslu yerlere, düşük gelir düzeyine sahip olan yerlerden yüksek gelirli yerlere göç etme eğilimlerini vurgular veya göçü iş döngülerindeki dalgalanmalarla bağdaştırır (Castles ve Miller, 2008, s.31). Ekonomik koşulların göçmen ve mülteciler için önemini göz ardı etmek mümkün değildir, fakat ekonomik temelli göçü zorunlu göçten (iltica durumunda) ayırmak gerekir. Ekonomik göçlerin çoğu ekonomik olarak aktif olan insanlarla ve gençlerle başlar. Ücretlerin yüksek olduğu ekonomilerde, -arazi satın alarak, ev yaparak, iş kurarak ya da eğitim veya çeyiz için harcamalar yaparak- memleketlerindeki koşulları iyileştirmek için yeterli birikim yapmak isteyenler genellikle 'hedefi vururlar' (Castles ve Miller, 2008, s.42).

Mülteci ve sığınmacı olmanın dinamikleri farklıdır. Bunlar kendi ülkelerinden eziyetin, insan hakları ihlallerinin, genelleşmiş şiddetin yaşamlarını burada sürdürülemez hale getirilmesi nedeniyle ayrılırlar. Zorunlu göçmenlerin çoğu ilk sığınma yeri- ve kendileri de genellikle yoksul ve sıklıkla ekonomik olarak istikrarsız- olan komşu ülkelere kalırlar. İleride daha iyi ekonomik ve sosyal fırsatlar sunan ülkelere göç ise sadece küçük bir

azınlık için mümkündür (Castles ve Miller, 2008, s.43-44). Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenlerin bir kısmı Türkiye'de kısa süre yaşadıkdan sonra batı ülkelerine yönelmiş, kalan kısmı ise Türkiye'nin farklı bölgelerine yerleşmişlerdir.

İltica ya da sığınma tarih boyunca var olan bir sosyal gerçekliktir. Tarih boyunca insanlar zulüm, savaş, silahlı çatışma, siyasi şiddet vb. nedenlerle yaşadıkları yerleri terk ederek başka bölgelerde güvenli yaşamı aramak zorunda kalmışlardır (Çiçekli, 2009, s.15). Mülteci, vatandaşı olduğu ülke dışında olan ve "ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağına dair haklı sebeplerle korktuğu" için vatandaşı olduğu ülkeye dönmek istemeyen veya dönemeyen kişilerdir (Türk Kızılay Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü, 2017). Kaçış nedenleri çok çeşitli olabilir; yapılan baskıdan, insan yaşamına veya özgürlüğüne yönelik tehdit, adli takibat, yokluk veya sefalet, savaş veya iç karışıklık, doğal afetler (Çiçekli, 2009, s.39).

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolünde mülteci ('refugee') terimine yer verilirken, 1948 tarihli 'İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi' ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun kabul ettiği 1967 tarihli 'Ülkesel Sığınma Bildirisi'nde sığınma ('asylum') terimleri kullanılmaktadır. Literatürde bu terimlerin zaman zaman birbiri yerine kullanıldığı, bazen de bunlar arasında ayırım yapıldığı görülmektedir. Mülteci, mültecilik statüsü hukuken kabul edilmiş bir yabancıyı ifade ederken; sığınmacı, mültecilik statüsü incelenen ve kendisine geçici koruma sağlanan kişiye karşılık gelmektedir. Bir diğer tanıma göre ise, sığınmacı, gerek bireysel olarak gerek grup temelinde uluslararası koruma isteyen bir kişidir. Sığınmacı henüz koruma talebi ilgili ülke makamlarınca son olarak karara bağlanmamış olan bir bireydir. Bu nedenle, her bir sığınmacı nihai olarak mülteci kabul edilmeyebilir, ancak her bir mülteci başlangıçta bir sığınmacıdır (Çiçekli, 2009, s.44-45).

İltica ve sığınma taleplerinin ortaya çıkmasına neden olan asıl unsur devletlerin vatandaşlarını korumamaları ya da koruyamamalarıdır. Uluslararası koruma niteliği gereğince geçici olan ve vatandaşlık koruması yerine ikame edilen bir koruma biçimi olup sığınmacıların ve mültecilerin güvenlik altına alınmalarını sağlayan faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Uluslararası korumanın asıl amacı; esas olarak ulusal korumayı yeniden inşa etmektedir. Uluslararası koruma birey açısından başka hiçbir koruma olanağı kalmadığında devreye girecek bir vekil koruma biçimidir (Çiçekli, 2009, s.15). Bu

nedenle, mültecilerin geri gönderilmeme ilkesi, koruma kavramının temelini oluşturmaktadır.

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinin belirttiği orijinal mülteci tanımına 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar sınırlaması getirilmişti. Getirilen sınırlama mülteci sorununa çözüm bulmayı hedefleyen bu uluslararası hukuk belgesini evrensel bir geçerliliğe sahip olmak yerine yerel bir boyuta indirgemişti. 1951 Cenevre Sözleşmesine ek 1967 tarihli Protokol ile Sözleşmedeki zaman ve coğrafi sınırlamalar kaldırılmış ve böylece Sözleşmede uluslararası koruma fikri daha evrensel bir boyut kazanmıştır (Çiçekli, 2009, s.16).

Zorunlu göç küresel siyasette önemli bir faktör haline gelmiştir. 1945'ten bu yana değişmekte olan uluslararası mülteci rejiminin doğasını da etkilemiştir. Uluslararası mülteci rejimi, insan hakları hukukuna dayanan bir dizi yasal kuralı, mültecileri korumak ve onlara yardım etmek için kurulmuş birkaç organizasyonu kapsamaktadır. Bu rejimin çekirdeği 1951 konvansiyonudur ve bu rejimdeki en önemli kurum Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğidir (Castles ve Miller, 2008, s.147).

1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonuna göre, mülteci özel bir sosyal veya politik gruba üyeliği, ırkı ,dini, milliyeti gibi nedenlerle şiddete maruz kalma korkusu yaşayan ve bu nedenle ülkesine dönme imkanına ve isteğine sahip olamayan, milliyetine tabi olduğu ülkenin sınırları dışında yaşayan kimsedir. Dünyadaki 190 devletten 140'ı konvansiyonu ve bu konvansiyonla ilgili 1967 protokolünü imzalamıştır. Üye devletler, mültecileri koruyacaklarını ve *non-refoulement* (yani, mültecileri baskı görecekları bir ülkeye geri göndermeme) ilkesini esas almışlardır. Resmi olarak mülteciler açık yasal statüye sahip olduklarından ve güçlü bir kurum olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) himayesinde olduklarından dolayı diğer zorunlu göçmenlerden daha iyi koşullara sahiptirler (Castles ve Miller, 2008, s.144).

Castles ve Miller, Göç ülkelerini üç kategoriye ayırmışlardır; Birincisi, bazı göçmen yerleşimciler genel nüfusa dahil edilirler ve farklı etnik gruplar oluşturmazlar. Bunlar genellikle göçmen olarak buldukları çoğunluk nüfusuyla kültürel ve sosyo-ekonomik açıdan birbirlerine benzeyen gruplardır: Örneğin, Avustralya'daki İngilizler, İsviçre'deki Fransızlar ve Avusturya'daki Almanlar. İkincisi, bazı yerleşimciler etnik cemaatler

oluştururlar. Bu topluluklar, göçmen olarak buldukları ülkelerde vatandaşlık, siyasal katılım ve sosyal haklar açısından dışlanmasalar bile, belirli yerleşim alanlarında toplanma ve kendi dillerini ve kültürlerini koruma eğilimi gösterirler. Etnik cemaat kısmen başlangıç dönemindeki ayrımcılığın bir sonucu olarak ortaya çıkmış olabilir, ancak sürekliliği kültürel ve psikolojik faktörlere bağlıdır. Avustralya, Kanada veya ABD'deki İtalyanlar, İngiltere'deki İrlandalılar, Fransa ve Hollanda'daki Güney Avrupa kökenliler bu gruba örnek gösterilir. Bu grupların cemaat bağlarında zamanla kopma görülür, sonraki kuşaklar diğer gruplara mensup kişilerle evlenirler ve cemaatin yoğun olduğu eski bölgeden başka yerleşim yerlerine taşınırlar. Üçüncüsü, bazı yerleşimciler etnik azınlık oluştururlar. Etnik cemaatlere benzer bir biçimde, bu topluluklar da belli semtlerde bir arada olma ve kendi dillerini ve kültürlerini koruma eğilimindedirler. Fakat bu sığınmacılar genellikle dezavantajlı bir sosyo-ekonomik statüye sahiplerdir ve zayıf yasal statü, vatandaşlığa kabul edilmeme, sosyal ve siyasal haklardan mahrumiyet, etnik veya ırkçı ayrımcılık, ırkçı şiddet ve nefret gibi nedenlerle toplum tarafından kısmen dışlanırlar. Avustralya, Kanada ve ABD'deki Asyalılar, ABD'deki Hispanikler, İngiltere'deki Afro-Karayip ve Asya kökenliler, birçok Batı Avrupa ülkesindeki Türkler ve Kuzey Afrikalılar, herhangi bir ülkedeki Avrupa kökenli olmayan sığınmacılar bu kapsamda düşünülebilir (Castles ve Miller, 2008, s. 345-346).

Çeşitli nedenlerden ötürü mültecilerin çoğu zaman yeni yerleştikleri ülkelerde toplum genelinden ayrı yaşadıkları görülmektedir. Anavatanlarına dönmeleri zor veya imkansız olabilir, fakat göçmen olarak yerleştikleri ülkedeki gelecekleri de belirsizdir. Bu tür göçmenler yerleşirler ve etnik gruplar oluştururlar. Fakat yaşadıkları toplumun bir parçası olarak kendilerine bir gelecek planı yapamazlar. Sonuç yalıtım, ayrımcılık ve farklılığa olan vurgudur. Bu nedenle, ayrımcı göç politikaları göç sürecinin tamamlanması durduramaz ve gelecekteki yerleşimcilerin marjinalleşmesine yönelik ilk adımı oluşturur (Castles ve Miller, 2008, s. 329). Bu çerçevede çalışmada, İstanbul özelinde ele alınan Suriyeli göçmenlerin, göç süreci ve yerleştikleri yerlerin hangi başlıklar altında değerlendirilebileceği üzerinde durulmaktadır.

Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları arasındaki farkların ortaya konulduğu bu bölüm sonucuna dayanarak; tez kapsamında "Suriyeli göçmenler" kavramı kullanılacaktır. Hukuki tanımı mülteci olarak ortaya çıkan grubun (Ekim 2014 tarihten itibaren geçici

koruma statüsüne alınmıştır)³, Arendt⁴'in mültecilik ile ilgili yazısı referans alınarak, tez kapsamında göçmen tanımı ile ele alınması uygun bulunmuştur.

2.3. Hemşerilik

Sosyal ilişkiler toplumu oluşturan, birden fazla insan veya grupların, karşılıklı olarak birbirlerinden haberdar olmasıyla ortaya çıkmaktadır. Ateş ile duman arasındaki ilişki sosyal bir ilişki değildir. Çünkü ateş ile duman birbirlerinden haberdar değildir (Güney, 2018, s.71). Sosyal ilişkilerde önemli olan etkileşimdir ve bu etkileşimler bazen birleşme ve sevgi, bazen de düşmanlık ve zıtlasma olarak karşımıza çıkmaktadır. (Güney, 2018, s.72).

İletişimin temelinde, bireyin diğer insanlar, toplumsal değer, tutum ve davranışlar hakkında bilgi edinip kendini hem güçlü hem de güven içinde hissetmek istemesi yatmaktadır. Dolayısıyla insan çevresindeki varlıklarla, özellikle insanlarla iletişim kuramadığı zaman kendini güvensiz, zayıf, endişeli ve pasif hisseder (Güney, 2018, s.260). İletişim, bir duygunun, düşüncenin, bilginin, tutum ve kanının bir araç vasıtasıyla bir bireyden başka bir bireye, bireyden gruba, gruptan bireye, gruptan gruba, toplumdan gruba ve toplumdaki topluma karşılıklı aktarıma sürecidir (Güney, 2018, s.261).

Hemşehri sözcüğü, bir kişiyi ve o kişinin toplumsal bir vaziyetini tanımlar ve tanımı gereği ilişkiseldir. Bu ilişkiselliği içinde hemşehri, aile kökeni aynı coğrafi alan olan ve kendisiyle hemşehrilik bağı olan kişidir (Kurtoğlu, 2005).

Göçmenler arasında genel olarak hemşerilik ilişkilerinin kurulması, kendi içlerinde iletişimin sağlanması ve bilgi-deneyim aktarımı için önem kazanmaktadır. Hemşerilik ilişkileri sosyal kümelenme olarak karşımıza çıkar ve bu oluşumların meydana gelmesinde farklı sebepler bulunmaktadır; göç sürecinden kaynaklanan ekonomik, sosyal şartlar nedeniyle bir araya toplanan göçmenler, ırkçılık nedeniyle genellikle bazı bölgelerden uzak durmaktadırlar. Ayrıca, göçmenler dillerini ve kültürlerini korumak,

³ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91'inci maddesine istinaden geçici korumaya ilişkin yönetmelik çalışmaları sonucu 13/10/2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmıştır (<https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma>)

⁴ <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya-forum/2017/04/29/biz-multeciler/>

birbirlerine karşılıklı destek olmak, kendi, aile ve hemşerilik bağlarını canlı tutmak için sık sık bir araya gelmek istemektedirler. Etnik hemşerilik temelinde göçmenlerin belirli yerleşim yerlerinde yoğunlaşmasıyla, göçmenlerin kendilerine özgü bir dizi ihtiyacını karşılamak üzere çeşitli küçük işletmelerin kurulması ve her türden dernek oluşumu kolaylaşır ve böylece ortaya yerleşime dayalı ayrışma, cemaat oluşumu çıkar (Castles ve Miller, 2008, s. 334).

Göç ve yerleşme sorunlarıyla başa çıkmak için göçmen gruplar enformal toplumsal ağları geliştirmektedir. Enformal ağlar kişisel ilişkileri, aile ve ev kalıplarını, arkadaş ve cemaat bağlarını, sosyal ve ekonomik konularda karşılıklı yardımlaşmayı kapsar. Göç ağları ayrıca yerleşme ve göç bölgesinde cemaat oluşumu sürecine bir temel sağlar. Göçmen grupları kendi sosyal ve ekonomik altyapılarını geliştirirler: ibadet yerleri, dernekler, dükkanlar, kafeler, doktor ve avukat gibi profesyoneller ve diğer hizmetler.

Memleketlerini terk ederek kente göç etmiş olan bireyler ilk olarak, yeni yerleşim alanlarına alışmak ve yalnız kalmamak için, konut ve iş bulma gibi konularda yardımcı olacaklarını düşündükleri akrabalarının, hemşerilerinin veya komşularının buldukları yerlere gitmeyi tercih etmektedirler. Önceden oraya yerleşen bireyler, yeni kentlilerin, kentin koşullarına uyum sağlayabilmeleri ve kentte kendilerini yalnız hissetmemeleri için, kentlerde “ağ türü ilişkiler” geliştirmişlerdir. Bu ağ türü ilişkilerden olan hemşeri ilişkileri, genellikle hemşeri dernekleri aracılığıyla yürütülmektedir.

Göçmenlerin toplumda “ihtiyaç ve hak” temelli varolabilmelerinin önemli aktörlerinden biri; sivil toplum kuruluşlarıdır. Hayata Destek Derneği tarafından Suriyeli mülteciler ve STK (Sivil Toplum Kuruluşu)'lar üzerine yapılan çalışmaya göre; kayıtlı STK'ların sayısı Suriyelilerin gelişini izleyen beş yıl boyunca artış göstermiştir (s. 28). Bu çalışmaya göre; Türkiye'nin beş büyük şehrinin tümünde (Ankara, İstanbul, İzmir, Gaziantep ve Şanlıurfa) kayıtlı STK sayısı artsa da, sınır bölgesinde yer alan Gaziantep ve Şanlıurfa⁵'daki artış belirgin olarak ortaya çıkmaktadır (Mackreath ve Sağnıç, 2017, s.7). Diğer taraftan çalışmada; mevcut STK'ların Suriyelilerin gelişiyile faaliyetlerini arttırdığı ya da değiştirdiği ifade edilmektedir. Graphcommons platformunda hazırlanan Suriyeli mültecilere yardım

⁵ Gaziantep'teki derneklerin sayısı 2011'de 1.148 iken, 2016'da 1.870'e (yüzde 38,6 oranında bir artış ile) yükseliyor. Şanlıurfa'da 2011 yılında 679 olan sayı 2016 yılında 1.100'e (yüzde 38,3 oranında bir artış ile) çıkıyor.

için çalışan STK'ları gösteren interaktif ağ haritasında Suriyelilere destek veren yerli ve yabancı kurumlar görünürken, Gaziantep ve şanlıurfa'da görölen STK'ların yoğunluğu dikkat çekmektedir (şekil 2.2).

Şekil 2.2. Suriyeli mülteciler için çalışan STK'ların ağ haritası⁶

⁶ <https://graphcommons.com/graphs/0711e621-a8c5-4651-a1d6-33106c7bb3f1>

Hemşerilik ilişkilerinin, göçmenin kentsel mekâna aidiyetini güçlendirmek için önemli bir rolü bulunmaktadır. Göregenli ve Karakuş (2014), “Göç Araştırmalarında Mekân Boyutu: Kültürel ve Mekânsal Bütünleşme” adlı makalelerinde, göçmenlerin kendilerini kentin bir parçası hissetmesinin kentin bütünüyle olmasa da herhangi bir bölümüyle ilişki kurabilmeleriyle gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Buna örnek olarak; Çin’in üçüncü büyük kenti olan ve şehir nüfusunun yarısına yakınının kır kökenli göçmen olduğu Guangzhhou şehrinde göçmenler için kent merkezinde kurulan kültür merkezi etkisi verilmiştir. Bu kültür merkezine duyulan bağlılık, kente ilişkin yer duygusu geliştirmede itici bir güç rolü oynamaktadır. Göçmenlerin kültür merkeziyle kurduğu ilişki sonucunda, onların kendilerini gerçekleştirme ve sosyalleşme ihtiyaçları karşılanmaktadır. Kente kıyasla çok daha küçük ölçekli olan bu mekân, göçmenlerin sosyal dünyayı ve yerle olan ilişkilerini kişiselleştirerek yaşamalarına olanak sağlamaktadır. Kültür merkeziyle ilgili deneyimler yoluyla, daha büyük ölçekli olan kentin, “güvenlik, konfor ve entegrasyonun mekânı olan kent” olarak temsil edildiği göçmenler tarafından düşünülmektedir (Göregenli ve Karakuş, 2014, s.108).

Ayça Kurtoğlu, hemşerilik kavramını coğrafya ve memleket ilişkisi çerçevesinde yorumlar; coğrafi alan kişisel olarak muhayyel bir olgu olur, dolayısıyla ayrılmış olduğumuz alanla bağı, düşüncelerle ve ilişkilerle kurarız. Memleketin ise, insan ilişkiler bağlamında iki tanımı vardır. Memleketin birinci anlamı, ulusun toprağıdır. Memleketin ikinci anlamı, ailenin toprağıdır. ‘Memleket’ ailenin yerleşip kök saldığı, babanın/ atanın toprağı anlamındadır. Ata toprağı anlamında ‘memleket’ ana vatanın içinde veya dışında olabilir ancak anavatanından daha dar bir coğrafi alana gönderme yapar. Memleketin hemşehri ve hemşerilik olgularıyla ilişkisi, bu ikinci anlamdadır (Kurtoğlu, 2005). Hemşehri, memleketi aynı yer olan kişidir ve bir birlerini hemşehri olarak tanımlayan kişiler kendi memleketlerinin dışındadırlar. Kısacası, göç edilmiş olan yerde memleket, muhayyel bir coğrafya; hemşehri ise o muhayyel alandan gelen kişilerdir (Kurtoğlu, 2005).

Kişi doğumuyla birlikte kendi ortamının habitüel (alışlagelen, olağan)eylem biçimlerinde toplumsallaşmaya başlar. Kişi birey olmadan önce köken- ortam eylem biçimlerinin işlevlerini yitirmesi ve/veya bu köken- ortamın (göç ya da benzer bir toplumsal durumum etkisiyle) çözülmesi ve ardından bu köken –ortamın yerini alabilecek ve bütün hayat yönelimleri halihazırda bulunan yeni bir ortamın doğmaması durumunda mümkün (ve aynı zamanda zorunlu) olur (Nohl, 2009, s.176,177). Buna dayanarak, göçmenler için

hemşerilik ilişkilerinin önemli olduğunu ifade etmek gerekir. Aksi takdirde göçmen yeni toplumda kendini sosyal olarak varedemediği zaman kendi içine kapanacaktır.

Hemşerilik kavramı Bourdieu'nun kavramsallaştırdığı "sosyal sermaye" kavramı ile ilişkilidir. Sosyal sermaye; bireyler ile gruplar arasındaki ilişkinin sıkı bir şekilde olmasına işaret etmektedir. Sosyal sermaye her şeyden soyutlanmış ve kendi başına hareket eden bireyler tarafından değil aksine kendiliğinden sosyalleşme eğilimine, yeni kurumlar oluşturma kapasitesine ve işbirliği yapmaya çalışan bireyler tarafından oluşturulur (Kapu, 2008, s.268). İnsanların büyük çoğunluğu kendilerinin kimlik, değer ve önceliklerine yön veren çeşitli ve bir birinden farklı grupların üyesi olarak yaşar, çalışır, seçim yapar, ibadet eder ve bir şeyler üretir. Bu üyelik, bireylerin mesleki ilişki ağlarına, politikaya, kültürel bir sınıfa kolayca girmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda bireylere arkadaşlıklar kurmalarını, moral destek almalarını ve kendilerine güvenmelerini sağlamaktadır (Kapu, 2008, s..268). Göçmenler ya beraber gruplaşarak sosyal sermaye sahipleri olabilirler, ya da bireylerin yeni toplumla kaynaşmasıyla sosyal sermaye ortaya çıkabilir. Güçlü bir toplumun oluşması güven, ilişki ağları, normlar ve mübadelenin birleşmiş etkisine bağlıdır.

2.4. Habitus

Habitus, bir toplumsal sınıfta ya da statü grubunda yaygın olan nesnel olasılıkların, baskın olarak bilinçdışı bir şekilde -özellikle çocukluğun ilk yıllarında- içselleştirilmesiyle ortaya çıkar (Swartz, 2011, s.148). Habitusun yatkınlıkları eylemin bedensel, normatif ve bilişsel boyutlarını içine alan bir davranış tarzı ana örüntüsüdür. Bunlar dilde, sözel olmayan algılarda, değerlerde, beğenilerde, iletişimde, akıl yürütme tarzlarında ifade bulur (Swartz, 2011, s.154). Karl Maton, Bordieu'nun "*habitus*" kavramını, belirli bir varoluş şablonuna, yani bir eğilim, hazırlık, yatkınlık ve tercih anlamına geldiğini ifade eder. Maton, bu hazırlığın iyi kurulduğunu, zamanla yok olmadığı gibi ve aktarılabilir olduğunu, çok çeşitli sosyal eylem sahnelerinde etkili olabildiğinden bahseder. Ayrıca *habitusun* her zaman gelişme kabiliyeti vardır. *Habitusun* sosyal bir alana ihtiyacı vardır. *Habitus* ile alan arasındaki ilişkilerin toplamı sonucunda pratik oluşmaktadır (Maton, 2008, s.16-17).

Alanın yapısını "sermaye biçimleri" üzerinden analiz eden Bourdieu, alanın mantığını "*habitus*" felsefesiyle analiz etmektedir. Bourdieu, öznelciliğe düşmeden yapısalcı

nesnelcilikten kurtulmak gayesiyle "*habitus*" kuramını geliştirir. Habituslar alanların yapısal/nesnel karakterlerinin özne tarafından içselleştirilmesi, pratikler olarak dışsallaştırılmasıdır. Toplumsal yapılarının, sosyalleşme deneyimlerine bağlı olarak algılama düşünme biçimlerini etkilemesi ve bunun bedensel bir yatkınlık sistemine dönüşmesidir (Etil ve Demir, 2014, s.339). Arnd-Michael Nohl ve arkadaşları, Bourdieu'nun, "bedenselleşmiş kültürel sermaye" kavramını, uzun vadeli sosyalizasyon, eğitim ve öğrenim süreçlerinin kişinin içine işlenmesi (*habitus*) şeklinde açıklar (Nohl, vd., 2011, s.17). Bourdieu'nün sosyal teori anlayışı "alan" kavrayışı özgün ve farklılaştırıcı bir işleve sahip olduğunu "*habitus*" kavramının da benzer bir işlevle donatıldığını belirtir. *Habitus* fikri bilimsel pratiği, mantığın ve deneysel yöntemin açık seçik normlarına uygun davranan, bilen bir bilinç üzerine kurmaz, bunun yerine sorunlarla başa çıkmanın bir pratik sezgisi bağlamında "zanaat" üzerine kurar. Bilim faaliyeti saf akılcı bir öğrenme, etkinlik olarak ortaya çıkmaz , bedensel bir yetenek olarak pratik edilir (Etil ve Demir, 2014, s.340).

Habitus kavramına göre, bir insan bir davranışı nasıl yapacağını bilir fakat "niçin" yaptığını anlatmakta zorlanır. Çünkü bunu, sosyalleşme aşamalarının sonunda öğrenmiştir, farklı durumlara göre farklı stratejiler geliştirir. Yani insanlar, içinde yaşadıkları toplumsal koşullardan üretme imkanına sahiptirler, başka şansları yoktur ve bu üretim aşamasından yeni bir üretim elde ederler, işte bu aşama *habitus*'tur (Palabıyık, 2016, s.129). Aslında pratik bilinç, nasıl olması gerektiğini bildiğimiz fakat çoğunlukla "niçin"ini açıklayamadığımız bilgiler zaman içinde toplumdan farklı etkileşimlerle öğrendiğimiz, eğilimlerimiz ve yönelimlerimizi belirleyen, bize kimliğimizi kazandıran, hatta farklı durumlarda ortaya koyduğumuz stratejilerde tesirli olan *habitus*'u andırır (Palabıyık, 2016, s. 131). *Habitus* "pratik ve tasvirleri üreten ve düzenleyen bir ilke" olarak tanımlanır. Bu *habitus*'un yalnızca pratik ve zevklerin merkezinde olmadığı, aynı zamanda pratikler arasındaki bağ kurduğu ve birbirleriyle uyumlu olması anlamına gelir. Bu nedenle bir toplumsal sınıfın farklı alanlardaki (giyinme tarzı, dekorasyon seçimi, beslenme biçimi, dil, resim ve müzik tarzı, spor faaliyetleri vb) ortak kültürel tercihlerden oluşan bir "hayat tarzı"nın ortaya çıkmasına teşvik eder (Jourdain ve Naulin, 2016, s.87,88).

Habitus, geçmiş yapıdan esinlenir, içi geçmişten gelen bilgi ile doludur (Palabıyık, 2016, s.130). *Habitus*, aktörlerin, geçmiş deneyimlerine dayanarak mevcut duruma tepki verip geleceğe ilişkin beklenti içinde girdiklerine işaret eder (Swartz, 2011, s. 159). Maton,

Bourdieu'nun habitus aracılığıyla insanın, geçmişi, bugünü ve geleceği birbirine bağlayabildiğine işaret etmiştir. Bourdieu, insanların *habitus* ile nasıl geleceği okuyabileceğine dair bir örneği: orta sınıf sosyal aktörlerin üniversiteye devam etmelerinin neden daha muhtemel olduğunu, işçi sınıfı çalışanları için neden olasılıksız olduğu üzerinden ele alır. Eğitim sistemi, işçi sınıfı aktörlerine kapalı olmamakla birlikte, üniversiteyi "bize göre değil" olarak gören bu sınıfın kendilerini sistemden dışladıkları anlaşılmaktadır (Maton, 2008, 41-42).

Habitus, değişime karşı oldukça dirençlidir. Çünkü Bourdieu'nün görüşündeki ilksel sosyalleşme daha çok içsel yatkinlikler şeklindedir. *Habitus* her yeni durumla karşılaştığında devam eden bir uyum süreci vardır; ama bu yavaş ve bilinçdışı işleyen bir süreçtir, ilksel yatkinlikleri temelden değiştirmektense şekillendirme yönündedir (Swartz, 2011, s.153). Bununla ilgili bir örnek vermek gerekirse; Aynur de Rouen'in, İstanbul'daki 1950'lerde "Konaktan Apartmana Yeni Yaşam Üzerine" başlıklı çalışmasında; Rouen, geniş bir ailenin "*habitus*"ları ile modern daireleri nasıl geniş ailenin yaşam tarzına göre anlamlı bir yere dönüştürme yolunu bulduklarını anlatır. Bir apartmanın farklı katlarına yerleşen geniş aile, gündüz saatlerinden akşamları uyumaya gidene kadar büyükannenin dairesinde oturmaktadır. Yemek yeme, pişirme ve çamaşır yıkama eylemlerini beraber yapan aile, aslında bütün günü birlikte geçirmektedir. Akşam yemeğinden sonra herkes uyumak için kendi dairesine gitmektedir (De Rouen, 2017, s.37).

Habitus, insanın nasıl davranacağını belirler ve kendisi ile geçmişi arasındaki ilişkilere bağlıdır. Buna dayanarak bu tez kapsamında göçmenlerin kendi habitusları ile yeni mekânı nasıl kullandıkları anlaşılmaya çalışılmaktadır.

2.5. Kültür

Her toplumun kültürü birbirinden farklıdır. İnsanların idealleri, ilgileri, benimsediği değer yargıları ve inançları kültürel yapı tarafından şekillenir. Birey kültürel yapı içinde yeni şeyler öğrenerek kişiliğine bir şekil verir. Yemek yeme, giyinme, yetiştirilme tarzı kültürel yapının bir fonksiyonudur. Bu fonksiyonlar kültürel yapıyla birlikte değişir ve gelişir insanlar bu fonksiyon sayesinde yeni davranış biçimleri öğrenir ve kişiliklerini oluştururlar (Güney, 2018, s.191). İçinde doğup büyüdüğü toplumun kültüründen etkilenerek davranış geliştiren birey, farklı topluluklara girdiğinde kendi özgün davranış ve alışkanlıklarını

devam ettirir. Aynı zamanda bireyin kültürel kodları yeni toplumsal etkileşimlere açık olarak değişip şekillenmeye devam eder.

Kültür kavramının kullanım alanlarına göre birbirinden farklı çok sayıda tanımı bulunmaktadır; sosyal psikolojide en yaygın anlamında, belirli bir grubun, eşyalarını, değerlerini, inançlarını, iletişim ve davranış tarzlarını da içine alan özel bir yaşam tarzı şeklinde tanımlanabilir. Kültür bir takım davranış örüntüleri ya da modelleri ifade etmekte, bu modeller kurallara göre daha esnek, formal veya enformal yollardan öğrenilmiştir, yani doğuştan değil sonradan kazanılmıştır. Sembolik yollardan iletiildiği için anlaşılırlar, yani kişiler onları birer engel olarak değil, kendilerini yönlendiren bir güç olarak algırlar. Zira bir kültüre ait olmak, bir takım kural veya yasalara uymaktan ziyade, belirli bir anlayışı, bir zevki, bir stili benimsemek demektir (Bilgin, 2007, s.215).

Kültür, varoluşu ve gelişimi tanrısal ve yazgı ya da doğal bir zorunluluk tarafından değil de, akılcı, özgür ve ahlaksal açıdan sorumluluk duyan bir varlık olarak insanın kendi etkinliği tarafından belirlenen, bir gerçeklik alanı olarak ortaya çıkmıştır (Mejuyev, 1998, s.77). Kültür , insanın özgür ve yaratıcı varoluş alanı olurken , “bilinç üretimi” ve manevi üretimi ile özdeşleşmiştir. Temelde kültür, sanatsal, hukuksal, ahlaksal, dinsel, kuramsal ve felsefi bilince, her türlü pratik çıkardan keskin arınmış ve insanların maddi varoluşuna karşı çıkan manevi alana bağlı kalmaktadır (Mejuyev, 1998, s.78).

Kültür, insanlar arası etkileşimler sonucu oluşup geliştiği için toplumsal yaşamın bir ürünüdür ve iki şekilde görülür (Güney, 2018, s.24):

- Kültürleşme: İnsanlar ilk sosyalleşmesini tamamladığı kültürden farklı bir kültürel ortama geçerken bu yeni kültürel yapının özelliklerini benimsemektedir (Güney, 2018,s.46).
- Kültürleşme: Kültürleşme sürecinde iki farklı kültürün etkileşimi sonucunda birin diğerinden üstün gelir ancak üstün gelen kültürde de birçok değişimler meydana gelir.Bu nedenle kültürleşmede her iki kültürde de değişim süreci ortaya çıkar.

Kültür, sadece bilinç ile ilgili bir olgu değildir. Kültür, insanın davranışı, alışkanlıkları, hayat tarzıdır. Göçmenlerin yeni yaşam alanlarında kültürel kodlarını yansıtacakları düşünülmektedir. Bu yansımaların mekân etkileşimi içinde nasıl olduğu alan çalışması

sonucunda değerlendirilmektedir. Diğer taraftan yeni kültürle etkileşimleri sonucunda kültürel bir değişim yaşandıysa bunun da mekânı nasıl etkilediği tartışılacaktır.

Göçmenler, yeni toplumda, hatırasında taşıdığı kültürü sunduğunda, kültürel belleğe sahip olduğunu söyleyebiliriz: Gülsüm Depeli, "Görsellik ve Kültürel Bellek İlişkisi: Göçmenin Evi" makalesinde göçmenin kültürel belleğini evinde kullandığı görsellerle ilişkilendirmiştir. Ancak göçmenin evinde herhangi bir nesne onun kültürel belleğini temsil edebilmektedir. Bu çalışmada göçmenin eski yaşamındaki evi ile yeni yaşamındaki evi karşılaştırılarak kendi kültürel belleğine dikkat çekilecektir. Kültürel belleğin her ne kadar geçmiş ile bağlantılı olduğu düşünülse de, kültürel bellek kendini sadece ve hep 'şimdi'nin içinde günceller; hatırlayış ve unutuşlarla kurar (Depeli, 2010, s.19). Bellek dediğimizde, dokuya ve kokuya, zamana ve mekâna, imgeye ve nesneye kök salmış olan, muğlâklıkların, hatıraların ve duygusallığın varlığını sürdürdüğü bir zihni düzleme bakmaktayızdır (Depeli, 2010, s.20). Kişi imgelerle hatırlar; deneyimlediği, temas ettiği anlardan biriktirdiği imgeleri 'şimdi'nin içinde devindirir, farklı zamanlarda ve mekânlarda gezdirir, çeşitli duygularla ve nesnelere ilişkilendirir (Depeli, 2010,s. 20).

Göçmenlerin kökenleri ve memleketleri bağlamında sahip oldukları kültürel birikimin bedenselleşmiş ve kuramsallaşmış görünüm biçimlerinin yeniden değerlendirilme sürecinde önemli bir rol aldığı ifade edilmektedir (Neumann, 2011, s.301). Bourdieu'nun "kültürel sermaye" kavramı, kişi veya grupların sahip olduğu para dışı kaynaklar bağlamında ortaya atılmıştır. Bourdieu'nun kullandığı terim, bir kişinin elde ettiği depolamaları, konuşma tarzlarını, görgü kurallarını, kültürel kodları, öğrendiği bilgi ve becerileri kapsamaktadır. Kişinin sosyal ilişkilerini ya da ilişkiler ağını ise sosyal sermaye olarak nitelendirmektedir. Sosyal ve kültürel sermaye de ekonomik sermaye gibi, kişilerin toplum içindeki konumlarını belirleyici ve yeniden üretici bir etkide bulunmaktadır (Bilgin, 2007, s. 217).

Zaman içinde oluşan sosyal sermaye kültürel sermayeyi aşar ve artık bilgi ve beceri yanında, yurtdışında edinilmiş iş deneyimi hiç önemsenmiyormuş gibi bir durum ortaya çıkar (Nohl vd., 2011, s.226). Göç olgusundaki hukuki ve etnik ayrımcılığa dayalı dışlama mekanizmaların aksine durumu benimseme, sahiplenme mekanizmaları da mevcuttur. Bazı göçmenler ailelerinin, ağların ve organizasyonların desteğiyle işgücü piyasasında vasıflı bir konuma gelmeyi başarır. Bu gibi durumlarda sosyal sermaye, bilgi ve becerinin

kültürel sermayeye dönüşmesine yardımcı olur. (Nohl vd., 2011, s.39). İşgücü piyasasına statü geçişi sırasında bilgi ve becerinin değerinin toplumda -yeniden- tartışma yarattığı, Pierre Bourdieu'nun kültürel sermaye konseptinin temel meselesidir. Yüksek vasıflı göçmenlerin işgücü piyasasına entegrasyonunu öğrenim durumları, göç süreçlerindeki hukuki ve sosyal dışlanmalar ve işgücü piyasasındaki olanaklar kadar; ailenin ve hayat arkadaşlarının yaşam biçimi de bu süreçte önem taşımaktadır (Nohl vd., 2011, s.41).

Kültürel sermaye, öğrenim ,eğitim ve sosyalleşme süreçlerinde aile ve okul ortamının içinde ve dışında edinilir; fakat eğitimin ve sosyalleşmenin her şekli kültürel sermayeye denk gelmemektedir. Aslında bilgi ve becerinin değeri, bir öğrenciden beklenenlerin ya da iş başvurusunda bulunan kişinin mülakatta nasıl davranması gerektiğinin belirlenmesi sürecinde olduğu gibi, uzun süren ve devam eden pazarlıkla anlaşılır. Bu pazarlık süreçlerinin sonuçları, bilgi ve becerinin ortaöğretim ya da yükseköğretim kuruluşları tarafından belgelendirilmesiyle kesinleşir ve böylece 'kurumsallaştırılmış (resmen onaylanmış) kültürel sermaye'den söz edilir. Bundan ayrı olarak "bedenselleşmiş kültürel sermaye" de vardır ki, uzun vadeli öğrenim ,eğitim ve sosyalizasyon süreçlerinin kişinin bedenine geçerek içine işlediğine (habitus) işaret etmektedir (Nohl vd., 2011, s.15-16).

Noh ve arkadaşları (2011), göç örneğinde kültürel sermaye kavramının ne anlamda geçerli olduğu açıklar: Eğitim, bilgi ve beceri, bütün yönleriyle, tamamen birer kültürel sermaye unsuru değildir; bu nitelikler toplumsal, tarihi ve aynı zamanda biyografik değişim yaşayan ve bir yanda işgücü piyasasının beklentileri, diğer yanda eğitim sistemi tarafından kazandırılmış ve kazandırılmakta olan yetiler arasındaki bağlantıyı gösterir. Eğitim sistemi ve işgücü piyasası ulusal nitelik değeri taşırsa, bu bağlantının yapısında çeşitli ulus devletlerin beklentilerinin de etkisi görülür. Bilgi ve beceri ancak bu bağlantılarla işgücü piyasasında üretken kılınabilir ve kültürel sermaye haline gelebilir (Nohl vd., 2011, s.17). İşgücü piyasasında statü değişiminin sadece öğrencilikten çalışma hayatına geçmek değil, göç olgusunun seyri içinde bir ulus devletten bir başka ulus devlete geçmek olarak anlaşılması gerektiği vurgulanmaktadır (Nohl vd., 2011, s.14).

Göçmenlerin taşıdıkları kültürler, habitüsler ve topluluklarla kurabildikleri ilişkiler, sosyal ve kültürel sermaye olarak ortaya çıkmaktadır. Göçmenin bu biriktirilen farklı sermayeye göre yeni toplumdaki konumu belirlenmektedir.

2.6. Konut

Mekân, yalnızca fiziksel boyutu olan bir kavram değildir. Psiko-sosyal ve ekonomik ilişkileri ile birlikte mekân oluşmaktadır. Bu bölümde, mekânın sosyal boyutu ile ilişkili özelliklerine yer verilerek, bu bağlamda göçmenlerin mekânla kurdukları ilişki üzerinde durulacak ve yaşam alanı olan konut kavramı tartışılacaktır.

Mekân, bulunduğu çevrenin bütün fiziksel, psiko-sosyal ,ekonomik olguları ve aralarında oluşturdukları ilişkileri kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle; mekân, boş bir alanla başlayıp bu alan, nesnelere, insanlar ve aralarındaki ilişkiler ile kavramsallaştırılır. Mekânın öğelerinden olan konutun, çevrenin kültürüne en iyi temsil eden öge olduğunu söylenebilir; Rapoport, mekân ve çevrenin öğelerinden olan konuta özel bir önem vermiş ve şöyle açıklamıştır: bütün kültürler ve gruplar bir çeşit barınağa sahiptir; barınak çağı insan için ilk yerleşme biçimidir; bu nedenle önemli bir unsur haline gelmiştir. Çevrede başka yapı tipleri bulunsa da inşa edilmiş çevrenin büyük bölümünü barınak oluşturur. Barınak; yerel tasarımın en tipik ürünü olması dolayısıyla kültürden en fazla etkilenen unsur olmaktadır. Barınak aynı zamanda kültürle göre farklılık gösterir (Rapoport, 2004, s.27).

Kültürle birlikte çeşitlenen konutun incelenmesi; toplumun yaşam tarzlarını ve kimliklerini anlamaya yardımcı olmaktadır. Şengül Gür'ün "Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü" adlı kitabında bu konu ile ilgili olarak şunları ifade etmektedir; "dünyadaki bu zengin konut tipolojileri bize toplumların değişik ve zaman içinde değişen dünya görüşlerini anlatırlar. Bir coğrafyadan diğerine, bir dönemden diğerine değişen şeyse, salt mekânın biçimi değil, sosyal sınırları, tampon bölgeler, kısacası konutun insanları ya da etkinlikleri birbirinden "ayırım" ve/veya "birleştirme" düzenidir" (Gür, 2000, s.12).

Çağdaş konut, bir bölgede yaşayan insanların zengin kültürel birikimlerine ve yorumlarına işaret ederken bir yandan da karmaşık yapıdaki kültürlenme etkilerine, ailesel-kişisel özelliklere de gönderme yapmaktadır.

Ama her konut biçimi;

- a) Bir kültürün dünya görüşünü, yaşam biçimlerini, imge ve şemalarını, değer ve normlarını, konutun birincil ve ikincil işlevlerini yansıtan bir anlatım aracı,

- b) Mahremiyetin uygulanmasında, kişisel mekânın tanımlanmasında, kalabalıktan arınmada, etkileşim yoğunluğunun denetlenmesinde, egemenlik sınırın savunulmasında, yönelme/yön bulmada ve “yer” tanımlamada bir gereçtir (Gür, 2000, s.67).

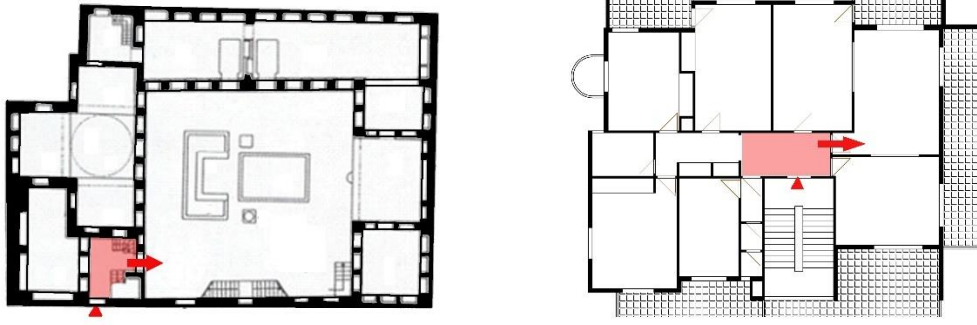
Konut, Korunma/barınma işlevi ile ele alındığında, bireyin özel ve mahrem eylemlerini gerçekleştirdiği, kendisi ve en yakınlarıyla içe çekilme ihtiyacını karşıladığı, doğal ve sosyal dış dünyadan kendisini soyutlayabildiği bir mekân olarak tanımlanabilir (Boyacıoğlu, 2010). Konut niteliklerinden biri olan mahremiyetin, konutta gerçekleşmesinin büyük bir önemi olduğu için, bu kavram açıklanmaya çalışılacaktır.

İnsan ve çevresi arasındaki uyum ilişkisinde önemli bir rol oynayan mahremiyet kavramı, bireyin diğer insanlarla yapmak durumunda olduğu etkileşim ve iletişimin kontrolünün kendi elinde olmasını istemesi ve bu hakka sahip olması demektir (Gür, 2000, s.75). Mahremiyet, korunan mekânı elde etmek için gerekli olan bir olgudur. Bir çevre veya mekânda kendimizi güven içinde hissetmezsek mahremiyet duygusu da elde edilmemiş olur. Mahremiyet kişiler veya grupların diğer kişiler veya gruplarla görsel, işitsel ilişkilerinin kontrol edilmesidir (İlgin ve Hacıhasanoğlu, 2006, s.62).

Birey düzeyinden bakılınca mahremiyet bireyciliği pekiştiren bir olgudur; iletişimin ve etkileşimin seçilebilir olabilmesini sağlar ve kişinin kendi kimliğini bulmasına yardımcı olur. İnsanlar zihinlerinde, içinde yaşadıkları her bir mekân için farklı ve o mekâna göre ideal olan bir mahremiyet düzeyi belirlerler. Bireyin elde ettiği mahremiyet derecesi idealize ettiğinden fazlaysa kişi bulunduğu toplumdaki soyutlanmış, yalnız kalmış demektir. Eğer bireyin elde ettiği mahremiyet derecesi istediğinden az ise o insan taşıyamayacağı yük kaldırmak durumunda bırakılmış kadar zor duruma düşürülmüş olur (Gür, 2000, s.76).

Konutta kişiler kendi kültürlerine göre farklı şekillerde mahremiyet sağlamaktadır.

Örneğin; Halep'teki konut girişi; evin mahremiyetinin sağlanması için, girişten evin salonuna ya da avlusuna (geleneksel evlerde) dolaylı bir şekilde ulaşılmaktadır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Halep'teki farklı döneme ait konutların girişi.

İlk görsel (Gonıla, t.y.) , ikinci görsel (Muhammed Sraj villası, Halep, Al-Sebil mahallesi, parsel no: 5680)

Konut, kişinin kendisini ifade ettiği ve sembolize ettiği bir mekândır. Konut yapılı çevrenin önemli bir elemanıdır. Kişisel anlamlar taşımasının yanında sosyal düzenlerin ideolojilerini de yansıtmaktadır (İlgın ve Hacıhasanoğlu, 2006, s.61). Konut daha çok fiziksel anlamda ele alınırken, ev ise daha çok insanların, kullanıcıların konutlarına yükledikleri sosyal anlamlarla ele alınmaktadır. Ev (konut) sosyal ve psikolojik ihtiyaçlar içermektedir: 1. Ev, kişilerin çevrelerini en iyi şekilde kontrol altına alabildikleri mekândır. 2. Ev, aile için en uygun fiziksel çevredir. 3. Ev, bireyin kendisini ifade edebildiği bir mekândır. 4. Ev, güvenlik duygusunu sağlayabilmektedir. (İlgın ve Hacıhasanoğlu, 2006, s.61).

Onur Erman (2017) “Mekânsal Komşuluk Kavramı Üzerinden Mimari Mekânın Analizi” adlı makalesinde, mekânsal komşuluk ilişkisinin değişmesiyle mekânın işlevsel karakterinin değiştiğini tespit etmeye çalışmıştır; ve Adana’daki üç farklı döneme ait konut tipinin değişim süreçlerine bakmıştır. Değişim sürecinin ilk dönemlerinde; ana mekân çok fonksiyonlu olarak hane halkına hizmet ederken, sonraki dönemlerde odaların çok fonksiyonlu kullanımının kısıtlanmış olduğunu ve hane halkı dışında ki kullanıcılar için misafir odası, yemek salonu gibi yeni mekân tanımları ve ilişkileri geliştirildiğini görmekteyiz. Örnek olarak, birinci dönemde sofa olan ana mekân, ikinci dönemde günlük odaya, üçüncü dönemde ise giriş holüne dönüşmüştür. Ana mekâna ait ilişkilerin değişimi, mekânın işlevsel karakterini değiştirirken mekânın anlam olarak da farklılaşmasını sağlamıştır. Tez kapsamında irdelenen göçmenlerin, yaşadıkları konut mekânı üzerindeki etkileşimlerinin anlaşılmasında; göç eden topluluğun kültürünün önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Konut (barınak), mekânın öğelerinden en önemli biri iken, konut bulunduğu yerden ve çevreleyen çevrenin elemanlarından etkilenmektedir. Buna göre, birey-mekân etkileşimini irdelemek için; yaşanan ev, mahalle, kent ile etkileşimlerinin irdelenmesi önemlidir. Konut, yapı adası, komşuluk, yerleşme gibi daha geniş bir sistemin parçasıdır. Bunlar özel ve dolaysız olarak ev seçme eyleminde önemli olan öteki ortamları da içeriyor. Özel bir kentte (çoğu kez seçilmiş bir kentte) insanlar ev seçerken sadece evi veya apartmanı değil, komşuları, siteyi veya arsayı, yapı adasını, caddeleri ve kentin belirli bir bölgesini seçiyor. Seçime bu daha büyük ölçekli elemanlardan başlanıyor (Rapoport, 2004, s.30). Dolayısıyla bu çalışmada yapılacak görüşmeler, göçmenin yaşadığı ev, mahalle ve kent ölçeğini içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Mekân, sadece fiziksel yapısı ile değil, algısal faktörleri ve insanın mekânsal davranışına olan etkileri ile açıklanabilmektedir (Yıldırım, 2012, s.12). İnsan- mekân etkileşiminde mekân algısı önem kazanmaktadır. Mekân algısı, bireyin kültür ve psiko-sosyal durumuna göre değişmektedir. Bunun yanında, mekân içinde geçirilen zaman, mekânın ışık, ısı, konum, malzeme, renk, biçim, büyüklük, mobilyalar, peyzaj vb. gibi fiziksel faktörleri mekânın algılanmasını doğrudan etkilemektedir (Güleç, 2017,s.19). Güceloğlu (2004, s.123)'na göre; "İnançlar ve bireysel değerler de aynı biçimde algılamamızı etkiler".

İnsanın mekân algılaması, kendi deneyimleri ve tecrübelerine dayanmaktadır. Sema Buz (2009) mülteciler üzerinde yaptığı bir araştırmada, farklı deneyimlere sahip olan mültecilerin mekânı nasıl algıladığına şöyle bir örnek verir; kendi ülkesinde eşinden ya da genelleşmiş cinsel/ cinsiyete dayalı şiddet deneyimi yaşayan sığınmacı bir kadın için "ev"; boğuculuktan, Türkiye'de bağımsızca ve baskı-şiddet görmeden yaşadığı "ferah bir yer"e dönüşmektedir. Geçmiş deneyimi şimdiki mekân algılamasında çok belirleyicidir (Buz, 2009, s.314). Buna dayanarak göçmenlerin yeni yaşamlarında aidiyetleri ve yer algılamalarını anlamak ve araştırmak için geçmiş deneyimlerine göz atmak gerekmektedir.

2.7. Aidiyet

Aidiyet, kişinin kendini belirli bir mekâna veya yere ait hissetmesiyle ilgilidir. Genel anlamda kişinin/grubun kim olduğu, kimlerden olduğu, nereli olduğu vb. etkenler aidiyet kavramı ile doğrudan ilişkilidir. "Aidiyet, bireyin ve toplumun kendini konumlaması ve

ayrıca kişinin kendini oraya ait hissetmesi ile gerçekleşen bir duygu ve durum olarak ortaya çıkmaktadır” (Güleç, 2017, s.20). Aidiyet hissi, daha önce bulunulan yerden ayrıldıktan sonra, özlem ve özlemi dile getirme şeklinde olabilir. Köyden kente göç ettikten sonra ya da vatanından başka bir ülkeye göç ettikten sonra, insanlar daha önce yaşadıkları, ait oldukları köy, kent veya ülkeye özlemlerini sık sık dile getirebilir ya da oradaki yaşamsal ve bunun sonucunda da mekânsal alışkanlıklarını sürdürmek isteyebilirler (Ellialtıoğlu, 2007, s.23). Toplumun, geleneksel bağlarının koptuğu kent yaşamında, özgürleşmenin bedeli genellikle insanlardaki yabancılaşma duygusu olarak karşımıza çıkar. Bu yabancılaşmanın önüne ise ancak aidiyet duygusunun yeniden yaşattırmasıyla geçilebilir, bunun için de insanların sahiplenmeleri ve yerle bağlarını yeniden kurmaları sağlanmalıdır. (Ellialtıoğlu, 2007, s.23).

Göçmen, geçmişin yaşadığı yerleri geride bırakmış olup, geçmişten kopuş ve ona eşlik eden kayıp ve yokluk hissetmektedir (Kılıçkiran, 2017, s.293); fakat göçmen bu kayıp ve kopma hissine karşı, geçmişle bir bağ kurup, mekânsal alışkanlıkları sürdürmeye çalışmaktadır. Didem Kılıçkiran, Londra’da Kürt göçmen gruplar üzerinde yaptığı çalışmada; göçmen kadınların bulunduğu evde kendi ülkelerine ait süslü nesnelere kullanarak, göçten önce yaşadıkları evler arasında nasıl bağ kurabildiklerini göstermektedir:

“Kuzey Londra’daki Kürt kadınların şimdiki yaşamıyla geçmişleri arasında bağlantılar kurmakta, kendilerine yabancı mekânları tanıdık hale getirip bir süreklilik hissi yaratmaktadır. Kadınların geçmişte yaşadıkları evlerden getirdikleri nesne ve eşyaların da yaşamlarında benzer bir rol oynadığını söylemek mümkündür” (Kılıçkiran, 2017, s. 304-305).

Arnd- Michael Nohl’a göre insan bir ortama bağlanarak aidiyet hissini korur ve bu aidiyet nesilden nesile aktarılır. Ortama özgü bağlayıcı bilgi nesilden nesile aktarılabilir. Bu olgu, ortamların gelenekselleşmesi olarak ortaya çıkabilir. Bir ortamın gelenekselleşmesi, analitik olarak, doğuşundan farklılık gösterir. Bir ortama özgül bilginin yeni nesillere aktarılmadığı ya da aktarılamadığı durumda, insan ortam aidiyetini kaybeder. Bu kayıp, bireyselleşmeye ya da yeni bir ortamın doğuşuna sebep olabilir (Nohl, 2009, s.145). Gelenekselleşmiş ortamın bozulduğu durumda , insan bir bireyselleşme sürecine girebilir. Gelenekselleşmiş ortamın çözülmesi durumunda yeni bir ortam meydana çıkabilir (Nohl, 2009, s.159).

Mekâna bağıllık ve aidiyet duygusu, özellikle mekânla, kendiliğinden olmayan- örneğin göç nedeniyle- bir biçimde ilişki kurmak durumunda kalan gruplar açısından çevresel doyumu artırır, bu nedenle mekâna, kente bağıllığı kolaylaştırmaktadır. Kök salma süreci, kişinin çevreyle arasındaki psiko- sosyal mesafeyi azaltmakta ve onları katılıma yöneltmektedir. Yine aynı şekilde mekâna bağlanma ve kök salma, bu mekânın insan açısından çekiciliğinin bir nedeni sayılabilir (Göregenli, 2010, s.187). Dolayısıyla göçmen için mekâna bağıllık, mekânla bütünleşmeyi kolaylaştıran bir faktördür. Yer kimliği, günlük yaşamımızdaki rutin deneyimlerin ve insan deneyimin ve eylemlerinin gerçekleştirildiği ev ve ev dışı mekânlarda oluşmaktadır. Bir yere aidiyet fikri, kültürel olarak tanımlandığında, insanın paylaştığı eğilimler ve bir birey olarak mekâna yönelik yaşadığı duyguların arasındaki bağa işaret etmektedir (Göregenli, 2010, s.179). Zaman da aidiyet ilişkilerinin güçlenmesinde önemli bir faktördür. Dülgeroğlu ve arkadaşları, göçle ilgili inceledikleri farklı araştırmalara göre, bireyin yere bağıllığı üzerindeki en güçlü etkinin, o yerdeki ikamet süresi olduğunu, ve kişinin ikamet ettiği yerde kalma süresi arttıkça, oradaki topluma karşı olumlu duygularının arttığını belirtmektedir (Dülgeroğlu vd., 2019, s.102).

Bir şeye sahip olmanın, sadece fiziksel anlamda “almak” olarak algılandığı günümüz dünyasında, aslında bir şeyi biçimlendirme yoluyla ona sahip olma, o şeye kendini kabul ettirme, ve bunu yaparken kendi kişiliğini aktararak kişiselleştirme, özellikle “mekân”ın “yer”leşmesi, ve anlam kazanması bağlamında daha etkindir. Böylelikle o yeri gerçekten bizim olarak adlandırabilir, kendimize ait olduğunu belirtiriz (Ellialtıoğlu, 2007, s.31). Göçmenler mekânı nasıl biçimlendirerek aidiyet hissini oluşturmaktadır? Göçmenlerin mekânı biçimlendirmesinde, iki farklı yaklaşım olduğu anlaşılmaktadır. Birinci yaklaşım; Kılıçkırın’ın verdiği örnekteki gibi geçmişle bağ kurmak şeklinde. Diğer ise, bireyin yeni mekânda ihtiyaçlarını gerçekleştirebilecek şekilde mekânı biçimlendirmesidir. Bu yaklaşımı Geçkili (2015) “karşı aidiyet” veya “aşkın aidiyet” olarak tanımlamaktadır. Buna göre; kişi mekâna müdahale ettiğinde mekân da kişiye müdahale eder ve aralarında bir iletişim oluşur. Bu iletişim zamanla mekânsal aidiyet haline evrilir. Yerel ve yerel olmayan arasındaki bulunan sınırların kendini yok ederek, tekrar bağlantılı olma durumuna/aidiyete evrilir. Dönüşüm sürecinin sonunda oluşturulan yeni aidiyet durumu artık bireysel kimliğinden taşmış, toplumsal bir nitelik kazanmıştır. Bu durumun temel üretimleri ve üreticileri başkadan evrilen ara durumlardır (Geçkili, 2015).

Göçmenin bir mekânı biçimlendirerek, bu mekâna aidiyet hissini oluştururken, bunu kişiselleştirme (kendileme) ile sağladığını söylemek mümkündür. İnsanın çevresine biçim verme yoluyla sahip çıkmasına kişiselleştirme (kendileme, kişiye özgü kılma) denmektedir. Bu işlem sırasında kişi çevresine kendinden bilgi aktarmakta ve çevresine istemlerini kabul ettirmektedir. Kişiselleştirmenin gerçekleşmesi için bir yere yasal yolla, karşılığını ödeyerek sahip olmak gerekmez. İnsan, emeğiyle mekânı kişiselleştirebilir (Gür, 2000, s.80). Bir yeri kendi anlayış veya zevkine göre biçimlendirmek, mekânın varlığını renk, aksesuar, donatı ve sonuçta ortaya çıkan özgün dokunuşlarla etkilemek, mekânlar içinde sınırlar ve bölgeler oluşturmak, mekânı kişiselleştirmenin ve kişinin özünü dışı vurumunun yollarıdır (Gür, 2000, s.80).

Kendileme, genel olarak bir şeyi kendisi için alma, kendi kullanımına ayırma olayıdır. Kendileme, insanın çevreyle ilişkisi temelinde bir eğilimdir. İnsanın bir mekân parçasına el koyması, hakim olmasıdır. Mekânla yakınlık kurmaktır; mekânın çeşitli yanlarını keşfetmek, öğrenmektir; mekânı güven verici, rahatlatıcı bir yere dönüştürmektir. Kendileme, bakışla, mekânı düzenleme ve döşemekle, fiziksel ve psikolojik olarak sınırlandırmakla ve keşfetmekle, gözleme vasıtasıyla gerçekleşir (Bilgin, 2007, s.195).

Rapoport, kendileme ve mekân biçimlendirmeyi yarı sabit elemanlarla ilişkilendirmektedir. Bugün ancak çok az sayıda insan kendi çevresini yarattığı veya yarattırdığı için, mekânı ancak yarı sabit elemanlarla oynayarak sahiplenebilir, tanımlayabilir ve o mekânda değişikliklerde bulunabilir. Bu süreç daha çok “kişileştirme” olarak adlandırılır ve insanlar kendi değerlerinde, beğenilerinde vb. yani kültürlerindeki benzerlikler doğrultusunda, bu elemanların kültüre (gruba) özgü doğası bir ortam, bir hava yaratabilir (Rapoport, 2004, s.39-40). Arnd-Michail Nohl (2018) da, bu yarı sabit elemanların (eşya) insanla olduğu bağları kendileme ilişkilerinden biri olduğunu açıklamıştır. İnsan ve eşya teması sonucu birbirleriyle kaynaşır ve birbirlerine adapte olurlarsa, insan ve eşyayı birbirine bağlayan bir transaksiyon alanı oluşur. Bu tür bağlaçsal alanlar her yerde karşımıza çıkar (Nohl, 2018, s.197). Eşya bir insan için özel bir anlam taşımasıyla anlamlı ötekine dönüşür. İnsanlar kendi eylemlerine gösterilen eşyasal tepkiyi sezdiklerinde, eşya onlar için anlamlı ötekine dönüşür (Nohl, 2018, s.222).

Mekânsal adiyeti kuramama durumunu sığınmacı kampları üzerinden örnekleyen Buz(2009), mekânla ilişki kurulamamasının nedenlerini şöyle açıklar: Kampta sığınma

iddiasının incelenmesini bekleyen kişi; ortak alanların zorunlu olarak paylaşıldığı ve kişiselleştirilmiş mekânın olmadığı bir düzenlemede yaşamak zorunda kalır. Sıkışık, kapalı ve izole edilmiş olan kamplarda kalma süresiyle orantılı olarak kişinin “yersizlik, geçicilik, aidiyetsizlik duygusu” artar ve bu durum mekânla kalıcı bir bağ kurulmamasına neden olur (Buz, 2009, s.310). Diğer taraftan Buz (2009), sığınmacıların, yeni bir ülkeye gitmeyi beklerken Türkiye’ye aidiyet geliştirmediklerinin görüldüğünü ifade eder (Buz, 2009, s.319). Buz, sığınmacıların yerel toplumla bütünleşmemesinin kent ve komşuluk ölçeğinde mekân aidiyetini engelleyeceğini belirtir: “Türkiye’de daha çok kendi toplumlarından gelenlerle aynı mekânda ikamet etmeyi tercih etmekte ve yerel toplumla bütünleşme çabaları sınırlı kalmaktadır” (Buz, 2009, s.319).

Göregenli ve Karakuş (2014), Türkiye’de zorunlu göçe maruz kalmış insanların göç öncesi ve göç sonrasında yaşadıkları sosyal, ekonomik, kültürel sorunları ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen farklı araştırmaları incelerken; aidiyet ile ilgili bazı faktörleri sunmaktadırlar; İç göç edenler üzerine gerçekleştirilen bir araştırmada (Barut 2001), “Diyarbakır, Van, Batman, İstanbul, İzmir ve Mersin” illerinde işçilik alanında çalışanların ,Türkçe bilmemeleri ve işe girmekte zorluk yaşamaları nedeniyle , göç ettikleri mahallelerin dışına, mecburiyet dışında gezme-eğlenme amaçlı çıkmadıkları görülmüştür. Başka bir çalışmada (Çağlayan ve arkadaşları 2011) kadınların büyük bir bölümünün hem çok hazırlıksız bir şekilde gelmek zorunda kalmaları, hem kentin en ücra alanlarına yerleşmeleri, çevreyi tanımama ve Türkçe bilmemeleri nedeniyle, göç ettikleri ilk yıllarda tam bir eve kapanma durumu yaşadıkları dile getirilmiştir. İzmir’in turistik bir ilçesi olan ve ülke genelinden göç almaya devam eden Çeşme’de yaşayan farklı göçmen grupları üzerinden gerçekleşen bir diğer çalışmada (Karakuş ve Göregenli 2008) insanların Çeşme merkezine sıklıkta gittikleri; merkezde çok vakit geçirdikleri; merkezin olanaklarından oldukça yararlandıkları gözlenmiştir ve ilçe merkezine uyum düzeyinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Selçuk’ta gerçekleşen diğer bir çalışma ise (Göregenli ve arkadaşları 2013) göçmenin doğum yerinin, cinsiyetinin ve yaşama süresinin, yere ilişkin kişisel anlamların geliştirilmesinde ve aidiyet duygusunun oluşmasında önemli rol oynadığını göstermektedir. İncelenen by farklı çalışmalara dayanarak, Göregenli ve Karakuş (2014) yer kimliğinin, kente göç edenlerin, kentlere entegrasyonunda ayırıcı bir önem taşıdığı, göçmenler açısından kentlerle aidiyet ilişkisi kurmanın kentin fiziksel ve sosyal kolaylıklarından yararlanmayla ilişkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, göç sürecinin, sadece göçmenler açısından değil, göç edilen yerlerdeki başka grupların

göçmenlere ilişkin algı, tutum ve davranışları tarafından biçimlendirilen bir süreç olduğu da açıktır (Göregenli ve Karakuş, 2014, s.110-111).

Şekil 2.4. Suriye'de işletmelere sahip olan bazı semtlere bir bakış⁷

Şekil 2.5. Türkiye'de Suriyelilerin yerleştikleri bazı semtlere bir bakış⁸

Resim 2.4 ve 2.5, iki farklı şehir İstanbul ve Şam'da ki (Şaalan mahallesi) Suriyelilerin kedilerine ait işletmelerinden örnekler gösterilmiştir. Bu örneklere bakılarak İstanbul'daki göçmenlerin, yeni mekanda kendilerine ait işletmelerde, Arapça yazılı tabelalarla ve

⁴ <https://www.eqtsad.net/news/article/19769/>

⁸ <https://www.enabbaladi.net/archives/179703>

önceki yerlerdeki gibi düzenlemelerle, yeni mekânın eski mekânlara nasıl benzetilerek aidiyet kurulduğu görülmektedir.

Aidiyeti etkileyen bir diğer önemli faktör ise yerleşilen mekânın kalitesidir. Kaliteli bir yerleşim oldukça karmaşık bir kavramdır, kaliteli yerleşim alanının içinde bulunan fiziksel çevre, insanlara ihtiyaç ve isteklerini sağlamaktadır (Smith, vd. 1997, s.229). Fiziksel çevrenin oluşumunda insan ihtiyaçlarının fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönleriyle karşılanması hedeflenir. İnsan ihtiyaçlarının hiyerarşisi ile ilgili, çok farklı çalışmalar bulunmaktadır, Lawrance (1987) bu hiyerarşik yapıyı üç derecede ele almaktadır; Birinci derecede; fizyolojik (barınma, beslenme, cinsel davranış gibi) ihtiyaçlar, İkinci derecede güvenlik, ait olma, sevgi ve saygınlık ihtiyaçları, üçüncü derecede ise kendini gerçekleştirme, bilişsel kapasiteler ve estetik ihtiyaçlar yer almaktadır (Lawrance, 1987, s.159-160).

Kullanıcı, eylemlerini gerçekleştirirken ilk olarak mekânın temel ihtiyaçlarına yanıt vermesini beklemekle birlikte, kendini iyi hissettiği mekânlar da talep etmektedir; çünkü insan beden ve ruhtan oluşan, fiziksel olduğu kadar psikolojik gereksinimleri de olan bir varlıktır (Yıldırım, 2012, s.12). Mekânsal bileşenler, kullanıcının fizyolojik gereksinmelerine karşılık gelen beslenme, uyuma, üreme gibi fiziksel faktörler olabildiği gibi, saygınlık, güvenlik, aidiyet, sosyallik gibi sosyal ve ruhsal esaslı gereksinmelere yanıt veren psiko-sosyal faktörlerden de oluşmaktadır (Yıldırım, 2012, s.13). “Yaşanırılık” bireylerin yaşamsal tatmin hissine doğrudan etkide bulunan, mekânların niteliklerine ilişkin bir ilke olarak tanımlanmakta, bireyin mekân kullanım tercihini artıracak bir kalite düzeyini tariflemektedir (Kahraman, 2014, s.74). Buna dayalı olarak tez kapsamında, göçmenlerin mekânsal aidiyetlerini etkileyen çevrenin mekân kalitesi araştırılmaktadır.

2.8. Bölüm Sonucu

İnsanlar içinde doğup büyüdüğü toplumun kültüründen çok etkilenirler. Bu kültür sadece bilinç ile ilgili bir olgu değildir. Kültür, insanın davranışı, alışkanlıkları, hayat tarzıdır. İnsanların, kimlikleri, kendi kültürlerine dayanarak, toplumun içindeki kurdukları farklı ilişkiler ve yaşadıkları deneyimler neticesinde şekillenir. Assmann (2015)'in "kişisel kimlik, ancak etkileşim ve eylemlilik dahilinde ortaya çıkar" ifadesine göre, insan toplum içinde farklı ilişkiler kurduğu zaman kendi kimliğini ifade edebilmektedir.

Mekân ise, sadece fiziksel boyutu olan bir kavram değildir. Mekân, nesne- insan arasındaki ilişkileri barındırarak, kendi anlamını kazanır. Bu ilişkiler insanların kültürlerine ve kimliklerine göre değişmekte, mekân, içinde bulundurduğu insanların özelliklerini yansıtır ona göre şekillenmektedir. Dolayısıyla "Kimlik, Kültür, Mekân" üç temel olgu olarak her zaman karşılıklı etkileşim halindedir.

İnsanlar göç edip, farklı topluluklara girdiklerinde, kendilerine özgü davranışı ve alışkanlıklarını yeni mekânda devam ettirirler. Yanı sıra mekâna bağlanırken ve aidiyet kazandırmaya çalışırken, yeni kültürlerle karşılaşır kültürleşir ya da yeni kültürel yapı özelliklerini benimseyerek, yeni davranışlar ve alışkanlıklar, yeni algılar kazanır. Ayrıca bu farklı etkileşimlerin sonucunda mekân da değişebilmektedir.

Göçmenler, yeni mekânda aidiyet ve gerçekleştiği farklı ilişkiler sayesinde, ev sahibi topluluklarla kaynaşır bütünleşebilmektedir; sahada oluşacak farklı etkilerin olumlu olacağı düşünülebilir ve zaman içerisinde yeni oluşacak mekânın, bütün toplumun üyeleri için güvenli bir yer olması söz konusudur.

3. HALEP'TE YAŞANTININ İZLERİ

Alan çalışmasına katılan katılımcıların Halep'ten gelmesi nedeniyle bu bölümde, Halep kenti konut yaşamının tarihçesi ele alınmıştır. Böylelikle Türkiye'ye gelmeden önceki yaşam alanlarının konut kültürü bağlamında altyapısı verilmeye çalışılmıştır.

3.1. Halep Kentinin Sosyo- Kültürel Yapısı

Halep, nüfus sayımı açısından Suriye'nin en büyük ilidir. 2014'te elde edilen verilere göre nüfusunun beş milyonu aştığı görülmektedir. Suriye'nin kuzeyinde yer alan Halep kenti, Akdeniz'in doğu kıyılarından 100 km uzaklıktadır (Şekil 3.1). Suriye topraklarının iç bölgelerinde yer alan kentte karasal iklimi hakimdir. Kentin yıl boyunca yağış miktarı azdır. Halep ilinin yıllık ortalama sıcaklığı 18 -20C arasındadır. Yıllık ortalama yağış miktarı ise 385 mm'dir.

Şekil 3.1. Halep Konumu⁹

⁹ <<https://pasarelapr.com/detail/where-is-aleppo-located-on-a-map-16.html>> Erişim: Mart 2019.

Halep'in coğrafi konumu; uluslararası bir öneme sahip olmasına neden olmuştur. Bu konumdan dolayı Halep tarih boyunca farklı uygarlıkların hedefinde olmuş ve büyük kayıplara maruz kalmıştır. Buna rağmen Halep her seferinde yeniden ayağa kalkabilen bir şehir olmuştur. Halep'in tarihi M.Ö 3000'li yıllara dayanmaktadır. Dini, entellektüel, dilsel ve politik çeşitliliklere sahip olan uygarlıklar, zengin kültürel bir mirasın oluşmasında etkili olmuştur. Halep'te M.Ö 3000 yılından İslami fethe kadar Kenanlılar, Hititler, Aramiler, Asurlular, Persler ve Rumlar gibi çeşitli inançlara sahip milletler hüküm sürmüştür. M.S 637 yılında gerçekleşen İslami fetihten sonra, kent, Emevi dönemi, Abbasi dönemi, Osmanlı dönemi gibi dönemlerden geçmiştir.

Halep 14.yüzyıldan sonra üç farklı dönemden geçmiş olup değişik siyasi ve ekonomik faktörlere maruz kalmıştır. Bu farklı aşamalar sonucunda yaşam tarzı ve yaşam alanları büyük bir değişikliğe uğramıştır. Bu dönemler; Osmanlı dönemi (1516-1918), Fransız mandası (1920-1946), Cumhuriyet dönemi (1946-bugüne) şeklinde sıralanmaktadır.

Önemli ticaret yollarından biri olan ipek yolunun Suriye'den geçmesi ticari açıdan bölgeyi zenginleştirmiştir. Ticaret açısından Suriye'nin en önemli şehirlerinden biri Halep şehridir. Halep ticaret ve sanayide uzun bir geçmişe sahiptir. Tarih boyunca Halep'te farklı din ve mezheplere mensup topluluklar bulunmuşlardır. Bu çeşitlilik Halep'te yaşayanların sosyal etkileşim yeteneklerinin artmasına sebep olmuştur (David ve Hretani, 2011, s.155-156).

İç savaş öncesine kadar Suriye sanayisinin %30'u Halep'te bulunmakta idi ve Halep Suriye'nin ekonomi başkenti sayılmaktaydı. Tarım açısından da Suriye'nin en başta gelen illerinden biri olarak kabul edilen Halep'in ekilebilir alanı 1.210.921 hektar, şehrin toplam alanı ise 1.850.000 hektardır (Şamaa, 2013, s.70). Bu tarımsal ve endüstriyel bileşenler sayesinde Halep, çağlardan beri ekonomik bir refah yaşamaktadır.

Suriye, genel olarak yüksek nüfus artışına sahiptir. Birleşmiş Milletlerin (BM) istatistiklerine göre; Avrupa'da her 382 yılda nüfus iki katına çıkarken, Suriye'nin nüfusu her 18 yılda bir iki katına çıkmaktadır (Hilel, 2006, s.167). Suriye'de en yoğun nüfusa sahip olan şehir Halep'tir. Halep nüfusu Suriye nüfusunun %22,7'sini oluşturmaktadır. 2005 yılında Halep'in nüfus yoğunluk ortalaması 218 kişi/km² olmuştur. Halep'te 1981-1994 yılları arasında nüfus artışı %3,6 iken, 2010 yıllarında bu oranı %2,6 olmuştur (Suriye İstatistik Bürosu).

Suriye, dünyanın en genç nüfusa sahip milletlerinden biridir. Nüfus artış faktörlerinin değişmesi, doğum oranlarının düşmesine rağmen Suriye toplumu hala genç bir toplumdur. İç savaş öncesine ait olan istatistiklere göre, 1981 ile 2004 yılları arasında 15 yaş altı nüfusun oranı düşerken 15-64 yaş arası nüfusun oranı ise yükselmiştir. Önceki yıllarda ise 64 yaş üstü grubun oranı %3,3'ten fazla olmamıştır (Suved, vd., 2001, s.15) (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Suriye nüfusunun yaş gruplandırılması (Suved, vd., 2001, s.15)

Yıl	15 altı yaş grubu	15-64 yaş grubu	64 üstü yaş grubu
1981	% 48,3	% 48,3	% 3,4
1994	% 44,8	% 52,2	% 3
2004	% 39,5	% 57,2	% 3,3

Aileler sayıca çok çocuk sahibi olarak, aile istikrarında rol oynayacaklarını düşünmektedirler. Özellikle düşük gelirli ailelerde "çocuk sayısının ortalaması bereketin artmasına sebep olur" inancı ailede üye sayısının artmasında oldukça etkilidir (Hilel, 2006, s.170-172). Bu kültür kırsal kesimde daha yaygınken zamanla toplumun eğitime önem vermesinin etkisiyle, ailelerin çocuk sayısı azalmaya başlamıştır. Verilen aile yapısı istatistiklerine göre; ailelerin çocuk sayısı 1994 yılında ortalama 4,3 çocuk iken, 2004 yılında ortalama 3,5'ye düşmüştür (Suved, vd., 2001, s.9).

Osmanlı döneminde, ilk öğretim için özel enstitüler veya vakıf okulları bulunurken buralarda, okuma, yazma ve dini temeller öğretiliyordu. Daha ileri seviye okullarda dini okulları kurulmuştur. Mantık, felsefe, geometri ve özellikle din öğretilmiştir. Bu zamanda yabancı okullar da bulunmaktaydı (El-Refai, 1996, s.66). Osmanlı döneminden sonra, ilkokullarda Arapça dili, resmi dil olarak kabul edilmiştir ve Arapça öğretilen yeni liseler kurulmuştur (Kalaji, 1980, s.10). Ayrıca dini okullar ve çocuklara dini temelleri öğreten özel enstitüler eğitime devam etmiştir. Fransız mandası dönemi bittikten sonra eski okulların önemi azalmış ve ilk, orta ve lise devlet okullarının sayısı artmıştır (El-Esedi, 1984, s. 51). 1970 yılından sonra Suriye Anayasasına göre; eğitim, üniversite de dahil her seviyede ücretsiz olmuş ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir. Bu dönemde, mesleki ve teknik eğitime doğru bir eğilim olduğu anlaşılmaktadır. Liselerdeki başarılı öğrencilerin %30'u üniversiteye girerken, orta okuldan mezun olan öğrencilerin %30'u da liseye yerleşmekte, kalan öğrenciler ise mesleki ve teknik eğitimlere yönelmekteydi (Hilel, 2006, s. 230). 1970 yılından sonra, ilköğretimin zorunlu olmasıyla okuma yazma oranı artmıştır.

Hilel (2006)'in eğitim ile ilgili okuryazarlık, eğitime sahip kız ile erkek ve kentli ile köylüler arasındaki yaptığı karşılaştırmaya göre (Hilel, 2006, s.160-161); 1970 yılında okur-yazar oranı %46,6 iken 1997 yılında okur-yazar oranı %85,8 olmuştur. Kent ve köy kıyaslandığında kentteki okur-yazarlık oranının daha yüksek olduğu, okuyan kız sayının erkeklere oranla az olduğu anlaşılmaktadır.

Halep toplumu muhafazakâr bir toplum olduğu için, kadınların eğitimiyle ilgilenilmediği, erken yaşta evliliğe, bir aile kurmaya ve çocuk yetiştirmeye yönlendirildiği görülmektedir. Ayrıca Suriye'deki toplumun kültürüne dayalı olarak, devlet okullarında uygulanan karma eğitim sisteminin benimsenmediğini ifade etmek gerekir.

Suriyeli kadınların zamanla, sosyal hayatta ve iş hayatında yer alması, erken evliliklerin azalmasına ve ailelerin küçülmesine sebep olmuştur.

2004 yılında Halep üniversitesi kız öğrenci oranı %36 olmuştur (Hilel, 2006, s.165).

3.1.1. Halep Kentinin Etnik Yapısındaki Değişimler

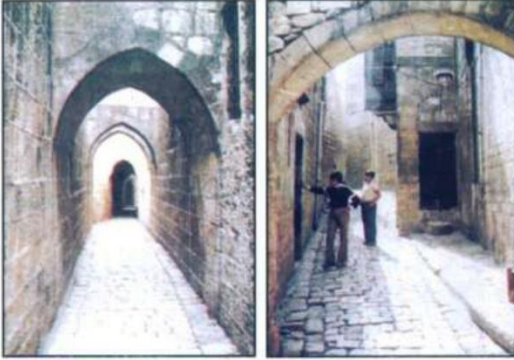
Önceki yüzyıllarda Halep'in ekonomik ve ticari açıdan refah içinde olması ve ticaretle uğraşan çok sayıda yabancı uyruklu çalışan bulunmasına rağmen; sivil toplum; içe dönük, kapalı ve geleneksel yaşam biçimi sürmekteydi. Yabancı uyruklu ve farklı çevreden insanlarla evlenilmesi dahi uygun görülüyordu (David ve Hretani, 2011, s. 131).

18. yüzyılda mahalleler; dini, kültürel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin etkisiyle canlı ve hareketliydi. Küçük mahalleler komşuluk ilişkilerinin sürdürülmesini sağlıyordu. Zamanla ağırlaşan yaşam koşullarının etkisiyle mahallelerde canlılık kayboldu (El-Esedi,1984, s.62).

18. yüzyılda ev ve yakın çevresi; aile alanı olarak görülürdü. Gündüz kadınlar ev ile alakadar olurken, erkekler iş hayatında yer alıyorlardı (David ve Hretani, 2011, s.136). Kafeler sadece erkekler tarafından kullanılıyordu. Her akşam orada toplanıp sohbet ediyorlardı (El-Esedi, 1984, s.66). Ailelerin yaşam ilişkileri ise o zamanlarda mahallenin içinde sınırlı kalmaktaydı. Mahallenin mescit, çarşı, kafe, hamam ve meydan gibi farklı sosyal alanlarla zengin olmasından dolayı, eski mahalleler yeni mahallelere göre daha canlı bir ortama sahipti (El-Esedi, 1984, s.57).

Eski ev tiplerinin dönüşmesi ve farklı ortamlı yeni mahalleler oluşmasıyla, evin dışındaki çeşitli eğlence ve dinlenme alanlarına olan ihtiyaç artmıştır. 20. yüzyılın başlarından sonra apartman tarzı, bahçesiz, avlusu olmayan, daha küçük metrekarelere sahip modern evler ortaya çıkmıştır. Alt gelirliilere ait evlerde dinlenme ve eğlence özellikleri genel olarak düşüktür. Yeni mahalleler eskisi gibi canlı ve sıcak ortama sahip değildir ve AVM'ler, restoranlar, parklar gibi farklı yeni kamusal alanların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Eski mahallelerde yer alan geleneksel evlerde, halkın içe dönük olmasının bir sonucu olarak evler dışarıdan çok sade görünürken içleri oldukça gösterişli ve zengin döşenmiştir (David ve Hretani, 2011,s.145) (Şekil 3.2,3.3). Alt gelir ve üst gelir grupları yan yana yaşıyorlardı, mahalledeki evlerin dış duvarları düzdü, bütün evler aynı görünmekteydi. Yukarıda bahsedilen farklılıklar ancak evlerin içine girildiğinde anlaşılıyordu. Ayrıca Kalaji (1980), Halep'in, Osmanlı döneminde, sokak aydınlatması, hastaneleri, posta düzenlemeleri ve resmi daireleri gibi gelişmiş bir medeniyetin izlerine sahip olan ilk şehirlerinden biri olduğunu ifade etmiştir (Kalaji, 1980, s.8).

Şekil 3.2. Geleneksel evlerin dış görünümü (Hilel, 2006)

Şekil 3.3. Geleneksel evlerin iç görünümü (David ve Hretani, 2011)

Modern dönem evlerinde müstakil tipten toplu konut tipi arasında çeşitli konut tipleri yer almaktaydı. Sosyal ayrışma ile birlikte; alt ve üst gelir gruplarının ayrı mahallelere yerleşmesiyle, mahallelerde konut tipi ve dış cepheleri bakımından farklılaşmaların ortaya çıktığı görülür (Şekil 3.4).

Şekil 3.4. Farklı sosyo-ekonomik gruplara ait konut tipleri (Kantakji, 2013)

Halep’li yazar Ravvas Kalaji (1980)’nin “El-Esedi’nin Yaşam Hikayesi ve Eserleri” kitabında, Halep insanı ve kültürü hakkında çeşitli tanımlamaları bulunmaktadır. Kalaji 1800-1970 yılları arasındaki Halep insanını şu şekilde tasvir etmektedir;

-Halep halkı zengin ve fakir farketmeksizin süslü ve zevkli giyinir. Avrupai kıyafetler yayılmaya başlamadan önce geleneksel kıyafetler giyilirken, sonrasında bu giyim tarzı alt sınıf mahalleler ile sınırlı kalmıştır.

-Doğa severdirler ve her evde mutlaka saksı bitkisi yetiştirirler.

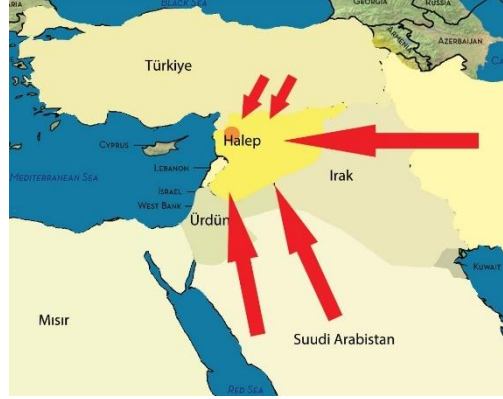
-Halep zengin bir mutfığa sahiptir, damak tadına önem verirler.

-Fasih Arapça diline dayanan; Türkçe, Fransızca, İtalyanca, ve Farsça kelimelerle karışan bir dil konuşurlar. Kenar mahallelerde daha argo bir dil kullanılırken, merkez mahallelerde daha kibar ve nazik dil kullanımı vardır.

- Halep halkı şarkı ve şiir söylemeye bayılır, makamlar ve ölçüleri ile meşhurdur (Kalaji, 1980, s.8).

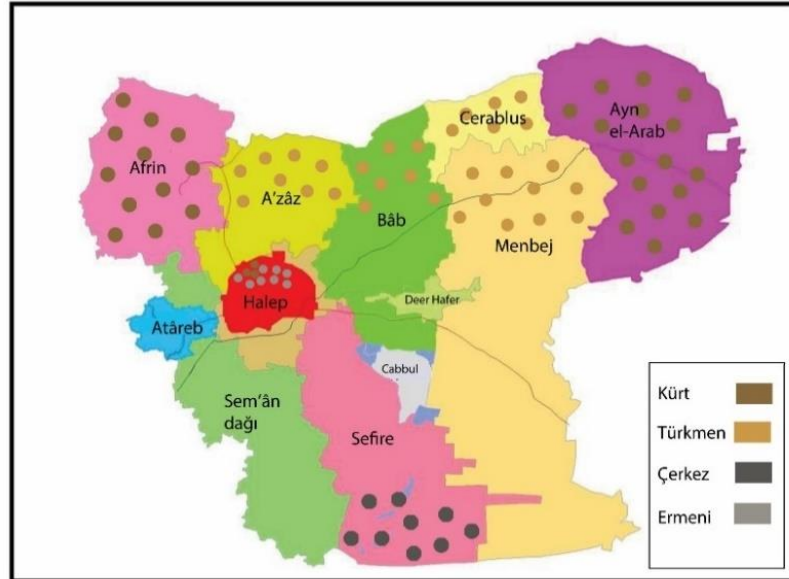
3.2. Halep’te Sosyal Yaşam ve Mekânsal İzleri

Halep kenti, coğrafi konumundan dolayı birçok ırk ve milliyetin kavşağı olup tarih boyunca çok sayıda farklı millete ev sahipliği yapmıştır. Halep; Kuzey ve Doğudan Hint ve Moğol halklarına, Güneyden Arap halklarına yurt olmuştur. Ancak, bu bölge otuz asırdır Arami’ler dünyasının kuzey cephesidir. Bundan dolayı Arami’lerin en soylu gruplarından Araplar bu bölgede ortaya çıkmıştır (Hamide, 1992, s.123) (Şekil 3.5).

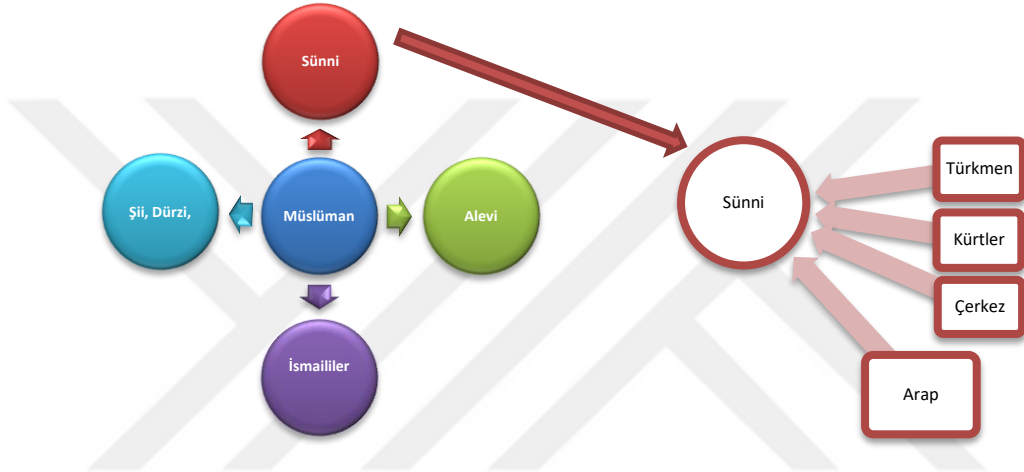
Şekil 3.5. Halep'e farklı yönlerden gelen halklar

Ayrıca konumu nedeniyle önceki yüzyıllarda Halep'e birçok Arap olmayan göçmen yerleşmiştir. Bu durum bir kültür sentezinin yaşanmasına sebep olmuştur. Halep'li coğrafya profesörü Hamide(1992)'nin bazı göç eden topluluklarla ilgili açıklamaları; Toplulukların çoğunu Kürtler, Ermeniler, Çerkezler, Türkmenler ve Çingenerler oluşturmaktadır; Ermeniler şehrin içinde bulunup, çoğunlukla sanayide çalışmayı tercih etmekte; Kürt ve Türkmen toplulukları genel olarak (kentte azınlık toplulukları bulunuyor) Halep'in Kuzey yönlerindeki kırsal bölgelere dağılırken, Çerkezler'in çoğu Halep'in Güney yönlerindeki kırsal bölgelerde bulunmaktadır (Şekil 3.6). Çingenerler ise rastlantısal bir şekilde farklı bölgelerde bulunmaktadır.

Şekil 3.6. Halep bölgelerinde Arap olmayan milletlerin dağılımı (Harita altlığı; Şamma, 2013)

Suriye, ağırlıklı olarak Müslüman Sünni nüfusunun, dinsel mezhep ve ırklarının bir karışımıdır. Suriye’de Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler farklı nüfus yoğunluğunda bulunmaktadır. Suriye nüfusunun çoğu Araptır, yalnız daha önce belirtildiği gibi Arap olmayan bazı topluluklar da bulunmaktadır. Suriye’deki Müslümanlar çoğunlukla Sünnidir. Bunun dışında Aleviler, Dürziler, Şiiler ve İsmaililer azınlık olarak bulunmaktadır. Ayrıca Arap olmayan Kürtler, Türkmenler ve Çerkez toplulukları Sünni Müslüman nüfusuna katılmaktadır (Aljazeera.net, 19.04.2011)¹⁰(Şekil 3.7).

Şekil 3.7. Suriye’deki etnik gruplar

Hristiyanlar ise Suriye’de farklı mezheplerle bulunup, Ermeniler, Asurlular, Süryâniler gibi farklı ırklara sahiplerdir (Aljazeera.net, 19.04.2011)⁷. Yahudiler ise 1990’ların başında çoğunlukla göç etmişlerdir.

Suriye’de dini ve etnik dağılımı gösteren kesin istatistik bulunmamaktadır. Ancak bazı kaynaklarda eski tarihlere ait istatistikler yer almaktadır. Bu istatistikler mevcut azınlıklara dair fikir vermektedir. Aljazeera Haber (2011), Suriye’nin nüfus yapısı ile ilgili ABD Dışişleri Bakanlığı Dinsel Özgürlükler raporuna dayanarak, Sünni Müslüman %77, Alevi %10, Dürziler, İsmaililer ve Şiiler %3, Hristiyanların %8 olduğunu belirtmiştir (Aljazeera.net, 19.04.2011)⁷.

¹⁰ Aljazeera.net. Suriye’nin Demografisi (19.04.2011). Erişim: 25 Mart 2019

<https://www.aljazeera.net/news/arabic/2011/4/19/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A8%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%83%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7>

Halep şehrinde ise; nüfusun çoğu Sünni Müslümandır. Halep'in nüfusunun çoğu Araptır. Azınlık olarak Kürtler, Türkmenler ve Çerkezler bulunmaktadır (Wikipedia, 6.01.2019)¹¹. Halep'teki Hristiyanlar çeşitli mezheplere mensuptur. Mahallelerinde çeşitli mezheplere sahip her topluluğa ait dini ritüellerin yapılmasına fırsat veren farklı kiliseler vardır. 14. yüzyıla ait El-Jdeyde mahallesinde dört mezhebe ait dört farklı kilise bulunmaktadır. Halep'te diğer şehirlerden farklı olarak Ermeni ve Süryâni Hristiyanlar da vardır, 20. yüzyılın başlarında onlara ait yeni mahalleler oluşturulmuştur. Halep'in eskiden beri Avrupa ülkeleriyle ticari ilişki içinde olması ve Osmanlı döneminin başlarında Avrupa ülkelerine ait konsoloslukların açılması, Hristiyan nüfusun sayısının artmasına neden olmuştur. Bu sayılara önceden mevcut olan Hristiyanların da eklenmesi ile, Halep'teki Hristiyanların oranı diğer şehirlere göre artmıştır. Ayrıca 20. yüzyılın başlarında Ermeni göçmen akımlarıyla Hristiyanların oranı artmıştır. Ermeniler, Hristiyanların yarısını oluşturmaktaydı. Halep'te Hristiyanların oranı, Ermeniler dahil, yaklaşık %34'tü ve günümüze kıyasla daha fazlaydı. 20. yüzyılın sonlarında ise Suriye'nin yaşadığı politik faktörlerin bir sonucu olarak, Lübnan'a ve Batı ülkelerine doğru göç eden Hristiyanların sayısı artmıştır, 21. yüzyılın başlarında Suriye'nin nüfusuna göre Hristiyanların oranı %8-%10 arasında iken Halep'te bu oranı %10'dur (Wikipedia, 24.04.2019)¹²

Suriye İstatistik bürosuna göre , 1950'lerden önce Halep 'in kırsal alanlarındaki nüfus, şehrin %60'ını oluştururken, 1950'lerden sonra kırsal alanlardan kente göç edenlerin artmasıyla bu oran %37'ye düşmüştür. 2004 yılına baktığımızda ise Halep şehrinin nüfusu 4,05 milyon iken kırsal alanlar 1,52 milyonluk nüfusa sahip olduğunu görüyoruz.

¹¹ Wikipedia içinde. Halep şehri. (6 Ocak 2019). Erişim 24 Mart 2019.

<http://www.proxysite1.com/px/index.php?q=oKqk1qlrYV_EqmPdy82eoseXzZeSoKvJIKmdn5uRXHlxW2ibW3VqVaR8Wqqah3Zph3edW5xiXqadV3ZsV6ZvWnlvj4t6aVdpx115n4eaaVema4l3nA>

محافظة حلب. ويكيبيديا. (6 كانون الثاني 2019). تاريخ الوصول 24 اذار 2019.

¹²Wikipedia içinde. Suriye'nin Hristiyanları (2019, 23 Nisan). Erişim: 24 Nisan 2019, <

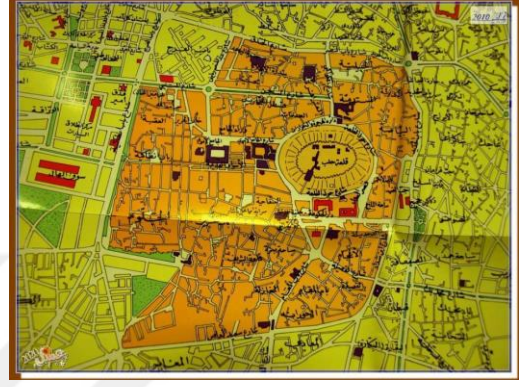
https://ar.wikipedia.org/wiki/%D9%85%D8%B3%D9%8A%D8%AD%D9%8A%D9%88_%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7>

مسيحيو سوريا. ويكيبيديا. (2019, 23 نيسان). تاريخ الوصول 24 نيسان 2019

Kırsal kesimde yaşam biçimi basit ve mütevazidir; Bu kesimin çoğu tarımla uğraşmıştır ve nüfus yoğunluğu şehre göre düşüktür. Köyler genellikle basit konut topluluklarından oluşur, bu konutlar çeşitli etkilere uğramayarak basit plan şemalarına sahip olmuşlardır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8. Kırsal kesime bir bakış¹³ .

Şekil 3.9. Halep surunun içindeki yaşam alanları¹⁴.

Halep şehri birçok eski şehir gibi dış baskınlardan korunmak için surlarla çevrilmiştir (Şekil 3.9). Tarih boyunca, iç ve dış göçler sonucunda şehrin nüfusu artmıştır. Bu artış şehrin sınırlarını genişletmiş; 14. yüzyılın başlarında surun içindeki alan yetersiz bir hale gelmiş ve şehir surun dışında farklı yönlerde genişlemeye başlamıştır. Önceden sur içindeki alanlarda sadece kentli insanlar bulunurken; günümüzde surun içinde ve dışındaki yerleşim alanlarında kentli ve köylü halk birarada yaşamaktadır.

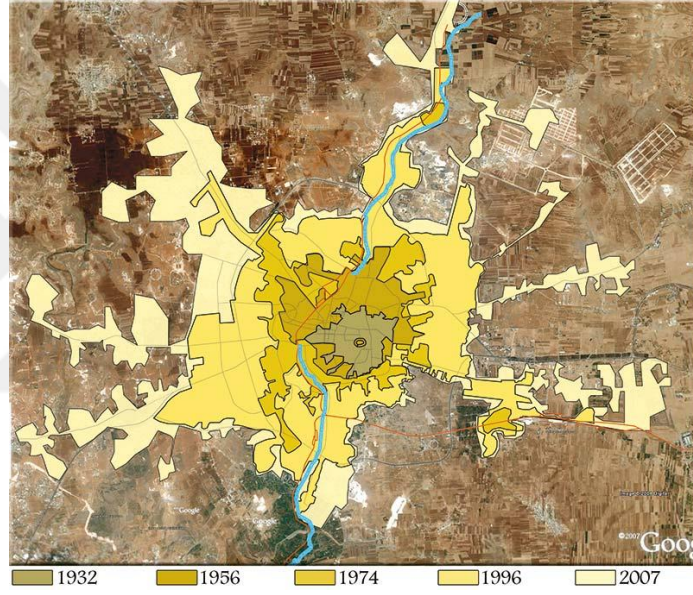
14. yüzyıldan önce Halep hâlâ surların içinde bir şehir iken, Müslüman ve Hristiyanlar mahalleleri birbirinden ayırıyordu. Bazı Müslüman mahallelerde ticari amaçla Hristiyan aileler bulunmaktaydı. Yahudiler hiçbir zaman mahalle kurmadılar, halkın içinde kendi hallerinde yaşadılar (Gaube ve vert, 2007, s. 521). O yıllarda sur içinde yaşayanlar Müslüman ve Hristiyan zengin ve burjuva ailelerdi. Bundan dolayı eski şehirde lüks

¹³ Alhel. Net. (27.03.2018). Erişim: 17.02.2019 . <<https://7al.net/pZB4I>>

¹⁴ Şaar, Mummad Edib. (6 Mart 2016). Erişim: 25 Nisan 2019.

<[46](https://mufakerhur.org/%D8%AC%D9%88%D9%84%D8%A9-%D8%B3%D8%B1%D9%8A%D8%B9%D8%A9-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%B3%D9%88%D8%B1-%D9%88%D8%A3%D8%A8%D9%88%D8%A7%D8%A8-%D8%AD%D9%84%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%AF%D9%8A%D9%85%D8%A9/>></p></div><div data-bbox=)

geleneksel evler ve zengin saraylar bulunmaktaydı. Bu dönemde kentte nüfusun dağılımı ırk ve dini kategorilere dayanmaktaydı. Kırsal kesimden gelen halk ile sur içindeki yaşayan şehirli halk asla karışmazdı. Sur dışındaki yeni mahallelerde kırsal kesimden gelen halk yaşamaktaydı. 14. yüzyıla kadar şehrin genişlemesi surların içinde kalmıştır. 14. yüzyıldan itibaren Halep, surların dışında Kuzey, Doğu ve Kuzeybatı yönünde genişlemeye başlamıştır. Bu genişlemeye göre Halep, farklı zamanlardan 2004'e kadar, farklı yerleşim alanına sahip olmuştur (Şekil 3.10). Bu farklı yerleşim alanları tablo (3.2)'de gösterilmiştir.

Şekil 3.10. Halep şehrinin kentsel gelişim aşamaları¹⁵.

Tablo 3.2. Halep'in farklı zamanlara göre yerleşim alanları

Yıl	13. yy	18. yy sonlarına kadar	1975 yılında	2004 yılında
Yerleşim alanı	2,5 km ²	3,9 km ²	175 km ²	450 km ²

14. yüzyıldan itibaren, ekonomik ve siyasi faktörlere göre şehrin genişlemesi ve nüfus dağılımı 5 döneme ayrılmaktadır;

¹⁵ Sakkal, Salwa. *Chapitre 9 – Croissance Et Contrôle de L'espace.*

L'informel Et L'urbanisme, La municipalité Et L'état, IFRE. (28.05.2017). pp.197-228,

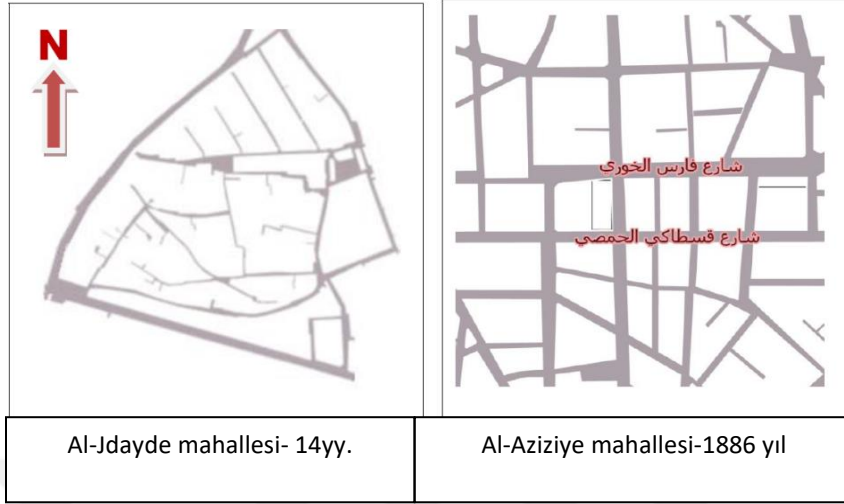
Erişim: 19,04,2019< <http://books.openedition.org/ifpo/6672>>

- Genişlemenin başlangıcı 14. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar,
- 20. yüzyıl başlarından 1946 yılına kadar (Fransız işgalinden kurtulma),
- 1946 yılından 2000 yılının başlarına kadar,
- 2000 yılından 2012 yılına kadar,
- 2012 yılından bugüne kadar olan dönemler.

Genişlemenin başlangıç döneminde; surların dışında ilk genişlemeler iki yönde olmuştur. Birinci yön; Kuzey ve Kuzeybatıdır. Bu bölgelere yerleşenler genellikle ticaretle meşgul olanlardan oluşuyordu. İkinci yön; Doğu, Güney ve Güneydoğudur. Bu bölgelere ise genellikle kırsal kesimden gelenler ve göçmenler yerleşmiştir. Tarım alanında çalışanlar ve işçiler bu bölgeye yerleşmişlerdir (El-Refai, 1996, s.16).

Surların dışında şehir genişlemeye ve yeni mahalleler kurulmaya devam ediyordu. 19. yüzyılın sonlarında sur içinde oturanlar sur dışına yerleşmeye başladılar. Yalnız bazı aileler geleneksel yaşamı bırakmak istemediği için sur içini terk etmediler (Hamide, 1992, s.170). 19. yüzyıl sonlarında; Yahudilerin %19.6'sı, Hristiyanların %29.5'i, Müslümanların %1.4'ü sur dışına yerleşmişlerdir (Gaube ve vert, 2007, s.529). Sur dışında da mahalleler dine göre ayrılmıştır; Müslümanlar, Kuzeydoğu ve Doğu yönünde, Hristiyanlar, Kuzeybatı ve Batı yönünde yeni mahalleler kurdular. Şehre gelen köylüler, Doğu ve Güney yönlerindeki mahallelere yerleştiler. Ancak köylülerin bazıları kente uygun olmayan yaşam tarzına sahipti. Bu durum bazı eski kentli yaşayanların mahallelerini terk etmelerine sebep olmuştur (Hamide, 1992, s.177) (Ek 2).

Bu dönemde yeni oluşan mahallelerdeki şehircilik anlayışı ve ev planlamaları eski şehrin planlaması ve konutlarına benzemektedir (Al-Jdayde mahallesinde olduğu gibi). Ancak bu dönemin sonlarında surların batısına doğru Avrupanın şehircilik anlayışından etkilenen yeni tarzda bir mahalle oluşmuştur. Bu tarzın ilk görüldüğü mahalle Al-Aziziye mahallesidir, 1886 yılında kurulmuştur. Bu mahallede birbirini dik kesen düz yollar, 2-3 katlı apartman tipi konutlar, dışarıya bakan ve açık avlusu olmayan konutlar dikkat çekmektedir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11. Eski mahalle planı ile modern mahalle planı karşılaştırma (Mugazzal, 2014)

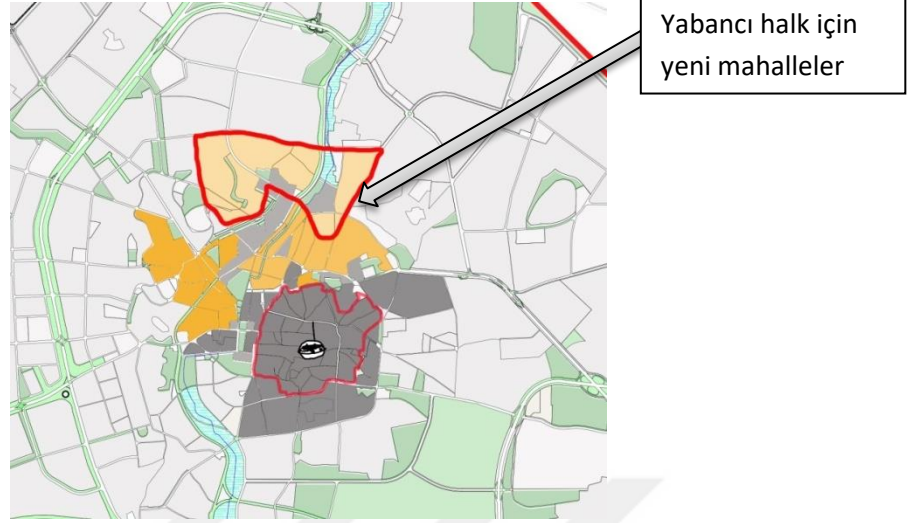
20. yüzyıl başlarından sonra; Halep'te iç ve dış göçmen sayısının artışı, doğum oranlarındaki artış ile nüfusun büyümesi şehrin hızla genişlemesine neden olmuştur (Muselli, 2007, s.18) (Tablo 3.3).

Tablo 3.3. Halep'in 20.yy'dan sonra nüfus artışı (El-Refai, 1996, s.82)

Yıl	20.yy başlarında	1955	1980	1990
Nüfus Sayısı	100.000	400.000	900.000	1.500.000

19. yüzyılın sonunda benimsenen Batının etkisiyle gelen konut ve mahalle anlayışı bu dönemde yayılmaya devam etmiştir. Şehrin Kuzeybatı ve Batı yönünde zengin Müslüman ve Hristiyan aileler bu mahallelere yerleşmişlerdir (Hamide, 1992, s.179) (Ek 3).

I. Dünya Savaşının sonunda Halep'e gelen Ermenilerin büyük kısmı şehrin Kuzeyindeki boş alanlarda teneke ve kalaydan yaptıkları evlere yerleştiler. Zaman içerisinde teneke ve kalaydan olan bu evlerin yerini taş evler almıştır. Ermeni mahalleleri genişlemeye devam etmiştir. Aynı zamanda bu mahallelerin çevresinde, şehrin Kuzey Batısına doğru Süryâni ve Kürt göçmenler kendilerine ait mahalleler oluşturmaya başlamıştır (Hamide, 1992, s.178) (Şekil 3.12). Bu mahalleler; tek katlı, küçük avlulu, geleneksel tarza benzeyen evlere sahip, sokakları düz ızgara plan şemasına sahipti (Muselli, 2007, s.20).

Şekil 3.12. Süryânî ve Kürt göçmenlere ait yeni oluşan mahalleler (Harita altlığı; Halep Üniversitesi)

Bağımsızlıktan sonra (1946); çeşitli coğrafi yönlerde Halep genişlemiştir. Bu kentleşme farklı biçim ve boyutlarda olmuştur. Olumsuz ve dağınık biçimli, az gelir grubuna ait oluşturduğu mahalleler ile olumlu ve düzenli biçimli üst gelir grubuna ait oluşturduğu mahallelere rastlanmaktadır (Muselli, 2007, s.3). Nüfus dağılımı yeni bir şekil almıştır. Eskiden din ve ırka dayalı olan yerleşmeler, artık gelir ve eğitim düzeyine bağlı olmuştur. Müslüman ve Hristiyan aileler aynı gelir ve eğitim düzeyine sahip ise, yan yana aynı mahallelerde yaşamaya başlamışlardı (Hamide, 1992, s.182). Bu yeni nüfus dağılımı temellerine dayanarak Halep toplumu üç gruba ayrılmıştır. Her grup kendi sosyal seviyesine uygun bir mahallede yaşamaktadır. Hamide bu üç farklı grup hakkında şunları ifade etmiştir (1992, s.155-156);

Zengin Burjuva Sınıfı: Gayrimenkul sahipleri ve sanayiciler bu grubu oluşturuyordu. Bu sınıf özel bir psikolojiye sahipti, aynı sınıfla evlenmeyi tercih ediyorlardı ve edinilen koşulları ve ayrıcalıkları korumak için en önemli pozisyonları bünyelerinde bulundurdular. Zamanla bu grubun büyük kısmı tıp, hukuk, mühendislik gibi mesleklere yöneldiler. 1963 yılından sonra devlet, millileşme ve toprak reformu gerçekleştirdikten sonra bu sınıf orta sınıfla kaynaşmaya başladı ve birçoğu Batı ülkelerine göç etti.

Orta Sınıf: Bu grup, küçük mülk sahipleri ve burjuvazi altına giren doktorlar ve akademisyenlerdir. Yeni sosyal koşullara uymak amacıyla üst sınıfın maddi imkanlarına ayak uydurmaya çalıştılar.

Alt Sınıf: Genel olarak işçilerden oluşmaktadır. Ancak bazı ustalar, inşaat işçileri ve marangozlar orta sınıfa göre refah içinde yaşamaktadırlar. Genelde Halep’li toplumda işçiler ve satıcılar kentin %75’ini oluşturmaktadır.

1946-2000 yılları arasındaki dönem; gerçekleşen hızlı nüfus artışı nedeniyle konut ihtiyacının arttığı ve konut inşaatının hızlı bir şekilde yayılmaya başladığı dönemdir. Özel mülkiyet kavramı ortaya çıkmış ve vatandaşlar kiracı yerine ev sahibi olmayı tercih etmeye başlamışlardır. II. Dünya Savaşından sonra kırsal alandan şehre göç edenlerin sayıları artmıştır. Sur içindeki şehrin bazı mahalleleri devlet tarafından yıkıldığı için şehrin Güney ve Güneydoğusunda düşük vasıflı meskenler inşa edilmiş ve plansız mahalleler ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte mevcut bazı mahallelerde alt gelir grubu için devlet tarafından yeni konutlar inşa edilip, taksitle satılmıştır (Ek 4). Bu konutlar iyi planlanmış olup, üç ayrı proje olarak yapılmıştır (Muselli, 2007, s.20-21). Bu projelerde oluşan mahalleler geleneksel evlere benzer şekilde tasarlanmıştır.

1950 yıllardan sonra var olan mahallelerin yetmemesi sonucunda kırsaldan gelen göçmenler tarafından, kentin Doğu, Kuzeydoğu, Güney ve Güneydoğu yönlerinde düzensiz mahalleler ortaya çıkmıştır. Aynı bölgeye ait köylülerin aynı mahallelere yerleşmesi ile bu mahalleler bölgesel karakterlere sahip olmuştur (El-Refai, 1996, s.82). 1950 sonrasında bu özelliklerle ortaya çıkan mahalleler (gecekondu mahalleleri) 1960 yıllarından sonra büyümeye ve gelişmeye devam etmiştir. İlk yapılan evlerde tek katlı, geleneksel evlere benzer konut mimarisi görülmektedir. Bu mahallelerin yaşam kalitesi ve elektrik, su gibi sosyal donatıları çok yetersizdi. Ancak bir süre sonra devlet tarafından resmleştirilmiş ve yaşam koşulları düzeltilmiştir. Devletin imar affından sonra bu konutlar yıkılıp 4-5 katlı konutlar inşa edilmiş ve rant elde etmiştir (El-Refai, 1996, s.82,83).

1963 yılında sosyalist sisteme geçildikten sonra konutlar büyük bir dönüşüm geçirmiş ve kooperatif konutları yayılmaya başlamıştır. Devlet, kooperatif konutlarını orta ve alt gelirli grupları barındırmak amacıyla inşa etmeye başlamıştır. Fakat fiyatların yüksek olmasından dolayı bu düşünce başarısız olmuştur. Kooperatif konutları inşa edildiği zamana bağlı farklı koşullara sahip olmuştur.

Tarım reformu ve kamulaştırma yasası da ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı bu dönemde toplu konut inşaatı yaygındır, inşaat arazileri için devlet destek vermeye başlamıştır. Ayrıca devlet uygun fiyatlı yapı malzemeleri temin ederek şirketlere destek vermiştir (Muselli, 2007, s.4-5).

Bu dönemde konut inşaat yapıları büyüktür. Farklı gelir gruplarına yaşam alanı sunulmuştur; 1963-1975 yılları arasında şehrin Batısında vasıflı kooperatif toplu konutları

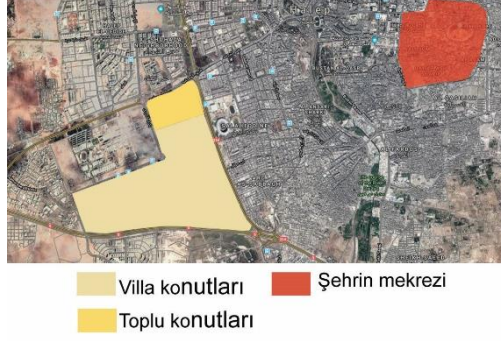
oluşmuştur. Devlet yeni mahalle arazilerini imara açarak, başvurulara dağıtmış ve belirli bir yönetmelik dahilinde yapı yapmalarına izin vermiştir. Daha sonra burada m² birim fiyatları artış göstermiştir. Bu projeler bittikten sonra şehrin Batısında yeni bir kooperatif konut alanı oluşturulmuştur. Yönetmeliğe ve imar durum şartlarına göre bu alanda ikiz villalar yapılmıştır. Projenin sonlanması 2000 yılından sonraya kalmıştır ve m² birim fiyatları çok yükselmiştir (El-Refai, 1996, s.85). Ayrıca kooperatif projelerinden başka, şehrin Batısında yüksek vasıflı yeni mahalleler kurulmuştur. Bu mahallelerde araziler mülkiyet sahipleri tarafından bölgedeki kentleşme koşullarına uygun şekilde inşa edilmiştir (Ek 4).

Orta sınıfa ait bazı gruplar sur içindeki mahallelerden gelip şehrin Batısında orta vasıflı yeni oluşan mahallelere yerleşmişlerdir. Bu mahallelerdeki çok katlı konutlar, gecekondular mahallelerindeki konutlardan daha kaliteli ve iyi özelliklere sahip olmuştur (El-Refai, 1996, s.83).

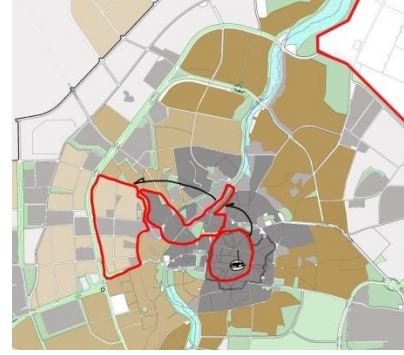
1973 yılından sonra, Suriye’de petrol fiyatları yükselmiş ve ona bağlı olarak ekonomik refah yaşanmış, arazilere talep artmıştır. Bundan dolayı önceki mahalleler genişlemiştir (El-Refai, 1996, s.84).

Ayrıca orta gelirli grup, o dönemde oluşan kooperatif konutlarından faydalanmıştır. Bu gruba yönelik uygun fiyatlı, uygun taksitlere sahip birkaç proje gerçekleştirilmiştir (Kantakji, 2013, s.37) (Ek 4).

1973 yılından sonra devlet tarafından, alt gelirli için uygun maliyetli konut sağlamak amacıyla şehrin Güneybatısına doğru yeni bir mahalle oluşturulmuştur. Bu mahallede, devlet tarafından bedelsiz araziler verilmiş olup, üzerine ‘Askeri Konut kurumu’ tarafından toplu konut projeleri inşa edilmiştir (El-Refai, 1996, s.84). Projede toplu konutlar ve villalara yer verilmiştir (Şekil 3.13). İmar koşulları bu mahalleye özel olarak çıkarılan bir yönetmelikle belirlenmiştir (Kantakji, 2013, s.88). Mahallenin kamusal alanları yeterli olmuştur. Fakat konutların teknik hizmetleri yetersiz kalmıştır. Villa semtlerinde ise uygun fiyatlar sayesinde üst-orta gelirli gruplar yerleşmiştir ve bu alanlara yerleşenlerin çoğu daha kaliteli yaşam koşullarına sahip olmak amacıyla büyük tadilatlar yapmışlardır.

Şekil 3.13. 'Askeri Konut kurumu' tarafından kurulan mahallenin konumu

Şekil 3.14. Üst sınıf gruplarının alan değiştirme haritası (Harita altlığı; Halep Üniversitesi)

Bu dönemde üst gelir grubu ikinci defa yer değiştirerek yaşadıkları mahalleyi orta gelir grubuna bırakmıştır. 20. yüzyıl başlarında sur içindeki mahalleyi bırakarak Batı etkisiyle yeni oluşan mahallelere taşınmışlardır. 1960'lardan sonra tekrar oturdukları mahalleleri bırakıp şehrin batısındaki daha kaliteli ve daha az nüfus yoğunluğuna sahip mahallelere yerleşmişlerdir (Şekil 3.14).

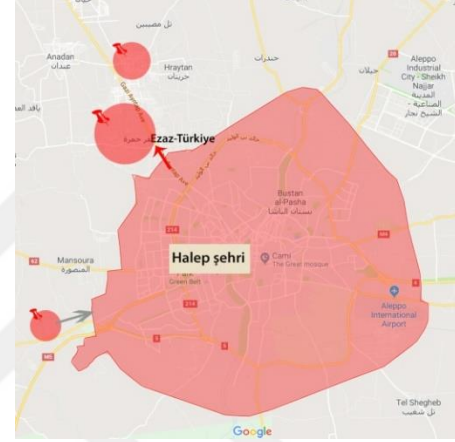
Bu dönemde Avrupa şehircilik anlayışıyla ilk oluşan mahalleler, müteahhitler tarafından satın alınmış ve yerlerine çok katlı (3'ten fazla, ilçenin yönetmeliğine bağlı) apartman tarzı konutlar yapılmıştır. Böylece bu mahalleler daha yüksek nüfus yoğunluğuna sahip olmuşlardır. Bu yöntem daha sonra sur içinde de kısmen uygulanmıştır (El-Refai, 1996, s.87).

2000- 2012 arası dönem; 2008 yılında devlet, şehrin genişleme alanı için 'yatırım kanunu' ve 'gayrimenkul geliştirme kanunu' gibi kanunlar çıkarmıştır (Kantakji, 2013, s.39). Ayrıca kooperatif konut toplulukları, devlet tarafından verilen bazı olanaklar sayesinde yeni toplu konut projeleri ile şehrin Batı yönünde yeni mahalleler de oluşturulmuştur. Bu projeler orta gelir grubu için hazırlanacaktı fakat müteahhitlerin konut piyasasını kontrol etmeleri fiyatları çok yükseltmiş, bu yüzden orta gelirli grubun büyük kısmı gecekondulara tercih etmiştir (Kantakji, 2013, s.39-40) (Ek 4). Alt gelirli gruplara ise; 2000 yılından sonra devlet tarafından düşük fiyatlı, vasıfsız sosyal konut projeleri yapılmıştır. Bu konutlar gecekonduların civarında bulunmaktadır (Ek 4). Savaş nedeniyle bütün projeler bitirilememiştir.

'Gayrimenkul geliştirme kanun'undan faydalanarak yerleşim probleminin çözümüne destek olacak, üst gelir grubuna yönelik projeler yapılmıştır. Batı yönünde tarım arazileri alınıp, imara açılarak seçkinler için konut projelerine dönüştürülmüştür. Böylece ihtiyaç sahiplerine barınak sağlamak yerine konut bir rant aracı olmuştur (Kantakji, 2013, s.39) (Şekil 3.15). Fakat İç savaş başladıktan sonra, proje konumunun çatışma alanında bulunması nedeniyle, durdurulmuştur.

Şekil 3.15. Şehrin sınırlarına göre yeni projenin konumu.

Şekil 3.16. Banliyö alanları

2000 yılından önce banliyö alanlarında yazlık konutlar oluşturulmaya başlanmıştır. 2000 yılı sonrası bu alanlar yerleşim alanlarına dönüştürülmüştür (El-Refai, 1996, s.88). Bu banliyöler çoğunlukla şehrin batısında bulunup büyük bir kısmında havuzlu büyük ve lüks konutlar inşa edilmiştir (Şekil 3.16) Bu alanların da konumlarından dolayı, iç savaşın başlamasıyla risk altında olmaları sebebiyle, orada yerleşik olan topluluklar şehri terk etmek zorunda kalmışlar ve büyük kısmı yurt dışına göç etmeyi tercih etmişlerdir.

20. yüzyılın başlarından sonra Halep şehrinin pek çok bölgesinde ızgara planlaması tamamlandı (Kantakji, 2013, s.17) ve mahallelerdeki sokakların işlevinde (yayalar, arabalar, ulaşım...) farklılaşma benimsenmiştir (Kantakji, 2013, s.3). 2000 'den sonra çıkan konut projelerinde önceki projelere göre, sokakların genişliği ve açık otoparklar dikkat çekmektedir. Bu konut bölgelerinde genel olarak sosyal alanlar (okullar, ticari merkezler, camiler, postane, sağlık merkezler) yeterli bir şekilde sağlanmıştır; fakat yeşil alanların ve parkların az olmasının nedeni; şehir planlarının, nüfus artışı ile uyumsuzluğundan dolayı yeşil alanlar çoğu zaman (özellikle müteahhitler tarafından yasal olmayan yöntemlerle) konut projelerine çevriliyordu. 2012 yılında Halep belediyesi tarafından bu problemlerin yaşanmaması için yeni bir şehir planı çıkartılmış (Kantakji,

2013,s.91), fakat iç savaş nedeniyle bu plan uygulanamamıştır. Öte yandan gecekondular alanları devlet tarafından resmileştirildikten sonra, sosyal donatıları sağlanmış, fakat kaldırımsız, dar sokaklar ve kalitesiz sosyal alanlar gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Hilel (2006)'in "Halp- Eski ve Yeni" kitabında, belirtilen istatistiklere göre, 1990 yılında Halep'in yeşil alanlarının toplamı 955 hektara ulaşmıştır (Hilel, 2006, s.336). Buna rağmen Halep parkları, bakım eksikliği ve yıllık az yağışlı şehir havası nedeniyle, bu parkları yeterince yeşil kılmaya yardımcı olamamıştır ve toplumun tüm sınıflarının beğenisini kazanmadığına dikkat çekilmiştir. Toplumun iyi gelirli grupları genelde, şehrin eteğindeki çiftliklere giderek yeşil alanların tadını çıkarmaya çalışmaktaydı. Bunun yanı sıra Halep şehri, az turizm yatırımlarına sahipti, olanlar ise genellikle, Azaz ve Şam'a giden yolların ekseninde yer alan bahçeli lüks restoranlardan oluşmuştur (Şamaa, 2013, s.119).

Ulaşım alanında ise, 1993 yılına kadar, şehir içinde kullanılan toplu taşımanın hizmetleri zayıf ve yetersiz kalmıştır. Bu yerli üretim toplu taşıma araçları, kalitesizdi ve sürekli hasar görüyordu, ayrıca araçların büyük olmasından dolayı eski yerleşim mahallelerinin dar sokaklarındaki tüm alanlara hizmet edememiştir (El-Refai, 1996, s.352). 1993 yılından sonra özel şirketler tarafından 15-25 arası kapasiteye sahip araçların ithal edilmesiyle toplu taşıma önceki döneme göre çok daha hızlı ve esnek bir şekilde hizmet vermiştir (El-Refai, 1996, s.359). Ancak bu küçük araçlar yaşlılar ve çocuklu anneler tarafından zor kullanılmış ve toplumun tüm sınıflarına hitap edememiştir.

2012 yılından sonra; Suriye'deki iç savaşın sonucunda, Halep şehri en çok yıkıma uğramış şehirlerden biri oldu (Wikipedia, 9.04.2019)¹³. Halep'in kırsal alanı karşılıklı çatışmalar nedeniyle büyük bir hasara uğradı. Ayrıca Halep'teki çatışmalar nedeniyle kent iki bölgeye bölünmüştür; en çok harap görmüş bölgeleri kentin Doğu, Kuzeydoğu ve Güneydoğu (gecekondular bölgeleri) yönlerindeki bölgelerdir. Bu bölgelerin kontrolü Muhalefet tarafından ele geçirildi. Kentin Batı mahalleleri ise rejimin kontrolü altında kaldı ve bu mahallelere, Halep'te kalanların bir çoğu yerleşti. 2016 verilerine göre Halep'in Doğusunda nüfus sayımı üç milyondan 300000'e düştü. Rejimin kontrolü altında bölgeler ise 1,5 milyon nüfusa sahiptir (Wikipedia, 9.04.2019)¹⁶.

¹⁶ Wikipedia içinde. Halep savaşı (2012-2016). (9 Nisan 2019). Erişim 24 Nisan 2019.

معركة حلب (2012-2016). ويكيبيديا. (9 نيسان 2019). تاريخ الوصول 24 نيسان 2019.

Al-Jazire Haber ajansının Halep'le ilgili açıkladığı bir rapora göre; Suriye rejimi, 2016 yılında Halep'in kurtuluşunu ilan etmiştir. Şehir, hasar görmeye devam etmesine rağmen bazı vatandaşlar (özellikle Doğu bölgelerdeki) evlerine geri dönmüştür. Bu bölgelerdeki hayat eskiye dönmeye başlamıştır. Halep'in Kuzeydoğu bölümünde rejimin kontrolü olmadan Kürtler kendi bölgelerini yönetmekteydi (Halabi, 2017)

Savaş nedeniyle Halep'in nüfus dağılımı tamamen değişmiştir. Çoğunlukla Sünni nüfusa sahip olan Halep, büyük bir mezhep karışımı ile dolmuştur. Ayrıca üst gelirli mahallelerin sakinleri daha iyi yaşam koşulları için kendi evlerini terk edip yurt dışına göç ederek, kendilerine ait yerlere farklı sosyo-ekonomik seviyelere sahip grupları yerleştirmişlerdir.

3.3. Halep'te Konutun Tarihçesi Ve Tipolojileri

Suriye, Osmanlı Dönemi'nden bugüne kadar geçtiği ana dönemler; Osmanlı dönemi (1516 - 1918), Fransız mandası dönemi (1920 - 1946), Cumhuriyet dönemi (1946 - bugün), boyunca farklı ekonomik ve siyasi faktörlere maruz kalmıştır. Bu dönemlerde bina tiplerinde de değişimler gözlenmektedir. Karasal iklim özelliğinden dolayı kullanılan temel yapı malzemesi olan taş, Halep'in konut şekli üzerinde etkili olmuştur.

Suriye'nin geçtiği dönemlere dayanarak Halep'teki ev tipleri üçe ayrılabilir:

- Geleneksel evler 1918 öncesi
- Geçiş dönemi evler (1918 – 1948)
- Modern evler (1948 – bugün) (El-Jesri,2015) (Tablo, 3.4).

Tablo 3.4. Halep'in konut tipleri.

<p>Geleneksel evler</p>	<p>Müstakil ve bitişik evlerdir. Genelde iki katlıdır. Bu evlerde geniş aileler yaşıyordu. Evin ortasında açık alan olarak avlu bulunur. Dışarı açılmayan odaları avluya açılır(Gonıla, Y.).</p>	 <p>(El-Jesri, 2015)</p>
<p>Geçiş dönemi evleri</p>	<p>Bu dönemde bitişik ve ayırık nizamda apartman tarzı yapılar ortaya çıkmıştır. Kat sayısı dörde yükselmiştir. Yeni evler geleneksel evlere göre daha küçük alana sahiptir ve içinde çekirdek aileler yerleşmiştir. Evin içindeki avludan odalara geçilir, yalnız avlu çatılı bir salona dönüşmüştür. Dışarı açılmış konutlar oluşmaya başlamıştır. Balkonlar; ahşap kapalı balkonlar (cumba) ve açık balkonların bir karışımıdır.</p>	 <p>(El-Jesri, 2015)</p>
<p>Modern evler</p>	<p>Bu dönemde önceki dönemin konut tarzı pek değişmemiştir. Bitişik, ayırık nizam apartman da bulunmuştur. Bu dönemde bulunduğu çevreye göre bir katta birkaç dairenin bulunduğu apartmanlar yer almıştır (El-Jesri, M.,2015: 98). Kat sayısı ise bazı bölgelerde yediye yükselmiştir. Bazı konutlarda tasarım olarak, evin ortasındaki salonu özel alan olarak ayrılıp diğer odalara ise oluşturulan koridorla geçilir. Bu şekilde odaların işlevleri belirlendi ve evin gece, gündüz bölümleri ayrıldı. Konutların alanı ve oda sayısı mahalleden mahalleye değişmiştir. Balkonlarda ferforje ya da taşla dekore edilerek açık kalmıştır(Katakji, 2013, s.37).</p>	 <p>(Katakji, 2013)</p>

Geleneksel evler:

Doğu ülkelerinde yaygın olan geleneksel evler çok eski dönemlere ait bir ev tipidir, Halep'teki, kalan Arap mirası evlerinin çoğu Osmanlı dönemine aittir (Yazji, 2016).

Geleneksel evler; dar sokaklarla ulaşılabilen evlerdir. Bu evlerin; mahremiyet anlayışı (odaların içe açık olması, doğrudan olmayan giriş, ev kapılarının karşı karşıya gelmemesi), fiziksel çevre anlayışı (kalın duvarların kullanılması, pencerelerin avludaki gölgelik alanlara açılması, avlunun ortasında nemi arttırmak için küçük bir süs havuzunu bulunması) ve esnek kat planı (evin odaları mevsime göre kullanımı) gibi özellikleri vardır (Yazji, 2016) (Şekil 3.17).

Şekil 3.17. Geleneksel evin iç ve dış cepheleri¹⁷.

O dönemdeki binalar eski kent surlarının içindedir ve sur dışında sadece Osmanlı dönemindeki genişlemenin olduğu yerlerde görülür (kuzey- doğu). Bu yerleşmelere eski şehir denmektedir. 350 hektarlık bir alana sahiptir (Mugazzal, 2014, s.7) (Şekil 3.18).

Halep, eski yerleşim alanı (eski şehir)
Şekil 3.18. (Mugazzal, 2014)

Sur içindeki eski yerleşim alanı

¹⁷ Arafé, Ziyad. 27 Ağustos 2008, Erişim: 28 Ağustos 2008

<http://esyria.sy/sites/code/index.php?site=aleppo&p=stories&category=round&filename=20080827151001_1>

Geçiş dönemi evleri:

Osmanlı dönemi sonlarında, şehrin kuzey-batısına doğru yeni mahalleler olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 3.19). Bu mahalleler geniş ve birbirlerine dik sokaklarıyla yeni arabalara uygun yapılmıştır (David ve Hretani, 2011, s.164). Bu sürede, katlı konutlar (bitişik, ayırık) yeni konut tipi olarak ortaya çıkmıştır.

Şekil 3.19. Halep, geçiş döneminde yeni yerleşim alanları (Harita altlığı; Halep Üniversitesi)

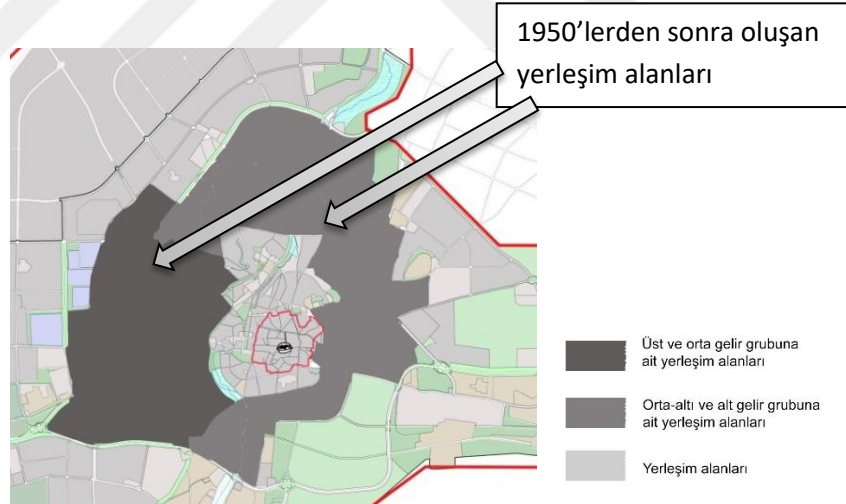
Dışarıya açılmış konutların oluşmaya başlamasıyla binaların mahremiyet özelliği azalmaya başlamıştır. Bu katlı binalarda ortak giriş bulunmaktadır. Bu dönemde, kalın duvarların kullanmasına devam edilmiştir. Önceki dönemde iç cephelerdeki süsleme ve nakışların işlenmesi artık dış cephelere yapılmaya başlanmıştır. Dış cepheler karışık bir kimlik taşımaktadır; Barok ve Rokoko motiflerin işlendiği görülür. Bu nakışlar bina girişlerinde, ve pencere kenarlarında taştan işlenmiş (El-Refai, 1992 , s.245) ve çevrenin sosyo-ekonomik seviyesine göre farklı bir şekilde gösterilmiştir (Şekil 3.20). Taş ana melzeme olarak kullanılmıştır.

Şekil 3.20. Halep, geçiş döneminde farklı sosyal gruplara ait konut cepheleri.
İlk görsel¹⁸. İkinci görsel¹⁹.

Modern evler dönemi:

1946'lerden sonra nüfusun artması, sanayinin büyümesi, ekonomik faaliyetlerin refahı ve belediyelerin yeni bölgelere su, elektrik ve diğer hizmetleri sunabilmesi sonucunda konut inşaatında artış ortaya çıkar (El-Esedi, 1984, s.51-52). 1950'lerden sonra Halep, çeşitli coğrafi yönlerde genişlemiştir. Batı yönünde genişleyen bölgeleri ise diğer bölgelere göre daha iyi mimariye sahiptir (Şekil 3.21).

Şekil 3.21. 1950'den sonra yeni yerleşim alanları

¹⁸ Evrey thing about aleppo. (3 Mart 2014). Erişim: 23 Mart 2019

<https://www.facebook.com/EverythingAboutAleppo/photos/a.311024119022849/311024799022781/?type=3&theater>

¹⁹ Aleppo National Archives. (8 Mayıs 2017). Erişim: 19 Nisan 2019

<https://www.facebook.com/403586466412482/posts/1109805032457285/>

Bu dönemde ekonomik koşulların değişmesiyle konut yapımı üç sürece ayrılabilir:

Bağımsızlık sonrası (1946-1963).

Sosyalist düşünce süreci (1963-1995).

2000 sonrası (ekonomik gelişme).

Ayrıca her süreçte gelir gruplarına göre farklı konut tipleri oluşmuştur.

Bağımsızlık sonrası (1946-1963) süreçte; burjuva grubu oluşmasıyla ev sahipliği artmıştır. Konutların mimari tarzı yabancı fikirlerden etkilenmiştir. Gelir gruplarına göre konut tipleri üçe ayrılmıştır (Tablo 3.5).

Tablo 3.5. 1946-1963 arasındaki konut tipleri

Yüksek gelirlili gruplar	Ayrık nizam, çok katlı binalar, genelde her kat bir daireden oluşur. Büyük alanlı kat planları.	 (Kantakji, 2013)
Orta gelirlili gruplar	Ayrık veya bitişik nizam, çok katlı binalar, genelde her kat iki daireden oluşur. Yüksek vasıflı konutlarla aynı mahallelerde bulunuyor, onlara göre daha küçük alanlara sahiptir.	 (Kantakji, 2013)
Alt gelirlili gruplar	Kırsal alandan gelen işçiler için oluşmuştur. Gecekondu mahallelerinde yer alır. Yiğma yapı sistemi. Taks oranı %100. Bitişik bahçesiz sosyal konutlar. Küçük alanlar sahiptir.	 (El-Jesri, 2015)

Sosyalist düşünce süreci (1963-1995)'nde; alt gelir gruplarını barındırmak amacıyla devletin, "kamu mülkiyeti düşünceleri" oluşmuştur. Bu düşünceler burjuva sistemini yok etmeyi ve sosyal adaleti gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Kamu ve kooperatif mülkiyet kavramları ortaya çıkmıştır. Bu süreçte ilk kooperatif toplu konutlar görülmeye başlanmış ve devlet tarafından birkaç proje gerçekleştirilmiştir. Proje ranta girdiği için hedefleri kitleye ulaşmamıştır (Kantakji, 2013, s.35-36). Konut tipleri, gelir gruplarına göre üçe ayrılmıştır (El-Jesri, 2015) (Tablo 3.6).

Tablo 3.6. 1963-1995 arasındaki konut tipleri

<p>Yüksek gelirli gruplar</p>	<p>Özel konuma ait kooperatif konutlar (bazı projeler villa tarzı almıştır), Betonarme yapı sistemine sahiptir. Taks oranı %50 (El-Jesri, 2015, s.100). Kooperatif projelerden başka konut projeleri de ortaya çıkmış, Kat alanları büyük ve bina kalitesi yüksektir. Bu gruba ait konutların genel olarak dış cepheleri çeşitli taş motiflerle işlenmiştir.</p>	 <p>(El-Jesri, 2015)</p>
<p>Orta gelirli gruplar</p>	<p>Uygun fiyatlı, taksitli ödemelere sahip Kooperatif konut projeleri ortaya çıkmıştır (Katakji, 2013, s.37). Ayrık nizam, karma (yığma-betonarme) yapı sistemi. Taks oranı %60. Kat alanları büyük ve bina kalitesi yüksektir. Binalarda kooperatif konutlarının kimliği hakimdir</p>	 <p>(El-Jesri, 2015)</p>
<p>Alt gelirli gruplar</p>	<p>Devlete ait 'Askeri Konut Kurumu' tarafından yapılmış konutlar, bitişik ve ayrık nizam yapılara sahip, bazı konutlar 14 kat yüksekliğine ulaşmıştır (şehirde bu yükseklikte başka konut projeleri çıkmamıştır), projede kısmen prefabrik sistem kullanılmıştır. Fiyatları uygun, teknik özellikleri düşüktür.</p>	 <p>(El-Jesri, 2015)</p>

2000 sonrası (ekonomik gelişme süreci) süreçte; 2000 yılından sonra, devlet tarafından çıkarılan bazı kanunlar ve olanaklar sayesinde, farklı özellikteki konut projeleri yapılmıştır, projelerin çoğu şehrin Batısına doğru ve şehrin planlama sınırlarının ötesindeki alanlarda yer almıştır. Bu süreçte de konut tipleri gelir gruplarına göre üçe ayrılmıştır (Tablo 3.7).

Tablo 3.7. 2000 sonrası süreçte konut tipleri

<p>Yüksek gelirlili gruplar</p>	<p>Müteahhitler, devletin sağladığı olanaklardan yararlanarak önceden inşa edilmiş stratejik konuma sahip olan bazı kooperatif konut topluluklarının üzerinde yenileme yapmıştır. Öte yandan bazı tarım alanlarını ele almış, yerleşim sorununu çözen ekonomik projelerin yerine lüks konut projeleri yapmıştır (Kantakji, 2013, s.39).</p>	 <p>(El- Jesri, 2015)</p>
<p>Orta gelirlili gruplar</p>	<p>Kooperatif konut sisteminden yararlanarak şehrin batısında, birkaç proje inşa edilmiştir. Ayrık, katlı konut tiplerine sahiptir. Konut alanları projelere göre değişmiştir. Projelerde birkaç hizmet tesisi sağlanmıştır (Kantakji, 2013, s. 82).</p>	 <p>(El- Jesri, 2015)</p>
<p>Alt gelirlili gruplar</p>	<p>Devlet, ekonomik konutlar temin etmek amacıyla farklı yerlerde sosyal konut olarak projeleri yapmıştır. Bu projeler başarısızdır çünkü maliyet etkeni diğer etkenleri bastırmıştır(El-Jesri, 2015, s.103).</p>	 <p>(El-Jesri, 2015)</p>

Alt gelir gruplarının çoğu gecekondü alanlarında bulunmuştur. Gecekondü mahalleleri düşük fiyatlı, kalitesiz, bitişik katlı konutlara sahiptir. Gecekondü mahalleleri asıl olarak 1950 yılından itibaren oluşmaya başlamıştır. Bu mahallelerin çoğunluğu, şehrin Doğu, Kuzeydoğu, Güney ve Güneydoğu yönlerinde bulunmuş, 2012 yılına gelindiğinde toplam

22 bölgeden oluşmuştur²⁰ (Şekil 3.22). Bu konutlar, kalitesiz ve bahçesiz konutlardır, düşük ticari ve hizmet tesislerine sahiptir (El-Refai, 1996, s.82-83).

Şekil 3.22. Halep, gecekondu görselleri ve yerleşim alanları²⁰

Modern Evlerin genel özellikleri özetlenecek olunursa;

- Halep'teki villa bölgelerinde arazilerin fiyatlarının artması ile zaman içerisinde villalar; her katında ayrı bir ailenin yaşadığı apartmana ya da aile apartmanına dönüştürülmüştür (Mukayyet, 2011).
- Konut binalarında kat sayısı genel olarak üç-yedi arasında değişmektedir. Sadece 1970'lerden sonra Hamdaniye bölgesinde 'Askeri Konut Kurumu' tarafından inşa edilen Prefabrik proje, 14 kata Kadar ulaşmıştır. Bu tarz binalar tekrarlanmamıştır (El-Jesri, 2015).
- Halep'te kullanılan yapı malzemesi temel olarak taş malzemedir. Betonarme sistem yayıldıktan sonra taş, dış duvarların kaplamasında kullanılmıştır. 1950'lerden sonra orta vasıflı mahallelerde bu kaplama sadeleşmiş iken üst vasıflı mahallelerde dış cepheler farklı taş motiflerle zenginleşmiştir (Şekil 3.23).
- Halep'teki konutların çatısı düzdür. Çatıya merdiven evinden çıkılmaktadır. Halep'in karasal iklimi nedeniyle yaz gecelerinde oturmak için kullanılırdı. Günümüzde su deposu ve uydu çanakları için kullanılmaktadır. Yalnız bazı konutlarda çatıda boş alan ayrılarak eski geleneğin devam ettirildiği görülmektedir.

²⁰ Teknik İstişareler ve Çalışmalar için Genel Şirket, 2017.

الشركة العامة للدراسات والاستشارات الفنية. إعداد الدراسات اللازمة لتقييم المخطط التنظيمي العام لمدينة حلب المصدق عام 2012. مجلس مدينة حلب: 2017.

- Büyük alanlar kullanılmaktadır; özellikle ayırık katlı konutlarda, bazı projelerin kat alanı 400 metre kareye kadar ulaşmıştır. Bu alanların büyük bir kısmı salonlar için özelleştirilmiş olup evdeki oturanlar ancak misafir gelince bu odayı kullanabilmektedir.
- Halep'teki modern evlerin kat yüksekliğinin fazla olduğu, ve evin zemininde mermer ya da benzer malzemeler kullanıldığı görülmektedir. Güneş ışınlarından korunmak için panjur kullanılmaktadır.

Şekil 3.23. Farklı bölgelere ait dış cephelerde taş işlemleri (El-Jesri, 2015)

3.4. Bölüm Sonucu

Suriye, köklü bir tarihe sahip olup çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yaptığı için, farklı etnik ve dini toplulukları bir arada görmek mümkündür. Halep şehrinde; Müslüman nüfusu yoğun olup, Hristiyan ve Yahudi dini topluluklar da yer almaktadır. Halep'in nüfusunun çoğu Araptır. Azınlık olarak Kürtler, Türkmenler ve Çerkezler bulunmaktadır.

1946 yılından itibaren nüfus dağılımının, gelir ve eğitim düzeyine bağlı olarak gerçekleşmesiyle; şehrin Batısında üst gelirli grupların, Kuzeybatı ve Güneybatısında orta gelirli grupların, Kuzeydoğu, Doğu ve Güneydoğusunda alt gelirli grupların yerleştiklerini söylenebilir. Ancak Halep'teki 2012-2016 arasında süren iç savaş nedeniyle Halep'in nüfus dağılımı tamamen değişmiştir. Çoğunlukla Sünni nüfusa sahip olan Halep, büyük bir mezhep karışımı ile dolmuştur. Ayrıca üst gelirli mahallelerin sakinleri daha iyi yaşam koşulları için kendi evlerini terk edip yurt dışına göç ederek, kendilerine ait yerlere farklı sosyo-ekonomi seviyelere sahip grupları yerleştirmişlerdir.

Halep'in genel aile yapısına bakıldığında ise, çocuk sayısının fazla olduğu görülür. Suriyeli kadınların zamanla, sosyal hayatta ve iş hayatında yer alması, erken evliliklerin azalmasına ve ailelerin küçülmesine sebep olmuştur.

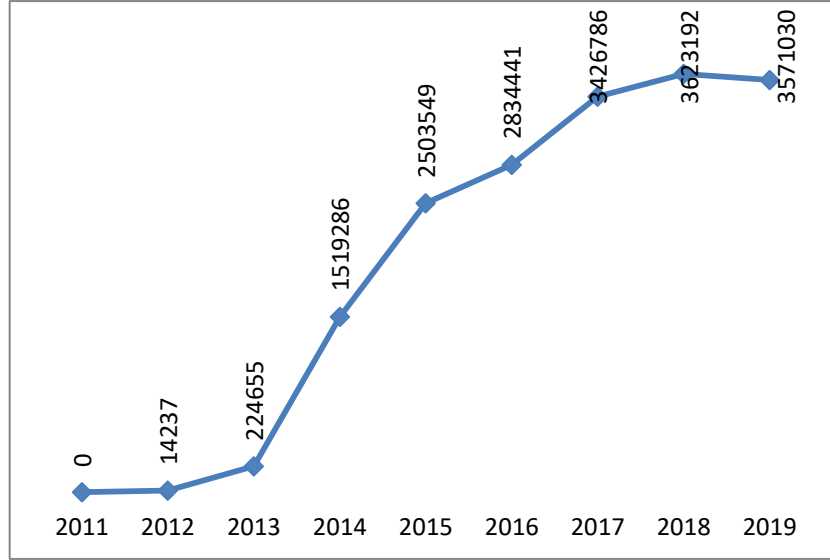
Halep'te akrabaların yakınında yaşama alışkanlığı yaygındır. Farklı sınıfsal mahallelerde, büyük aile ile evli çocuklarıyla beraber aynı apartmana yerleşmişlerdir. İyi gelirli bazı aileler ise, bir apartmana ya da villaya sahip olup, evli çocukları ile farklı katlarda yaşamaktadır.

Halep'in geçirdiği son dönemlerde bir önceki döneme göre konut tarzında ise pek fazla değişiklik görülmemiştir. Konutların alanı ve mimari kalitesi mahalleden mahalleye değişiklik göstermektedir. Halep'in Batı, Güneybatı ve Kuzeybatı alanları ile gecekondu alanlarının arasındaki sokak dokusu ve sosyal donatılarının kalitesi açısından farklılıklar görülmektedir. Őehirdeki parklar ve yeşil alanlar pek bakım görmediği için bütün toplum sınıfları tarafından kullanılmamıştır.

4. İSTANBUL'DAKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN YAŞAM ALANLARI

4.1.Suriyeli Göçmenlerin Yaşadığı Sorunlar

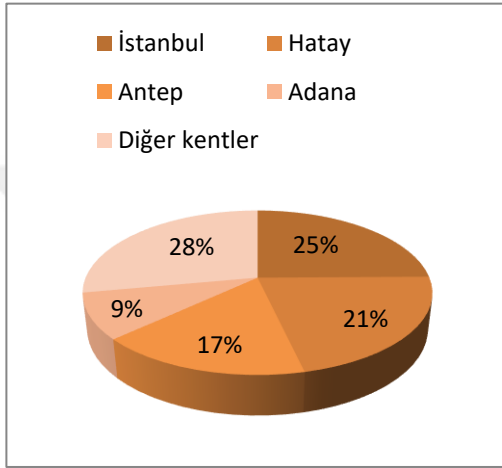
2011 yılından itibaren Suriye'de başlayan iç savaş ve çatışmalar nedeniyle Suriye'den, komşu ülkelere güvenlik, sağlık ve ekonomik sebepler ile göçler başladı. Başlangıçta az sayıda olan göç eden sayısının, 2013 yılında iç savaşın hararetlenmesiyle hızla arttığı görülmektedir (Şekil 4.1).

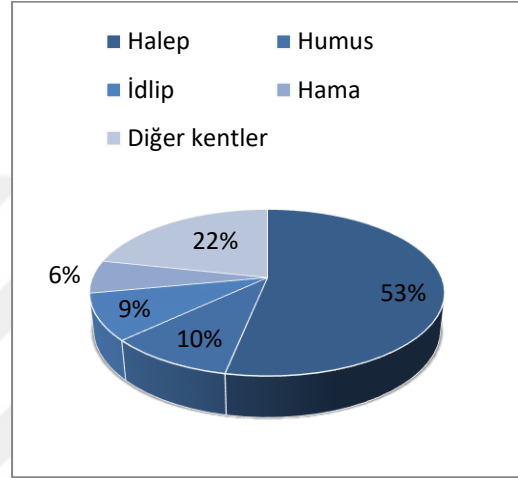
Şekil 4.1. Türkiye'deki Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü,2019)

Suriye'den en çok göç alan ülke Türkiye olurken; bunu sırasıyla Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır ve Libya gibi ülkeler takip etmektedir (Şahin, 2016). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün açıklamasına göre 25 Aralık 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'deki

Suriyeli göçmenlerin sayısı toplam 3.571.030 kişi olmuştur. Göç İdaresinin verilerine göre en çok Suriyeli barındıran şehir İstanbul olurken, bunu Hatay, Antep ve Adana illeri takip etmektedir (AFAD, 2017) (Şekil 4.2). Türkiye'nin kamp içinde ve kamp dışındaki farklı illerinde yerleşen Suriyeliler, Suriye'deki farklı şehirlerden gelmişlerdir. AFAD'ın verilerine göre kamp dışında yaşayanların büyük çoğunluğu sırasıyla Halep, Humus, İdlip ve Hama'dan gelmiştir (AFAD, 2017, s.21) (Şekil 4.3).

Şekil 4.2. Suriyelilerin Türkiye'deki dağılımı.

Şekil 4.3. Suriyelilerin geldikleri Suriye kentlerine göre dağılımı.

2018 yılından itibaren geçici barınma merkezlerin boşaltılması nedeniyle²¹ İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 25.12.2019 tarihli verilerine göre, geçici barınma merkezinde (GBM) barındırılan Suriyeli sayısı 62.596 olmuştur. Bu boşaltılma neticesinde beş şehirde yedi geçici barınma merkezi kalmıştır ve içindeki Suriyelilerin dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 25 Aralık 2019) (Tablo 4.1).

²¹ Türkiye 2011 yılının Mart ayında, iç karışıklıkların başlamasıyla oluşan göç dalgaları sebebiyle, 10 şehirde kurulan 26 geçici barınma merkezinde 256.971 Suriyeli yabancuya ev sahipliği yapmıştır. Suriye Arap Cumhuriyeti'nde barış ve güven ortamının sağlanamaması sebebiyle geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'de kalış süreleri uzamıştır ve bu durumda sosyal uyumun sağlanmasını gerekli kılmıştır. Bu gereklilik neticesinde de insanların geçici barınma merkezleri dışında hayatlarını idame ettirmeleri desteklenmiş olup, Temmuz 2019 tarihi itibarıyla 8 ilde 11 geçici barınma merkezinde 108.732 yabancı barındırılmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Tablo 4.1. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin geçici barınma merkezlerine göre dağılımı. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019)

	GBM adı	GBM nüfus	Toplam nüfus
İl			
Adana (1)	Sarıçam	19.834	19.834
Kilis (1)	Elbeyli	8.526	8.526
Kahramanmaraş (1)	Merkez	10.842	10.842
Hatay (3)	Altınözü	2.661	10.756
	Yayladağı	4.064	
	Apaydın	4.031	
Osmaniye(1)	Cevdetiye	12.638	12.638
Toplam			62.596

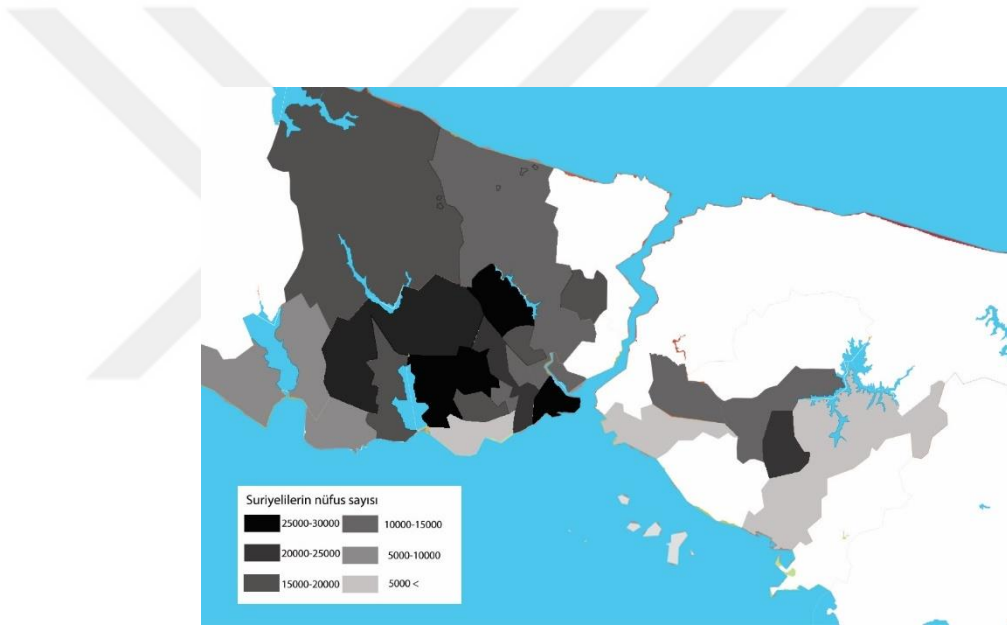
Suriye vatandaşlarının Türkiye'yi tercih etmelerinin nedenlerinin başında, Türkiye'nin Suriye ile olan uzun sınır hattı ve binlerce Suriyelinin Türkiye'de bulunan akrabalarının varlığı gelmektedir (Sandal vd., 2016, s.467). AFAD'ın verilerine göre, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye gelme nedenleri sırasıyla; ulaşımın kolay olması, Türkiye'ye güvenmeleri, şartların diğer ülkelere göre daha iyi olması ve Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması gelmektedir (AFAD, 2017, s.25).

Türkiye'deki Suriyelilerin sayısına bağlı olarak Geçici Koruma altına alınan kayıtlı Suriyelilerin Türk nüfusuna oranı ülke genelinde %4,35'tir. Göç İdaresinin 25 Aralık 2019 tarihli verilerine göre ise en çok Suriyeli barındıran şehir 474.679 kişi ile İstanbul olmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 25 Aralık 2019). Bunun en önemli nedeni; İstanbul'da iş bulma olanağının çok fazla olmasıdır.

İstanbul'da yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenler, farklı yoğunluk ve sayılarda da olsa İstanbul'un 39 ilçesinin tamamında bulunmaktadır. Suriyeli göçmenlerin dağılımı ise oldukça belirgin biçimde Avrupa yakasında yoğunlaşmıştır. Kasım 2016 sayılarına göre İstanbul'da bulunan toplam 478.850 Suriyeli kapsamındaki oranların

%86'sı (411.318) Avrupa yakasında, %14'ü ise (67.532) Anadolu yakasında bulunmaktadır (Erdoğan, 2017, s.35).

Göçmenlerin ilçelere göre dağılımına bakıldığında İstanbul genelinde en fazla sayıda Suriyeli göçmen barındıran ilk 3 ilçe Küçükçekmece (38.278), Bağcılar (37.643) ve Sultangazi (31.426) iken, nüfusuna oranla en fazla Suriyeli göçmen barındıran ilk üç ilçe de yine Avrupa yakasında olan Zeytinburnu % 8,63, Arnavutköy %7,55 ve Başakşehir'dir %7,48. Anadolu yakasında en fazla Suriyeli göçmene sahip ilçe ise (20.192) kişi ile Sultanbeyli'dir (Erdoğan, 2017, s.35) (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Suriyelilerin İstanbul'un ilçelerindeki dağılımı

Türkiye'nin mültecilik ile ilgili ilk yasal düzenlemesi olan "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" 11 Nisan 2013 tarihli 28615 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre, Koruma Kanunu'nun üç temel unsuru; açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul, geri göndermeme ilkesi, gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanmasını yerine getirerek yabancılara geçici koruma sağlamaktır (Soyer, 2016). Suriyeliler Türkiye'ye giriş yaptıkları Nisan 2011 tarihinden itibaren 'Misafir' olarak tanımlanmıştır. 'Misafir' tanımı ve algısı, bir yandan Suriyelileri uluslararası hukuk bağlamında statüsüz bir konuma koyarken, bir yandan da toplum içerisinde, Suriye'deki durumun istikrarlı hale gelip gelmediğine bakmaksızın, bir süre sonra geri dönecekleri

yaklaşımını oluşturmaktadır (Soyer, 2016). Ekim 2014 tarihinde çıkarılan yönetmelikle bu tarihten itibaren geçici koruma statüsüne alınmışlardır. Bu statü kendilerine ikamet için herhangi bir ücret ödemeksizin Türkiye'de oturma izni vermekte, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerden ücretsiz yararlanabilme imkanı sağlamaktadır. Ancak, adından da anlaşılacağı üzere bu statü, Suriyelilerin ülkedeki varlıklarını geçici bir zeminde tutan bir nitelik taşımaktadır (Çetin, 2016, s.217).

Geçici Koruma Yönetmeliği, madde 26'da açıklanan Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler başlığı altında yer alan maddelere göre;

1-Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir. 8inci maddesinin birinci fıkrası kapsamındaki yabancılara sağlanacak hizmetlerle ilgili usul ve esaslar kurul tarafından belirlenir.

2-Birinci fıkrada yer almayan diğer hizmetler kamu kurum ve kuruluşlarınca imkanlar ölçüsünde ayrıca sağlanabilir.

3-Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılar, geçici koruma kimlik belgeleriyle elektronik haberleşme hizmeti dahil diğer hizmetler için abonelik sözleşmesi yapabilir.

4-Bu yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetler AFAD koordinasyonunca yürütülür.

Madde 38'de Geçici barınma merkezlerinde sağlanacak hizmetler başlığında yer alan maddeler;

1-Geçici barınma merkezlerinde bulunanlara beslenme, barınma, sağlık, sosyal yardım, eğitim ve benzeri hizmetler imkanlar ölçüsünde sağlanır.

2-Geçici barınma merkezlerinin dışında kalan geçici korunanlar, bu merkezlerde hizmetlerden imkanlar ölçüsünde yararlandırılabilir.

3-Geçici barınma merkezlerinde aileler ve özel ihtiyaç sahipleri için yer tahsis edilmesi amacıyla gerekli düzenlemeler yapılır.

Tez kapsamında geçici barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyeli göçmenler araştırma konusudur. Türkiye'de yerleştikleri farklı şehirlerde basından takip edildiği kadarıyla birçok sorunla karşılaşmakta oldukları gözlemlenmektedir. Topluma adaptasyon ve toplumla etkileşim alanlarında görülen sorunların temelinde; dil problemi, işsizlik, çocuk işçiliği, çalışma izninin olmaması, eğitimsizlik, kültürel çatışmalar, dışlanma gibi nedenler yer almaktadır. Kayıt altına alınmamış göçmenler, resmi anlamda mülteci

sıfatı taşımadıklarından mültecilikten doğan haklara sahip olamamakta ve bu durum daha fazla sorunla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Bu durum; göçmenleri, kimlik edinme, dil eğitimi, sağlık, eğitim hakkı, mal edinme ya da kiralama sözleşme yapabilme, elektrik, su vb. faturaları kendi adına yapabilme gibi haklardan mahrum etmektedir²².

Barınma ile ilgili yaşanan sorunların başında kiraların çok yüksek olması gelmektedir. Bunun yanında bir kısmının sokaklarda; kentsel dönüşüm nedeniyle boşaltılan, yıkılma tehlikesi taşıyan eski binalarda yaşadıkları gözlenmektedir. Suriyeli kadınlar barınma ihtiyaçları nedeniyle istemedikleri evlilikler yapmak zorunda kalabilmekte; ikinci, üçüncü eş olarak yabancısı oldukları ev ortamına yerleşebilmektedirler. Zorunluluk dolayısıyla yapılan evlilikler sonucunda kadınların her türlü şiddete ve ayrımcılığa maruz kalma riski de artmaktadır (T.C Aile ve sosyal politikalar bakanlığı, 2016, s.87).

İstihdam ile ilgili olarak, yakın zamana kadar Suriyelilerin yasal çalışma izni ile ilgili yasal bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılmış ve “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” 11.01.2016 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılan bu düzenleme, Suriyelilerin belli alanlarda ve sınırlı sayıda çalışabileceklerini göstermektedir. Çoğu zaman işverenler, belli yaş üstü yetişkin Suriyelileri çalıştırmak istememektedir. Çalıştırdıkları durumlarda ise çoğu zaman Suriyelilerin Türklere ödenen maaşların çok altında rakamlara çalıştırdıklarına, çoğu zaman ödemelerini alamadıklarına, keyfi olarak işten çıkartıldıklarına sıkça rastlanmaktadır. Suriyeli çalışanlar, iş kazası yaşamaları durumunda haklarını yasal olarak aramaktan hem hukuki mekanizmaları bilmemeleri nedeniyle hem de sınır dışı edilebilecekleri korkusu ile çekinmektedir. Çocuk işçi sayısı gün geçtikçe artmakta, merdiven altı atölyelerde çok ucuz iş gücü olarak küçük yaşlardaki Suriyeli çocuklar çok uzun saatler boyunca neredeyse karın tokluğuna çalıştırılmaktadır (Soyer, 2016).

²² Erişim: 31 Mart 2019

<file:///E:/tez%20konular/proje%20arştırma/26.12.2107%20kaynaklar/Suriyeli%20göçmenler/3/Ercüment%20AKdeniz_%20Mülteci%20işçilerle%20Türkiyeli%20işçilerin%20kaderleri%20ortak%20_%20ArkaKapak.html>

Dil problemi; Suriyelilerin yaşadığı en önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır. Dil engeli göçmenlerin Türk vatandaşlarıyla kurdukları sosyal ve ekonomik ilişkilerde zorluklarla karşılaşmalarına sebep olurken, bu durum aynı zamanda Suriyelilerin kendi aralarında kümelenmeler oluşturmalarını, toplumdaki kopuk sosyal ve mekânsal yapılanmalar yönünde eğilimler geliştirmelerine sebep olmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, Suriyeliler Türkçe konuşamadıkları için Türk toplumuyla bütünleşmede sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bu da onları Türk toplumundan uzaklaştırmaktadır (Çetin, 2016, s.205).). Ayrıca yerli dili konuşamamanın sonucunda, sağlık hizmetlerine erişim ve erişim esnasında yaşanan iletişim sorunları, kayıt yaptıramama durumları artan nefret söylemini beraberinde getirmektedir. Dil engeli, iş alanında da göçmenler için önemli bir rol oynamaktadır.

Suriyeli göçmenlerin sıkıntı yaşadıkları konulardan biri de eğitim alanında görülmektedir. Türkiye'deki AFAD'ın verilerine göre Türkiye'deki Suriyelilerin büyük bir kısmı çocuklardan oluşmakta; Bu çocukların ise neredeyse yarısı okula gitmemektedir. Bu nedenle okula gidemeyen çocuklara erişilememesi ve bu çocukların okula erişiminin desteklenmemesi önemli bir sorundur (T.C Aile ve sosyal politikalar bakanlığı, 2016, s.90). Eğitim alanındaki sorunların başında dil meselesi gelmektedir. Dil sorunu devlet okullarına devam eden öğrencilerin de yoğun şekilde yaşadığı bir sorundur. Sosyal uyum problemleri de eğitim alanındaki sıkıntıları artırmaktadır. Suriyelilerin maruz kaldığı ekonomik zorluklar, aileleri eğitim çağındaki çocuklarını okula değil işe göndermek durumunda bırakmaktadır (Erdoğan ve Tarlan, 2016, s. 14).

Suriyeli göçmenlerin karşılaştıkları problemlerin başında toplumsal dışlanma gelmektedir. Çetin (2016), Suriyelilerin dışlanmasındaki nedenlerin Türkiye'de yaşanan ekonomik sorunlardan kaynaklı olduğunu ifade eder. Bu nedenle dillendirilen öncelikli gerekçenin Suriyelilerin Türk vatandaşlarının işlerini ellerinden aldıkları, emek piyasasını düşürdükleri vs. şeklinde olduğunu belirtir. Ayrıca konut kiralılarının artmasının başlıca sebeplerinden biri olarak yine Suriyeliler gösterilmektedir. Yalnızca konut kirası değil, talebin artmasına bağlı olarak gıda fiyatlarında da yaşanan artışlarda Suriyeliler suçlanabilmektedir (Çetin, 2016,s.210). Ayrıca Çetin'e göre, Suriyeli göçmenlere kiralık ev verilmemesinin sebepleri arasında hane halkı sayısının fazlalığı; elektrik ve su faturalarını ödemeyen, evi hor kullanan bazı Suriyeli ailelere ilişkin çıkan söylentiler öne sürülmektedir (Çetin, 2016, s.215).

Türkiye’de Suriyeliler evlilik konusunda da birtakım problemlerle karşılaşmaktadırlar. İkinci evliliğini yapmak isteyen birinin, önceki evliliğini bitirmesi gerekir. Türk Medeni Kanunu uyarınca çok eşlilik yasaktır ve suç olarak kabul edilmektedir. Bu kanun; Türk vatandaşlarına uygulandığı gibi mültecilerin dâhil olduğu yabancılar için de geçerlidir (Mülteciler derneği, 20 Mart 2019). Ayrıca Türkiye’deki Suriyeliler arasında çocuk yaşta evlilikler yaygınlık kazanmış durumdadır. Türkiye’de yasal evlilik yaşı 18’dir. Kişinin 18 yaşın altında evlenmesine olanak sağlayan birkaç istisna bulunmaktadır. Çocukla yapılan resmi olmayan bir “evlilik” Türk Ceza Kanunu uyarınca çocuk istismarı olarak değerlendirilmektedir. Failler hapis cezası da dâhil olmak üzere cezalandırılmaktadır (Mülteciler derneği, 20 Mart 2019). Çocuk evliliklerinin yaygın olmasının temelinde; ekonomik nedenler yer almaktadır. Çocuk evlilikleri ailelerin yoksullukla mücadele stratejisi olarak kullanılmaktadır. Barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçları karşılamakta güçlük çeken aileler çocuklarını evlendirerek bakmakla sorumlu oldukları çocuk sayılarını azaltmış olmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016, s.99). Suriyeli göçmenlerin karşılaştıkları evlilik konusundaki problemler karşısında dini nikahın yaygınlaşması en hızlı çözüm olmuştur. Bu evlilikler resmi olmadığı için doğan çocukların resmi bir kimliği olmamakta; bu da eğitimleri konusunda ciddi sorunlar barındırmaktadır.

Çetin (2016), hiç beklenmeyen bir anda, aniden başlayan iç savaşın ortasında kalarak apar topar yurtlarını ve evlerini terk etmiş, komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmış Suriyelilerin bugünkü hallerine en uygun olan kelimeyi “belirsizlik” olarak tarif etmektedir. Kendi ülkelerindeki kaotik durum başta olmak üzere, kendilerinin, çocuklarının ve yakın akrabalarının geleceklerine dair, bu ülkedeki mevcudiyetlerine ilişkin ne olacağını, ne yapacakları konusunda katı bir belirsizlik yaşadıklarından bahsedilebilir. Günün kurtarmaya dönük çabalar ve kısa süreli planlar çerçevesinde hayatlarını kurdukları ifade edilebilir (Çetin, 2016, s.215).

4.2. Türkiye’de Suriyeli Göçmenlerin Profili ve Konut Seçimleri

Suriye halkının diğer Arap ülkeleri ile karşılaştırıldığında öğrenim seviyesi yüksektir. Eğitimli bir işgücü vardır. Suriye İstatistik Bürosu’nun verilerine göre, 2011 yılında nüfusun %6,7’si okuma-yazma bilmeyen, %23,3’ü okur-yazar, %18,5’i ilkokul, %14,4’ü ortaokul, %17’si lise ve %20,2’si üniversite ve yüksek okullarda okuyanlardan oluşmaktadır (Suriye İstatistik Bürosu). Türkiye’ye gelip kamp dışında yaşayan Suriyelilerin öğrenim seviyesi %25,3 ilkokul, %14,9 ortaokul, %12,1 lise, %8,1 üniversite

ve üzeri düzeyde eğitim ve %24,7 okuryazar değil şeklinde belirtilmektedir (AFAD, 2017, s.50).

Kamp dışında yaşayan Suriyeli göçmenlerin meslek kategorilerine göre sıralaması Tablo 4.2'deki gibidir (AFAD, 2017, s.56).

Tablo 4.2. Suriyeli göçmenlerin meslek grubu dağılımı

Meslek grubu	Kamp dışı(%)
El işçiliği	38
Zanaatkar	5,8
Ofis çalışanı	2,2
Çiftçi	1,1
Mimar/mühendis/müteahhit	0,9
Devlet memuru	0,8
Operatör/şoför	0,6
Sağlık çalışanı	0,6
Ordu mensubu	0,2
Her hangi bir mesleği yok	49,2

Suriyeli kadınların erkeklere göre daha az oranda çalışıyor olmaları, tabloda her hangi bir mesleği olmayanların oranının büyük olmasına neden olmaktadır. AFAD (2017)'in verilerine göre, Türkiye'nin farklı illerinde yerleşen Suriyeli göçmenlerin büyük bir kısmı ucuz işçi olarak çalışmaktadır. Bunun en büyük sebebi eğitilmiş olan Suriyelilerin dil bilmemesi ve ruhsat alamamasıdır. Eğitilmiş ve meslek sahibi Suriyelilerin çok az bir kısmı Türkiye'de mesleki devamlılık hakkını elde edebilmektedir. Örneğin, kendi alanında çalışmayı sürdüren doktor, akademisyen veya mimarlar azınlıktadır. Suriyelilerin işyeri açmasında mevzuat bakımından bir sorun bulunmazken ruhsat ve işyeri izin belgeleri alma konusunda bazı sorunlar yaşandığı belirtilmektedir (Erdoğan ve Tarlan, 2016, s.13).

Savaştan kaçıp Türkiye'ye gelen, buradan Batı ülkelerine gitmek isteyip gidemeyen Suriyelilerden yerleşik düzene geçmeye karar verenler; çoğunlukla maaşlı bir işe girmiş ya da küçük ölçekli iş yerleri açmışlardır (kahvehane, berber, kuyumcu, market, vb.). Maaşla çalışan işçi göçmenler özellikle inşaat, tarım, ticaret ve sanayi sektörlerinde çalışmaktadır. Bu sektörlerde vasıflarına göre yaptıkları işe uygun işçiler olduğu gibi, vasıflarının çok altında çalışan işçiler de bulunmaktadır (Lordoğlu ve Aslan, 2016, s.792.793). Küçük ölçekli iş yeri açan Suriyeli göçmenlerin yanında, orta ölçekli iş yeri açan iş insanları da bulunmaktadır. İnsani Gelişme Vakfı (İNGEV) Kurucu Başkanı Vural

Çakır, Türkiye'de yabancı sermaye statüsü ile kurulan 8 bin 100 Suriyeli şirket bulunduğunu, bu şirketlerin toplam istihdamınının 100 bin kişiye yaklaştığını açıklamıştır. Bu şirketler Genellikle tekstil, gıda, inşaat gibi küçük ve orta ölçekli işletme boyutundadır (Çakır, 2017).

2011 yılında, Suriyeli işletmeler Türkiye'deki yabancı sermayeli işletmelerin sadece yüzde 2'sini oluşturuyordu. 2018 yılında ise bu oran yüzde 20'ye kadar yükseldi. Bu tarihten itibaren, Suriyeliler tarafından resmi olarak kurulan tüm işletmelerin yaklaşık yüzde 94'ü İstanbul, Bursa, Mersin, Hatay ve Gaziantep'te bulunmaktadır (Tablo 4.3). Bu işletmeler sırasıyla en çok toptan ve perakende ticaret, inşaat, imalat ve gayrimenkul sektöründe faaliyet göstermektedir (Yagci, 2018) (Tablo 4.4).

Tablo 4.3. İllere göre Suriyeli işletmelerin dağılım yüzdesi (Ocak 2017- Nisan2018) (Building Markets, 2018, s.4).

İller	Yeni kurulan şirketler(%)	Suriyeli sermaye(%)
Bursa	6,7	6,2
Gaziantep	5,4	7,8
Hatay	8,3	10,9
Mersin	20,1	19,1
İstanbul	53,2	49,4
Toplam	93,7	93,4

Tablo 4.4. Sektörlere göre Suriyeli işletmelerin dağılım yüzdesi (Ocak 2017- Nisan2018) (Building Markets, 2018, s.4).

Sektörler	Yeni kurulan şirketler(%)	Suriyeli sermaye(%)
İmalat	8	10
İnşaat	11	18
Toptan ve perakende ticaret	49	47
Gayrimenkul faaliyetleri	12	10
Toplam	80	84

Suriyeli göçmenlerin emek arzı açısından homojen bir grup oluşturmadıkları, kırsal kökenli ve vasıf düzeyi düşük göçmenler olduğu kadar kent kökenli ve belirli vasıflara

sahip yüksek eğitimli olanların da bulunduğu söylenebilir (Lordoğlu ve Aslan, 2016, s.806).

Aslan ve Lordoğlu (2016) Suriyeli göçmenleri gelir düzeylerine göre dört gruba ayırmaktadır. Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenlerin buldukları ve ikamet ettikleri yerler, onların sınıfsal ve ekonomik konumları ile yakından ilişkili olmaktadır. Muhtemelen en alt gelir düzeyine sahip göçmenlerin kamplar içinde konumlandığı anlaşılmaktadır. Kamplarda yerleşenler, kamplar dışında ikamet edenlerin yaklaşık %20'si kadardır. İkinci alt grup kamplara çeşitli nedenlerle giremeyen ve kent varoşlarında veya kırsal kesimde kendi olanakları ile ikamet edenlerden oluşmaktadır. Bu iki grubun gelir düzeyleri arasında yakınlık bulunmaktadır. Üçüncü grup göçmen orta gelir seviyesine sahip olanlardan oluşmaktadır. Bu gruptakilerin kentlerde ikamet ettikleri, bazı apartman dairelerini gelenlerle birlikte ortak olarak kullandıkları görülmektedir. Dördüncü ve son grup göçmenin ise gelir düzeylerinin yüksekliği nedeni ile Batı ülkelerine göç ettiği veya etme hazırlığı içinde olduğunu varsaymak mümkündür (Lordoğlu ve Aslan, 2016, s.806).

Kamp dışındaki Suriyeli göçmenlerin çoğunun yaşadığı konut tipi apartman dairesidir. Diğer göçmenlerin Türkiye'de yaşadıkları konut tiplerinin yüzdesi Tablo 4.5'de verilmektedir. Suriyelilerin Türkiye'deki konut koşullarına bakıldığında; bu konutların yetersiz koşullara sahip olduğu görülmektedir. Bu yetersiz koşullardan başlıca olanları; konutların güvenli ve sağlam olmamaları, küçük ve kullanışsız olmalarıdır (AFAD, 2017, s.91).

Tablo 4.5. Kamp dışında yaşayan Suriyelilerin Türkiye'de yaşadıkları konut tiplerinin yüzdesi (AFAD, 2017, s.89)

Konut tipi	Kampın dışında yerleşen Suriyeliler(%)
Çadır	0,8
Apartment dairesi	62,40
Geçici Barınak/ Plastik/ Derme çatma	1,20
Harabe bina	31,50
Kamu binası	4,00
Sokakta/ Açık alanda barınıyor	0,10

Apartmentta yaşayan Suriyelilere odaklanan bu tez çalışmasında, göçmenlerin ekonomik seviyelerine göre farklı konumda apartmanlarda oturdukları anlaşılmaktadır. Alan

çalışması bölümünde, çalışmaya katılan Suriyeli göçmenlerin sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin değerlendirme yapılmıştır.

4.3. İstanbul'da Suriyeli Göçmenlerin Yaşam Alanlarına Bakış

İnsanlar yaşadıkları çevreyi, mekânı bireysel ve toplumsal etkenler ile değiştirir, dönüştürür, bir şekilde etkileşime geçerek yaşamlarını sürdürürler. Etkileşime neden olan; kimlik, kültür, toplumsal roller, alışkanlıklar, beceri ve yetkinlikler, sosyal ilişkiler, davranışsal ve psikolojik etkenlerin göçmenlik durumu ile ilişkisi sonucu mekânın bireyi, bireyin mekânı nasıl etkilediği sorusu, çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu merak doğrultusunda, bu bölümde İstanbul'da yerleşmiş Suriyeli göçmenlerin yaşam alanları, komşuluk ve kent ölçeğindeki ilişkileri; yapılan alan araştırması görüşmeleri ve gözlemleri ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Aşağıda alan çalışmasının yöntem ve çerçevesi verilmiştir. Sonuçlar kısmında Suriyeli göçmenlerin yaşam alanları, memnuniyet durumları, kimlik ve kültür etkilerinin yansımaları sunulmuştur.

4.3.1. Alan Çalışmasının Çerçevesi ve Metodolojisi

Araştırma verilerinin toplanmasında, aile üyelerinden biri veya ikisi ile konutların içinde yüz yüze görüşme ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler; yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular üzerinden gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları, göçmenlerin önceki yaşam alanları ile şimdiki yaşam alanlarının karşılaştırılmasına dayalı olarak, kullanıcının temas ettiği üç ölçekli çevrede (konut, mahalle, kent), fiziksel ve sosyal ilişkileri hakkında bilgi edinmeye yönelik hazırlanmıştır. Kişisel gözlemler ile fotoğraf çekimine izin verilen konutlarda görsel veriler sağlanmıştır. Araştırmanın sınırlılığı; kişisel ilişkiler ile kartopu yöntemi ile yapılan görüşme sayılarının istenen sayıya erişememesidir. Ayrıca tezi farklı eğitim ve gelir düzeyinde olan örneklemeleri ile zenginleştirmek için bazı tanıdık görüşmecilerin yardımıyla sonraki görüşülecek ailelerin kişisel bilgileri alınarak (tez içinde bu veriler kullanılmamıştır) seçilmiştir. Diğer yandan, fotoğraflamaya izin verilmeyen örneklemeler, gözleme dayalı verilerin oluşturulmasında araştırmanın kısıtları olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmadaki görüşme formu sekiz bölümden oluşturulmuştur (Ek 1):

Birinci bölüm; görüşme yapılan kişinin kişisel ve aile bireyleri hakkında bilgileri içermektedir.

İkinci bölümde; Suriye'den İstanbul'a göç hikayesi; bu bölümde göçmenin Türkiye'ye gelmesinin nedenleri, Türkiye'ye geldiklerinde ilk yerleştiği yer ve daha sonra bu yerden taşınıp taşınmadığı ve taşınma nedeni, her aşamada taşındıkları yeri seçme nedenleri öğrenilmiş ve notlar alınmıştır. Bu bilgiler alınarak, göçmenin hemşerilik ilişkilerinin yer seçiminde etkisi anlaşılmasına çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde; göçmenin önceki yaşamı ile ilgili, yaşadığı konutun fiziksel durumu, mahallenin fiziksel durumu ve son olarak yakın çevre ve kent ölçeğinde göçmenin sosyal konumu ve sosyal ilişkileri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu bilgilerden faydalanarak, göçmenin memnuniyeti ve mekâna bağlılığı hakkında tespitlerde bulunulmuştur.

Dördüncü bölümde; göçmenin şimdiki yaşamı ile ilgili, yaşadığı konutun fiziksel durumu, mahallenin fiziksel durumu ve son olarak yakın çevre ve kent ölçeğinde göçmenin sosyal konumu ve sosyal ilişkileri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu bilgilerden faydalanarak, göçmenin memnuniyeti ve mekâna bağlılığı hakkında tespitlerde bulunulmuştur.

Beşinci bölümde; önceki ve şimdiki yaşam alanında çizilen konut krokileri üzerinden, mekân kullanımı ve mekânda gerçekleştirilen değişimler ile ilgili notlar sunulmuştur.

Altıncı bölüm; yeni mekânın öğelerini beğenme/ beğenmeme durumuna ilişkindir. Bu notlar sayesinde göçmenin yeni mekânla adaptasyon ve bütünleşme durumu anlaşılmasına çalışılmıştır.

Yedinci bölümde; göçmenin İstanbul'da sık kullandığı rotaların sorulması; son bölümde ise; göçmenin ana vatanına yakın zamanda dönmek isteyip istemediği soruları ile yeni yaşamından memnuniyeti anlaşılmasına çalışılmıştır.

Önceki yaşamdaki konutun krokilerini çizmek için katılımcının hafızasında kalan konut mekânı ifadelerine dayalı olarak oranlı krokiler olarak çizilmeye çalışılmıştır. Çizilen krokiler için görüşmecilerden çizim sonrasında onay alınmış ve çizimler teze eklenmiştir. Görüşme sürecinde yarı yapılandırılmış açık uçlu sorularla gerçekleştirilen görüşmeler sohbet havasında devam ettiği için, katılımcılardan bütün araştırma faktörleri ile ilgili düşünceleri alınmamıştır.

Lordoğlu ve Aslan (2016) Suriyeli göçmenlerin homojen olmayan vasıf düzeyine sahip gruplardan oluştuğunu ifade eder. Bu gruplar; kırsal kökenli ve vasıf düzeyi düşük göçmenler ile kent kökenli ve belirli vasıflara sahip yüksek eğitilmiş olanları içermektedir (Lordoğlu ve Aslan, 806). Homojen olmayan gruplar arasında mekân algısı ve aidiyeti bağlamında, göçmenlerin kendi habituslarıyla ilişkili olarak farklı değerlendirmelerin

olacağını düşündürmektedir. O nedenle, çalışmada bu farklı düzeyde olan göçmenlere ulaşabilmek adına, İstanbul'un üç farklı bölgesi ve farklı sosyo-ekonomik değerdeki alanların ve örneklemelerin seçilmesine çaba gösterilmiştir.

Çalışma alanlarını belirlemek için ilk başta Suriyeli göçmenlerin en yoğun olduğu ilçelere bakılmıştır. Göçmen ailelere ulaşabilme imkanı ile ilişkili olarak, Küçükçekmece, Başakşehir ve Avcılar olmak üzere üç ilçe araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Seçilen alanlarda üst-orta gelir durumundaki örneklem sayısına ulaşılamaması nedeniyle araştırma alanına Bahçeşehir ilçesi de katılmıştır. (Şekil 4.5).

Şekil 4.5. Görüşmelerin dört ilçedeki konumları

36 kişiyle gerçekleşen görüşmelerin sonucunda gelir durumunun belirlenmesi; TÜİK²³ gelir durumu tanımı referans alınarak faaliyet ve faaliyet dışı gelirleri bilgileri doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Örneklemın kiracı, ya da ev sahibi oluşu, bulunduğu semtin ortalama kira miktarı, aile büyüklüğü, ailede çalışan sayısı ve yapılan işe ve temel ihtiyaçlarının karşılanma durumuna göre yaklaşık olarak gelir seviyeleri belirlenmiştir. Farklı eğitim düzeylerine sahip bireylerin, sahip oldukları sosyal sermayelerinin çevre algı ve aidiyetlerinde etkisinin olacağı iddiası ile araştırmada katılımcılara eğitim durumları

²³ Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1086> (Erişim tarihi 25.01.2020)

sorulmuştur. Katılımcıların büyük oranının kadınlardan oluşması ve Suriye kültüründe kadınların genelde eğitimlerini tamamlamadan erken yaşta evlenmelerinin etkisiyle eğitim durumu çeşitliliği görülemediği için ailenin diğer fertlerinin eğitim durumları sorulmuştur.

Gelecek beklentileri, ihtiyaçlar ve beğeni durumunu etkileyeceği öngörüşü ile katılımcıların yaşları öğrenilmiştir. Katılımcılar yaş gruplarına ayrılmış ve ailedeki anne ve babanın yaşlarına bakılmıştır.

Katılımcıların (özellikle ailenin reisi) çalıştıkları alanlara bakıldığında, işçi, serbest iş (müteahhit, esnaf, ithalat ve ihracat) ve ofis çalışanı olmak üzere üç grup belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların %94'ü Türkiye'de 3 yıldan uzun süredir yaşamaktadır. Katılımcıların oluşturdukları eğitim, yaş ve iş gruplarının sayıları tablo (4.6)'da verilmiştir. Verilere göre katılımcıların çoğu ortaokul ve üniversite mezunudur. Örneklemelerin çoğu 45 yaş altı ve 45-65 yaş gruplarındadır. İş kolları açısından serbest iş yapanlar ve işçilerin sayısı ofis çalışanlarına göre fazlalık göstermektedir.

Tablo 4.6. Katılımcıların oluşturdukları eğitim, yaş ve iş gruplarının sayıları

Eğitim			Yaş			İş		
Üniversite mezunu	Ortaokul ve Lise mezunu	İlkokul mezunu	45 altı	45- 65 arasında	65 üstü	Serbest iş	Ofis çalışanı	İşçilik
14	13	9	18	15	3	14	8	12

36 görüşmede, seçilen farklı yerleşim alanlarına dayanarak üst, orta ve alt olmak üzere üç farklı gelir grubundan örneklem alanı oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak tezin bir kısıtı olarak, üst gelir grubundaki göçmen nüfusunun az olması ve bunların da kendi hayatlarına girilmesini istememeleri nedeniyle, üst gelir grubu oluşturulamamıştır ve tez kapsamında katılımcıların gelir seviyeleri üst-orta, orta ve alt olarak tanımlanmıştır. Bu grupların eşit sayıda oluşturulması planlanmıştır. Ancak Başakşehir ve Avcılar ilçelerinde ulaşılabilen ailelerin çoğu orta gelir seviyelerine aittir ve Bahçeşehir'de üst-orta düzeydeki olanlara ulaşmanın kolay olmamasıyla birlikte gelir gruplarının sayısı eşit olamayarak dört ilçede aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

Küçükçekmece ilçesine bağlı olan Halkalı mahallesinde alt gelir grubuna ait düşük nitelikli 9 aileli bir grup oluşturulmuştur. Aile bireylerinin sayısı 4-10 arasındadır. Aileler, iki aile

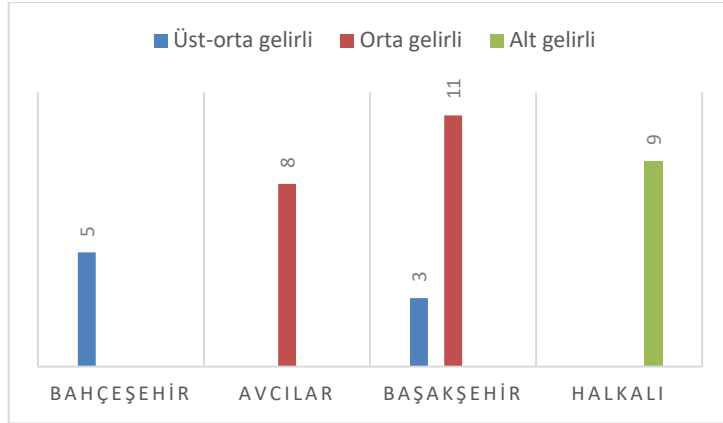
dışında (45-65 yaş grubu) 45 yaş altı grubundadır. Aile reisleri ve bazı ailelerde, anne ve çocuklar da dahil işçi olarak çalışmaktadır. Aileler, iki aile hariç (ortaokul düzeyinde) ilkokul mezunudur.

Avcılar ilçesinde orta gelir grubuna ait 8 aile ile görüşülmüştür. Aile bireylerinin sayısı 3-6 arasındadır, tek aile karı-koca çocuksuz olarak yaşamaktadır. Ailelerin ikisi 65 yaş üstü iken ikisi 45-65 yaş grubu, geri kalan aileler 45 yaş altındadır. Üç ailenin reisi ya da genç olan çocukları, işçi olarak çalışmakta, beş aile (kadın da dahil olabilir) ofis çalışanı ya da serbest işlerde çalışmaktadır. Ailelerin, biri ilkokul eğitim seviyesine ait, ikisi ortaokul mezunu, beşi ise üniversite mezunudur.

Başakşehir ilçesinde 15 aile belirlenmiş; bunlardan bir aile Türkiye'ye yeni gelmesi ve mekânla henüz bir ilişki oluşturmadığı düşünülerek örneklem grubundan çıkartılmıştır. Başakşehir'deki örneklem grubu 14 aileden oluşmaktadır. Bu grup, üçü hariç orta gelirlidir, üç aile ise üst-orta gelir grubuna dahil edilmektedir. Çocuklu ya da çocuksuz çiftlerden oluşan aile bireylerinin sayısı 2-6 arasındadır, onlardan bir aile tek kişiden (çocukları evlenmiş kadın) oluşmaktadır. Aileler, dört aile dışında (45 yaş altı) 45-65 yaş grubundadır. Aile reisi (bazen kadın ya da genç çocuklar da dahil) ofis çalışanı ya da serbest iş olarak çalışmaktadır. Ailelerden ikisi ilkokul, 8'i ortaokul , geri kalan 4'ü ise Üniversite eğitim seviyesindedir.

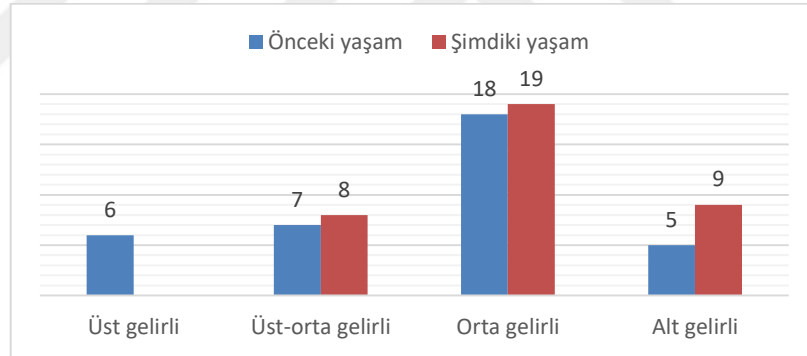
Bahçeşehir ilçesinde ise 5 aileden oluşan örneklem; üst-orta gelirli bir gruptur. Bunların 4'ü mal sahibidir. Aile bireylerinin sayısı bir aile (tek yaşayan bir kadın) hariç 4-5 arasındadır. Ailelerin biri 65 yaş üstüyken ikisi 45-65 yaş grubundadır, geri kalan iki aile 45 yaş altındadır. Aile reisleri (bazen genç çocukları da dahil) ofis çalışanı ya da serbest işçi (müteahhit, esnaf, ithalat ve ihracat) olarak çalışmaktadır. Bu ilçede araştırmaya katılan göçmenler üniversite eğitim düzeyindedir.

Bu verilere dayanarak dört ilçede araştırmaya katılan göçmenlerin gelir seviyesine göre dağılımları şekil 4.6'da verilmektedir. Örneklem gelir durumu profili ve ilçe emlak değerleri bakımından bir paralellik olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.6. Katılımcıların sosyo-ekonomik seviyelerine göre ilçelerdeki dağılımı

Ayrıca araştırma kapsamında katılımcıların çoğunun önceki yaşamlarındaki (göç etmeden önce) sosyo-ekonomik seviyelerini aynı şekilde devam ettiremedikleri görülmüştür (Şekli 4.7).

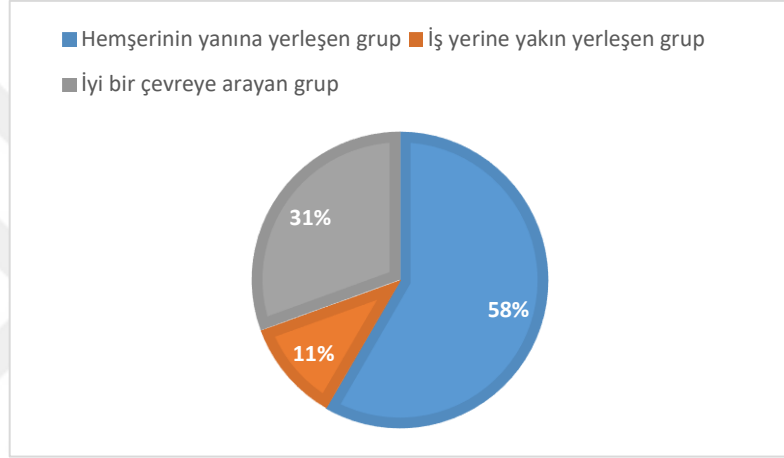
Şekil 4.7. Katılımcıların önceki ve şimdiki yaşamlarındaki toplumsal konumları

4.3.2. Alan Çalışmasının Sonuçları ve Yorumları

Görüşmeler sırasında göçmenlere ilk olarak Suriye'den Türkiye'ye göç hikayeleri (Türkiye'ye gelme nedeni, ne zaman geldiği, ilk nereye yerleştiği, yerleştiği yeri seçme nedeni ve daha sonra yer değiştirme gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri ve yer değiştirdiler ise nedeni nedir benzeri soruları içeren) hakkında bilgiler alınmıştır. Bu bilgilere dayanarak göçmenin kendi hemşerilerinin yanında oturmayı tercih edip etmediği ve oturdukları mahalle ve semtten beklentileri belirlenmiştir.

Ailelerin Şuan yaşadıkları yerleşim yerlerini tercih etme nedenleri arasında benzerlikler görülmektedir. Verilen cevaplara göre, katılımcıların buldukları alana aŐırlık olarak  c sebeple ilişkili yerleştikleri tespit edilmiştir (Şekil 4.8);

- ailenin akraba ve tanıdıkları yanında oturmayı tercih etmeleri (cevap sıklığı 21),
- ailenin iyi bir sosyal ve fiziki çevreye sahip olan alanda yaşamayı tercih etmeleri (cevap sıklığı 11),
- ailenin iş yerine yakın bir yere yerleŐmeyi tercih etmeleri (cevap sıklığı 4).

Şekil 4.8. Katılımcıların yer seÇim kriterleri

Hemşerilerinin yaşadıkları alana yerleşen katılımcıların farklı gelir gruplarına dahil olduğu, dolaylı ve dolaysız nedenlerle bu alanlara yerleştikleri belirtilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere, g c  tmif olan bireylerin ekonomik durumlarından bağımsız olarak öncelikle yeni yerleşim alanlarına alışmak ve yalnız kalmamak için akrabalarının, hemşerilerinin veya komşularının buldukları yerlere gitmeyi tercih etmektedirler. Bu tez kapsamında yapılan alan çalışmasında katılımcıların yüzde 58'inin kendi hemşerilerinin buldukları yerleşim alanlarına yerleştikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra iş yerine yakın alanlarda yerleşen katılımcıların, alt gelir grubuna dahil olduğu ve iyi bir sosyal çevreye sahip alanda yerleŐmeyi arayan grubun ise üst-orta ve orta gelir grubuna dahil olduğu görülmektedir. Buna dayanarak; g cmenin geçmişteki durumunu bir Şekilde sürdürmeye devam ettiğini söylemek mümkündür. Bu durum; Bourdieu'nun, "insanın habitus aracılığıyla geçmişi, bugünü ve geleceği birbirine bağlayabildiği" ifadesini desteklemektedir.

Ayrıca katılımcı ailelerin yarısından fazlası (23 aile), kendilerine uygun bir ortam ve rahat edebilecekleri bir yaşam alanı bulana kadar birkaç defa taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Bu ifadeler ile; Rapoport'un ev seçme sürecinde dolaysız olarak konut dışındaki öteki yapı adası, komşuluk, yerleşme gibi daha geniş bir sistemin parçasını içerdiği görüşü desteklenmektedir. Tez kapsamında yeni gelen göçmenlerin ilk geldikleri zaman, konut dışındaki öteki ortamların farkında olmadığı, zamanla (katılımcıların çoğu Türkiye'de üç-yedi yıldır yaşamakta) farklı ortamlarla tanıştıkça kendisine uygun bir çevre seçebildiği görülmüştür, Tez kapsamında katılımcıların ifadelerine dayanarak çoğunun şimdiki (son hali) bulunduğu çevreden memnun oldukları anlaşılmakta, katılımcıların çoğunun üç-yedi yıl arasında bir süredir kalmalarının, uygun bir çevre bulmak için kısmen yeterli olduğu görülmüştür.

4.3.2.1. Katılımcının memnuniyet durumu

Bu çalışmada, Suriyeli göçmenlerin yaşam alanlarındaki aidiyetlerini anlayabilmek için sosyal ve fiziksel çevrelerindeki memnuniyet durumları ele alınmıştır. Rapoport'un "konut, kültürden en fazla etkilenen unsur olup kültürlere göre farklılık gösterir" ifadesine dayanarak, tez kapsamında göçmenin konut ölçeğinde etkileri ve etkilendikleri irdelenmiştir. Katılımcıların konut ve yakın çevresi ölçeğinde farklı problemlerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Sorunların bazıları mekânın kalitesinden kaynaklanıyorken bazıları ise kullanıcının mekân algısından kaynaklanmaktadır. Katılımcı memnuniyetinin mekân faktörlerine yönelik olumlu/olumsuz buldukları faktörleri anlamak için katılımcının önceki yaşam alanları ile şuan yaşadıkları alanları karşılaştırarak aynı faktörlere yönelik memnuniyetleri okunmaya çalışılmıştır. Bu farklı faktörler (Tablo 4.7) üzerinden açıklanacaktır. Tabloda bulunan bazı boşlukların nedeni; bazı faktörlerde önceki yaşamdaki memnuniyet durumlarını açıklamaya ihtiyaç duyulmamış ve bazılarında görüşmeler sürecinde açık sohbet olduğu için bütün görüşülenlerin aynı konuda ifadelerinin alınamamasıdır.

Tablo 4.7. Katılımcının konut ölçeğinde memnuniyet durumu

Konut Ölçeğinde							
	I (8 kişi)		II (19 kii)		III (9 kişi)		
	Önceki	Şimdiki	Önceki	Şimdiki	Önceki	Şimdiki	
Konut büyüklüğü	↗↗↗↗ ↗↗↗↗	↗↗↗↗ ↗↗↗↗	↗↗↗↗↗↗↗↗ ↗↗↗↗↗↗↗↗ ↗↗↗↗↗	↘↘↗↗↗↗ ↗↗↗↗↗↗ ↗↗↗↗↗↗↗	↗↗↘↗ ↘ ↗↗↗↗	↗↗↗↘↘ ↗↗↗↗	
Konut tasarımı		↘↘↘↘	↘↘↘	↘↘↘↘↘↘ ↘↘↘↘↘	↘ ↗↗↗↗	↘↘	
Konut fiziksel durumu			↘↘↘↘↘	↘↘↘↘	↘↘↘↘ ↘	↘↘↘↘↘ ↘↘	
Mahremiyet seviyesi			↘	↘↘↘↘↘↘	↘	↘	
Malzeme kalitesi		↗↗↗↗ ↘↘↘↘		↗↗↗↗↗↗ ↘↘↘↘↘↘		↗↘↘↘↘↘	
Konut ısınma		↗↗↗↗		↗↗↗↗↗↗↗ ↗		↗↗↘	
Açıklamalar	↗ memnun		↘ memnun değil		I Üst-orta gelir grubu	II Orta gelir grubu	III Alt gelir grubu

Görüşmelerde katılımcıların önceki yaşam alanları krokilerinin üzerinde alınan notlar ile birlikte, sonuçlara göre bazı katılımcıların yaşam alanlarının (aile üyelerine göre) küçük olmasına rağmen memnun oldukları görülmüştür. Krokilerin incelenmesiyle şimdiki yaşamda 10 konutun yetersiz alana sahip olduğu görülmektedir, bunlardan 6 aile önceki yaşamlarında küçük alanlı konutlarda oturduğunu ifade etmiştir (Ek 7: 5.görüşme, Ek 19: 2.görüşme, Ek 21: 6. Görüşme, Ek 22: 7. Ve 8.görüşme, Ek 23: 9.görüşmelerde). Bu ailelerin çoğunun alt gelir grubundan olduğu anlaşılmaktadır. Buradaki gibi kalabalığa alışık ailelerde, kendi kültürlerine dayanarak evin tek yatak odasının bulunması ve ebeveynin salonda yatmaları ya da çok çocuklu ailenin bütün çocuklarının aynı odada yatmaları alışagelmış bir hayat tarzıdır. Katılımcıların kendi habituslarını sürdürebildikleri süreçte yeni mekânda, alanın küçük olmasından şikayetçi olmamaları Bourdiue'nun "habitus" kavramı çerçevesinde ilişkilendirilebilir. Katılımcılardan F.'nin ifadesi bu durumu anlatmaktadır;

"...eski evimiz de çocuklar tek odada yatıyorlardı, buradaki ev eski evimize çok benziyor, oda sayısı aynı, büyüklüğü aynı ve aynı düzende olduğu için evdeki hayat tarzlarımızı aynı şekilde sürdürüyoruz ve bu konudan gayet memnunuz".

Öte yandan üst-orta ve orta gelir gruplarından bazı katılımcıların önceki yaşam alanları ile şimdiki alanlar karşılaştırdıklarında, Halep'te 200-300 m² arasındaki alana sahip konutlarda yaşamış olan 13 aileden 12'si, bugün 150 m² ve daha az m²'li olan konutlarda

yaşamaktayken, yeni yaşam tarzından memnun olduklarını ifade etmişlerdir (Ek 5: 2.görüşme, Ek 6: 4.görüşme, Ek 9: 1. ve 2.görüşme, Ek 10: 3. ve 4.görüşme, Ek 11: 5.görüşme, Ek 13: 4.görüşme, Ek 15: 7. ve 8.görüşme, Ek 16: 9.görüşme ve Ek 18: 15.görüşmelerde). Ayrıca eski yaşamda geleneksel evde yaşayan iki katılımcının ifadelerine göre, yeni yaşamda oturdukları konutların büyüklüğünün yeterli olmamasına rağmen, modern konutlarda yaşam koşullarının çok daha kolay olduğu ifade edilerek memnun oldukları görülmüştür (Ek 12: 2.görüşme, Ek 20: 4.görüşme). Önceki yaşamda geleneksel evde yaşayan katılımcı D. bunu şu şekilde ifade etmektedir;

“...Halep'teki dairemiz çok büyüktü ve odalar genişti. Evin büyük ve güzel bir avlusu vardı, ama evin ısınması ve temizlenmesi çok zordu. Artık onun gibi büyük konutta oturmayı tercih etmiyorum, küçük konut bana çok daha rahat geldi, artık kendime sosyalleşmek için bir vakit bulabilirim.....”.

Üst-orta gelir grubundan bir katılımcı 400 m² lik bir konutta yaşıyorken bugün 150 m²den daha küçük alanlı bir dairede oturmaktadır, bu değişimle ilgili kendi ifadesi;

“...Halep'teki evimiz çok büyüktü ve evin ferah bir salonu vardı. Onları hep kapatıp misafir geldiği zaman kullanıyorduk; oradaki yaşam için uygun sanırım ama bugünkü yaşam farklı. Eskisi gibi misafirimiz yok artık, ailece toplandığımız zaman çevremizdeki bir parkta da toplanabiliriz. Bu nedenle yeni yaşamdaki küçük alanlı konutları daha uygun bulmaktayım (Katılımcı G.)”. Buradan çıkan sonuçlara göre, alışılan büyüklüğün altında metrekarelere sahip evlerde yaşamak; değişen ihtiyaçlar ve yaşam koşulları ile ilişkilendirilerek sorun olarak görülmemektedir. Bu durum, göçmenlerin eskiden ev odaklı gibi görülen yaşam kültürlerinin, yeni hayatlarında daha fazla dışarıya doğru yöneldiğini göstermektedir.

Konut tasarımında, odaların ya da mutfağın dar olması, konutun küçük balkona sahip ya da hiç olmaması ve karışık tasarıma sahip olması 17 katılımcının memnun olmadıklarını ifade ettiği faktörlerdir (Tablo 4.7) (Ek 5: 1.ve 2.görüşme, Ek 6: 4.görüşme, Ek 7: 5.görüşme, Ek 10: 4.görüşme, Ek 12: 1.görüşme, Ek 13: 3.görüşme, Ek 14: 5.görüşme, Ek 15: 7.görüşme, Ek 16: 9.ve 10.görüşme, Ek 18: 13.ve 15.görüşme, Ek 22: 7.görüşme, Ek 23: 9.görüşmelerdir). Görüldüğü üzere Halep halkının sosyal kültürüne dayalı olarak katılımcıların alışık oldukları konutun bazı unsurlarını aramakta olduğu anlaşılmaktadır (geniş balkonda tüm aile yaz gecelerinde toplanmak, evin mutfağının geniş olması ve içinde yemek alanı oluşturmak, geniş odalar sayesinde farklı işlevli mobilya

kullanabilmek, yedek eşyaları tavan arasında depolamak gibi). Bugün yaşadıkları konutların eski konutlarının özellikleri taşınamaması, kullanıcının habituslarını sürdürmeye izin vermemektedir. Bu durum; katılımcıların yeni mekândaki memnuniyet ve mekânsal aidiyet durumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Tablo 4.7.'de katılımcıların önceki yaşamlarına göre konut tasarımından memnuniyetsizliklerinin arttığı görülür ve bu durum bir önceki cümlede ifade edilen memnuniyetsizlik nedeni ile ilişkilidir. Ayrıca bu faktör üst-orta ve orta gelir gruplarında yüksek oranda görülmekle birlikte bu durumun ekonomik seviyeleri ile ilişkili olmadığı düşünülmektedir. Katılımcıların konut tasarımından memnuniyet durumlarında çevresel ve hemşerilik faktörlerinin olumlu etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Bu da Rapoport'un insanların ev seçimlerinde; sadece konutu değil, çevresini de seçtikleri ifadesini desteklemektedir.

11 katılımcının konutunda, konutun fiziksel durumunun kötü olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar, evin eski banyosu ve mutfağı, rutubetli duvarları, güneş almayan cephesi, evin banyosuz olması gibi (banyosuz konutları (Ek 19: 2.görüşme, :Ek 22: 8.görüşme) Ek'lerde belirtilmektedir.) ciddi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bunların büyük kısmı alt gelir gurubuna ait olmaktadır (Tablo 4.7). Orta gelir grubuna ait katılımcılar ise konutlarının fiziksel özelliklerinin çok iyi olmamasına rağmen komşuluk ya da çevre özelliklerine dayalı olarak, bulunduğu konutta yaşamaya devam ettiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcı H : *"....ev; eski ve nemli olmasına rağmen bu daireyi çok seviyorum, salondaki göle bakan (Küçükçekmece Gölü) büyük pencere bizim için çok kıymetli, bu manzara bize ilham verir.....evin ısı yalıtımı düşük olduğu için burası kışın çok soğuk oluyor, ama bütün olumsuzluklara bu manzara için dayanabiliriz bence....."* (Ek 8: 8.görüşme)

Alan çalışmasında, Halep halkının dini kültürlerine bağlılığı dikkate alınarak bazı konutların iç tasarımından (konutların açık mutfak sistemi) ya da zemin katta bulunmalarından kaynaklı nedenlerle 6 katılımcının mahremiyet duygusunun olumsuz etkilendiği görülmüştür (Tablo 4.7). Tabloda görüldüğü gibi önceki yaşamda şimdikine göre mahremiyet sağlanmayan konutlar azdı; belki de önceden kullanıcı daha iyi bir ekonomik duruma sahipken seçme imkanı daha fazlaydı. Bazı göçmenlerin konut tasarımıyla ve mahremiyetle ilgili (sonraki aşamada belirtilmiştir) mekânın kullanımında küçük değişiklikler yaptığı görülmektedir. Mahremiyet, mekân algısı ve aidiyetini belirleyen önemli bir etkidir. Özellikle Arap kültürünün dini bileşenleri ile

bütünleştğinde, konut için aranan bir durumdur. Bu bağlamda katılımcı J. şunları ifade eder;

“...evimizin zemin katta olması sebebiyle hiç memnun değiliz,.. sokaktan geçenler tarafından görünülüyor,.. evin güzel bahçesinden hiç faydalanamıyoruz, bahçede oturduğumuzda sanki sokakta oturuyoruz. Sürekli bahçeyi kullanmaktan kendimizi mahrum edip içeride oturarak perde kapatmak zorunda kalıyoruz...”

Halep'teki konutların iç malzemeleri ile buradaki konutların malzemeleri arasında farklılıklar vardır. Halep konutlarında kullanılan fayans ya da mermer zeminler, panjurlu ve ahşap pencereler, (üst ve üst-orta gelirli gruplarda kullanılan ahşap mutfak dolapları, çok süslü mobilyalar ve zengin dekorasyonlar vb.) malzemelere dayalı kullanıcının hayat tarzını etkilemiştir. Bugünkü yaşamda ise, katılımcılar, konutun malzeme kalitesi ile ilgili farklı düşünceler ortaya koymuşlardır. 11 katılımcı, yeni konutun farklı kullanılan malzemelerinden olumlu etkilendiklerini ifade etmiştir (Şekil 4.9). Bunun yanı sıra bu katılımcıların 10'unun üst-orta ve orta gelir grubundan olması ile memnuniyetlerinin ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu durum; alt gelir grubunun zor yaşam koşullarından dolayı değişikliği kabul etmede zorlandığını düşündürmektedir. Öte yandan 14 kişi de bu malzemelerin kalitesinden hiç memnun olmadıklarını ifade etmiştir. Tablo 4.7.'deki verilere dayanarak konutun malzeme kalitesine yönelik farklı düşüncelere sahip olan katılımcıların, tüm gelir grupları (görüşme sisteminde açık uçlu sorular olduğu için bütün katılımcıların bu düşünceye katılmış olmadığı dikkate alınarak) ve farklı yaş grupları arasında dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu durumda, Güleç Solak (2017)'in “Mekân algısı, bireyin kültür ve psiko-sosyal durumuna göre değişmektedir” ifadesine dayanarak, tez kapsamında katılımcıların konut ölçeğinde farklı Mekân algısına sahip olmalarının psiko-sosyal durumlarına göre değişebileceği anlaşılmaktadır.

Şekil 4.9. Bir katılımcının önceki ve şimdiki yaşamdaki ev dekorasyonları

Katılımcıların büyük bir kısmının, konutun ısıtılmasından memnun kaldıkları görülmüştür. Buradaki konutlarda, ısınmada ve mutfakta kullanılan doğal gaz sisteminin eski yaşamlarına göre çok daha kolay olduğu ifade edilmiştir. (Tablo 4.7)'de görüldüğü üzere 15 katılımcıdan sadece bir katılımcı, konut ısınmasından memnun olmadığını ifade etmiştir. Bu gibi faktörler sayesinde iç Mekânın konfor düzeyi artmıştır ve katılımcının memnuniyetinin olumlu etkilendiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca alt gelir grubundan iki katılımcı, büyük aileden ayrılıp çekirdek aile olarak yaşadıklarını, yeni yaşamda bütün zorluklara rağmen çok memnun olduklarını ve Halep'e dönmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, katılımcının sosyal kısıtlamalardan kurtularak kendini gerçekleştirmiş olması ve temel insani ihtiyaçlarından önemli birini gidermesiyle yaşam kalitesinin yükselmesine neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu kalite, Kahraman (2014)'in "yaşanırılık" kavramında açıkladığı gibi; bireylerin yaşamsal tatmin hissini doğrudan etkilemesi ve bireyin mekân kullanım tercihini artırması ile ilişkilidir. Konut kalitesinden memnun olmayan ailenin çalışan annesinin ifadesiyle (Katılımcı F);

“.....uzun saat çalışmak zorundayım; iki yaşındaki çocuğum yanımda kalırken iş ortamından kaynaklı sürekli hastalanıyor, yedi yaşında kızım evde tek başına saatlerce pencere önünde işten gelmemi bekliyor. Ekonomik koşullardan dolayı çocuklarımızla birlikte çok zorlanıyoruz ama hamdolsun burada eşimin ailesinin müdahalesinden uzak olduğumuz için çok mutluyum, Halep’e dönmek hiç istemiyorum....Evim için para biriktiriyorum, yavaş yavaş içindeki gerekli mobilyaları tamamlıyorum çünkü eski mobilyadan hiç hoşlanmıyorum.....” (Ek 22: 8.görüşme).

Anlaşıldığı üzere bu kadın bütün zorluklara rağmen sosyal özgürlüğü kazanabilmesiyle kendi evinde bir aidiyet hissi yaşayabilmektedir. Buradaki durum Buz (2003)’un bir araştırmasındaki, şiddet deneyimi yaşayan sığınmacı bir kadının, yeni yaşamında bağımsızca ve şiddet görmeden yaşayabildiği için evin ‘boğuculuk’tan ‘ferah bir yer’e dönüştüğü duruma benzetilmektedir. İnsanın Mekânı algılaması, kendi deneyimlerine ve tecrübelerine dayanmaktadır. Dolayısıyla sosyal özgürlüğü kazanmış katılımcıların yeni Mekân algısında olumlu duygulara sahip olduğu söylenebilir.

Katılımcının, yakın çevre ve kent ölçeğinde memnuniyeti ise farklı fiziksel ve sosyal faktörlere dayanmaktadır. Bu farklı faktörlerin, göçmenin yeni yaşamda insan-insan ve insan-mekân ilişkilerini kurmalarında etkili olduğu gözlenmiştir. Tablo 4.8.’de bazı faktörlere karşı kullanıcının memnuniyet durumu izlenebilmektedir. Tablodaki fiziksel çevre ve sosyal alanlarla ilgili katılımcının memnuniyeti bu faktörlerden faydalanıp faydalanmadığına göre değerlendirilmiştir. Bu tabloda da farklı faktörlere yönelik göçmenin memnuniyet durumu; Tablo 4.7.’de kullanılan yöntemle gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Katılımcının mahalle ve kent ölçeğinde memnuniyet durumu.

Mahalle Ölçeğinde						
	I (8 kişi)		II (19 kişi)		III (9 kişi)	
	Önceki	Şimdiki	Önceki	Şimdiki	Önceki	Şimdiki
Çevre		↗↗↗↗↗↗ ↗	↘	↗↗↗↗↗↗↗ ↗↗↗↗↗↗↗ ↗↗↗↗↗	↘	↗↗↗↗ ↗↗↗↗
Sosyal alanlar		↗↗ ↗↗↗↗	↘↘	↗↗↗↗↗↗↗↗ ↗↗↗↗↗↗↗	↘↘	↗↗↗ ↘↘
Ulaşım	↘↘↘↘ ↘↘↘	↘↘↘	↘↘↘↘↘↘↘↘ ↘↘↘↘↘↘↘↘	↘↘↘	↘↘↘↘↘	↘↘↘↘ ↘↘↘↘
Güvenlik	↘↘		↘↘↘↘↘↘↘↘ ↘↘↘		↘↘↘↘↘	↘↘↘↘
Kent Ölçeğinde						
Çevre		↗↗↗↗ ↗↗↗↗		↗↗↗↗↗↗↗↗ ↗↗↗↗↗↗↗↗ ↗		↗↗↗↗ ↗
Hoşgörü		↗↗↗		↗↗↗↗↗↗		
Ekonomik koşullar				↘↘		↘↘↘↘↘↘
Açıklamalar	↗ memnun	↘ memnun değil	I Üst-orta gelir grubu	II Orta geli grubu	III Alt gelir grubu	

Tablo (4.8)' de verilen bulgulara göre, katılımcıların mahallenin ve kentin fiziksel ve sosyal kalitesinden büyük oranda memnun oldukları görülmüştür. Smith ve arkadaşları (1997)'nin "kaliteli yerleşim alanlarının içinde bulunan fiziksel çevre insanların ihtiyaç ve isteklerini karşılar", ifadesine dayanarak ve tablo 4.8' de önceki ve şimdiki yaşamdaki katılımcıların memnuniyet durumlarını karşılaştırarak, yeni mekânın göçmenin ihtiyaçlarını sağlamak için daha müsait bir yer olduğu söylenebilir (Doğal çevre, güvenli yer, zengin sosyal hizmetleri ve çeşitli ulaşım taşıtları gibi faktörler önceki yaşamlarına göre daha zengin bulunmuştur).

Katılımcıların mahallenin fiziksel özelliklerinden büyük oranda memnun oldukları görülmüştür. Görüşülenler, yakın çevrede parklar, çocuk oyun alanları, temiz çevre (özellikle Başakşehir'deki katılımcıların ifadelerine göre), sahile yakın olması (Avcılar'daki katılımcıların ifadesiyle) sebebiyle memnun olduklarını belirtmişlerdir. Halep şehrinde parklar pek bakımlı olmadığı için bütün toplum sınıfları tarafından kullanılmamıştır. Burada ise göçmenlerin yeşil alanları ve parkları çok beğendikleri ve parklara çok gittikleri görülmüştür. Görüşmeler süresince önceki yaşamda katılımcıların sadece %17'si kentin parklarından hoşlanıp sürekli kullandıklarını ifade ediyorken, bugün ise bütün katılımcıların ikisi hariç, fiziksel çevreden memnun olup, yakın parklara sıklıkla ya da seyrek gittikleri görülmüştür (Şekil 4.10). Bu durumda katılımcıların çevredeki parkları

beğenip sürekli kullanması, İstanbul'daki yaşantılarında sosyal etkileşim ve kent kullanımlarının arttığını göstermektedir. İki katılımcının yakın çevreden memnuniyetlerini belirtmemelerinin nedeni ise; birinci katılımcı çok kötü ekonomik koşullarda yaşaması sebebiyle çevredeki halk pazarından başka hiç bir yere gidemediğini ifade etmekte, ikincisi ise arabası olduğu için İstanbul'un merkezindeki tarihi yerlere gitmeyi tercih ettiğini ifade etmiştir.

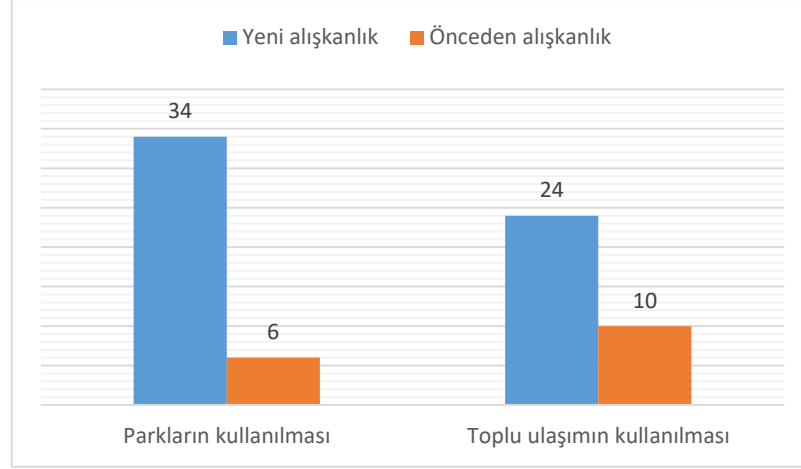
Tez kapsamında, konut çevresindeki okullar, AVM merkezleri, restoranlar, halk pazarları, eğitim merkezleri gibi farklı sosyal alanların, katılımcıların komşuluk ilişkileri kurmasında önemli rol oynadığı tespit edilmiştir. 26 katılımcıdan alt gelir grubuna ait 2 kişi genel sosyal hizmetlerinden (özellikle yabancılar için dil eğitim merkezleri) memnun olmadıklarını belirtmiştir. Diğer yandan Başakşehir' de kurulan kur-an eğitim merkezlerinin oynadığı rolü , Görgenli ve Karakuş (2014)'un Çin'deki göçmenler için kurulan 'kültür merkezi" nin, göçmenin yeni toplumla kaynaşmalarındaki önemli rolüne benzetmektedir. Katılımcıların çoğunun bu gibi merkezlere başvurup orada kurdukları ilişkilerin, çevreden duydukları memnuniyeti yükseltmeye ve yere karşı aidiyetinin artmasına katkısı olmuştur. Bazı katılımcılar bu merkezlerden memnuniyetlerini aşağıdaki ifadelerle belirtmişlerdir;

Katılımcı K: *".....Kur-an kursuna gitmekten çok memnunum, haftada iki gün gidiyorum, kalan günler kurs için hazırlık yapıyorum, artık gezmeye ve vakit kaybetmeye zamanım yok, orada çok insanla tanıştım, genelde sadece kursta görüşüyoruz, kurs dışında boş olduğum zaman ancak annem ve kardeşlerimle görüşüyorum...."*

Katılımcı O: *".....Halep'te buradaki gibi kur-an eğitim merkezleri yoktu, varsa bile buradakiler gibi ilgilenmiyorlardı, biz Başakşehir' e yerleştikten sonra bu kurs sayesinde çok insanla tanıştım, gurbet yaşadığımı hiç hissetmiyorum....."*

Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi; yakın çevresi ile sosyal etkileşime girebilen göçmenlerin Mekânsal aidiyetlerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Kent içi ulaşım ile ilgili olarak; göçmenlerin önceki yaşamlarından farklılıklar görülmektedir. Katılımcıların %72'si önceki yaşam alanındaki ulaşımdan memnun değilken bugün ise bu oran %33'e düşmüştür (Şekil 4.10). Toplu ulaşımın tercih edilmeme nedenleri; önceki yaşam alanlarında; ulaşımın yetersiz olması ve kullanımının hoş karşılanmaması olarak belirtilirken; bugün ekonomik nedenler ve yaşa bağlı zorluklar olarak ifade edilmiştir.

Şekil 4.10. Önceki yaşam ile şimdiki yaşamda kentsel çevrenin ve toplu taşımının kullanılması

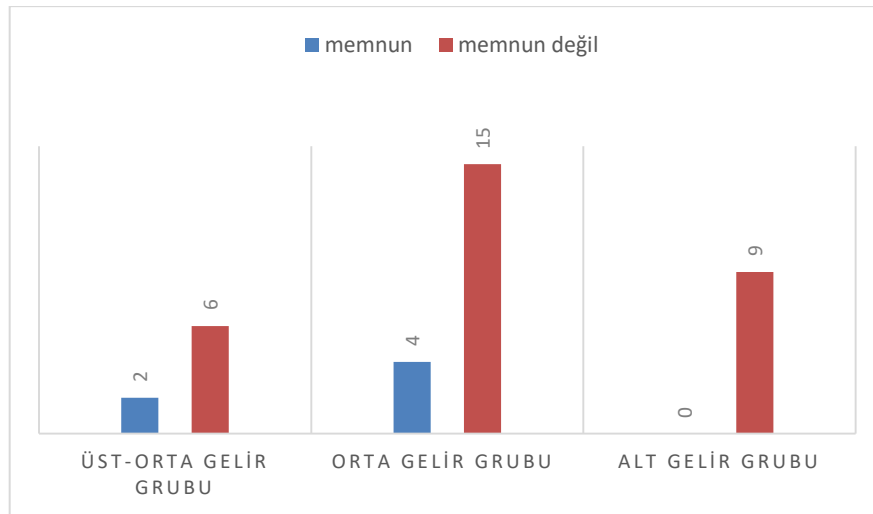
Aidiyeti etkileyen bir diğer önemli faktör olarak güvenlik olgusu bağlamında; katılımcıların %56'sı önceki yaşamlarında kendi konutlarının çevresinde can güvenliğinin çok düşük olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcıların yeni yaşamda önceki sosyal kısıtlamalardan kurtuldukları için çok memnun oldukları görülmüştür (sonraki aşamada anlatılanlar üzerinden bu yeni özgürlüğün, göç edenin yeni toplumla kaynaşmasında nasıl önemli rol oynadığı vurgulanacaktır). Anlaşıldığı üzere mahalle ölçeğinde sunulan faktörlerin mekân kalitesini belirleyen ve göçmenin mekân aidiyetini etkileyen faktörler olduğu anlaşılmaktadır.

Kent ölçeğinde ise, katılımcıların %83'ü kentin fiziksel çevresinden memnun olduklarını ve sıklıkla ya da seyrek olarak kenti gezdiklerini ifade etmişlerdir. Memnuniyetlerini belirtmeyen 6 kişinin olduğu görülmektedir. Onlardan 4 kişinin alt gelir grubundan oldukları ve zor ekonomik şartlardan dolayı İstanbul'u hiç tanıyamadıkları görülmüştür. 2 katılımcının ise orta gelir grubundan olup yeni yaşamda eski sosyal ilişkilerini sürdürümemeyerek çoğu vakitlerini evde geçirdikleri ve yeni yaşamda içe dönük yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Görüşmeler sırasında katılımcıların kendilerinin ekleyeceği memnun olup olmadıkları sosyo-mekânsal başka özellikler olup olmadığı sorulmuştur. Bu sorunun cevaplarına göre; 8 kişi yeni mekânda; büyüklere saygı, çocuklara sevgi ve sıra alışkanlığı gibi davranışlardan hoşlandıklarını ifade etmişlerdir. Yeni yaşamda maliyetin yüksek olduğu ifade edilmiş; bunu dile getiren kişilerin çoğunun alt gelir grubundan oldukları görülmüştür.

Tez kapsamında konutun fiziksel nitelikleri ve kalitesi, mahremiyeti ve kullanıcının alışkanlıklarını sürdürmeye uygun olmayan tasarım, yetersiz alan gibi faktörlere karşı katılımcılar yüksek oranda memnun değilken, konutun çevresinde sosyal donatılar, temiz ve bakımlı çevre, ulaşım olanakları, güvenlik, yeşil alan oranı ve su kaynakları gibi farklı faktörler sayesinde, katılımcıların çoğunun mahalle ve kent ölçeğinde memnun oldukları tespit edilmiştir.

Konut ölçeğinde memnun olmayanlar, katılımcıların %83'ünü oluşturmaktadır. Alt gelir grubundaki bütün katılımcılar memnun değilken, orta gelir grubundan 19 katılımcının 4'ünün ve üst-orta gelir grubundan 8 katılımcının 2'sinin memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil4.11). Bu 6 kişilik memnun olan grup, farklı yaş ve gelir (üst-orta ve orta) gruplarına aitken, farklı fiziksel ve sosyal nedenlere dayanarak memnun oldukları anlaşılmaktadır. Onlardan başta gelen, kaliteli mekan ve geçmişi sürdürmek olarak iki nedenin, göçmenin yeni mekana aidiyet duygularını gerçekleştirmek için önemli rol oynadığı görülmüştür. Önceki yaşama göre daha iyi çevrede bulunmak veya daha iyi maddi duruma sahip olmak, eski sosyal kısıtlamalardan tamamen kurtulmak gibi faktörler mekan kalitesine dahil edilmekte, konut ölçeğinde göçmenin kendi habitusları ile davranabildiklerinde göçmenin geçmişlerini sürdürdükleri anlaşılmaktadır. Yanı sıra memnun olan gruptan bir katılımcının akrabalarına ve kendi hemşerilerine yakın oturup, eski sosyal yaşamını sürdürebilmesi, konut ve çevreden memnuniyetinin artmasında etkili olmuştur.

Şekil 4.11. Göçmenin gelir gruplarına göre konut ölçeğinde memnuniyet karşılaştırması

4.3.2.2. Katılımcı-mekân etkileşiminde davranışlar ve ilişkiler

Mekân, kullanıcısı ile anlam kazanır, mekân üzerinde insan-mekân arasındaki psiko-sosyal ve ekonomik ilişkilerle birlikte değer kazanmaktadır. Göçmen ise farklı ilişkilerle mekâna bir değer verebilmektedir. Çalışma kapsamında, göçmenin mekânla kurduğu farklı ilişkiler sunulacaktır ve göçmenin bu ilişkiler sayesinde mekâna ne kadar bağlı olduğu ve aidiyet durumu ortaya çıkarılacaktır. Mekânsal aidiyetin göçmen için önemli olma nedenini; Ellialtıoğlu (2007) ve Kılıçkiran (2017) şu şekilde açıklar; göçmenin geçmişten kopuş ve ona eşlik eden kayıp ve yokluk hissetmelerinin (yabancılaşma) önüne ancak aidiyet duygusunu yeniden yaratma ile geçilebilmektedir. Göçmenin mekâna aidiyeti ve yere bağlılığı iki şekilde ortaya çıkabilmekte, geçmişle bağ kurması birinci durumken diğeri ise bireyin yeni mekânda ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde mekânı biçimlendirmesidir.

Bu çalışmada gerçekleşen 36 görüşmede, göçmenin konut üzerinde değişiklik yapıp yapmadığı, habitusları ve geçmişleri sürdürüp sürdürmediği gözlemlenerek ve mahalle-kent ölçeğinde göçmenin ne tür ilişkiler kurabildiği izlenerek, göçmenin yeni mekânda aidiyeti açıklanacaktır. Edinilen bilgilere göre konut ölçeğinde göçmenin mekânı biçimlendirmesinin üç farklı derecede olduğu görülmüştür (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Konut üzerinde gerçekleştirilen değişimin dereceleri

Kısmi değişim yaptıran katılımcılar, 6 kişilik grubu oluşturmaktadır. Gruptan 4 kişinin mal sahibi olduğu görülmüştür. Bu değişim, fayans, boya ve pencereleri yenileme, kapıları

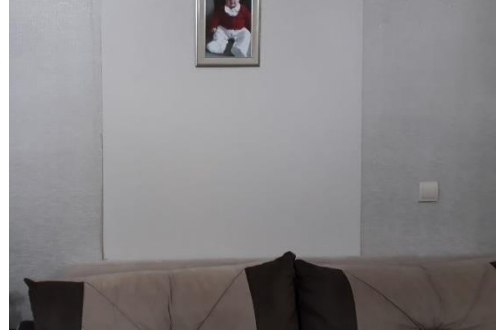
yaptırma ve ısıtma tesisatı gibi işlemleri kapsamıştır. Buradaki durumda konut sahibinin konutta kalıcı olarak oturacağı duygusuyla daha büyük bir değişiklik yapmasıyla, konut alanında kiracılara göre memnuniyet düzeyinin daha yüksek olduğu düşünülebilir.

Az değişim yapan grup ise katılımcıların en büyük bölümünü oluşturur, bu değişim mekânı yarı sabit elemanlarla, küçük elemanları ekleyerek ya da odanın işlevini değiştirerek göçmenin aidiyeti ve kendilemesi gerçekleştirilmiştir. Tez kapsamında bu grup dörde ayırabilmektedir:

- Dar mutfaklı konutlarda, yemek masası evin girişi ya da kapalı balkonuna yerleştirilmiş 6 katılımcı vardır (Şekil 4.13) (Ek 9: 1.görüşme ve 2.görüşme, Ek 15: 7.görüşme, Ek 16: 10.görüşme, Ek 17: 12.görüşme, Ek 18: 13.görüşme) .
- Mahremiyeti sağlamak amacıyla 10 katılımcı; açık mutfaklı konutlarda, bu açık duvarı kalın perdeyle ya da paravanla kapatmak, yatma bölümünü diğer bölümden ayırmak için perde takmak , yatak odasına kanepeler yerleştirilerek misafir gelince yedek oturma alanı temin etmek, zemin katta oturan ailenin evin ana girişini tamamen kapatıp bahçe girişini kullanmak gibi çözümler gerçekleştirmiştir (Şekil 4.14, 4.15) (Ek 8: 8.görüşme, Ek 16: 9.görüşme ve 10.görüşme, Ek 17: 11.görüşme, Ek 18: 13.görüşme).
- Odanın işlevini değiştiren 14 katılımcı; (ferah kapalı balkonda oturma alanı yaratmak, evin 2.yatak odasının kullanıcının ihtiyaçlarına göre farklı olarak kullanmak (ofis, yemek odası, çocuk oyun odası, yatılı misafir istenmediği için boş oda olarak bırakmak) , tuvaletleri depo olarak kullanmak ya da koridorda perde takarak depolama yeri oluşturmak, salonun yemek alanı kısmını 3.yatak odası olarak kullanmak (Şekil 4.16, 4.17) (Ek 5: 1.görüşme, Ek 6: 4.görüşme, Ek 7: 5.görüşme, Ek 8: 7.görüşme, Ek 9: 1.görüşme, Ek 10: 4.görüşme, Ek 11: 5.görüşme, Ek 12: 1.görüşme, Ek 14: 6.görüşme, Ek 18: 15.görüşme, Ek 21: 5.görüşme ve 6.görüşme).
- Malzeme kalitesinden memnuniyetsizliğe karşı 5 katılımcının panjur yerine gün ışığını engellemek için koyu renkli perde kullanması, eski zeminin parkeleri halılarla kaplaması) (Şekil 4.18).

Şekil 4.13. Girişe yerleştirilen yemek masası.

Şekil 4.14. Salon ile mutfak arasındaki açık duvar hafif malzeme ile kapandı.

Şekil 4.15. Misafir için yedek oturma alanı

Şekil 4.16. Salonun yemek alan kısmını çocuk odası olarak kullanılıyor.

Şekil 4.17. Oturma odasına çevrilen kapalı balkon.

Şekil 4.18. Gün ışığını engellemek için koyu perdeler.

Görüldüğü üzere konut alanında göçmenlerin gerçekleştirdikleri değişiklikler sayesinde yeni mekânı kendi ihtiyaçlarına göre biçimlendirmiş oldukları ve kendi kimliklerini mekâna yansıttıkları anlaşılmaktadır. Bu biçimlendirme durumları, kendileme olarak tanımlanabilmektedir, bu tanımlama Bilgin (2007)in kendileme ile ilgili ifadesiyle

desteklenmektedir; “kendileme, insanın çevreyle ilişkisi temelinde bir eğilimdir. İnsanın bir mekân parçasına el koyması, hakim olmasıdır; mekânı güven verici ve rahatlatıcı bir yere dönüştürmektir”. Tez kapsamında konutlar üzerinde mekân kendileme, farklı şekillerde örneklemelerin %72’sinde görülmüştür.

Değişim yapmayanların ise 10 kişilik bir gruptan oluştuğu görülmektedir. Gruptan 5 kişi konuttan gayet memnun olduklarını ve hiç bir şeyi değiştirmeye gerek duymadıklarını (ya da varsa yapısal olduğu için imkansız olduğunu) belirtmişlerdir , diğer 5 kişi ise konuttan hiç memnun olmadıklarını (yakın zamanda taşınmak istediklerini ya da mal sahibi olmaya çalıştıklarını) veya maddi durumlarının yetersizliğinden dolayı hiç masraf edemediklerini ifade ederek, bu iki cevapla konutta hiç değişiklik yapamamalarının nedenini açıklamışlardır. “Konuttan hiç memnun değilim” cevabını verenlerin, farklı gelir gruplarına ait olan üç kişi olduğu görülmektedir; onlardan ilki, üst-orta gelir grubuna ait Bahçeşehir’de oturan bir katılımcıdır; göç etmeden önce yüksek vasıflı konumdayken ve lüks dairede oturuyorken, şimdiki yaşamda ise lüks sitede kiralık eşyalı dairede oturmaktadır, katılımcı N durumla ilgili fikirlerini şu şekilde açıklamaktadır;

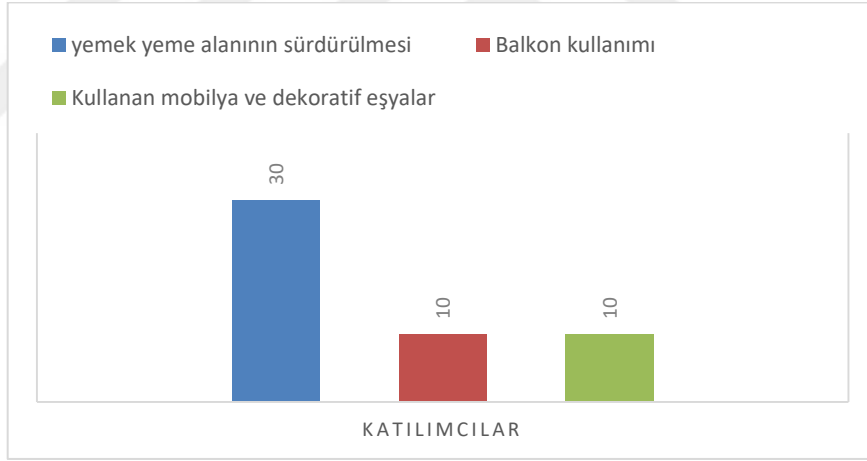
“.....Oturduğumuz siteden ve bulunduğumuz çevreden çok memnunum, ama kendime ait olmayan bir konutta oturma fikrini hiç benimseyemiyorum, kiracı olduğumuz için çok rahatsızım, keşke aynı çevrede yeni inşa edilen projelerden taksitli bir daire bulabilsek.....1+1 odalı olsa bile hiç sorun değil yeter ki bize ait olsun.....”

İkinci olan da göç etmeden önce üst vasıflı konumdayken, kaliteli ve ferah dairede oturuyorken, bugünkü dairesi ise çok düşük kaliteye sahip olduğu için, evi geçici süreliğine kullandığını, eksik mobilyaların temin edilmesiyle birlikte konutta tasarım karmaşasının yaşandığını belirtmiştir (Ek 5: 2.görüşme). Üçüncü ve son olan alt gelir grubuna ait, Halkalı’da oturan bir ailedir; geçici yaşamdan dolayı odaların mobilyasının fazla eksik olduğu, özellikle çocuk odası içinde üst üste yere koyulan kıyafetten başka bir şey olmadığı gözlenmiştir .Bu durumu katılımcı P şöyle anlatmaktadır;

“.....Sürekli taşınmaktan çok yorulduk, her seferinde yerleştikten sonra ev sahibi acil bir durumdan dolayı bizi evden taşınmak zorunda bırakıyor, İstanbul’a geleli 4 yıl oldu, bu oturduğumuz beşinci ya da altıncı daire oluyor sanırım tam hatırlayamıyorum.....kalıcı bir yere yerleşmemizin hayalini kuruyorum, başka bir isteğim yok artık.....”

Kendi konutlarından hiç memnun olmayan ve herhangi bir kendileme gerçekleştirilmeyen kişilerin durumları, Buz (2009)'un verdiği örnekte; kamplarda yaşayan sığınmacıların farklı nedenlerden dolayı “yersizlik, geçicilik, aidiyetsizlik duygusu” artar ve bu durumu mekânla kalıcı bağ kurulmamasına neden olan durumlara benzetmek mümkündür. Yanı sıra diğer örneğinde, yeni bir ülkeye gitmeyi bekleyen sığınmacının Türkiye’de (transit ülkede) aidiyet geliştiremediklerinin görülmesi üzerine, göçmenin geçici duyguları aidiyetin oluşmamasına neden olmakta, tez kapsamında verilen son örneklerde, konut alanında bazı nedenlerden dolayı geçici duyguları oluşup, katılımcıların bir aidiyetsizlik durumunda oldukları anlaşılmaktadır.

Göçmen katılımcıların (konut ölçeğinde) mekân kullanımında kendi habitusları ve geçmişin izi sürülerek ve zihninde taşıdığı kültürleri yansıtarak bir aidiyet kurulmuştur. Bu konu ile ilgili en net üç durum incelenmiştir (Şekil 4.19).

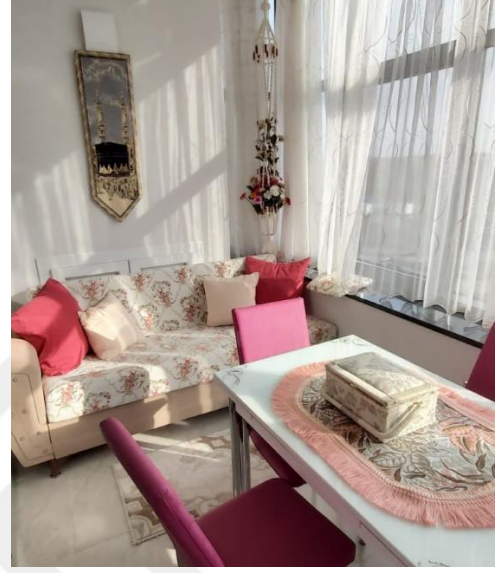

Şekil 4.19. Katılımcıların davranışlarının Konut ölçeğinde mekâna yansması

-30 katılımcının yeni yaşam alanında konutta yemek yemenin yeri veya ailenin alışkanlığına göre yemek yeme yöntemlerini (yer sofrası, sabit olmayan katlanan masa ile yer kullanımı, sabit bir masayı kullanarak bir yeri ayırmak...), sürdürdükleri görülmüştür.

-10 katılımcının evin balkonu (açık veya kapalı tipli) eskisi gibi tefriş edip kullandıkları ifade edilmiştir (Şekil 4.20). Buradaki durumlar (yemek yeme alanı yeri ve balkon kullanması) Etil ve Demir (2014)'in “ habituslar alanların yapısal/nesnel karakterlerinin özne tarafından içselleştirilmesi, pratikler olarak dışsallaştırılmasıdır”. Habitusla ilgili

tanımlamalarını tespit ederek göçmen katılımcıların yeni mekânda konut ölçeğinde kendi habituslarına göre davrandıkları anlaşılmaktadır.

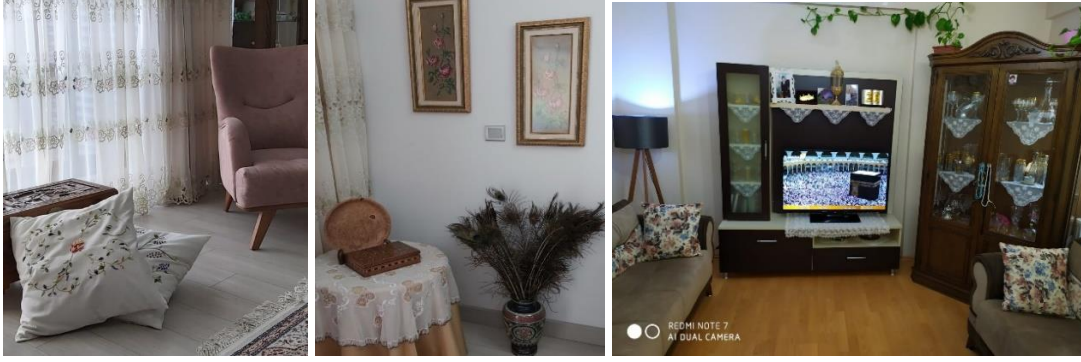

Şekil 4.20. Kapalı balkonun alışık olunan tarzda kullanımı(oturma alanı, yemek masası, televizyon ve dikiş makinesi).

- 10 katılımcı ise, bazı mobilyalarla (kitaplık, camlı vitrinler gibi) ve kristal vazolarla ya da el işlemeli dekoratif eşya kullanmakla eski yaşamı yansıttığı gözlenmiştir (Şekil 4.21, 4.22). Bir görüşmede üst-orta gelir grubundan olan kadın, evinin salonunda sergilenen işlemeli örtüleri ve kristal vazoları, Halep'e son gittiğinde yanında getirdiğini ve artık yeni evini eski evine yakın düzenlediğini ifade etmiştir. Bu durumda göçmenin zihninde taşıdığı kültürleri sunduğu anlaşılmakta, kültürel belleğe sahip olduğunu söylemek mümkündür, bu belleğin geçmişin izinin sürülmesine katkısı olmaktadır.

Şekil 4.21. Geleneksel mobilya ve kristal vazoların kullanımı (eski konut ile bugünkü konutu karşılaştırma).

Şekil 4.22. Bazı mobilyalarla ve el işlemeli dekoratif eşyalarla eski yaşamı yansıtan mekân

Ayrıca dikkat çeken bir diğer konu, köyden gelen bir katılımcının mobilyasız dairede oturma alışkanlığını buradaki yaşamda da sürdürmesi; Katılımcının göç etmeden önce köydeki tek odalı dairesi çok geniş olduğu için dar odalara alışık olmadıklarını ve buradaki yaşamda boş odalarda yere oturmaya ve akşam minderler sererek yere yatmayı tercih ettiklerini dile getirmiştir (Ek 22: 7.görüşme). Bu örnekte de katılımcının kendi habitusu ile yaşamı sürdürdüğü söylenebilir.

Nitekim tezin konut alanında insan-mekân ilişkileri incelendikten sonra, katılımcıların büyük kısmı farklı şekillerde geçmişlerini sürdürerek yeni mekânda kendi habituslarıyla davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunlardan 2 kişi hariç, göç etmeleriyle, ölüm riskinden veya sosyal kısıtlamalardan kurtulmaları sayesinde yeni yaşamda, önceki yaşamlarına göre farklı duygularla, mekânı çok farklı bir şekilde algıladıkları görülmüştür; Katılımcı X: *“eski yaşamda ev benim için çok önemliydi, süslü salon, kaliteli mobilya için çok para harcadık, çocuklara istedikleri gibi davranmalarına izin vermezdim. Halep’te son zamanlarda çok korkunç günler geçirip canımızın güvenliği için aniden kaçmak zorunda kalmıştık.buraya geldikten sonra çocuklarımla psikolojileri düzelsin diye çocuklar artık ne isterlerse yapmalarına müsaade ediyorum.”*

Katılımcı Y: *“eski yaşamıma göre fikrim çok değişti, önceden hep evde oturup, eşimden izin alarak ancak anneme gidebilirdim, bugün ise eve rahatça girip çıkıyorum,..... bugünkü evimizde her çocuğun ayrı odası var ayrıca salondan bir kısmı kopartarak çocuklara çalışma odası yaptırarak, evde tek salonun yeterli olduğunu düşünüyoruz.”*

Katılımcıların yeni mekânda, farklı fiziksel çevre, farklı yaşam tarzı ve ilkeler nedenlerle birlikte farklı mekân algısına sahip olduğu ve yeni mekânı farklı bir şekilde kullandığı gözlenmiştir (Şekil 4.23):

Şekil 4.23. Yeni mekânda yeni tavırlar

-13 katılımcının evin büyük kısmının salon olarak ayrılıp misafir geldiği zaman kullanılmaya başlandığını ve bazı katılımcının şimdiki yaşamda büyük alanlı konuta sahip olmalarına rağmen evin bütün bölümlerini eşit bir şekilde kullandıklarını ifade etmişlerdir. -5 Katılımcı yeni yaşamda her yerde park bulunduğu için evin balkonuna ihtiyaç duymadıklarını dile getirmişlerdir.

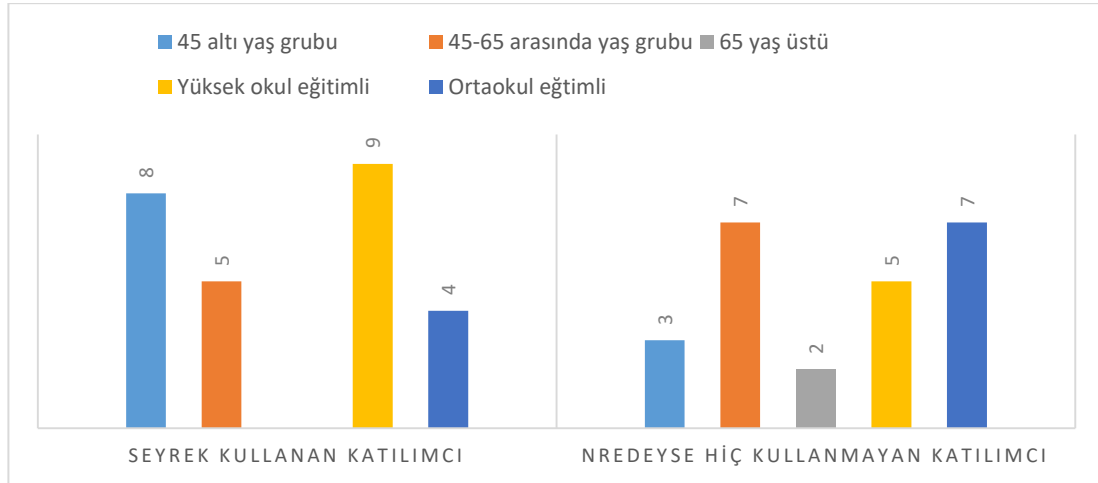
-Bazı katılımcılar artık evin yeni ve süslü olmasının en önemli şart olmadığını, çocuklarının mutlu olmasının ve enerjilerini atmasının daha önemli olduğunu, diğerleri ise Türk komşularının genel olarak balkona çıkmamaları ve perdelerini açmamalarına karşılık olarak aynı şekilde davranmayı tercih ettiklerini dile getirmişlerdir. Görüşü sunulan katılımcıların, farklı yeni tavırlar sergilemeleriyle, göçmenin yeni toplumun kültüründen etkilenip kültürleştikleri bilgisi ortaya çıkmaktadır.

Görgeçli (2010)'nin "yere aidiyeti, insanın paylaştığı eğilimler ve bir birey olarak mekâna yönelik yaşanan duyguların yanı sıra mekâna bağlanma ve kök salma durumunun gerçekleşmesiyle birlikte bu mekân insan açısından çekici bir niteliktedir" ifadesinden yola çıkarak, bu çalışmada mahalle-kent ölçeğinde göçmenlerin yere bağlılığını keşfetmeye çalışmaktadır. Tez kapsamında alan çalışması konut alanında uygulanırken, kent ölçeğinde göçmenin mekânla ilişkisi ve ne kadar bağı olduğunu anlamak için, göçmenlerin sıklıkla kullandıkları mekân ve kurdukları komşuluk ilişkilerinin türü

izlenmiştir. Mahalle ve kent ölçeğinde göçmenin, parklar, deniz sahilleri, AVM merkezleri ve tarihi yerleri gibi farklı kentsel mekânları kullandıkları görülmüştür.

Görüşmeler süresince katılımcıların, kent ölçeğinde çevre alanında belirttiği memnuniyet durumlarına ve boş zamanlarında gittikleri yerlere dayanarak (burada katılımcılar mahalle ölçeğinde mekân kullanırken genelde günlük (market, yakın çocuk parkları vb) olarak kullandığında, 'sıklıkla' ifadesi kullanılmış, kent ölçeğinde haftada bir-iki defalık ya da ayda (haftadan daha uzun süre) bir defalık kullandıklarında ise 'seyrek' ve 'neredeyse hiç kullanmadığı' yer gibi ifadeler uygun bulunmuştur), alt gelir grubunun %44'ünün, zor ekonomik şartlardan dolayı kente hiç bağlı olamadığı ve üst-orta ve orta gelir grubunun %93'ünün farklı sıklıklarla kente bağlı olduğu görülmüştür. Buradaki yerin fiziki ve mimarı yapısından kaynaklanan özellikler sayesinde, Suriyeli göçmenlerin beğenme duygularının ve yere bağlılıklarının arttığı görülmüştür. Katılımcıların %94'ünün Türkiye'de kalma süresi 3 yıldan fazlayken, çoğunluğunun bir bağı olduğu görülmekte, kalma süreleri arttıkça bu bağların geliştiği tahmin edilmektedir.

Bu gruplarda, katılımcıların yaş ve öğrenim seviyeleri karşılaştırıldığında, 45 yaş altı grubu ve üniversite mezunu olanların kente bağlılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.24).

Şekil 4.24. Katılımcıların yaş ve eğitim seviyelerine göre kentsel mekânları sıklıkla- seyrek kullanması

Buradaki durumlar, Çağlayan ve arkadaşları (2011)'nin bir çalışmalarında, kadınların çevreyi tanımama ve dil bilmeme nedeniyle, göç ettikleri ilk yıllarda tam bir eve kapanma

yaşadıkları, ifadelerini destekleyerek ve tezin alan çalışmasında katılımcıların verdiği ifadelerle dayanarak, yüksek okul eğitimi ve 45 altı yaş katılımcıların dil öğrenmeye daha yatkın olup, yolları daha kolay tanıyabildiklerine bağlı olarak ve genç olanların toplu taşıma kullanmada çok zorlanmadıkları düşünülerek bu grupların kente bağlılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların yeni mekânda kurdukları komşuluk ilişkilerine bakılarak, kendi aidiyetinin durumu açıklanacağı düşünülmektedir; Güney (2018)'in ifadesi bunu destekler; "İletişimin temelinde, bireyin diğer insanların ve toplumun, tutum ve davranışları hakkında bilgi edinerek kendini güçlü ve güven içinde bulmak istemesi ve aidiyeti yaşaması yatmaktadır. Aksi durumda kişi, çevreyle ve insanlarla iletişim kuramadığı zaman kendini güvensiz, zayıf, endişeli ve pasif hisseder".

Tez kapsamında görüşülen göçmenlerin önceki yaşamlarına bakıldığında, katılımcılardan 22 kişi, önceki yaşamda farklı sosyal katmanlarda sosyal ilişkilere sahipken diğerlerinin ise akrabalık ilişkilerine dayandıkları görülmüştür. Bugünkü yaşamda ise çevrenin fiziksel kalitesi ve güvenliği, sosyal özgürlük, uygun sosyal ortamda bulunmak (hemşeri yanına yerleşmek, sosyal kurumlarda bulunmak gibi olabilir) gibi faktörler sayesinde göçmenlerin %78'inin farklı sosyal ilişkileri kurmaya yatkın olduğu görülmüştür. Bu ilişkiler; geniş sosyal ilişkilere sahip olanlar (akraba, kendi hemşerilerinden komşular ve sosyal tesislerinde karşılaştıkları arkadaşlar olabilir) ve hemşeri ilişkileri yanında Türk komşularla ilişki kurabilenler olmak üzere iki grup olarak ortaya çıkmaktadır. Bilgin (2007)'nin "Bourdieu'nun, sosyal sermaye, nitelendirdiği gibi sosyal ilişkiler ya da ilişkiler ağıdır ve bu sermaye kültürel sermaye ile birlikte ekonomik sermaye gibi kişilerin toplum içindeki konumlarında belirleyicidir" ifadesine dayanarak katılımcıların kurdukları ilişkiler incelenerek sosyal sermaye birikimine sahip olup olmadığı bilinecek ve yeni toplumda çevreyle bütünleşti mi ya da kendi içine kapanık mı diye açıklanacaktır.

Öteki yandan 4 katılımcı, önceki yaşamdaki geniş sosyal ilişkilere sahip olmuşken, bugünkü yaşamda yeni ortamda kaynaşamadıkları için ve önceki yaşamlarına göre çok dar sosyal ilişkiler kurdukları için dışa kapanık olduğunu hissettiklerini ifade etmiştir. Yanı sıra orta ve alt gelir grubundan 4 kişinin, zor yaşam koşullarından dolayı ya da uzun saat çalışmanın, sosyal yaşamı azaltmasıyla birlikte içe dönük yaşadıkları görülmekte, bu

grubun farklı gelir düzeyindeki 8 katılımcıdan oluştuğu bilinmektedir. Nitekim bu durumda katılımcılar sosyal sermayelerini kaybettikleri için yeni mekânda toplumdaki kopma durumu yaşamaktadır. Bu sekiz kişilik grubun farklı gelir gruplarından oluştuğu görüldüğü üzere, göçmenlerin yeni mekâna bağlılığı kendi gelir seviyeleriyle ilişkili değildir.

Katılımcıların yeni yaşamda sosyalleşmesi, aşağıda görüldüğü gibi farklı faktörlere dayanmaktadır;

-Eski sosyal kısıtlamalardan ve ailenin müdahalesinden kurtulan göçmenlerin rahatça çıkıp komşularla ya da farklı sosyal gruplarla, sosyal ilişkiler kurdukları görülmüştür (cevap sıklığı 7).

-Eski yaşamalarına göre daha kaliteli fiziksel özellikleri ve güvenlik koşulları temin eden bir çevrede bulunmaları, memnuniyet durumlarını artırıp sosyal ilişkiler kurmalarına sebep olmuştur (cevap sıklığı 5).

-Uygun sosyal ortamda bulunmanın farklı durumlarda gerçekleştiği görülmüştür (cevap sıklığı 16); Başakşehir’de bulunan katılımcıların çoğu, orada var olan kur-an eğitim kurumlarına katıldıklarını ifade ederken, bu grubun bu eğitim merkezleri sayesinde daha geniş bir sosyal ilişki kurdukları görülmüştür. Diğer katılımcıların, akrabalık ilişkilerinin yanında, Türk komşuları ile sosyalleşebildikleri görülmüştür (bu grup sadece 9 kişiden oluşuyor); onların bir kişi hariç, farklı gelir grubundan 45 yaş altı oldukları gözlenmiştir. Bu grubundan bazıları komşularından dil öğrenebildiklerini, bazıları ise dil kursuna katıldıklarını ifade etmiştir. Son olarak hemşerilerin yanında bulunan katılımcılar, yeni yaşamda zorlanmayarak sosyalleştiklerini belirtmişlerdir, yalnız bu grubun çoğu Türk komşularla kaynaşmayıp dil öğrenmeye çalıştılsa bile hemşerileriyle sürekli görüşmelerinden dolayı Türkçe’yi öğrenemediklerini dile getirmişlerdir. Başakşehir’ de hemşerilerine yakın oturan Z’nin ifadesiyle; “.....biz İstanbul’a arka arkaya gelmiştik, ilk başta ben ailemle geldim, sonra kardeşlerim ve kalan ailelerimiz bize takip ederek, hepimiz aynı çevrede oturduk, her gün görüşüyoruz, gezeceğimiz zaman birlikte çıkıyoruz.....sanki Halep’teki hayatımızı sürdürüyoruz.....burada yaşarken gurbeti hiç hissetmemiştik....”

Yukarıda açıklanan farklı faktörler sayesinde bazı katılımcılar yeni yaşamda, eskisi gibi geniş sosyal ilişkileri kurarak sosyal geçmişlerini devam ettirebilmeleri, yeni mekânda aidiyet duygularının güçlenmesinde etkili olmuştur. Diğerleri ise eski yaşamlarına göre daha çok sosyalleştiğini ifade etmişlerdir. Yanı sıra tez kapsamında Türkçe öğrenen ve

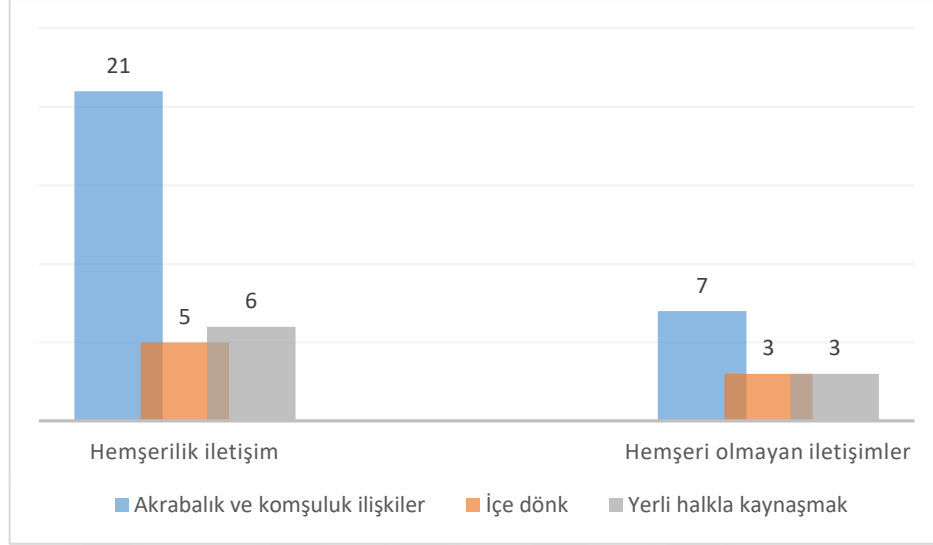
Türk komşularla sosyalleşen kadınların sayısının az olmasına rağmen, hemşerileriyle kaynaşan katılımcıların sosyal geçmişlerini sürdürerek veya sosyal özgürlük sayesinde eskiye göre daha geniş sosyal ilişkilere sahip olarak farklı bir aidiyet duyguları oluşmuştur. Bu ikinci tür aidiyet geliştirenlerin yeni mekânla kaynaştıkları ve bütünleştikleri düşünülmektedir.

Çalışmada 36 katılımcının büyük kısmının yerleştikten sonra hemşerilik ilişkilerine bağlı olduğu görülmüştür. Buna dayanarak göçmenin komşuluk ilişkileri açıklanırken hemşeriliğe dayalı iki gruba ayrılacaktır; hemşerilik ilişkilerine sahip olan birinci grup, 26 katılımcıdan oluşmakta, farklı sosyal ilişkilere sahip olan ikinci grup ise 10 katılımcıdan meydana gelmektedir (Şekil 4.25).

Şekil 4.25. Tüm katılımcılara kıyasla hemşerilik oranı.

Katılımcıları hemşerilik ve hemşeri olmayan iki farklı gruba ayırarak, görüldüğü üzere farklı faktörler sayesinde (çevrenin fiziksel kalitesi ve güvenliği, sosyal özgürlük, uygun sosyal ortamda bulunmak) yeni mekânda farklı sosyal ilişkilere sahip olmuşlardır. Hemşerilik grubundan 5 kişi yine farklı nedenlerden dolayı (az önce açıklandığı iki neden vardır) içe dönük yaşıyorken hemşeri olmayan diğer grubundan ise 3 kişinin içe dönük yaşadıkları görülmüştür. Bu şekilde hemşerilik grubunun %81'i, diğer grubun %70'i iyi sosyal ilişkilere sahip olmaktadır. Dolayısıyla hemşerilik ilişkileri, göçmenlerin yeni mekâna bağlılığının ve yer aidiyetinin artmasında etkili olmaktadır. Öteki yandan bu ilişkiler genelde kendi hemşerileri ile olmuşken, diğer grubunun Türk toplumuyla kaynaşma kabiliyeti daha yüksektir (Şekil 4.26).

Şekil 4.26. Katılımcıların hemşerilik ilişkilerine dayalı yerli halkla iletişim durumu

Görüldüğü üzere görüşmelere katılan göçmenlerin büyük oranda sosyal sermayeye sahip oldukları ve bu birikim sayesinde yer aidiyetlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, göçmenlerin hemşerilik ilişkilerinin Türklerle iletişimlerini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Tez kapsamında dört ilçede görüşülen göçmenlerin, çevrenin bütününe kullandıkları görülmüştür. Yedi yılı aşmayan ikamet süreli katılımcıların, belli bir semtte ya da sokakta bulunmadığı gözlenmiştir.

Tez çalışması sırasında incelenen farklı araştırmalarda; yıllardır belirli bölgelerde yaşayan göçmenlerin, yerel toplumla iletişiminin düşük kalmasıyla birlikte kendilerine ait semtler (göçmenin kimliğini yansıtan) oluşturduğu anlaşılmaktadır. Buna bir örnek olarak Ilgın ve Hacıhasanoğlu (2006)'nın Berlin'de Türk göçmenlerin üzerinde yaptıkları bir araştırmada, Türk göçmenlerin yeni mekânda yer aidiyet durumları şu şekilde belirtilmiştir; "Alman komşularla ve Alman toplumu ile fazla bir arada olunmamaktadır. Yan yana yaşamakta ancak fazla bir etkileşim oluşmamaktadır. Almanya'da (Berlin'de) yaşayan Türklerin bir kimlik arayışı içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Bu arayış içinde kendilerini Kreuzberg semtine ait görmekte-dirler; ancak Berlin ve Alman toplumunu benimsememektedirler".

4.4. Bölüm Sonucu

2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan iç savaş sonucunda, Suriye’den komşu ülkelere göç akımı başlamıştır. Aralık 2019 tarihinde verilere göre Türkiye’de 3.571.030 Suriyeli göçmen bulunmakta, Türkiye göç alan ülkelerin başında gelmektedir. İstanbul, en çok Suriyeli göçmen barındıran yerdir. Bu çalışmada İstanbul’daki Suriyeli göçmenlerin mekân ile farklı etkileşimleri irdelenmektedir. Farklı sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeye sahip olan göçmenleri kapsayan üç farklı sosyo-ekonomik gruptan oluşmaktadır. Buna dayanarak alan çalışması Avcılar, Bahçeşehir, Başakşehir, Halkalı ilçelerinde gerçekleştirilmiştir, ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir;

Bu bölümde; alan çalışmasına katılan Suriyeli göçmen ailelerin gelir, eğitim ve iş durumlarının öğrenilmesi ile bu özelliklerin mekânsal memnuniyetlerine etkilerinin araştırıldığı çalışmada ortaya çıkan görünüm vermeye çalışılmıştır. Katılımcı sayısı; 9 aile Halkalı ilçesinden, 8 aile Avcılar ilçesinden, 14 aile Başakşehir’den ve 5 aile Bahçeşehir’den olmak üzere toplamda 36 kişiden oluşmaktadır.

Katılımcıların gelir durumu, yaş, eğitim ve meslek profilleri ise şu şekilde dağılım göstermektedir;

Halkalı ilçesinde görüşülen 9 aile, çalışmanın alt gelir grubunu oluşturmaktadır, çoğu ilköğretim seviyesindedir ve işçi olarak çalışmaktadır. Bu bölgede yaşayan katılımcıların yaş grubu; 45 yaş altıdır.

Avcılar ilçesinde görüşülen 8 aile ile Başakşehir ilçesinde görüşülen 14 aile; üç aile hariç (Başakşehir’de oturanlardan) orta gelir grubunu oluşturmaktadır. İki ilçede toplam 22 ailenin 9’u 45 yaş altı, 9’u üniversite eğitim seviyelerine sahip ve kalan ailelerin çoğu ise 45-65 yaş grubu ve ortaokul eğitim seviyesine sahiptir.

Bahçeşehir ilçesindeki 5 aile üst-orta gelir grubuna aittir, farklı yaş gruplarından oluşmaktadır ve eğitim seviyeleri üniversite düzeyindedir.

- Görüşmelere katılan göçmenlerin mekânsal aidiyetini irdelemek amacıyla, ilk başta katılımcıların yeni mekândan memnuniyet durumları incelenmiştir. Katılımcıların konut ölçeğinde büyük oranda memnun olmadıkları görülürken, çevre ve kent ölçeğinde çoğunun memnun olduğu sonucuna varılmıştır.

Konut ölçeğinde konutun yetersiz alana sahip olması, göçmenin geçmişini sürdürmeye izin vermeyen ya da dini kültürlerinin korumasını engelleyen tasarımı, düşük fiziksel nitelikler gibi farklı faktörlere karşı memnun olamadıkları görülmüştür. Yanı sıra yeni konutta kullanılan farklı malzemelerden (parke zeminler, panjursuz pencereler.....) memnun olan ve olmayan farklı görüşlerin nedeni; farklı psiko-sosyal durumlardaki katılımcıların, farklı mekân algısına sahip olmaları olarak görülmektedir. Ayrıca yeni konutlarda öncekine göre, konutun ısınma ve mutfaktaki doğalgaz sistemi gibi konfor düzeyini artıran faktörler sayesinde katılımcıların memnuniyet düzeylerinin yükseldiği görülmüştür.

Çevre ve kent ölçeğinde ise, doğal çevre, güvenli yer, zengin sosyal hizmetleri ve çeşitli ulaşım olanakları gibi faktörler, önceki yaşamlarına göre daha zengin bulunup katılımcıların memnuniyetini yükseltmiştir. Ayrıca park ve ulaşım araçlarının katılımcılar tarafından ne kadar kullanıldığı sorularak, önceki yaşamlarına göre artış olduğu gözlemlenmiştir.

-Göçmenlerin yeni mekânda aidiyetlerini sağlayan davranış; mekânı kendilemedir; göçmenler kendi kimliklerini gerçekleştirmek ve ihtiyaçları sağlamak amacıyla bulunduğu mekânı biçimlendirmektedir. Tez kapsamında konut ölçeğinde göçmenin kısmi ya da yarı sabit elemanları ile oynayarak konutun bazı öğelerinin işlevlerini değiştirerek yeni mekânda aidiyet duygularını güçlendirdiği görülmüştür. Katılımcıların çoğu, bulunduğu konutlarda mekânı biçimlendirmişken, küçük bir grubun geçicilik duygusuyla hiçbir biçimlendirme yapmadığı gözlemlenmiş; bu durum mekânsal bir aidiyet kuramadıkları ile açıklanmıştır.

- Göçmenlerin aidiyetinin diğer bir şekli ise geçmişi sürdürmektir. Tez kapsamında konut alanında katılımcıların çoğunun bedenselleşmiş kültürleriyle (habitus) davrandıkları görülmüştür; yemek yemenin yeri veya ailenin alışkanlığına göre yemek yeme yöntemlerini sürdürdükleri, evin balkonunu eski yaşamdaki gibi tefriş edip kullandıkları gibi örneklerle, göçmenlerin geçmişlerini sürdürdükleri düşünülmektedir. Habituslara dayanan başka bir durum da ailenin üyelerine göre yetersiz konutlarda bazı göçmen ailelerin memnun olup, yaşamlarını eskisi gibi (önceki yaşamına göre benzer m²'li konutta yaşamak) devam ettikleri görülmüştür. Yanı sıra bazı katılımcıların zihninde taşıdıkları kültürleri -bazı özel mobilyalar ya da dekoratif eşyalar kullanmakla- sunarak, geçmişleri farklı bir şekilde sürdürdükleri görülmüştür. Yeni yaşamda konut ölçeğinde kendi

habituslarına göre davranmayanların ise, can güvenliğinin ve sosyal özgürlüğün sağlanması sebebiyle yeni mekânı farklı bir şekilde algılayıp önceki yaşamlarına göre tamamen farklı bir şekilde davrandıkları tespit edilmiştir.

-Bazı katılımcılar da yeni toplumda kültürleşerek, bazı mekân olgularını önceki yaşamlarına göre farklı mekân algısıyla, farklı bir şekilde kullandıkları görülmüştür. Bu farklı kullanım şekli sayesinde göçmenin farklı bir şekilde yeni mekânda aidiyeti kurabildiği söylenebilir. Bu durumla ilgili bazı örnekler; evin büyük kısmı salon olarak ayrılıp sadece misafir geldiğinde kullanmaya alışan bazı göçmen katılımcılar, bugünkü yaşamda evin bütün bölümlerini eşit bir şekilde kullanmayı tercih ettikleri ifadesinde bulunmuşlardır. Diğerleri ise balkonu kullanmayı seviyorken bugünkü yaşamda konutun çevresi parklar ve yeşil alanlarla zengin olduğu için balkona gerek kalmadığını düşünmektedir.

-Alan çalışmasında mahalle ve kent ölçeğinde de yer aidiyetini açıklamaya özen gösterilmiştir. Bunun için katılımcıların kurdukları komşuluk ilişkileri ve mahalle ve kent ölçeğinde en çok kullandıkları mekânları ve kullanımın sıklıkları izlenmiştir.

Göçmen katılımcıların çoğunun, farklı faktörler sayesinde yeni yaşamda geniş sosyal ilişkilere (komşu, akraba, sosyal kurumlarda tanıştıkları arkadaşlar gibi) sahip oldukları görülmüştür. Bu ilişkiler, hemşerilerinin yanında oturan katılımcılar ve oturmeyen katılımcılara göre ayrılmaktadır. Hemşerileri ile ilişki kurmuş olan katılımcıların, örneklem grubu içinde büyük bir kısmı oluşturduğu görülmüştür. Bunun yanında, hemşerilerine yakın oturan katılımcıların çoğu, kendi hemşerileri ile kaynaşmışken, diğer gruplar ise Türk toplumuyla kaynaşmaya daha fazla yatkın görülmektedir. Buna dayanarak Türk toplumuyla ilişki kurabilen kişilerin sayısı az olup, çoğunun 45 yaş altı olduğu görülmüştür. Türk toplumunda da oluşan önyargıların, toplum ile göçmenlerin arasında oluşabilecek bağın ve iletişimin kurulmasına engel olabileceği düşünülmektedir. Öteki yandan içe dönük yaşantılara sahip küçük bir grubun olduğu gözlenmiştir. Onların yeni yaşamda farklı nedenlerden dolayı, eski yaşamları gibi sosyal ilişkileri kuramadıkları zaman kendi sosyal sermayelerini kaybettikleri ve yeni mekânda toplumdan kopma durumu yaşadıkları görülmüştür.

Kentsel mekândan yüksek oranda memnun olan göçmen katılımcıların, yakın çevreyi ve daha uzak çevreyi farklı sıklıkla kullandıkları görülmüştür. Alt gelir grubunun zorlu yaşam koşulları nedeniyle yakın çevreyi daha çok kullandıkları ve kente büyük oranda bağlı

olmadığı görülürken, üst-orta ve orta gelir gruplarının kentsel mekânları farklı sıklıkla kullanmasıyla büyük oranda kente bağlılığı ortaya çıkmıştır. Kentsel ölçekteki bağlılığı kuvvetli olan katılımcıların; özellikle 45 yaş altı ve eğitilmiş grup olduğu anlaşılmaktadır.

-Tez kapsamında yeni yaşamda önceki sosyal kısıtlamalardan kurtulup özgürleştiğini düşünen bir grup vardır. Bazıları konut özelinde kendi kimliklerini yansıtırken, diğerlerinin ise yeni yaşamda farklı sosyal gruplara katılarak kimliklerini yeniden tanımladıkları görülmüştür. Bu iki yaklaşım içindeki grubun yeni mekân algısında olumlu duygulara sahip oldukları ve aidiyet hislerinin yükseldiği tespit edilmiştir.

5. SONUÇLAR VE YORUMLAR

2011 Yılından itibaren Suriye’de başlayan çatışmalar sonucunda, güvenlik arayan Suriye halkı kendi ülkelerini terk edip başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.

Türkiye’deki açık kapı politikası ve Türkiye’nin Müslüman bir ülke olması, Suriye’den göç edenlerin büyük kısmının Türkiye’ye yönelmelerinde önemli rol oynamıştır.

Suriye’den gelenlerin, hukuki tanımı mülteci olurken tez kapsamında göçmen tanımını kullanılmıştır. Göçmenlerin az bir kısmı kamplara yerleşmişken, büyük bir kısmı ise Türkiye’nin farklı illerine dağıtılmıştır. Farklı ekonomik durumlara sahip olan Suriyeli göçmenlerin, AFAD’ın verilerine göre, sokaklara, harabe evlere ve farklı koşullardaki apartmanlara yerleştikleri tespit edilmiştir. Bu araştırmada alan çalışması, sosyo-ekonomik durum bakımından farklı konutlarda yaşamakta olan göçmenler üzerinde uygulanmıştır.

Araştırma temel olarak şu soruları sorarak başlar; göçmenlerin yer seçim kriterleri nelerdir, hemşerilik ilişkisinin etkisi ne kadardır, kendi kimliklerini mekâna yansıtıyorlar mı, yansıtıyorsa nasıl yansıtıyorlar, yer ile bir aidiyet kurabiliyorlar mı, bunu etkileyen olumlu-olumsuz faktörler neler, kentle ve toplumla bütünleşmelerinde hangi faktörlerin rolü var ve ne kadar etkili? ve bu sorular çerçevesinde başka ne gibi faktörler etkindir? Bu sorular ve problem alanı kapsamında ilgili terminolojik kavramlar irdelenerek çalışmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda ilk bölümde; göçmen, kimlik, kültür, sermaye, habitus, hemşerilik, mekân algısı, aidiyeti ve memnuniyeti kavramları ele alınmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar incelenmiş, göçmenlerin mekân ile etkileşimi merkezde tutularak geçmiş kültür ve yaşam şekilleri ile günümüz koşulları arasındaki farklılıkların mekân etkileşimlerinde nasıl etkileri olduğuna odaklanılmıştır. Üçüncü bölümde detaylı

bir şekilde Halep'teki sosyal, kültürel ve konut-kent yaşamı hakkında verilen bilgiler doğrultusunda kentlinin kültürel sermayesi ve habitusları hakkında fikir sahibi olunmuştur.

Suriyeli göçmenlerin yeni mekânda etkileşim durumlarının değerlendirilmesi amacıyla, göçmen ailelerle yaşadıkları konutlarda görüşülerek, konutların fiziksel durumu gözlenip, kullanıcının memnuniyeti hakkında bilgiler edinilmiştir. Ayrıca katılımcıların mahalledeki komşuluk ve mekânla kurduğu ilişkileri tespit edip, bu ilişkilerin kendi hemşerileri ile mi yoksa yeni toplulukla mı olduğu, sıklıkla gittiği yerlerden ve kentten duyduğu memnuniyete bakılmıştır. Ancak göçmenin yeni mekânda aidiyetini ve algılarını değerlendirmek için yeni yaşam alanı ile önceki yaşam alanı arasındaki farklılıkların karşılaştırılması düşünülmüştür, buna dayanarak alan çalışmasındaki göçmenler Halep'ten geldikleri için Halep kentindeki yaşam alanları ve halkının kültürlerine dayalı bir mekân kullanımı ele alınmıştır.

Sonuç olarak; araştırmanın temel soruları bakımından bulgular yorumlandığında, irdelenen kavramlar ile mekân-göçmen etkileşiminin ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır:

- Göçmenlerin yerleştikleri yerleri seçmeleri farklı faktörlere dayanmaktadır. Katılımcıların büyük kısmının kendi hemşerilerinden bilgi alarak, akrabaların ve tanıdıkların yanında oturduğu, diğer kısmının ise kendi araştırmalarına dayalı iyi bir sosyal çevrede oturmayı tercih ettiği ya da iş yerine yakın bir yere yerleştiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucundaki bulgulara dayanarak görüşülen ailelerin çoğunun oturduğu çevreden memnun olduğu, göçmenlerin kendi habituslarıyla geçmişteki alışkanlıklarını bir şekilde devam ettirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.
- Göçmenlerin kültürel kimliklerini mekâna (özellikle konutlarda) farklı durumlarda yansıttıkları görülmüştür; Konut alanında göçmen katılımcıların kültürel kimliklerine bağlı olarak mekânı biçimlendirdikleri tespit edilmiştir. Mülkiyet durumu; mekân değişikliği yapmada önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan bazı katılımcıların kendi mahremiyetlerini sağlamak için gerçekleştirdikleri bazı değişiklikler; açık mutfaklı konutlarda, mutfağı salondan ayırmak için açık duvar, kalın perde ya da paravan kullanarak kapatmak, diğer konutlarda ise, misafir geldiğinde erkek, kadın birlikte oturmayı tercih etmeyen ailelerin çoğunun, çocukların odasına kanepeler yerleştirilerek yedik

oturma alanı oluşturmak, gibi çözümlerle katılımcıların dini kimliklerini mekâna yansıtmiş olduğu anlaşılmaktadır. Yanı sıra bazı katılımcıların konutlarında kullandığı bazı mobilyalarla ya da dekoratif eşyalarla Halep'teki konutlarındaki yaşantıyı devam ettirmeye çalıştığı gözlenmiştir. Bu şekilde göçmenlerin taşıdığı kültürel bellekleri sayesinde kendi kimliklerini mekâna yansıttıkları tespit edilmiştir. Halep'te zengin bir yeşil alana sahip olmayan halk, akrabalarını ziyaret ederek boş vakitlerini değerlendirirken, önceki çevrelerinden daha zengin bir yeşil alan bulduklarını ifade ettikleri İstanbul'da parklara sık sık gittikleri görülmüştür. Bu durum kent ölçeğinde bir memnuniyet ve aidiyet duygusuna işaret etmektedir.

- Göçmenlerin sosyal ve mekânsal aidiyetleri, mekân üzerinde memnuniyet durumları gözlenerek ve yeni mekânda nasıl davrandıkları ve ne tür ilişkiler kurdukları izlenerek tespit edilmiştir. Konut ölçeğinde katılımcıların çoğunun, geçmişteki gibi mekânı kullandıkları görülmüştür, bu şekilde göçmenin kendi habituslarıyla davrandıkları görülmüştür. Ayrıca mekânı biçimlendirerek kimliğini yansıtan göçmenlerin, kendi mekânlarını diğer mekânlardan farklılaştırarak, bu sayede mekânsal aidiyetlerinin geliştiği görülmektedir. Yanı sıra katılımcıların, konutta farklı faktörlerden dolayı (eski alışkanlıkları sürdürmeye izin vermeyen tasarım, rutubet ve eski mutfak dolapları gibi nedenlerden dolayı düşük fiziksel nitelikler, eski konutlarına göre farklı iç malzemeler.....gibi) genel olarak büyük oranda memnun olmadığı görülürken, konutun çevresi ve kentin fiziksel özelliklerine yönelik beğenme duygularının arttığı ve kentsel mekânları farklı sıklıklarla kullanarak yer aidiyetlerinin oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların kurdukları farklı sosyal ilişkiler sayesinde aidiyet duygularının geliştiği görülmüştür. Özellikle bilindiği gibi Başakşehir'de bulunan Kur-an eğitim merkezlerine katılan katılımcıların, sosyal yaşamlarının kalitesinin iyi bir şekilde yükseldiği ve aidiyet duygularının güçlendiği görülmektedir.
- Göçmenlerin kentle ve toplumla bütünleşmesinde farklı faktörlerin etkisi olmuştur. Yeni mekânda çevrenin fiziksel kalitesi ve güvenliği, sosyal özgürlük, hemşeri yanına yerleşmek, sosyal merkezlerle iletişimde olmak gibi faktörler sayesinde göçmenlerin çoğunun farklı sosyal ilişkiler kurdukları tespit edilmiştir. Bu farklı faktörlerin ortaya koyduğu sonuçlar, sosyal sermaye birikimlerine dayanmaktadır.

Dolayısıyla farklı nedenlerden dolayı sosyal sermayeye sahip olmayan katılımcıların içe dönük yaşadıkları anlaşılmaktadır. Göçmenlerin, toplumla etkileşme durumları; hemşerilik ilişkileri ile bağlantılıdır. Hemşeri ilişkilerine göre iki gruba ayrılan göçmen katılımcılar; hemşerilik ilişkilerine sıkı bağlı olan göçmenler, yeni toplumla ilişki kurmak istemelerine rağmen, genelde kendi hemşerileri yanında oldukları için dil öğrenmekten vazgeçmektedir. Bu da toplumla etkileşimlerini olumsuz etkilemektedir. Hemşeri ilişkilerine sıkı bağlı olmayan, dışa dönük grubun ise, yerli halkla bütünleşmeye daha yetenekli olduğu tespit edilmiştir. Yanı sıra iki gruptan farklı oranda yerli halkla iletişim kurabilen kişilerin çoğu farklı gelir düzeyinde ve 45 yaş altı grubundan olmaları neticesiyle, yaş grubunun yeni toplumla bütünleşmesinde önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın bir diğer önemli tespiti olarak, mekân kalitesinin değerlendirilmesinde bireyin mekân algılamasının çok etkili olduğu görülmüştür, buna dayanarak çalışmada farklı gelir gruplarına ait katılımcıların bulunduğu farklı kalitedeki çevre fikirlerinin farklı olduğu görülmektedir. Önceki yaşamda çok kaliteli çevreden gelip bugünkü yaşamdan (üst-orta gelir düzeyinde olmasına rağmen) memnun olduğunu dile getirmeyen katılımcıların olmasına karşı, şiddet gören veya sosyal kısıtlamalar altındaki yaşam geçmişine sahip, bugünkü yaşamdan ekonomik zorluklarına rağmen çok memnun olduklarını ifade edenler de vardır. Dolayısıyla göçmenler farklı beklentilere sahip oldukları için, yeni mekânı farklı bir şekilde değerlendirdikleri söylenebilir (özgürlük ve güvenlik çok olumlu etkilerken sosyal sermayenin kaybolması olumsuz etkilemiştir). Ayrıca göçmenler, yeni mekânla ve yeni toplumla etkileşerek, sosyalleşerek yeni kültürel özellikleri benimseyebilir, bunun sonucunda kendi kimlikleri değişikliğe uğrayabilmektedir. Buna dayanarak çalışmada konut ölçeğinde, kullanıcının evin büyük salonuna ya da balkonuna eski yaşamlarındaki gibi ihtiyaç duymadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmanın başlangıcında; göçmenlerin yerli toplumla kaynaşıp kaynaşamamasının ekonomik ve eğitim düzeyi ile ilişkili olacağı düşünülmüştür. Ancak araştırmanın 36 katılımcısından sadece 9'unun yerli halkla kaynaştığı ve onlardan sadece 7 kişinin üst-orta ve orta gelir gruplarına ait olduğu tespiti üzerine, çalışmada yeni toplumla kaynaşmanın ekonomik durumla ilişkili olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu gruptan 6 kişi üniversite mezunu grubuna aitken, eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu söylenebilir. Tezin

örneklemelerinin kaynaşmayan grup sayısının büyük olmasının nedenleri muhtemelen ; göçmenin yoğun işe sahip olması ve boş vakitlerinde ancak ailesiyle görüşebilmesi, dil öğrenmemesi ya da farklı nedenlerden öğrenememesi; hemşerilerinin yanında bulunmasından dolayı diğer topluluklarla ilişki kurmaya ihtiyaç duymaması; yerli halkın önyargısıyla karşılaşmaların kendi topluluklarına dönük kalmayı tercih etmesi gibi farklı nedenlerin, farklı gelir ve eğitim seviyelerinden oluşan göçmenlerin toplumla kaynaşmamalarına sebep olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın başlangıcında; göçmenlerin dernek ilişkilerinin fazla olacağı düşünülürken; hemşerilik ilişkilerinin daha çok aile ilişkileri düzeyinde kaldığı görülmektedir.

Önceki bölümlerde görüldüğü üzere göçmenlerin kendi hemşerilerinin yanına yerleştikleri zaman bir mekân ayrışması olduğu görüşüne karşı, hemşeriler arasında oluşturdukları ağların, göçmenin yeni mekâna alışmasında önemli rol oynadığı ve mekân aidiyeti duygularını güçlendirebilecekleri de diğer görüşler arasındadır. Bu iki görüşe bakılarak ve tez kapsamında mahalle ve kent alanından katılımcıların memnuniyetinin yüksek olup, kentsel mekânları sıklıkla kullandıkları tespit edilmiş, bunun yanı sıra Halep'te farklı din ve mezheplere mensup topluluklarla yaşayanların yüksek sosyal etkileşim yeteneklerine sahip olduklarının bilinmesiyle birlikte bu göçmenlerin hemşeri ilişkilerinin yanında yeni toplumla kaynaşabileceği ve yeni mekâna bağlılık yaşayabileceği düşünülmektedir. Ancak farklı nedenlerden dolayı dil bilmeyenlerin oranının özellikle kadınlar açısından yüksek olduğu ve Türk toplumunda oluşan önyargıların da dil bilmeme kadar, göçmen ve toplum arasındaki bağı etkilediği tahmin edilmektedir.

Tez kapsamında göçmen katılımcıların incelendikleri farklı durumlara bağlı olarak, göçmenlerin konut alanında yaptıkları farklı değişiklikler ve davranışlar sayesinde kendi aidiyetleri büyük oranda sağlanmış ve katılımcılar yeni çevreyi beğendikleri için farklı kentsel mekânları sıklıkla kullanmalarıyla, yer aidiyetinin güçlü olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla göçmenlerin, yeni mekâna aidiyet duygularının güçlü olduğu anlaşılmaktadır. Aidiyet, mekân kalitesinin koşullarından önemli biri olurken, bir yerde bütün toplulukların aidiyet duyguları gerçekleştiği zaman, bu yerin kalitesinin yükselmesine neden olur, ancak farklı topluluklardan oluşan toplumun içindeki bazı topluluklar, (göçmen gibi) toplumun bazı yerlerine ait olduğunu hissederken, (yerli toplumla bütünleşememe nedeniyle), zaman içerisinde diğer yerlerden uzak olmalarıyla birlikte, bir mekân ayrışması görülmeye neden olacaktır.

KAYNAKÇA

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).** *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması.* Ankara: AFAD tarafından hazırlanmıştır, 2017.
- Assmann, J.** *Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik.* Çev. Ayşe Tekin. İstanbul: Ayrıntı yayınları, 2015.
- Barut, M.** *Zorunlu göçe maruz kalan Kürt kökenli T.C. vatandaşlarının göç öncesi ve göç sonrası sosyoekonomik, sosyokültürel durumları, göçün ortaya çıkardığı sorunlar; askeri çatışma ve gerginlik politikaları sonucu yaşam alanlarını terk eden göç mağdurlarının geri dönüş eğilimleri.* İstanbul: Göç-Der Yayınlanmamış Rapor, 2001.
- Berry, J. W.** "Lead Article, Immigration, Acculturation, and Adaptation", *Applied Psychology Dergisi*, 46 (1) (1997): 5-68.
- Bilgin, N.** *Sosyal Psikoloji Sözlüğü, Kavramlar, Yaklaşımlar.* İstanbul: Bağlam yayınları, 2007.
- Boyacıoğlu, E.** "Kent ve Konut". *TMMOB Mimarlık Odası Ankara Şubesi*, dosya 20, Eylül 2010.
- Building Markets,** *Türkiye- Suriye iş ortaklıkları, Fırsat yeni doğuyor.* Haziran 2018 .
- Buz, S.** Köken Ülkesi- Sığınılan Ülke Hattında Kadın Sığınmacılar ve "Geçicilik". *Cins Cins Mekân.* Ed. Ayten Alkan. Varlık yayınları, 2009, pp.303-327.
- Castles, S. ve Mark, J. M.** *Göçler Çağı- Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri.* İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011.
- Çağlayan, H., Özar, Ş. ve Doğan, A. T.** *Ne değişti? Kürt kadınların zorunlu göç deneyimleri.* Ed. A. Bora. Ankara: Ayizi Yayınları 11. 2011.
- Çakır, V.** "Suriyeliler Türkiye'de 8 Bin Şirket Kurdu". *Haberler.com* (20 Ekim 2017). Erişim: 10 Nisan 2019. <<https://www.haberler.com/suriyeliler-turkiye-de-8-bin-sirket-kurdu-10152724-haberi/>>
- Çetin, İ.** "Türkiye'de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu". *Sosyoloji Dergisi*, 34(2016): 197-222.
- Çiçekli, B.** *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar,* Ankara: Seçkin yayınları, 2009.

- David, J.C. ve Hretani, M.** *Tarih Şehri Halep*. Halep: Dar şuaa yayınları, 2011.
دايفيد, جورج كلود و حريتاني, محمود. *حلب مدينة التاريخ*. حلب: دار الشعاع للنشر, 2011.
- Depeli, G.** “Görsellik ve Kültürel Bellek İlişkisi: Göçmenin Evi”. *kültür ve iletişim Dergisi*, 13 (2) (2010): 9-39.
- De Rouen, A.** 1950'lerin İstanbul'u: Konuktan Apartmana. *Bir Varmış Bir Yokmuş: Toplumsal Bellek, Mekân ve Kimlik Üzerine Araştırmalar*. Ed. Tahire Erman ve Serpil Özaloğlu. İstanbul: Koç Üniversitesi yayınları, 2017, pp.33-47.
- Dülgeroğlu Yüksel, F.Y., Özay, F.A., Pulat Gökmen, G.** “Kentsel Dinamikler ile Değişen Enformel Konut Yerleşmelerinde “Aidiyet” Kavramını Tartışılması”. *Megaron Dergisi*, 14 (1) (2019): 100-108.
- El-Esedi, H.** *Karşılaştırmalı Halep Ansiklopedisi*, Halep:Al-Adiyet dergisi, (t.y.).
الأسدي, خير الدين. *موسوعة حلب المقارنة*. حلب: نشر وتوزيع جمعية العاديات.
- El-Esedi, H.** *Halep'in Mahalleleri ve çarşıları*. Şam: Kültür ve Milli Rehberlik Bakanlığı yayınları, 1984.
الأسدي, خير الدين. *أحياء حلب وأسواقها*. دمشق: نشر وتوزيع وزارة الثقافة والتوجيه الوطني, 1984.
- El-Jesri, M. A.** , *Halep'teki Modern Ev Mimarisinde Mimari Formlarda Trendler Ve Kontroller*. (Y.L. tezi). Halep: Halep Üniversitesi, 2015.
الجبسري, محمد عبدالله. *اتجاهات و ضوابط الشكل المعماري للعمارة السكنية الحديثة في مدينة حلب*, (رسالة ماجستير), حلب: جامعة حلب, 2015.
- Ellialtıoğlu, B.** *Mekânda Kişiselleşme ve Kendileme*. (Y.L. tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, 2007.
- El-Refai, M. F.** *Halep, Tarihle Mühendislik Arasında*. Halep: Halep üniversitesi Yayınları, 1996.
الرفاعي, محمود فيصل. *حلب بين التاريخ والهندسة*. حلب: جامعة حلب, 1996.
- Erdoğan, E. Ü. Tarlan, K. V.** *Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki Sivil Hayata İntibakına Yönelik Enventer Çalışması*, Ed. Emel Kurma, Ebru Karşın Danzıkyan ve Şevin Gülfer Sağnıç. Friedrich Naumann Vakfı ve Açık Toplum Vakfı, Ekim 2016.
- Erdoğan, M.** *Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri- Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği*. Marmara Belediyeler Birliği Kültürü Yayınları, Ocak 2017.

Erman, O. "Mekânsal Komşuluk Kavramı Üzerinden Mimari Mekânın Analizi"
Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 32(1) (2017): 165-176.

Etil, H. ve Demir, M. Pierre Bourdieu'nün Bilim Sosyolojisine Katkısı: "Alan Teorisi", "Habitus" Cini ve "Refleksivite Talebi". *Cogito Dergisi*, (76) (2014): 312-345.

Gaube, H. Vert, E. *Halep: Alt Doğuda Bir Uluslararası Ticaret Merkezi'nin Kentsel Yapısı, Sosyal Yapısı ve Ekonomik Hareketine İlişkin Tarihsel ve Coğrafi Çalışmalar*. 1. Baskı, 2 cilt (S.Olabi, çeviren ve incelenen). Şam: Kültür Bakanlığı yayınları, 2007.

غاوبه, هايونتز. فيرت, أويفن. " حلب..دراسات تاريخية وجغرافية حول البنية العمرانية و التركيبية الاجتماعية والحركة الاقتصادية لأحد مراكز التجارة الدولية في الشرق الأدنى". ترجمة: صخر علي. دمشق: الهيئة العامة السورية للكتاب, 2007.

Geçkili, P. "Aidiyet Üzerinden Mekân-İnsan İkiligi ve Dönüşüm Pratikleri". *Arkiteri* (Haziran 2015). Erişim: 18 Aralık 2018 <<http://www.arkitera.com/proje/4411/aidiyet-uzerinden-mekân-insan-ikiligi-ve-donusum-pratikleri>>

Gonla, Y. *17. Yüzyılında Halep "Halep Evleri"*. Çev. Muhammad Hayyata. (t.y.).

غونيل, يوليا, حلب في القرن السابع عشر "البيت الحلي", ترجمة: محمد وحيد خياطة.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, "İstatistikler, Göç İstatistikleri, Geçici Koruma"

Erişim: 22 Nisan 2019 <http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici_koruma_363_378_4713_icerik>.

Göregenli, M. *Çevre Psikolojisi, İnsan- Mekân İlişkileri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları, 2010.

Göregenli, M. Karakuş, P. "Göç Araştırmalarında Mekân Boyutu: Kültürel ve Mekânsal Bütünleşim". *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34) (2014): 101-115.

Göregenli, M., Karakuş, P., Umuroğlu, G. İ. ve Ömüriş, E. *Selçuk kent belleği: Dün, bugün ve geleceğin zihinsel temsilleri*. İzmir: Selçuk Belediyesi, Selçuk Efes Kent Belleği Yayınları, 2013.

Güleç Solak, S. "Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış". *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (1) (2017):13-36.

Güceloğlu, D. *İnsan ve Davranışı- Psikolojisinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2004.

Güney, S. *Davranış Bilimler*. Ankara: Nobel yayıncılar, 2018.

Gür, Ş. Ö. *Doğu Karadeniz örneğinde konut kültürü*. İstanbul : Yapı Endüstri Merkezi , 2000.

Halabi, A. *Aljazeera.net*. (12 Ocak 2017). Erişim: 24.03.2019

<<https://www.aljazeera.net/news/reportsandinterviews/2017/12/12/%D9%83%D9%8A%D9%81-%D8%AA%D8%A8%D8%AF%D9%88-%D8%AD%D9%84%D8%A8-%D8%A8%D8%B9%D8%AF-%D8%B3%D9%86%D8%A9-%D9%85%D9%86-%D8%B3%D9%8A%D8%B7%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%B8%D8%A7%D9%85>>.

حلبی, عمرو. "كيف تبدو حلب بعد سنة من سيطرة النظام؟". *أخبار الجزيرة*. . (12.12.2017). تاريخ الوصول:

24.03.2019

Hamide, A. *Halep Şehri*. Şam: Kültür Bakanlığı yayınları, 1992.

حميدة, عبد الرحمن, , *محافظة حلب, سلسلة بلادنا*. دمشق: وزارة الثقافة, 1992.

Hilel, F. *Halep- Eski ve Yeni*. Halep: Halep'te Ulusal Basım Arşivi, 2006.

هلال, فؤاد, (2006), حلب القديمة والحديثة, دراسات تاريخية وأثرية واجتماعية وثقافية واجتماعية وإدارية عن حلب. أرشيف حلب الوطني للنشر..

Ilgın, C. Hacıhasanoğlu, O. "Göç - aidiyet ilişkisinin belirlenmesi için model:

Berlin / Kreuzberg örneği". *İtü Dergisi*, 2 (2006): 59-70.

Jourdain, A. Naulin, S. *Pierre Bourdieu'nün Kuramı ve Sosyolojik*

Kullanımları, Çeviren: Öykü Elitez, İstanbul: İletişim yayınevi, 2016.

Kahraman, D. M. "İhtiyaçları ve Mekânsal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde

Yaşanılabilirlik Olgusu ve Mekânsal Kalite". *Planlama*, 24(2) (2014):74- 84.

Kantakji, L. *Design Transformations of Residential Architecture in The Syrian Cities*

Since Independence Till Now (Case Study: Aleppo City). (Doktora tezi). Halep:

Halep Üniversitesi, 2013.

قندقجي, ليلي ابراهيم. *التحولات التصميمية للعمارة السكنية في المدن السورية منذ عهد الاستقلال و حتى وقتنا الحالي* (مدينة حلب : حالة دراسية), (رسالة دكتوراه). حلب: جامعة حلب, 2013.

Kalaji, R. *Hayrettin, El-Esedi, Hayatı ve Eserleri*. Elektronik sürümü: 2017

قلعه جي, عبد الفتاح رواس, (1980). *العلامة خير الدين الأسدي, حياته وأثاره*. الإصدار الإلكتروني: صفحة أوراق الخريف- حكايات حلبية من الزمن الجميل: 2017.

Kapu, H. " Sosyal Sermaye ve Organizasyonların Öngörü Yeteneğini

Geliştirme Gücü". *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22 (1) (2008): 259- 288.

- Kılıçkiran, D.** Göçmen Evlerinde Geçmişini Kurmak: Londra'daki Mülteci Kürt Kadınların Konut Mekânları Üzerinden Bir Okuma. 2010, *Bir Varmış Bir Yokmuş: Toplumsal Bellek, Mekân ve Kimlik Üzerine Araştırmalar*. Ed. Tahire Erman, Serpil Özaloğlu, İstanbul: Koç Üniversitesi yayınları, 2017, pp. 293-317.
- Kurtoğlu, A.** "Mekânsal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekânı Olarak Dernekle", *European Journal of Turkish Studies*, 2(2005).
- Lawrence, R. J.** *Housing, dwellings and homes : design theory*. Chichester : John Wiley and Sons: 1987.
- Lordoğlu, K. ve Aslan, M.** "En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014". *Çalışma ve Toplum Dergisi* 2 (2016): 789-808.
- Maalouf, A.** *Ölümcül Kimlikler*, Çev. Aysel Bora, İstanbul: Yapı Kredi yayınları, 2000.
- Mackreath, H. ve Şevin G. S.** *Türkiye'de Sivil Toplum ve Suriyeli Mülteciler*. Çev. Seda Özdemir. Yuttaşlık Derneği, Mart 2017.
- Mejuyev, V.** *Kültür ve Tarih*, Çev. Suat H. Yokova, Ankara: Toplumsal Dönüşüm Yayınları , 1998.
- Maton, K.** *Habitus*, Çev. Tarik Osman, Namaa Centre For Research and Studies, 2008.
- ماتون, كارل. مفهوم الهابيتوس عند بيير بورديو, ترجمة: طارق عثمان, مركز نماء للبحوث و الدراسات, 2008.
- Mollaer, F.** *Kimlik Politikaları, Özdeşlik, Tanınma ve Farklılık*. Ankara: Doğu Batı yayınları, 2014.
- Mugazzel, M.** *Jdaideh Mahallesinde Tarihi Ve Kentsel Çalışma*, (Y.L. Tezi). Halep: Halep Üniversitesi, 2014.
- مغزل, مريم. دراسة تاريخية وعمرانية لحي الجديدة/التومايات حالة دراسية. (رسالة ماجستير). حلب: جامعة حلب, 2014.
- Mukayyet, D.** *Tek Ailelik Meskenlerin Tasarlamalarının Üzerinde Etkili Faktörler (Halep Örnek Olarak)*. (Y. Lisanas tezi). Halep: Halep Üniversitesi, 2011.
- مقيد, ديمة. العوامل المؤثرة على تصميم مسكن العائلة الواحدة- مثال مدينة حلب. (رسالة ماجستير). حلب: جامعة حلب, 2011.
- Muselli, İ.** "Geçmişle Bugün Arasında Halep Şehrinin Planlaması". Coğrafya ve Planlama semineri. Halep Üniversitesi: Edebiyat Fakültesi, Coğrafya bölümü. Halep, 15-17 Mayıs 2007.
- موصلي, عماد الدين. تخطيط مدينة حلب بين الماضي والحاضر والمستقبل, ندوة الجغرافية والتخطيط, جامعة حلب, 15-17 أيار/2007.

Mülteciler Derneği, "Türkiye'de Evlenme Şartları". 20 Mart 2019, Erişim; 4 Nisan 2019 < <https://multeciler.org.tr/turkiyede-evlenme/> >

Neumann, S. Farklılığın Olumsuz Algılanması Ve Sınıflandırılması: Kanada Ve Almanya'da Ülke İçinde Eğitim Görmüş Yüksek Vasıflı Göçmenlerin Tanınmama, Aşağı Görülme Ve Ayrımcılık Tecrübeleri. *Göç ve Kültürel Sermaye- Türkiye, Almanya, Kanada ve Büyük Britanya'da Yüksek Vasıflı Göçmenler*. Ed. Arnd-Michael Noul, Karin Schittenhelm, Oliver Schmidtke ve Anja Weib. İstanbul: Kitap yayınevi, 2011, pp. 300-318.

Nohl, A. M. *Kültürlerarası pedagoji*, Çev. R. Nazlı Somel, İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi , 2009.

Nohl, A. M. *Eşya ve İnsan- Bir Pratik İlişkinin Felsefesi, Pedagojisi ve Sosyolojisi*, Çev.Özden Saatçi, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018.

Nohl, A. M. Schittenhelm, K. Schmidtke, O. ve Weib, A. *Göç ve Kültürel Sermaye-Türkiye, Almanya, Kanada ve Büyük Britanya'da Yüksek Vasıflı Göçmenler*. İstanbul: Kitap yayınevi, 2011.

Palabıyık, A. "Pierre Bourdieu Sosyolojisinde "Habitus", "Sermaye" ve "Alan" Üzerine", *Liberel Düşünce Dergisi*, Sayı 61-62 (2016): 121-141,.

Rapoport, A. *Kültür Mimarlık Tasarım*, Çev.Selçuk Batur, İstanbul: Yapı yayın, 2004.

Sandal, E. K. Hançerkıran, M. ve Tıraş, M. "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki Yansımaları", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15(2) (2016): 461-483.

Smith, T. Nelischer, M. ve Perkins, N. "Quality of an Community: a Framework For Understanding The Relationship Between Quality and Physical Form". *Landscape and Urban Planinig Dergisi*, 39 (1997): 229-241.

Soyer, C. "Suriyelilerin Türkiye'de Yaşadıkları Sorunlara Genel Bir Bakış".

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı(ikgv) (21.06.2016). Erişim:29 Mart 2019.

<file:///E:/tez%20konular/proje%20arştırma/26.12.2107%20kaynaklar/Suriyeli%20göçmenler/1/Suriyelilerin%20Türkiye'de%20Yaşadıkları%20Sorunlara%20Genel%20Bir%20Bakış%20-%20Sivil%20Toplum%20için%20Destek%20Vakfı.html>.

Suriye İstatistik Bürosu. Erişim: 22 Nisan 2019 < <http://www.cbssyr.sy/>>

المكتب المركزي للإحصاء- سوريا, "مؤشرات قوة العمل خلال الفترة(2001-2011)". تاريخ الوصول: 22 نيسان

.2019

- Suved, R. Veyha, M. Ve Rakkad, W. Aile kalıpları ve Gelişimi.** Şam, 2007,
Erişim:16.06.2018 < <http://www.cbssyr.sy/studies/st13.pdf>>
سويد, ريماء, ويحا, محمد. الرقاد, وضاح. أنماط الأسرة وتطورها. دمشق 2007.
- Swartz, D. Kültür ve İktisad Pierre Bourdiue'nün Sosyolojisi.** Çeviren: Elçin Gen, İstanbul:İletişim yayınevi, 2011.
- Şahin, O.** "Suriyeli Mültecilerin Dağılımı ve Son Rakamlar". *Stratijik*. (20 Nisan 2016). Erişim: 7 Nisan 2019.
< <https://www.stratejikortak.com/2016/04/suriyeli-multecilerin-sayisi.html>>
- Şamaa, H. The İmportance of Reginol and Spatial Dimension of Urban Settlements in Large Cities: A Case Study of Aleppo Governorate.** (Y.L. tezi) Halep: Halep Üniversitesi, 2013.
شمااع, هبة. أهمية البعد الاقليمي المكاني للتجمعات العمرانية في المدن الكبيرة - حالة دراسية محافظة حلب. (رسالة ماجستير). حلب: جامعة حلب, 2013.
- T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriye Vatandaşlarına Yönelik Sosyal Uyum ve Psikososyal Destek Çalışmaları Koordinasyon ve Planlama Çalışmayı.** Ankara 2016.
- Türk Kızılay Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü, Göç İstatistik Raporu,** Temmuz 2017.
- Weir, A.** Taylor ve Foucault Arasında Modern Kimlikler, *Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*, Ed. Jan Assmann. Ankara: Doğu Batı yayınları, 2014.
- Yagci, G.** "Türkiye'de işyeri açan Suriyeliler 100 bin kişiye istihdam sağlıyor". *euronews* (26 Eylül 2018). Erişim: 10 Nisan 2019.
<<https://tr.euronews.com/2018/09/26/turkiye-de-isyeri-acan-suriyeliler-100-bin-kisiye-istihdam-sagliyor>>
- Yazji, R.** (2016, 20.11). Erişim: 23.01.2019< <https://www.syr-res.com/article/11980.html>>
يازجي, رنا. "البيت العربي في حلب...1- مقدمة عن البيت العربي وأقسامه". *الباحثون السوريون*. (20.11, 2016).
تاريخ الوصول: 23.01.2019.
- Yıldırım Erniş, İ. I. Fiziksel Elemanların Yüzer Yapılarda Mekân Algısına Olan Etkileri: Çevre ve İnsan Davranışı İlişkisi Bağlamında İrdelenmesi.** (Doktora Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012.

EKLER

EK 1 : Alan Çalışması- Görüşme Formu (Toplam 3 sayfa)

EK 2 : 19. Yüzyılın Sonuna Kadar Halep'in Nüfus Dağılım

EK 3 : 20. Yüzyılın Başlarından 1950'ye Kadar Halep'in Nüfus Dağılımı

EK 4 : 1950'den Sonra Halep'in Nüfus Dağılımı

EK 5 : Avcılar- 1. ve 2. Görüşme

EK 6 : Avcılar- 3. ve 4. Görüşme

EK 7 : Avcılar- 5. ve 6. Görüşme

EK 8 : Avcılar- 7. ve 8. Görüşme

EK 9 : Bahçeşehir- 1. ve 2. Görüşme

EK 10: Bahçeşehir- 3. ve 4. Görüşme

EK 11: Bahçeşehir- 5. Görüşme

EK 12: Başakşehir- 1. ve 2. Görüşme

EK 13: Başakşehir- 3. ve 4. Görüşme

EK 14: Başakşehir- 5. ve 6. Görüşme

EK 15: Başakşehir- 7. ve 8. Görüşme

EK 16: Başakşehir- 9. ve 10. Görüşme

EK 17: Başakşehir- 11. ve 12. Görüşme

EK 18: Başakşehir- 13. ve 15. Görüşme

EK 19: Halkalı- 1. ve 2. Görüşme

EK 20: Halkalı- 3. ve 4. Görüşme

EK 21: Halkalı- 5. ve 6. Görüşme

EK 22: Halkalı- 7. ve 8. Görüşme

EK 23: Halkalı- 9. Görüşme

Ek 1: Alan Çalışması- Görüşme Formu (Toplam 3 sayfa)

Görüşme no:	
Görüşme Tarihi	
1- Görüşme Yapılan Kişinin;	
Mesleği	
Cinsiyeti	
Eğitim Durumu	
Medeni Durumu	
Çocuk sayısı	
İkamet yeri	
Ailevi Durumu	
Ailedeki Üye Sayısı Ve Yaşları	
Eğitim Durumları	
2- Suriye'den İstanbul'a Göç Hikayesi	
Evin Bulunması	
Konutta Oturma Süresi	
Konut Değiştirmek İstenmesi	
3-Önceki yaşam:	
3-1- Konutun	
Konumu	
Alanı ve Oda Sayısı	
Fiziksel durumu	
Memnuniyet	
3- 2-Önceki yaşam alanında fiziksel çevre:	
Alt Yapı	
Toplu Taşıma	
Memnuniyet	
3- 3-Önceki yaşam alanında sosyal çevre:	

Sosyal Sınıf	
Boş Vakitlerin Nerelerde Değerlendirildiği	
Komşuluk İlişkileri	

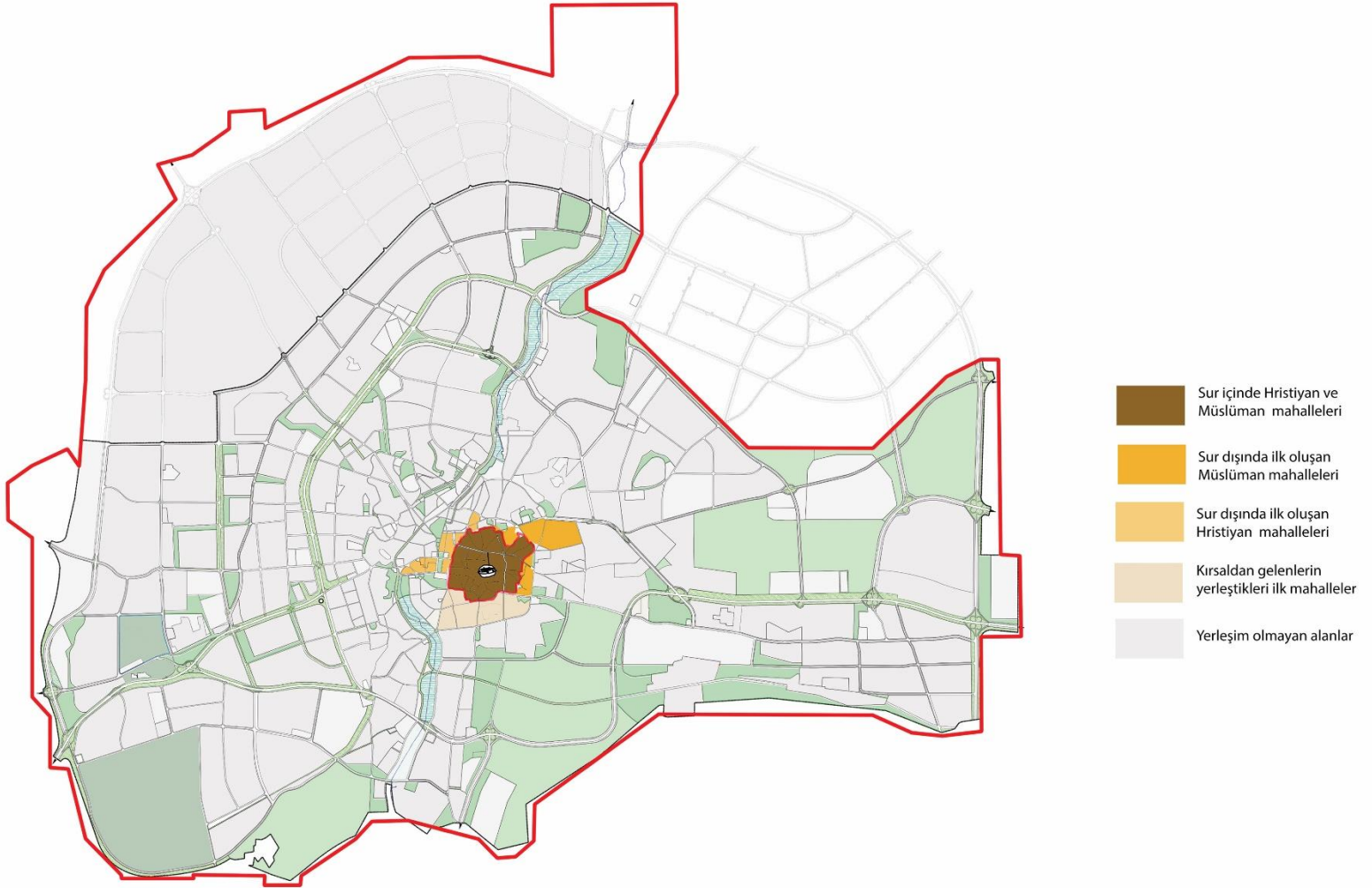
4-Şimdiki yaşam:	
4-1- Konutun	
Mülkiyet Durumu	
Konumu	
Alanı ve Oda Sayısı	
Fiziksel durumu	
Memnuniyeti	
4- 2-Şimdiki yaşam alanında fiziksel çevre:	
Alt Yapı	
Toplu Taşıma	
Memnuniyet	
4- 3- Şimdiki yaşam alanında sosyal çevre:	
Sosyal Sınıf	
Boş Vakitlerin Nerelerde Değerlendirildiği	
Komşuluk İlişkileri	
Türkçe Bilme Seviyesi ve geliştirmesi	
5- Kroki üzerinde: (önceki ve şimdiki yaşam)	
Mekân kullanımı, en çok kullanılan mekân (önceki yaşam)	
Mekân kullanımı, en çok kullanılan mekân (şimdiki yaşam)	
Değişiklik oldu mu?	

7- Yeni mekânda (konut- kent) beğendikleri, beğenmedikleri öğeler

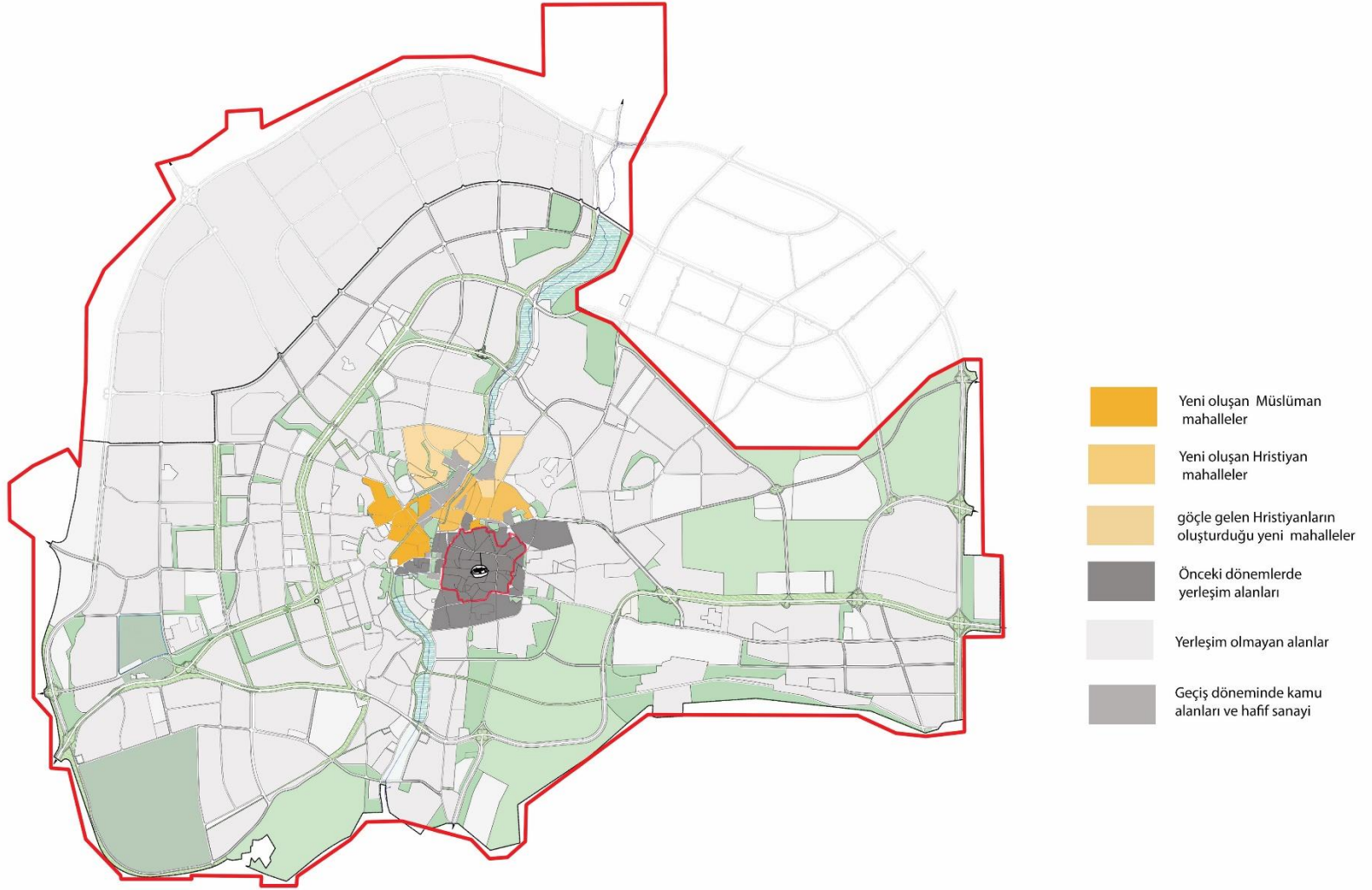
8- İşe giderken ve hafta sonu bir yeri gezerken tercih edilen rota

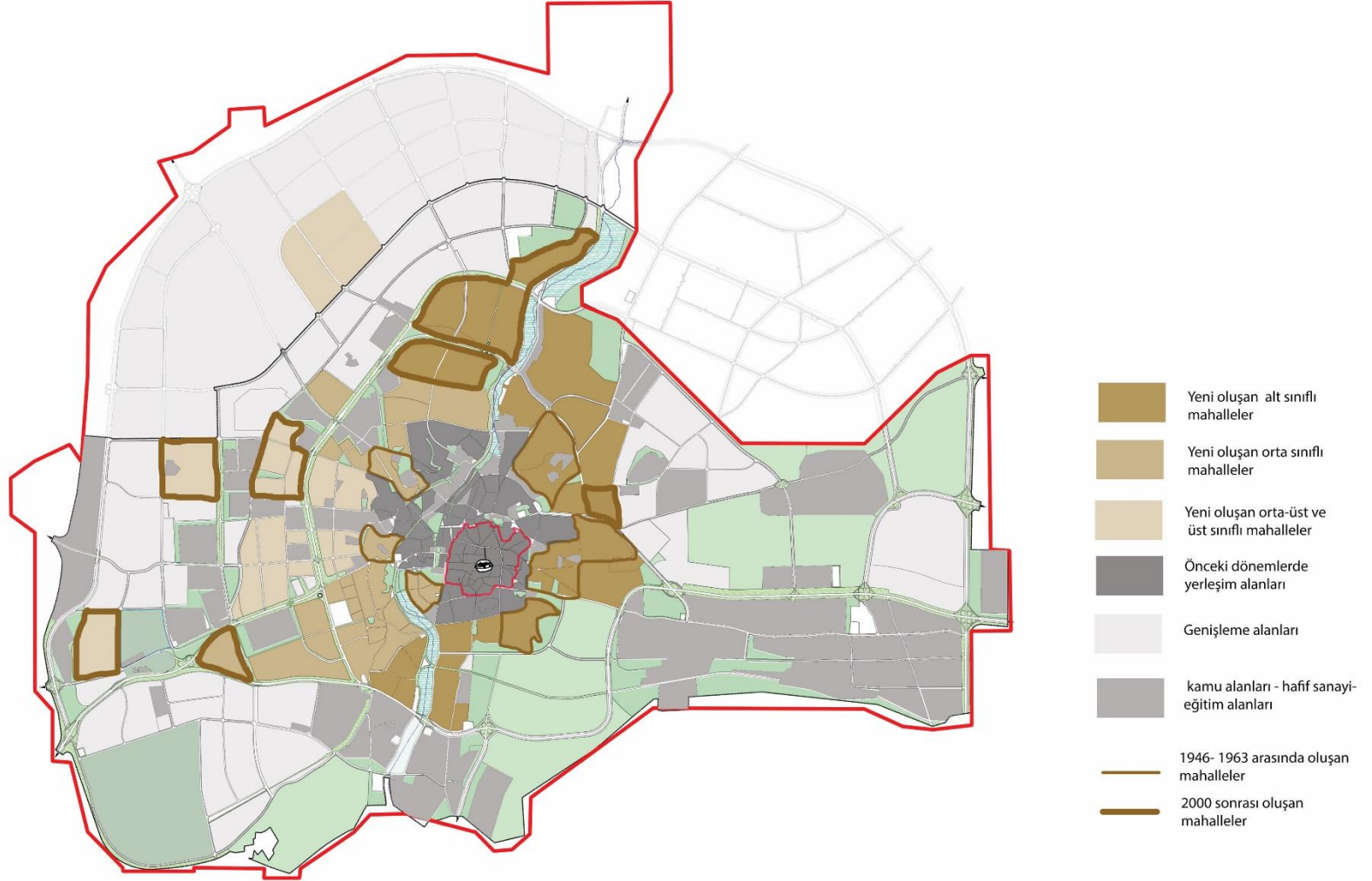
Ek 2: 19. Yüzyılın Sonuna Kadar Halep'in Nüfus Dağılımı

Ek 3: 20. Yüzyılın Başlarından 1950'ye Kadar Halep'in Nüfus Dağılımı

Ek 4:1950'den Sonra Halep'in Nüfus Dağılımı

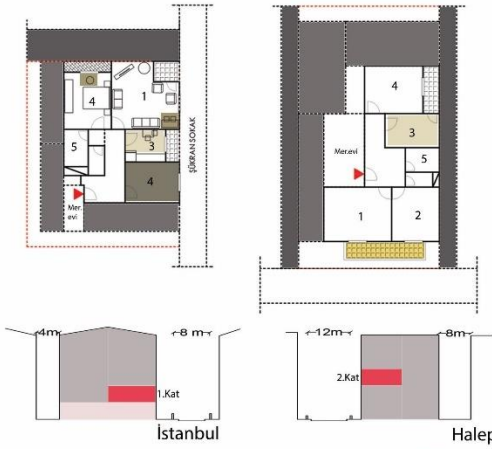
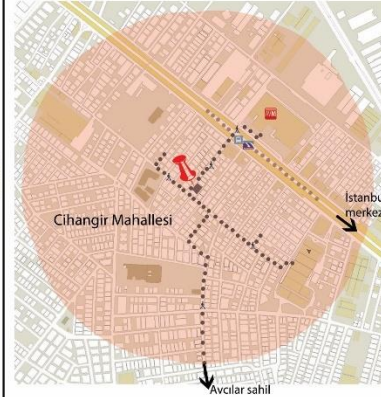
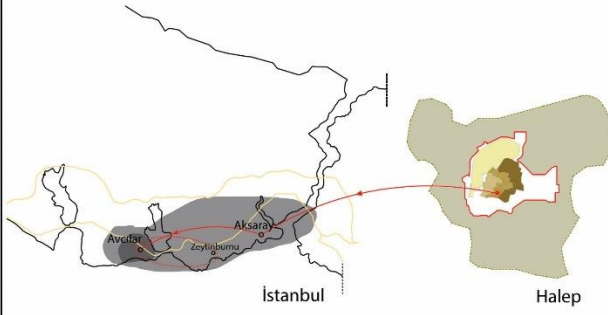
Ek 5: Avcılar-
1.ve 2.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Avcılar-
1.Görüşme

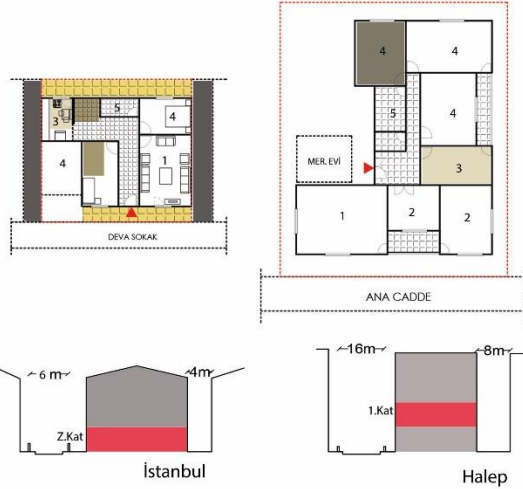
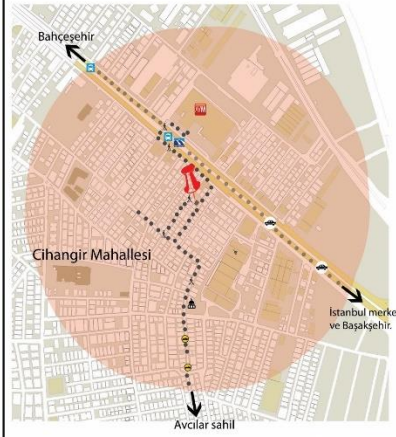
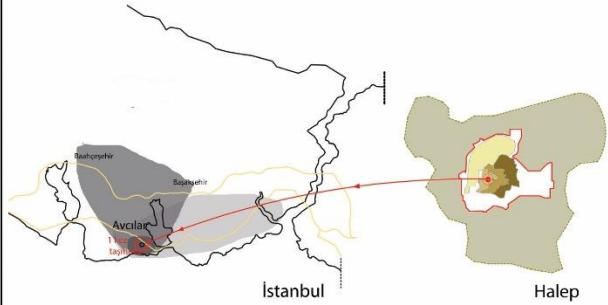

İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

500 metreklik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

Mekan kullanımı		1 Oturma odası	2 Oturduğu kat
Yemek alanı	Yatılı misafir olmasın diye boşaltılan oda	2 Salon	3 Ticari kat
Çok kullanılan açık balkon	Okuma ve bilgisayarda çalışma alanı	3 Mutfak	4 5 katlı bina
		4 Yatak odası	5 Yan daireler
		5 Banyo	6 Yan bina

Avcılar-
2.Görüşme

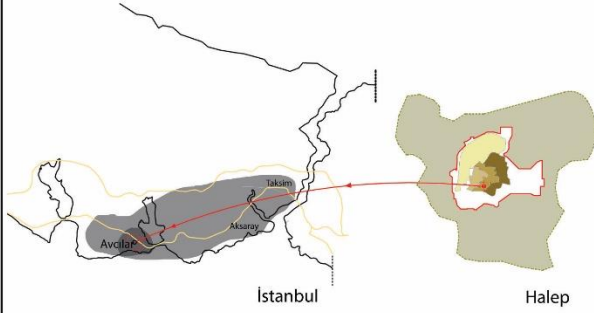

İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları
Neredeyse hiç gidilmeyen yerler		

500 metreklik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

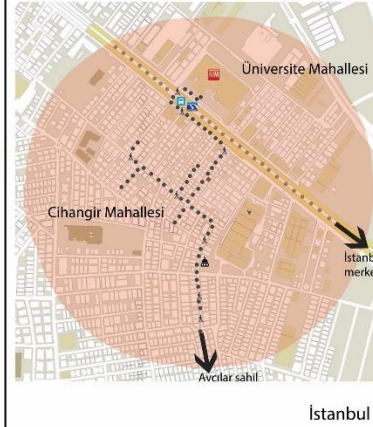
Mekan kullanımı		1 Oturma odası	6 Evin bahçesi
Yemek alanı	İhtiyaç duyulmayan, kullanılmayan oda	2 Salon	7 Oturduğu kat
Mahramiyetsiz kullanılmayan bahçe	Dolapsız, dağınık alanlar	3 Mutfak	8 4 katlı bina
		4 Yatak odası	9 3 katlı bina
		5 Banyo	10 Yan bina

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

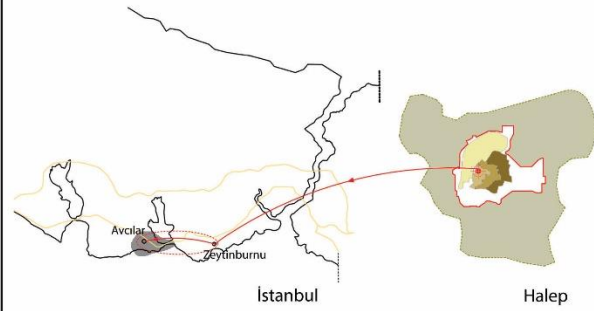
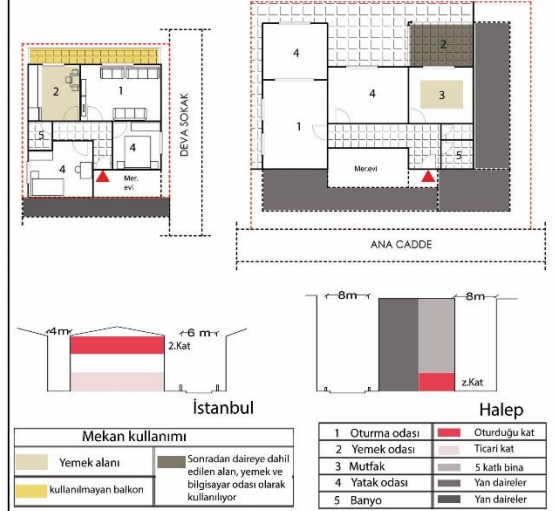
İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

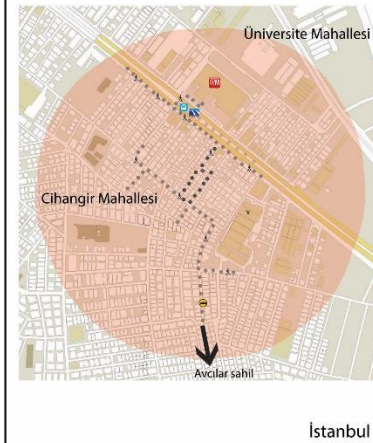

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	Neredeyse hiç gidilmeyen yerler

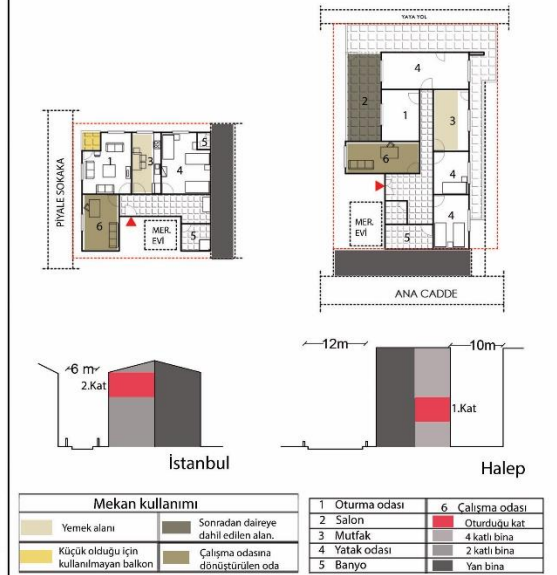
KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

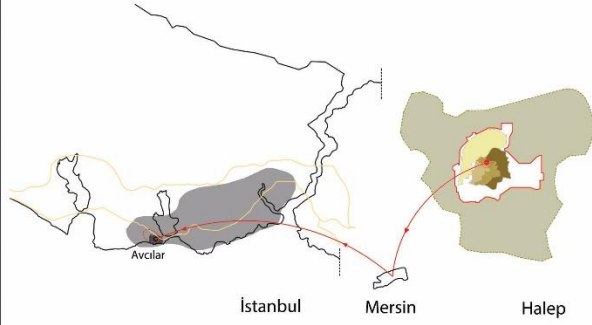
İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	Neredeyse hiç gidilmeyen yerler

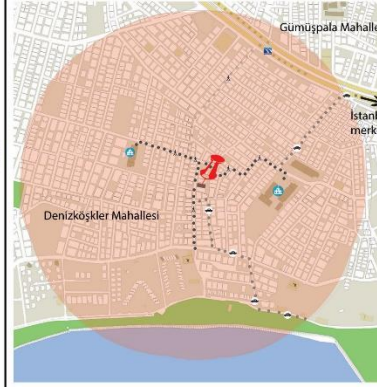

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

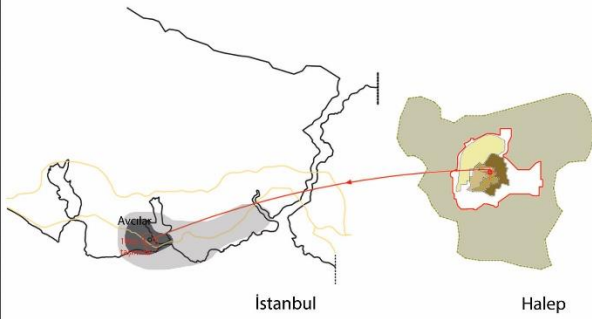

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

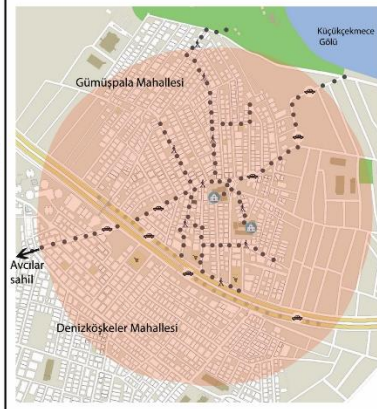
KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

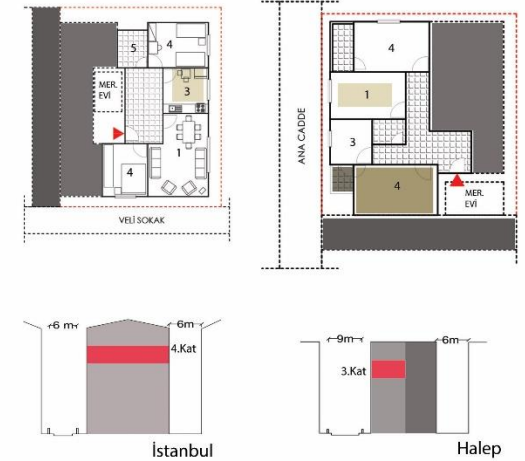
Mekan kullanımı		1 Oturma odası		Oturduğu kat
Yemek alanı	Pisirme alanı olarak kullanılan kapalı balkon	2 Salon	5 katlı bina	
Hiç kullanılmayan balkon	Yemek alanının çocuk odasına dönüştürüldüğü alan	3 Mutfak	Yan daireler	
		4 Yatak odası	Yan bina	
		5 Banyo		

İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Neredeyse hiç gidilmeyen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

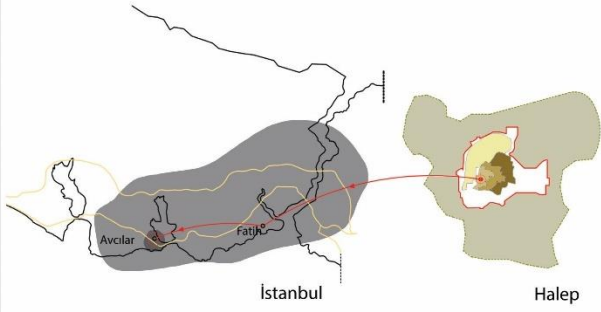
500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	Neredeyse hiç gidilmeyen yerler

Mekan kullanımı		1 Oturma odası		Oturduğu kat
Yemek alanı	Pisirme alanı olarak kullanılan kapalı balkon	3 Mutfak	5 katlı bina	
Kötü aydınlatmaya sahip salonun yatak odasına dönüştürüldüğü alan		4 Yatak odası	4 katlı bina	
		5 Banyo	Yan daire	
			Yan bina	

Ek 8: Avcılar -
7.ve 8.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

500 metrekil alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

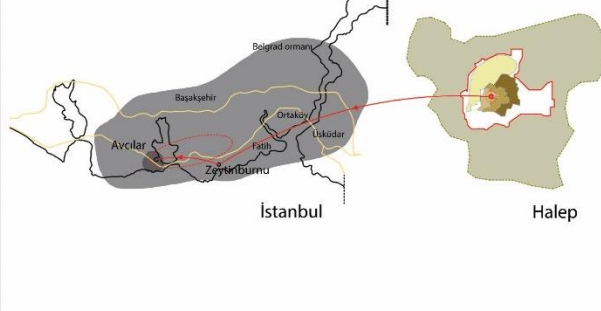
KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Mekan kullanımı		1 Oturma odası	Oturduğu kat
Yemek alanı	Bahçemini için çalışma alanına dönüştürülen alan	2 Çalışma odası	6 katlı bina
Kullanılmayan balkon	Çok güzel manzaraya sahip alan	3 Mutfak	4 katlı bina
		4 Yatak odası	Yan daireler
		5 Banyo	

Avcılar-
8.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

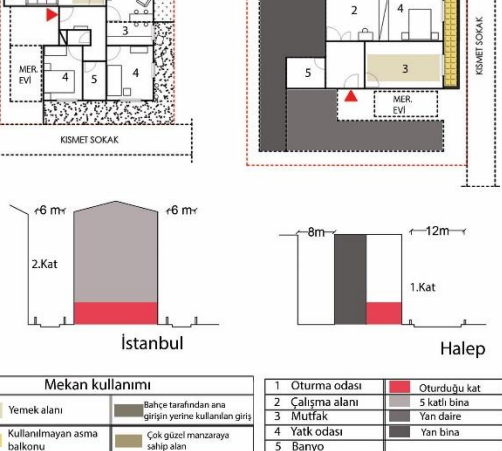
İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

500 metrekil alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

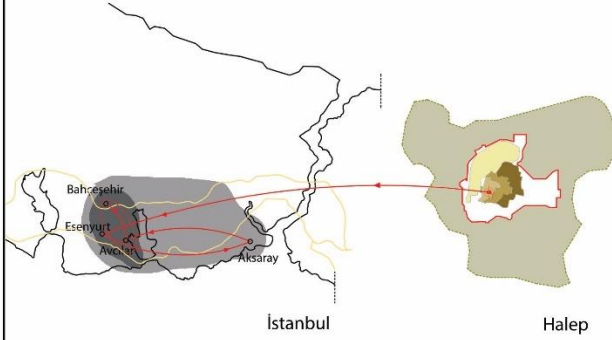
KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Mekan kullanımı		1 Oturma odası	Oturduğu kat
Yemek alanı	Bahçe tarafından ana girişin yerine kullanılan giriş	2 Çalışma alanı	5 katlı bina
Kullanılmayan asma balkonu	Çok güzel manzaraya sahip alan	3 Mutfak	Yan daire
		4 Yatak odası	Yan bina
		5 Banyo	

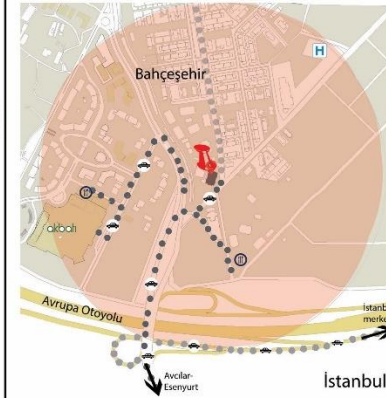
Ek 9: Bahçeşehir
1.ve 2.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

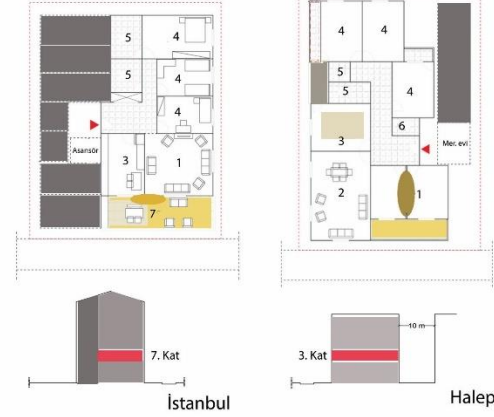
--- İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

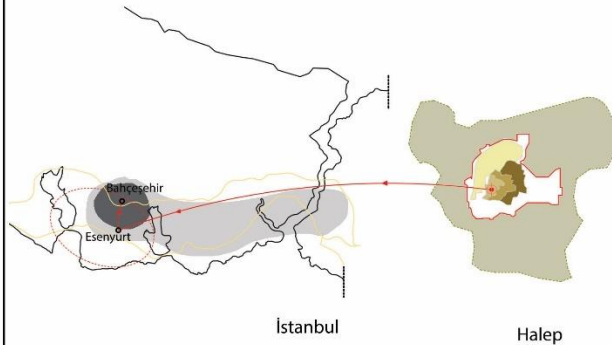
KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

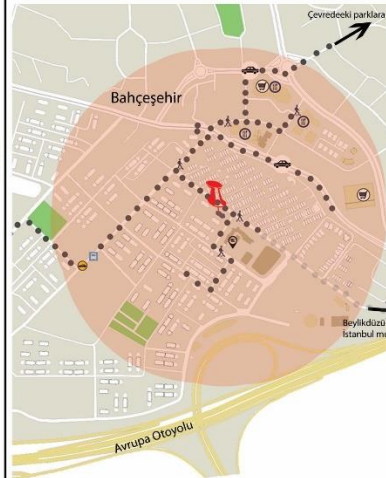
Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Kullanılmayan balkon
Bahçe mobilyası ile terifi edilen balkon	İptal edilen alüminyum kapı
Camla kapalı pijama alanı	Yerleşmeden önce yaptırılan tesisat ve dekoratifler

1 Oturma odası	7 Kapalı balkon
2 Salon	Oturduğu kat
3 Mutfak	Yan daireler
4 Yatak odası	6 katlı bina
5 Banyo	24 katlı bina
6 Çalışma odası	

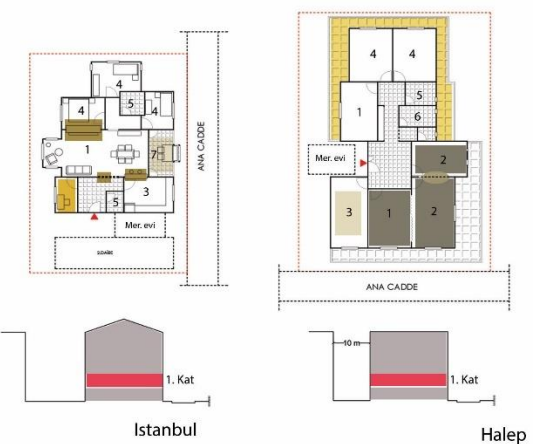
Bahçeşehir-2.Görüşme

--- İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Neredeyse hiç gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Neredeyse hiç gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

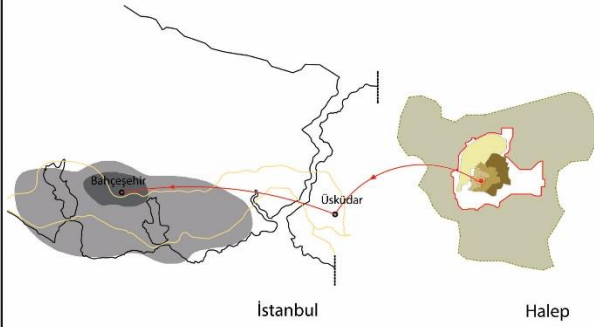

Mekan kullanımı	
Yemek alanı	İptal edilen kapı
Kullanılmayan balkon	Tasarım değiştirmek amacıyla kaldırılan duvarlar
Çok az kullanılan odalar	Yeni duvar kırarak oluşturulan çalışma odası

1 Salon	6 Çamaşır odası
2 Oturma odası	7 Kapalı balkon
3 Mutfak	Oturduğu kat
4 Yatak odası	6 katlı bina
5 Banyo	5 katlı bina

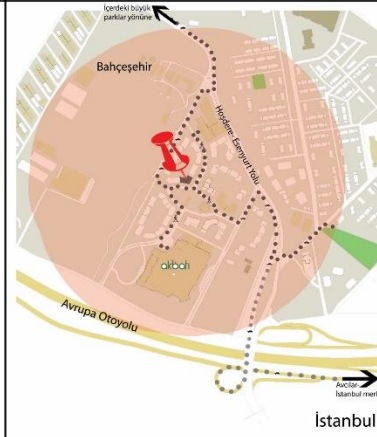
Ek 10: Bahçeşehir-3.ve 4.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

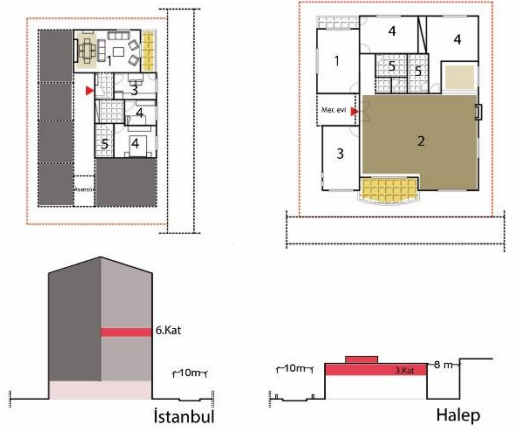
--- İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
■ Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
■ Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

■ 500 metrekare alan	■ Sık gidilen yerler
■ Ticari binalar	■ Seyrek gidilen yerler
■ Spor ve eğitim tesisleri	

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

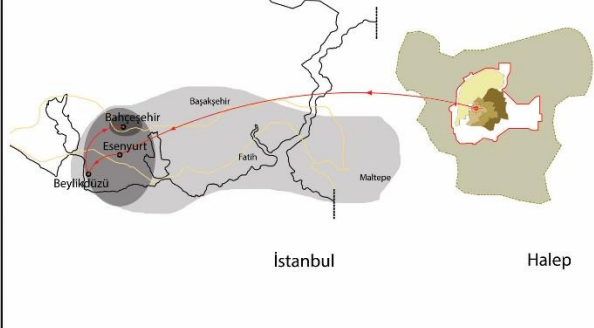

Mekan kullanımı	
■ Yemek alanı	■ Lüks dekor edilmiş ve sürekli kullanılan salon
■ Çok kullanılan balkon	

1 Oturma odası	■ Oturduğu kat
2 Salon	■ Ticari kat
3 Mutfak	■ 12m katlı bina
4 Yatak odası	■ Yan daireler
5 Banyo	

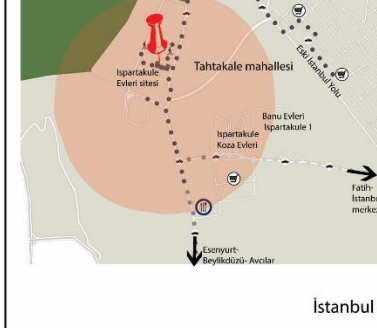
Bahçeşehir-4.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

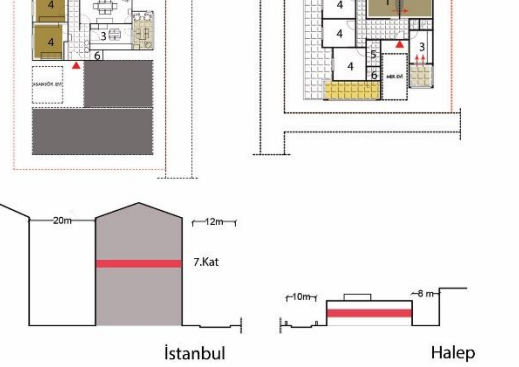
--- İş yerleri	■ Sık gidilen yerler	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
■ Seyrek gidilen yerler	■ Neredeyse hiç gidilmeyen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
		Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

■ 500 metrekare alan	■ Sık gidilen yerler
■ Yeşil alanlar	■ Seyrek gidilen yerler
	■ Neredeyse hiç gidilmeyen yerler

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Mekan kullanımı	
■ Yemek, aile oturma ve çalışma alanı	■ Çok az kullanılan mekan
■ Camla kaplanmış pişirme alanı	■ Farklı işlevler için kullanılan oda
■ Kadınlar camlı duvarlar	

1 Salon	6 Çamaşır odası
2 Oturma odası	■ Oturduğu kat
3 Mutfak	■ 12m katlı bina
4 Yatak odası	■ Yan daireler
5 Banyo	

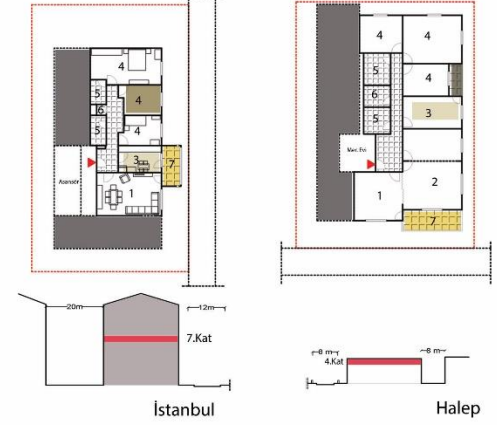
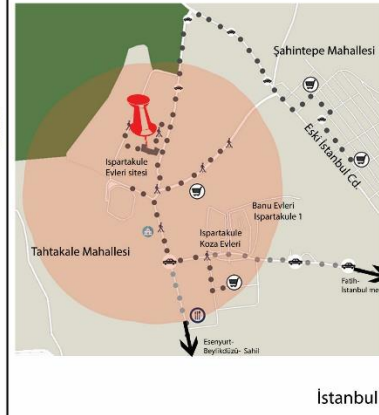
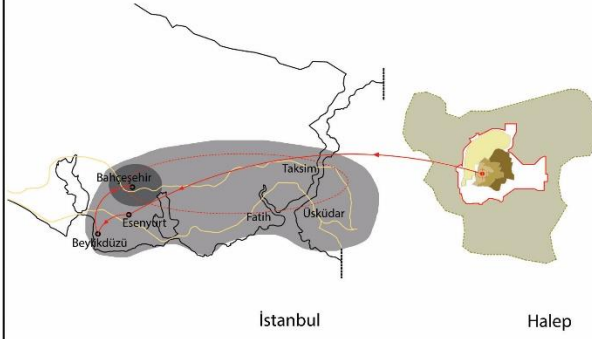
Ek 11: Bahçeşehir-5.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Bahçeşehir-5.Görüşme

İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

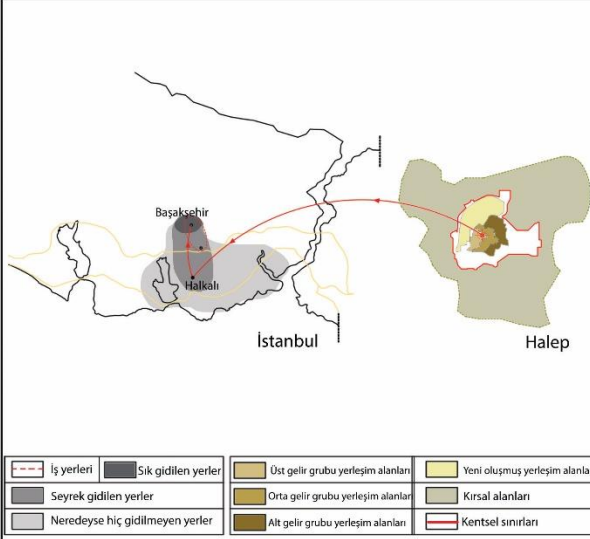
500 metrelik alan
Yeşil alanlar
Sık gidilen yerler
Seyrek gidilen yerler

Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Camla kaplanmış pijama alanı
Oturma odasına çevrilen kapalı balkon	Oyun odasına çevrilen oda

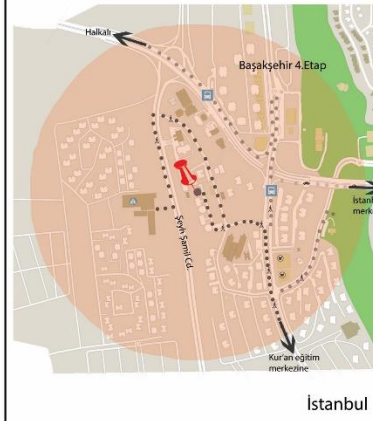
1 Oturma odası	6 Çamaşır odası
2 Salon	7 Kapalı balkon
3 Mutfak	8 Oturduğu kat
4 Yatak odası	9 12m katlı bina
5 Banyo	10 Yan daireler

Ek 12: Başakşehir
1.ve 2.Görüşme

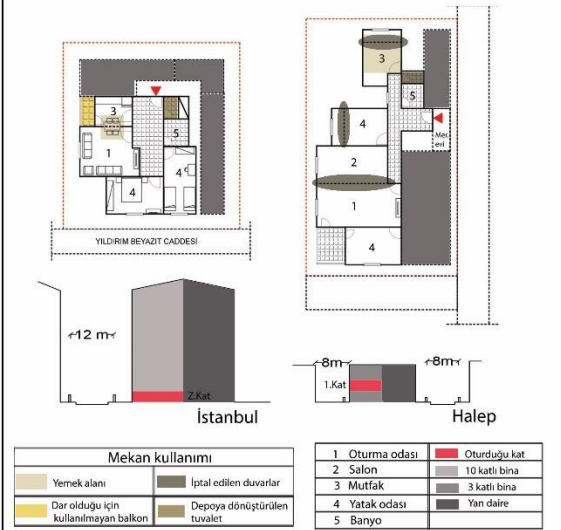
KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

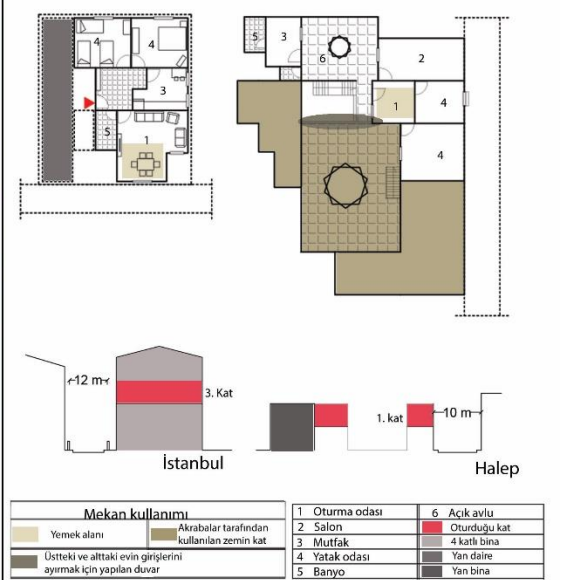
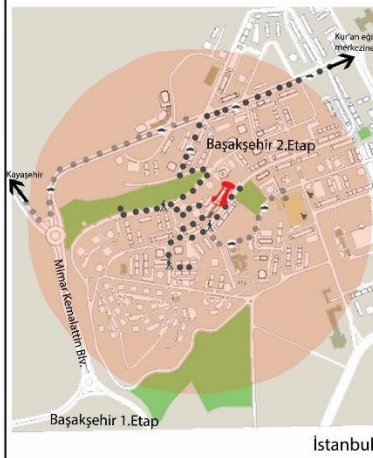
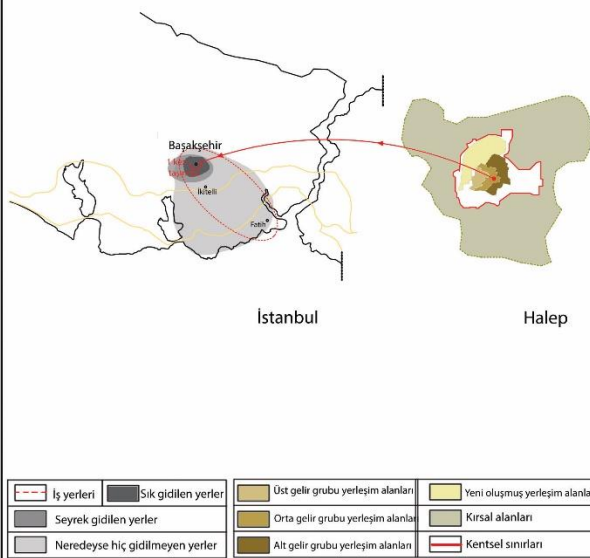
MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Başakşehir-2.Görüşme

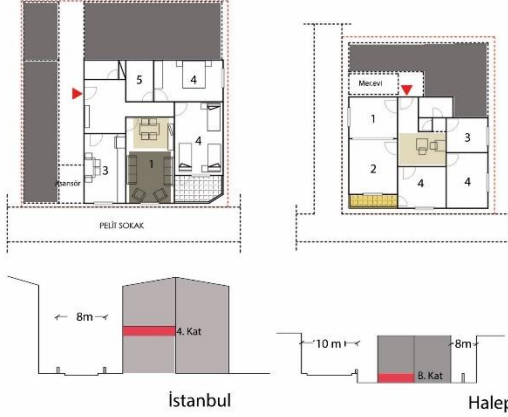
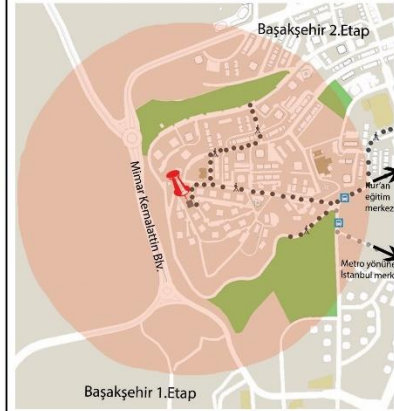
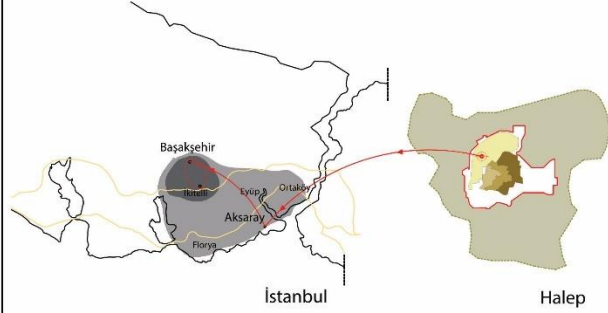
Ek 13: Başakşehir-3.ve 4.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Başakşehir-3.Görüşme

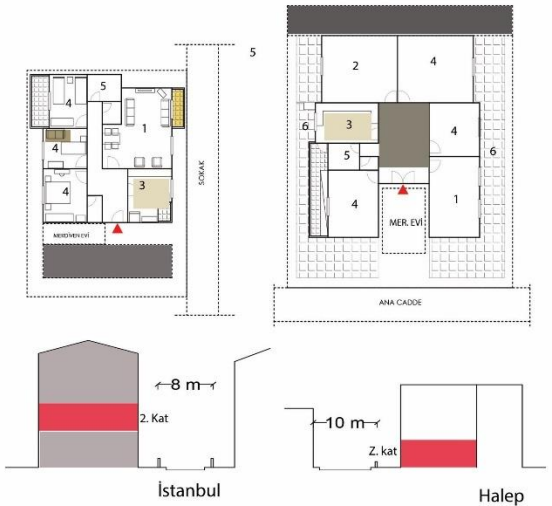
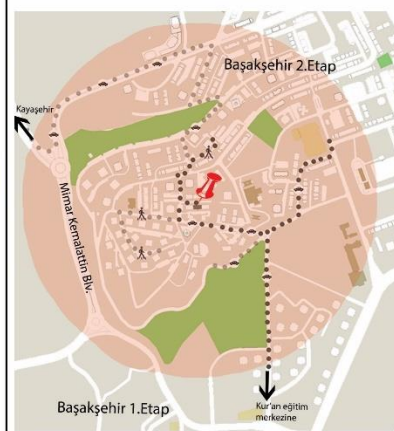
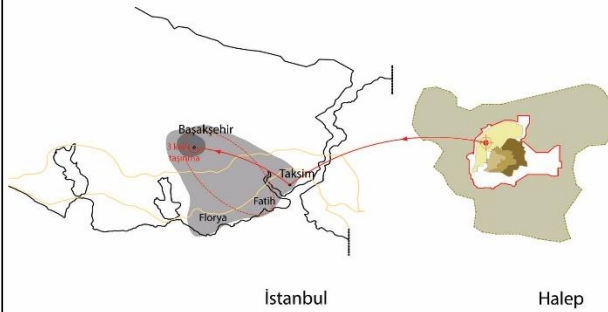
İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Üçüncü çocuğun yatma alanı
Mahremiyetsiz kullanılmayan balkon	

1 Oturma odası	Oturduğu kat
2 Salon	10 katlı bina
3 Mutfak	4 katlı bina
4 Yatak odası	Yan daireler
5 Banyo	Yan daireler

Başakşehir-4.Görüşme

İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

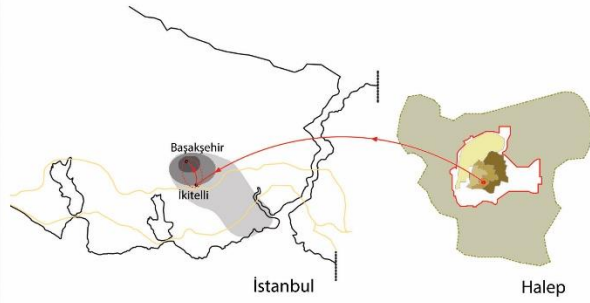
500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Misafirler için yemek alanı
Mahremiyetsiz kullanılmayan balkon	Yedek oturma alanı

1 Oturma odası	Evin bahçesi
2 Salon	Oturduğu kat
3 Mutfak	5 katlı bina
4 Yatak odası	Yan daire
5 Banyo	Yan bina

Ek 14: Başakşehir-5.ve 6.Görüşme

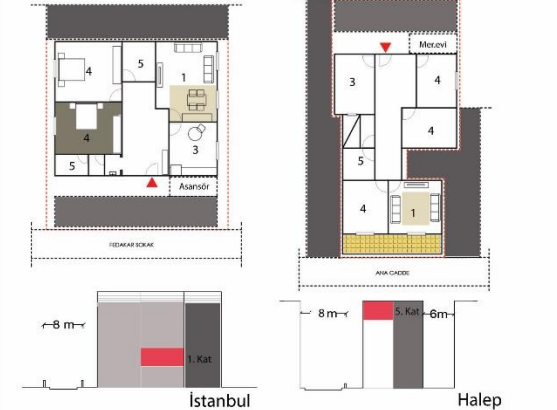
KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

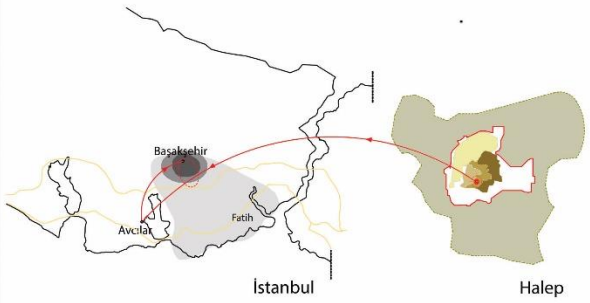

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

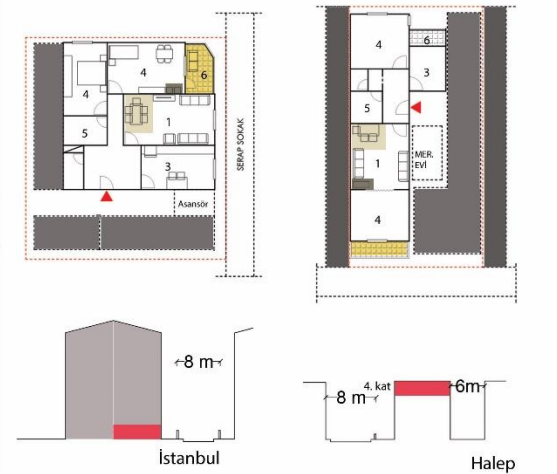

Mekan kullanımı		1 Oturma odası	
		3 Mutfak	
		4 Yatak odası	
		5 Banyo	

Başakşehir-6.Görüşme

Mekan kullanımı		1 Oturma odası	
		3 Mutfak	
		4 Yatak odası	
		5 Banyo	
		6 kapalı balkon	

Ek 15: Başakşehir-7.ve 8. Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

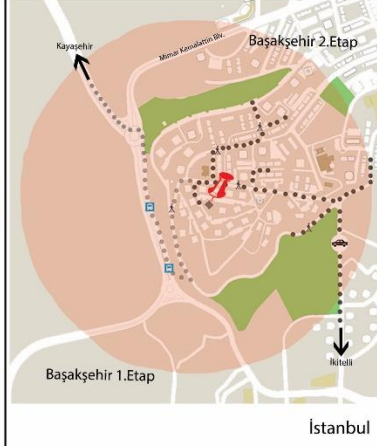
MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

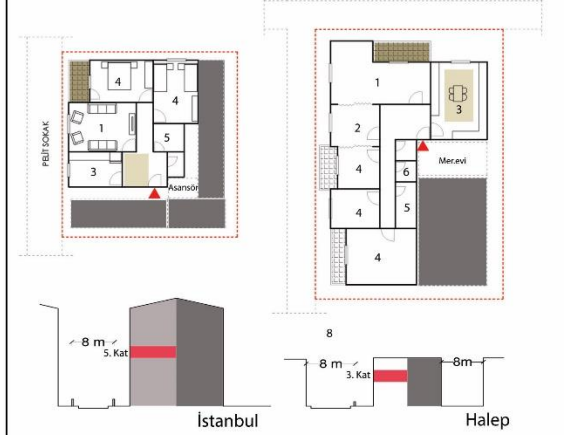
Başakşehir-7. Görüşme

İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

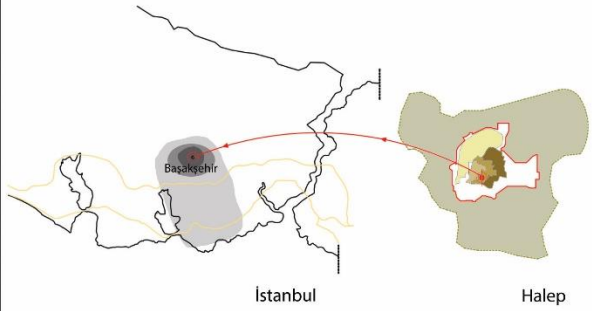

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

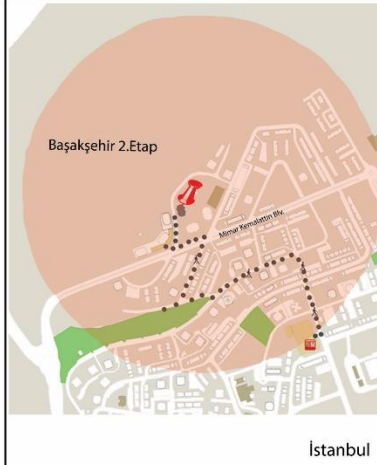

Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Oturma odası
Çok kullanılan açık balkon	10 katlı bina
	Yan daireler
	Yan bina

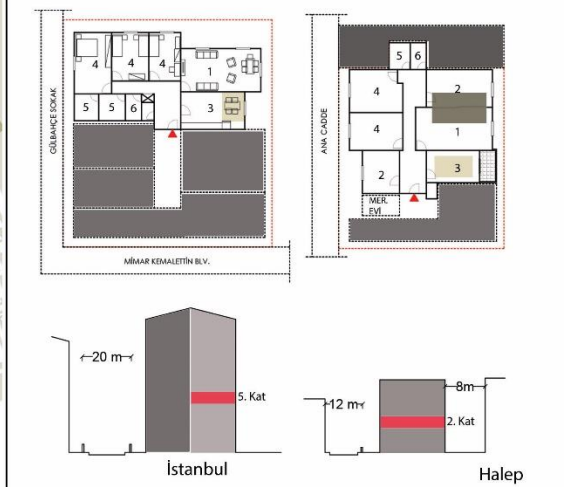
Başakşehir-8. Görüşme

İş yerleri	Sık gidilen yerler	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Seyrek gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları	
Neredeyse hiç gidilmeyen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları	

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

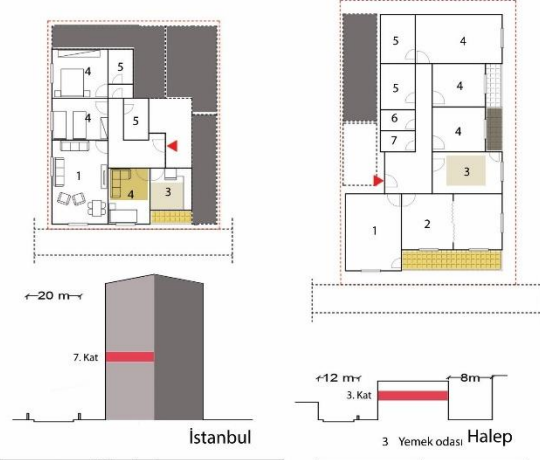
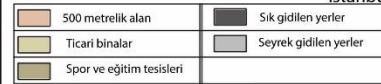
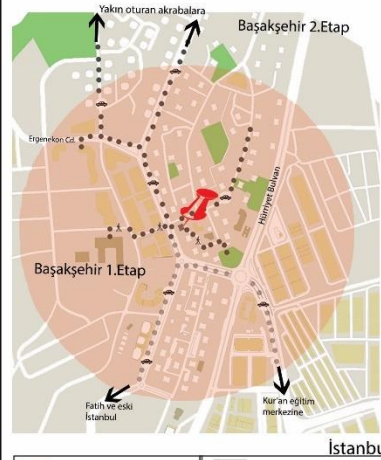
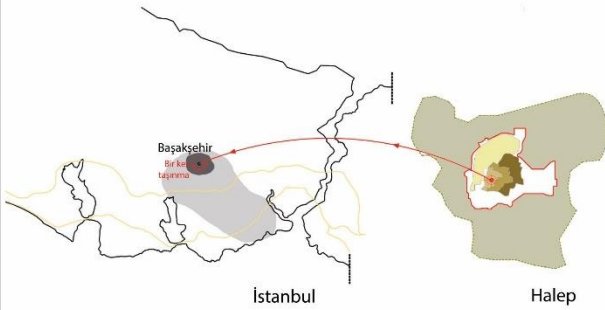
Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Oturma odası
Akordiyon kapıyı açarak tek mekan olarak kullanılan alan	13 katlı bina
	6 katlı bina
	Yan daire

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

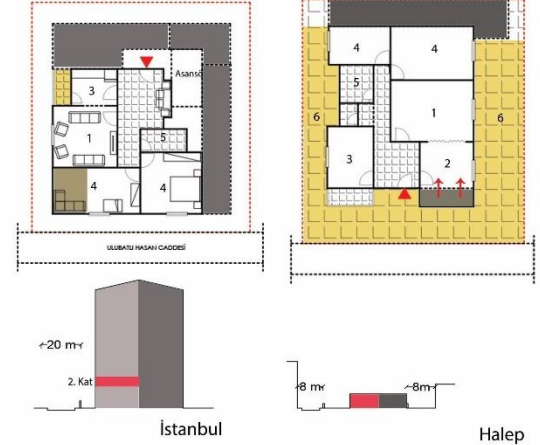
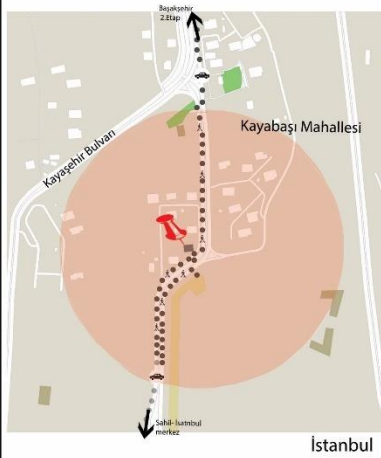
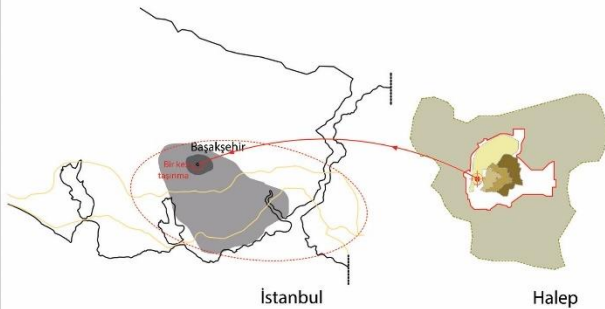
MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

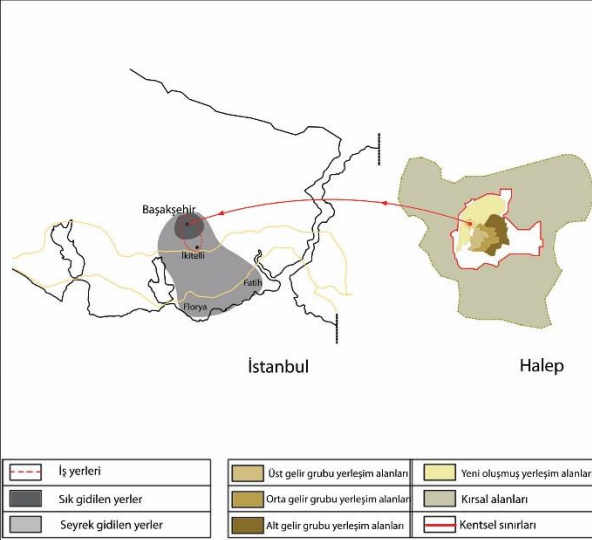
Başakşehir-9.Görüşme

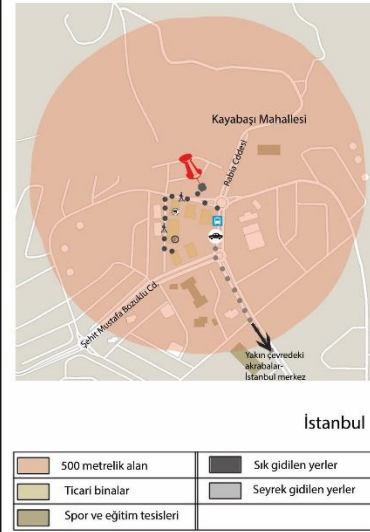
Başakşehir-10.Görüşme

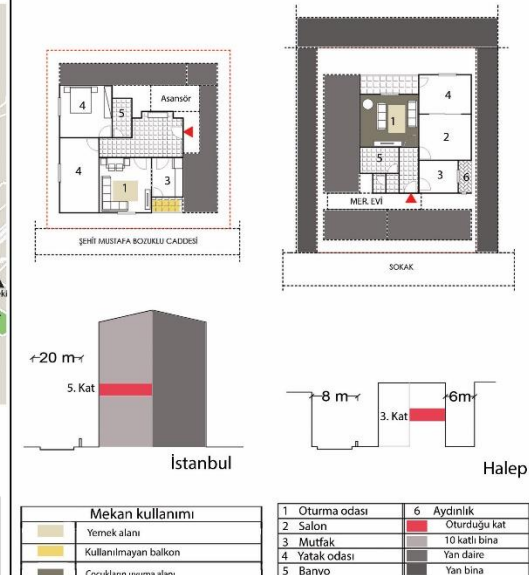
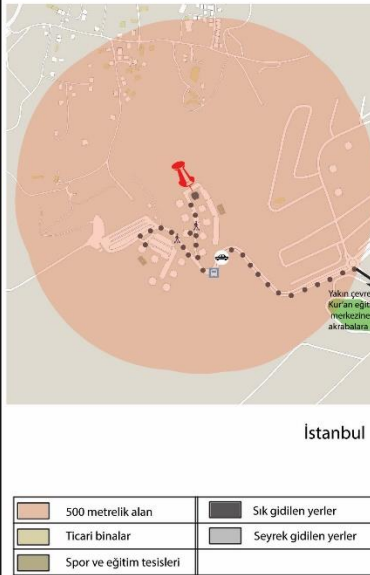
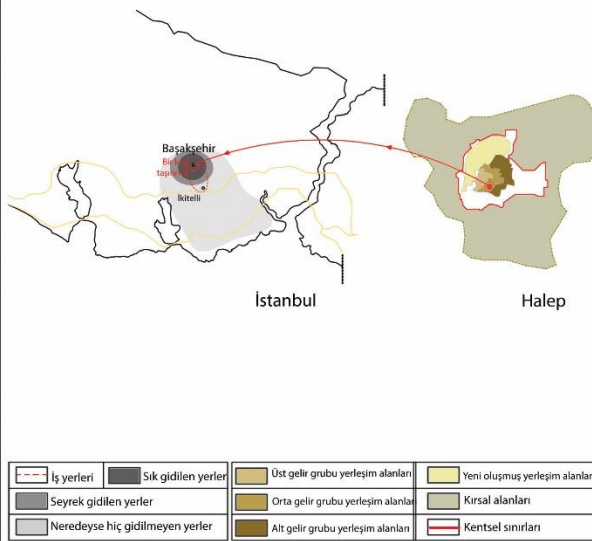
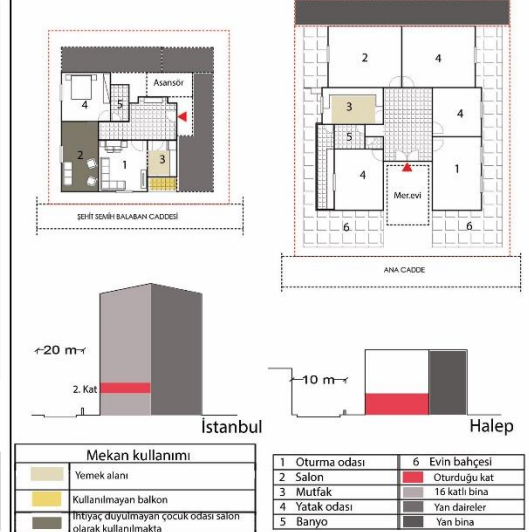
KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

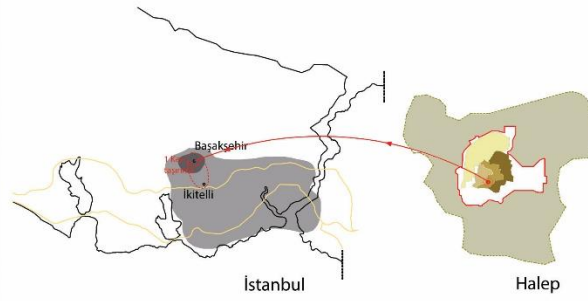
Ek 18: Başakşehir-13.ve 15.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

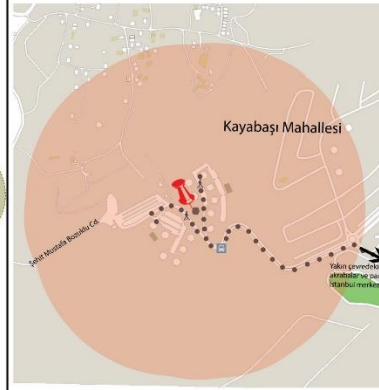
MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

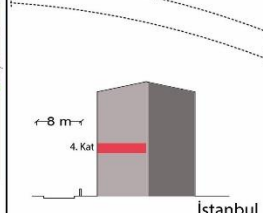
Başakşehir-13.Görüşme

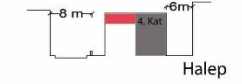
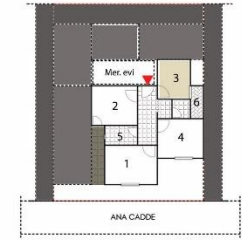
İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Seyrek gidilen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

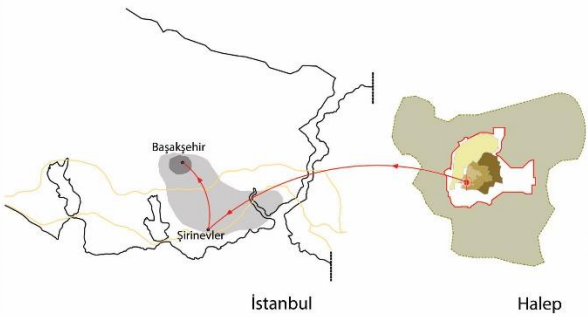

Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Sadece çamaşır için kullanılan açık alan
Güzel manzaralı balkon	Yedek oturma alanı

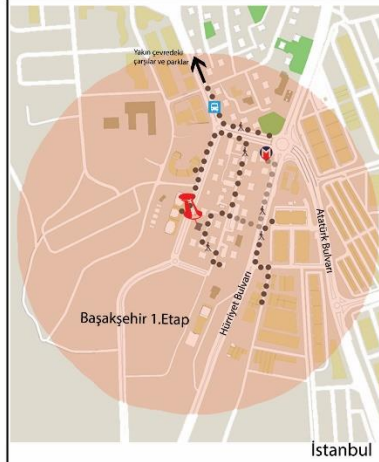

1 Oturma odası	6 Aydınlık
2 Salon	10 katlı bina
3 Mutfak	Yan daireler
4 Yatak odası	Yan bina
5 Banyo	

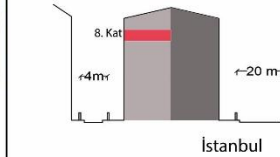
Başakşehir-15.Görüşme

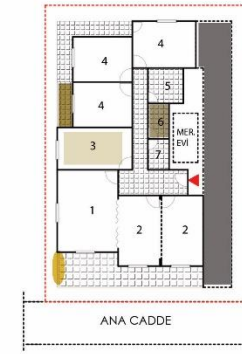
İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Seyrek gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Neredeyse hiç gidilmeyen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

500 metrelik alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Seyrek gidilen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Diğerye dinisizlerden mekan
Korukluğu olmayan, ağ kullanılan balkon	Kiler olarak kullanılan balkon
Yemek odası olarak kullanılan alan	Mahremiyet için eklenen duvar

3 Yemek odası	7 Çamaşır odası
1 Oturma odası	6 Banyo
2 Salon	7 WC
3 Mutfak	10 katlı bina
4 Yatak odası	9 katlı bina
5 Banyo	Yan daire

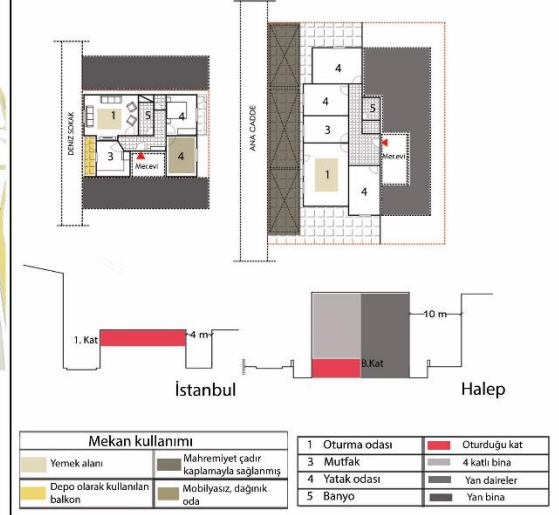
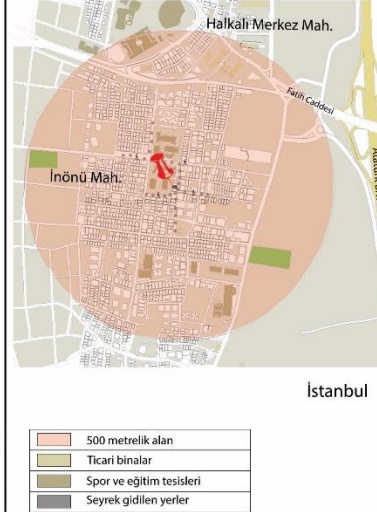
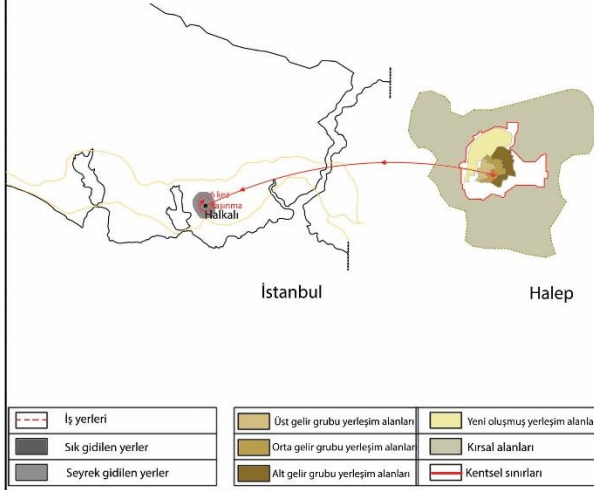
Ek 19: Halkalı-1.ve 2. Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

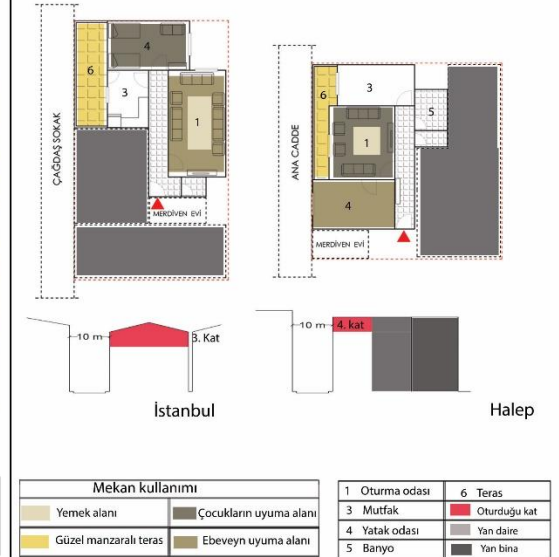
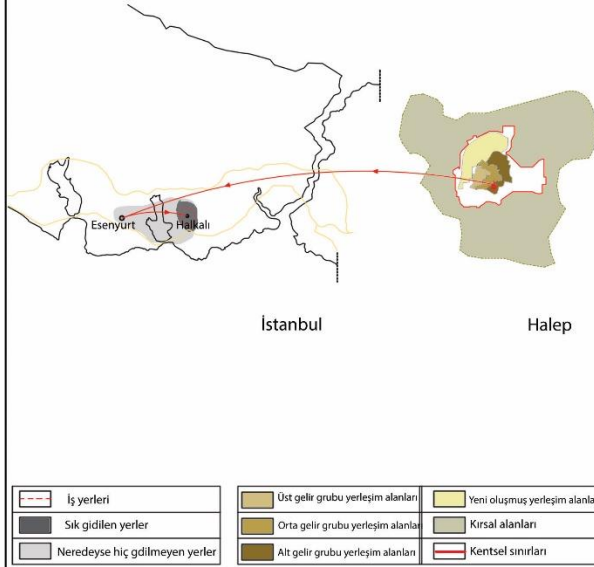
MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Halkalı-1. Görüşme

Halkalı-2. Görüşme

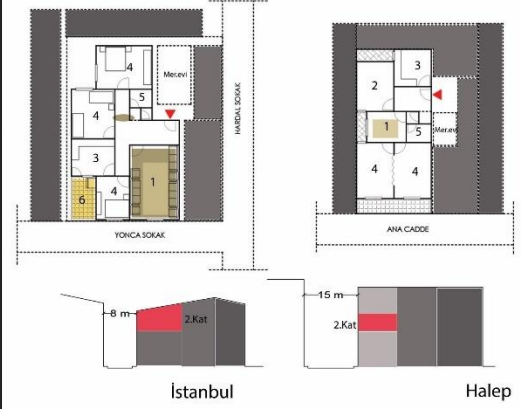
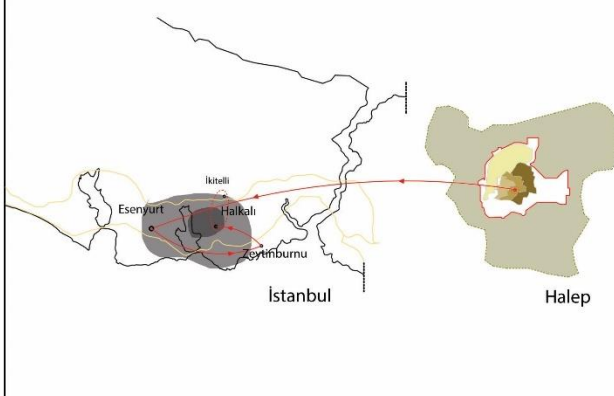
Ek 20: Halkalı-
3.ve 4.Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

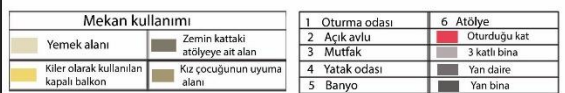
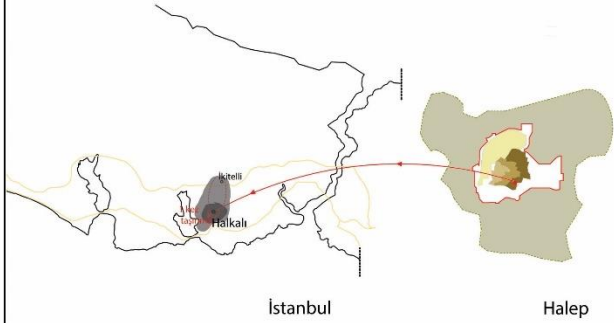
MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Halkalı-
3.Görüşme

Halkalı-
4.Görüşme

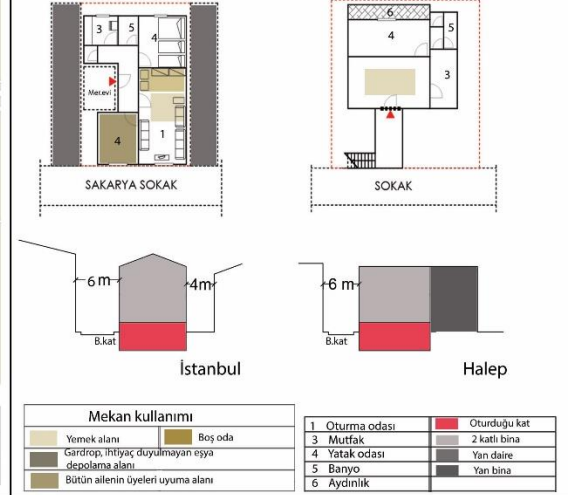
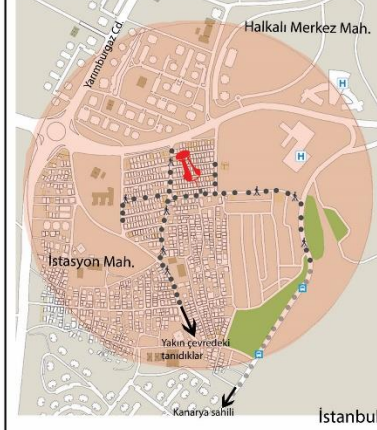
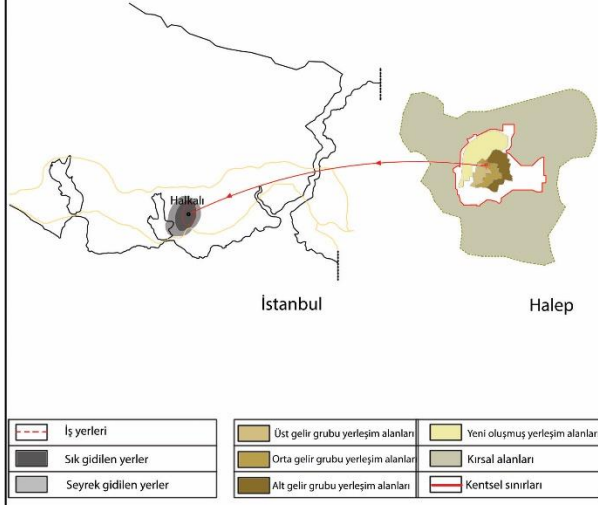
Ek 21: Halkalı-5.ve 6.vGörüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

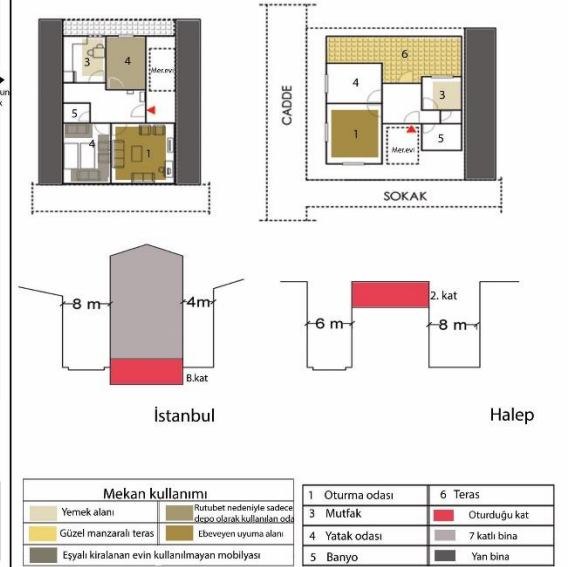
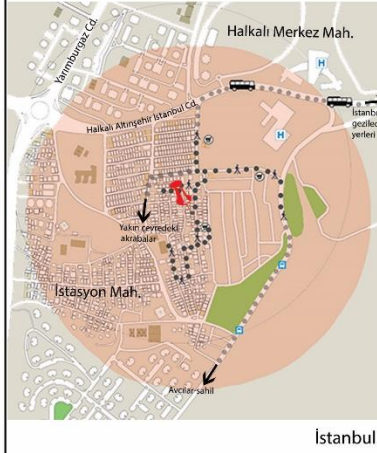
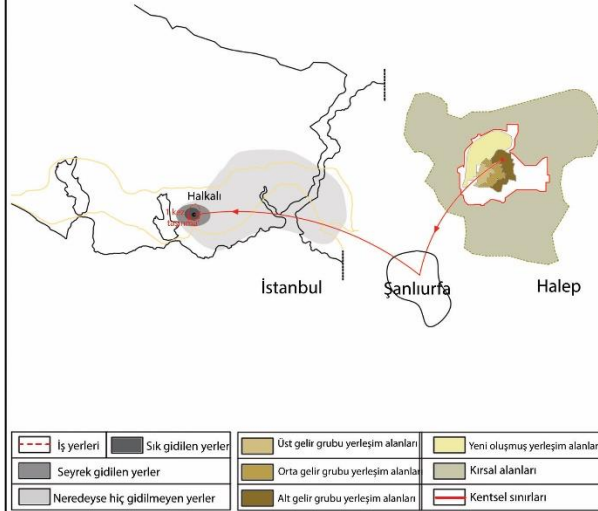
MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Halkalı-5.Görüşme

Halkalı-6.Görüşme

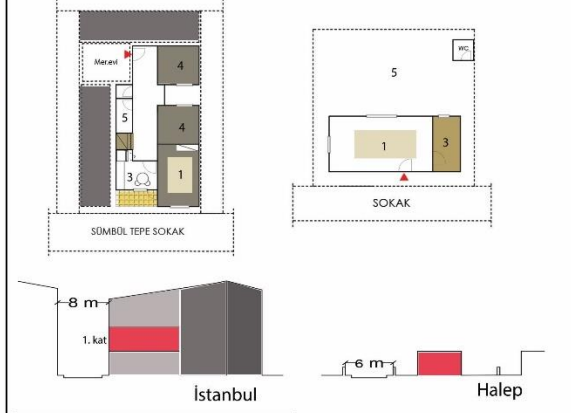
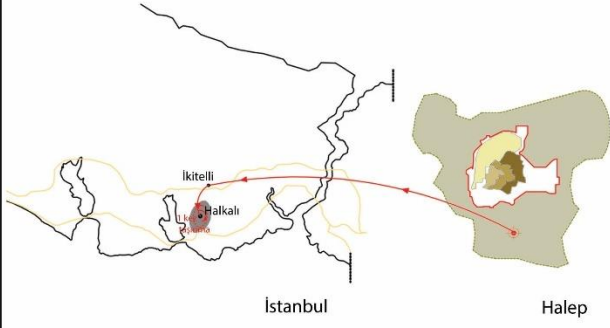
Ek 22: Halkalı-7.ve 8.vGörüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

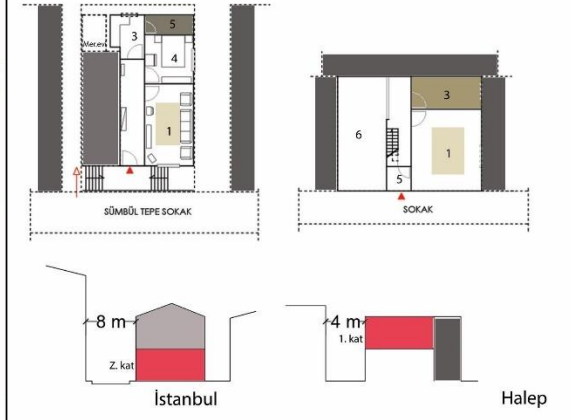
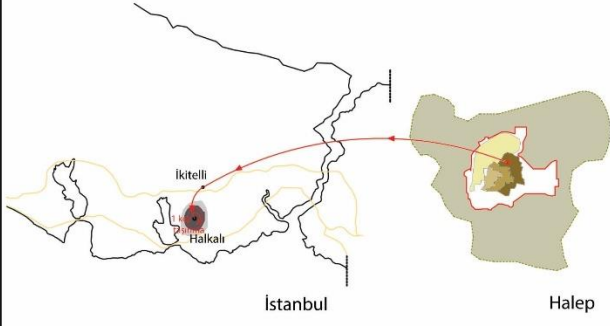
MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Halkalı-7.Görüşme

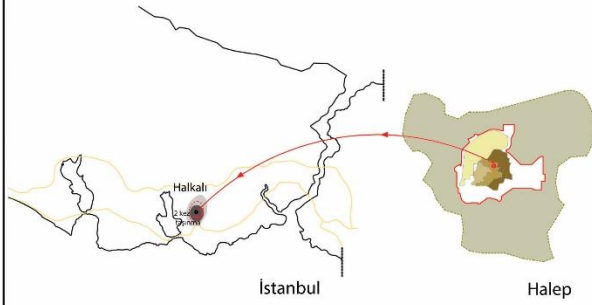
Halkalı-8.Görüşme

Evin tek odası olduğu için, oturma alanı olarak kullanılabilir.

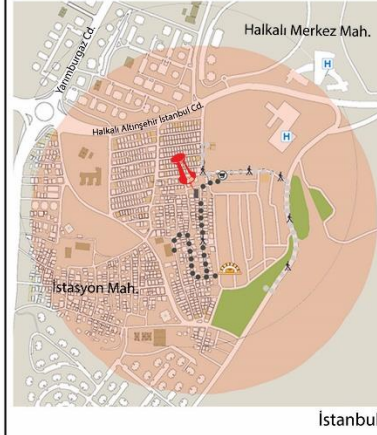
Ek 23: Halkalı-9. Görüşme

KENT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN SİRKÜLASYON ALANLARI

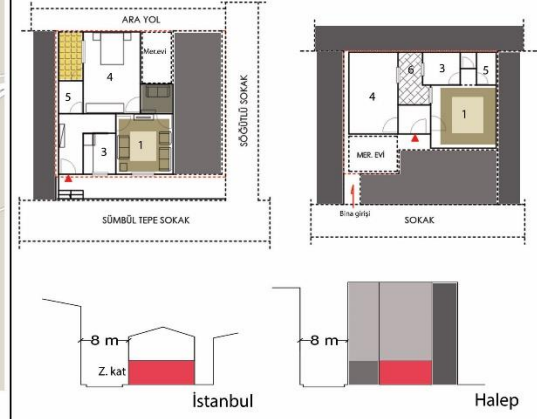
İş yerleri	Üst gelir grubu yerleşim alanları	Yeni oluşmuş yerleşim alanları
Sık gidilen yerler	Orta gelir grubu yerleşim alanları	Kırsal alanları
Neredeyse hiç gidilmeyen yerler	Alt gelir grubu yerleşim alanları	Kentsel sınırları

MAHALLE İLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

500 metrekare alan	Sık gidilen yerler
Ticari binalar	Neredeyse hiç gidilmeyen yerler
Spor ve eğitim tesisleri	

KONUT ÖLÇEĞİNDE AİLENİN MEKAN KULLANIMI

Mekan kullanımı	
Yemek alanı	Faydasız alan
Kullanılmayan kapalı balkon	Çocukların uyuma alanı

1 Oturma odası	Oturduğu kat
3 Mutfak	5 katlı bina
4 Yatak odası	Yan daire
5 Banyo	Yan bina
6 Aydınlık	